COLECȚIA COGITO

MIERE ȘI FIERE

CUGETĂRI, AFORISME PARADOXURI

Editura Albatros

MIERE ŞI FIERE

(Cugetări, aforisme, paradoxuri)

Antologie realizată
de
ION BORLAN

Prefață
de
HORIA HULBAN

Colecția Cogito

MIERE ŞI FIERE

CUGETĂRI, AFORISME, PARADOXURI

1982

Editura Albatros—Bucureşti

PREFAȚĂ

În „Discobolul", Lucian Blaga, folosind instrumentele metalimbajului, atribuia aforismului o greutate cosmică și îl definea astfel : „Un aforism e un simplu grăunte de metal nobil, dar poate avea greutatea unei lumi". Nu este un simplu elogiu, ci o invitație la responsabilitate și o creditare a aforismului ca un instrument de cunoaștere și de cultură. Valoarea cognitivă a acestuia este în raport direct cu experiența de viață a autorului său, dar aforismul mai are o valoare artistică proprie, dictată de modul în care își exprimă conținutul și urmează sau dezvoltă propriile legi ale speciei sale. În cuvintele aceluiași poet filozof, „Cînd formulezi un aforism, trebuie să-l duci în situația de a refuza orice adaos. Un aforism trebuie să fie ceva canonic, ca Biblia". Dar aforismul mai cere ceva ; lipsit de spirit, aforismul nu este decît o defini-

ţie de dicţionar. Pentru a exista, el are nevoie de acel joc sclipitor al ideilor care este spiritul.

A realiza o bună antologie de aforisme nu este deci o întreprindere uşoară, iar dacă îţi propui unele criterii selective în plus, o astfel de sarcină devine şi mai dificilă. Cînd povara pe care o duci în spate ţi-e dragă, nu o simţi şi se pare că aşa s-a întîmplat şi cu Ion Borlan, realizatorul acestei antologii. Îndrăgostit de cugetarea plină de miez, pe care a culeş-o pentru plăcerea sa pe parcursul lecturilor de o viaţă, şi-a propus să împărtăşească şi altora bucuria acestui rafinament al spiritului. În realizarea acestei cărţi a dorit ca în selectarea materialului să urmărească trei fire roşii, care să dea o notă specifică volumului. Prima şi cea mai importantă a fost aceea ca ideile cuprinse să nu fie cele în general admise de oameni. A dorit apoi ca ele să aibă o notă de veselie. În al treilea rînd şi-a propus ca, în măsura posibilului, ele să aibă pentru cititor o notă de inedit. Realizarea fiecăreia din aceste trei dorinţe nu este uşoară în sine. Prima condiţie nu presupune o respingere a valorilor general acceptate, ci o deschidere spre alte zone ale spiritului decît cele comune. Dacă un conformist preferă maxima, neconformistul preferă paradoxul. Nici unul din ele nu conţine un adevăr absolut, care să nege posibilitatea adevărului afirmat de celălalt. Paradoxul conţine acelaşi sîmbure de adevăr ca şi maxima, dar îl prezintă într-o altă lumină, negînd ceva, insinuînd, marcînd o contradicţie, subliniind o dilemă. Para-

doxul mincinosului, conținut în acest volum, nu a fost dezlegat nici pînă astăzi, deși a atras o mulțime de minți luminate, care au încercat atît să-l dezlege cît și să îl xprime în variante proprii. Maxima prezintă avantajul drumului larg deschis, al drumului sigur și are un rol educativ de necontestat ; nici un spirit neconformist nu a putut sări această etapă de evoluție spirituală. Orice idee, oricît de sacrosanctă va fi ea considerată de unii, va găsi un spirit care să o ia în zeflemea, care să-i găsească o fisură, o contradicție, o inadvertență care o face inaderentă. Și cum „e necavaleresc să combați un aforism altfel decît tot printr-un aforism" (Lucian Blaga, „Discobolul"), spiritului lucid îi rămîne la îndemînă paradoxul. Să luăm un singur exemplu, culeș din primele pagini ale acestui volum : „Academia îți asigură nemurirea pe tot restul vieții" — Fontenelle. Ironia la adresa Academiei franceze, ai cărei membri sînt considerați nemuritori și ale cărei locuri devin vacante doar prin decesul unui „nemuritor", este pusă în lumină printr-o contradicție de termeni, adjectivul „nemuritor" și sintagma „restul vieții". Nemurirea nu este raportată la infinit, ci la finitul vieții omenești, dar poziția socială acordată de aceasta printre cei vii nu este negată, ci afirmată emfatic de atributul „nemuritor". Cu aceasta ajungem la cea de a doua caracteristică a volumului, nota de veselie, care denotă dorința autorului de a realiza un dicționar distractiv de un fel aparte. Și are dreptate și de data aceasta, căci vorba de

duh nu-şi dă duhul niciodată, ea răzbeşte peste secole. Autorul îşi propune ca prim motto o cugetare din filosoful iluminist Anthony Ashley Cooper, conte de Shaftesbury, care îmbracă tot haina paradoxului : „O zicală veche spune că singurul test al seriozităţii este umorul ; iar seriozitatea al umorului. Pentru că un subiect care nu suportă gluma este dubios, iar o glumă care nu ar rezista unei examinări serioase ar fi, desigur, o glumă falsă". Legată de această caracteristică apare o alta, exprimată de celălalt motto al volumului, luat de data aceasta din filozoful francez Michel de Montaigne : „Eu nu învăţ pe nimeni, eu povestesc". Sensul românesc mai apropiat de original, pe care autorul îl evită, nefiind un termen literar, ar fi, probabil, dăscălesc *şi el exprimă foarte bine ceea ce a vrut să evite autorul acestei antologii. El nu vrea să dăscălească, căci o astfel de abordare taie apetitul lecturii ; el nu-şi propune să-şi transforme cititorii în oameni supervirtuoşi, ci îi lasă să-şi extragă singuri învăţămintele necesare, căci fiecare cugetare prezentă, fiecare anecdotă inclusă adaugă un grăunte de învăţătură, care, atunci cînd nu-ţi spune direct ce să faci, te lasă să îţi dai singur seama ce nu e bine să faci. Şi această nuanţă care există între „nu trebuie" şi „nu e bine să faci" întregeşte portretul preferinţelor spirituale ale autorului.*

A treia intenţie a fost aceea de a prezenta publicului românesc autori şi scrieri mai puţin cunoscute şi care meritau incontestabil să fie scoase

la lumină. Căutările sale prin bibliotecile publice și particulare au fost răsplătite prin includerea unor gînditori ca Montaigne, La Rochefoucauld, suedezul Oxenstierna, Voltaire, David Hume, Vauvenargues, D'Alembert, N. Chamfort, elveţianul Petit-Senn, autori ale căror culegeri de cugetări l-au ajutat în mare măsură să-i prezinte mai bine cititorului român. Deşi zona culturală cea mai bine reprezentată este probabil cea a culturii franceze dintre secolele XVI—XIX, nu lipsesc selecţiuni reprezentative din alte culturi şi în mod deosebit din cea a antichităţii greco-romane. Bine reprezentaţi sînt şi scriitorii români ca Nicolae Iorga şi Tudor Muşatescu, dar în volum mai apar mulţi alţii, selectaţi pe baza criteriilor pe care le-am amintit înainte. Sursele de documentare principale au fost cele primare, opere literare, care merg de la epopee la poezie sau poeme în proză, la cronici, roman, piese de teatru sau chiar librete de operă. Acestora li se adaugă numeroase volume de corespondenţă, autobiografii şi amintiri, dar şi surse secundare cum sînt istoriile literare, biografiile şi diferitele genuri de dicţionare şi antologii.

Un loc aparte în acest volum îl ocupă anecdota. Specia îşi trage numele de la grecescul anekdotos, *însemnînd „nepublicat", deci un lucru inedit. Anecdotele incluse au în mare parte, într-adevăr, un caracter inedit, fiind adunate din surse puţin familiare cititorului român ; din acest punct de vedere sînt apropiate prin conţinut de sensul etimonului lor. Termenul desem-*

neazǎ astǎzi o scurtǎ povestire bazatǎ pe un fapt mai puţin cunoscut, pe întîmplări ciudate, legate de viaţa unui personaj ilustru, sau semnificative pentru anumite tradiţii sau obiceiuri ale popoarelor. Au un sfîrşit de obicei neaşteptat, hazliu, pitoresc şi o semnificaţie generală, ilustrînd un principiu, o învăţătură. Specia a înflorit încă din antichitate şi are reprezentanţi iluştri pînă în zilele noastre, fiind cultivată de istorici, scriitori, filozofi şi critici literari ca Plutarh, Epictet, Lucian din Somosata, Aulus Gellius, Herodot, Saadi, Benvenuto Cellini, Neagoe Basarab, Oxenstierna, La Bruyère, Montesquieu, Voltaire, Helvetius, D'Alembert, H, Heine, Emerson, H. Taine, S. Butler, Anatole France, R. Tagore, E. V. Tarlé, ca să-i menţionăm doar pe cîţiva din cei mai bine reprezentaţi în această antologie. Anecdotele incluse sînt de o mare varietate tematică şi structurală. Bine reprezentată este anecdota istorică, amintind în cadrul ei anecdotele referitoare la inchiziţie şi în general la istoria religiilor şi cultelor ; este la fel de prezentă şi anecdota semnificativă pentru moravurile diferitelor epoci, cu referire în special la căsătorie, consumarea băuturilor alcoolice şi educaţie în general. Anecdota şugubeaţă este şi ea prezentă, cu un puternic caracter alegoric, printre cele mai semnificative din această categorie amintindu-le pe cele referitoare la pretinşii scriitori şi la paradisul scriitorilor. Includerea anecdotelor în acest volum nu este gratuită, ele reprezentînd o anumită ipostază a cugetării. Este

ipostaza faptului concret, pe baza căruia se pot trage învățămintele, de la care se pornește spre generalizare, se poate desprinde un principiu de viață, o învățătură. De cele mai multe ori anecdota formulează în ea însăși acest principiu de conduită, ajunge la acea generalizare care este specifică maximei. În cazurile cele mai fericite, anecdota se transformă într-un lanț de cugetări scînteietoare care se dezvoltă unele din altele, într-o adevărată sărbătoare a gîndirii, în care spiritul strălucește luminat de voluptatea ironiei.

Volumul se autoprezintă cititorilor săi printr-o metaforă inspirată : „Miere și fiere". Acolo unde nu curge mierea se revarsă fierea. Prin colajul realizat, autorul nostru nu este neutru, ci ia o atitudine. La urma urmelor, lucrurile rămîn așa cum au fost întotdeauna, bune sau rele, dulci sau amare, sînt miere sau fiere. Dar sînt prezentate într-o manieră mai puțin convențională, cu umorul pe buze, cu bucuria vorbei șugubețe, cu satisfacția pe care o dă cuvîntul care arde ca șfichiul unui bici, cu insinuarea tulburătoare a paradoxului și chiar cu plăcerea dată de reabilitarea morală a unor slăbiciuni privite prea uniform ca vicii. Căci, se întîmplă și așa, ceea ce e miere poate deveni fiere, iar fierea poate fi și ea din cînd în cînd considerată miere.

Horia Hulban

O zicală veche spune că singurul test al seriozității este umorul; iar seriozitatea al umorului. Pentru că un subiect care nu suportă gluma este dubios, iar o glumă care nu ar rezista unei examinări serioase ar fi, desigur, o glumă falsă.

A.A.C. Shaftesbury

Eu nu învăț pe nimeni, eu povestesc
MONTAIGNE

CUGETĂRI, AFORISME, PARADOXURI

ACADEMIE

1 — Vocea ştiinţei serioase este uneori prea slabă în contra îndrăznelii şi imposturii, dar există o voce a ştiinţei, şi cînd strigătele modei s-au potolit, această voce continuă să se facă auzită şi nu se mai aude decît ea.

Iată pentru ce, cu toate plînsetele veşnice ale opiniei de jos împotriva academiilor ştiinţifice, aceste academii sfîrşesc totdeauna prin a le birui, pentru că ele sînt paznicele adevăratei metode.

Ele există pentru un mic număr, dar acest număr mic are dreptate, şi nu e altceva care să dureze decît dreptatea.

E. RENAN, *citat după la Grande Encyclopédie, I.*

2 — Toţi oamenii mari s-au format înaintea academiilor sau independent de ele. Homer şi Fidias, Sofocle şi Apelles, Vergiliu şi Vitruviu, Ariosto şi Mi-

chelangelo nu aparţineau nici unei academii ; Tasso n-a primit decît criticile nedrepte ale (Academiei) Crusca, iar Newton nu datorează Academiei regale din Londra descoperirile sale în optică, în gravitaţie, în calculul integral şi în cronologie. La ce pot servi atunci academiile ? La întreţinerea focului pe care marile genii l-au aprins.

VOLTAIRE, *Directionnaire philosophique, VII.*

3 — Bătrînii ţin excesiv de mult la părerile lor. Pentru acest motiv, indigenii din insulele Fidji îşi ucid părinţii îmbătrîniţi. În felul acesta ei contribuie la evoluţie. Pe cînd noi, prin faptul că întemeiem academii, împiedicăm cursul ei.

ANATOLE FRANCE, *Grădina lui Epicur.*

3 * — El (Colbert) n-a fixat lefuri academicienilor, de teamă — spun documentele timpului — ca nu cumva curtenii să-şi numească slugoii.

COURIER, *Pamflete.*

4 — Academia îţi asigură nemurirea pe tot timpul vieţii.

C. D'Av, *Fontenelliana.*

5 — Piron a fost ales membru al Academiei, dar n-a fost confirmat de Ludovic al XV-lea. Poetul se consolă sau se răzbună compunîndu-şi următorul epitaf :

„Ci-gît Piron qui ne fut rien,
Pas même académicien !"

Sau pe româneşte :

Aici zace Piron somnul veşniciei
N-a fost nimic în viaţă,
Nici măcar membru al Academiei.

N. CREVEDIA, *Epigrama. Un străvechi gen literar.*

Să mai adăugăm că la înmormîntarea lui Piron au fost poftiţi toţi cei patruzeci de membri ai Academiei, dar n-a venit nici unul, ceea ce l-a făcut pe un anonim spiritual să spună că „se temeau şi de umbra lui".

Anecdotes du dixhuitième siècle. I.

ADEVĂR

6 — Un popor care [...] acordă numai măscăricilor de la curte dreptul de a gîndi şi de a spune adevărul nu poate fi decît un popor lipsit de independenţă şi de personalitate.

MARX—ENGELS, *Despre artă. II.*

7 — Adevărul e sublim şi de aceea urăşte el minciuna şi prefăcătoria. Are un sentiment profund faţă de demnitatea naturii umane. Se preţuieşte pe sine şi consideră omul o creaţie demnă de respect. Nu suportă nici un fel de supunere josnică şi din pieptul lui nobil respiră libertate. Are oroare de orice fel de lanţuri, de la cele aurite, purtate la curte, pînă la cele de fier greu ale sclavilor de pe galere.

KANT, *Despre frumos şi bine.*

8 — Kant susţine cu tărie datoria absolută de a spune adevărul, chiar în cazurile în care o minciună ar putea salva viaţa unui om. Dar, obiectează Benjamin

Constant, adevărul nu-l datorăm decît faţă de aceia care au dreptul la el ; putem să-l ascundem faţă de un ucigaş care caută un om să-l asasineze.

S. CHILEA, *Paradoxul mincinosului.*

9 — Auzit-am că un şah, odată, l-a mînat la gîdea pe-un ostatic, dînd poruncă să-i reteze capul. Bietul rob, în deznădejde-amară, s-a pornit, în limba lui de-acasă, crîncen pe cel şah să-l ocărască, împroşcîndu-l cu injurături... Şahul întrebă : „Ce spune robul ?“ Bun la suflet, un vizir răspunse : „O, stăpîne, ostaticul cuvîntă : «Fierea celor mînioşi mînia-i, fierea celor blînzi mărinimia-i, ci Allah de-a pururi îl iubeşte doar pe cel ce bine-nfăptuieşte»“.
Şahului, făcîndu-i-se milă, îl iertă pe rob. Dar alt vizir zise împotriva celuilalt : „N-au cinstire sfetnicii unui şah, dacă adevărul nu-l rostesc. Ăst ostatic, ce-i aici de faţă, ocărî şi sudui stăpînul“.
Şahul, ascultînd aceste vorbe, s-a-ncruntat amarnic şi-a rostit : „Mai pe plac mi-a fost «Minciuna» lui, decît «Adevărul» ce mi-l spui, căci «minciuna» binele-l dorea, pe cînd «adevăru-»ţi fapta rea“.
Zis-au înţelepţii : „Mai de preţ minciuna cu gînd bun, decît adevărul cu gînd rău“.

SAADI, *Grădina florilor.*

10 — Prefer un adevăr păgubitor unei erori utile : Adevărul vindecă răul pe care-l cauzează.

GOETHE, *Maxime şi reflecţii.*

11 — Nu-mi amintesc care filosof spunea că dacă ar avea mîna plină de adevăruri, şi-ar strînge-o într-un

cerc de fier, de teamă să n-o deschidă din nebăgare de seamă, iar adevărurile să-şi ia zborul. Cît despre mine, aş deschide amîndouă mîinile, ba chiar aş împinge adevărul să zboare suflînd în ele cu toată tăria. Nimic nu zboară mai greu sau nu-şi face drum atît de încet ca un adevăr adevărat.

DUMAS, *Memorii.*

12 — Puţini oameni sînt destul de înzestraţi ca să suporte adevărul, şi ca să-l spună.

VAUVENARGUES, *Maxime şi reflecţii.*

13 — Nu trebuie să ne simţim jigniţi că ne ascund alţii adevărul, pentru că ni-l ascundem chiar noi.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

14 — Adevărul nu tolerează alţi Dumnezei.

NIETZSCHE, *Le voyageur et son ombre.*

15 — În literatură, adevărul se deosebeşte de neadevăr întocmai ca florile naturale de cele artificiale; printr-un fel de mireasmă inimitabilă.

JULES RENARD, *Jurnal.*

16 — Oricît de urît ar fi adevărul, tot e mai frumos decît cea mai frumoasă minciună.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

ADULTER

17 — „Femeile sînt un bun comun, aceasta e legea firii", îi spunea lui Diogene un desfrînat care a fost

prins în adulter. Diogene îi răspunse : „Fripturile care se servesc la masă la început sînt comune ; dar de îndată ce porţiile sînt făcute şi împărţite, ai fi lipsit de orice cuviinţă şi ruşine dacă ai lua bucata din farfuria vecinului tău".

EPICTET, *Manuel du stoïcien, VII, 5.*

18 — Ce face un bărbat care urmăreşte soţia aproapelui său ? El calcă în picioare pudoarea şi fidelitatea ; el violează legile cele mai sfinte ale vecinătăţii, prieteniei şi societăţii ; el nu poate fi considerat nici prieten, nici vecin, nici cetăţean. Nu este bun nici de sclav ; este ca un vas care nu mai e de nici un folos şi nu e bun decît de aruncat.

EPICTET, *Manuel du stoïcien, VII, 5.*

19 — D-voastră ştiţi ce figură ridicolă este pentru un franţuz un bărbat pe care-l înşeală nevasta. De cîte ori întîlneşti un astfel de tip nenorocit în literatura humoristică franceză, el este invariabil un tip comic, ridicol.

În snoavele lui, povestitorul popular român nu-şi bate niciodată joc de bărbatul pe care-l înşeală nevasta, ci mai degrabă de ea şi de complicele ei.

G. TOPIRCEANU, *Problema rîsului şi humorului românesc.*

20 — Legile lui Moise o condamnau la moarte pe femeia adulteră. În Egipt îi tăiau nasul, la Roma capul. În Franţa de azi, dacă e prinsă, lumea rîde de bărbatul ei.

CHAMFORT, *citat după Dévald, Gandolatok a szerelemről.*

21 — Adulterul soției (la greci), atunci cînd este stabilit juridic, face ca repudierea să fie chiar obligatorie, căci altminteri bărbatul este lovit de atimie.

R. FLACELIÈRE, *Viața în Grecia lui Pericle.*

22 — (La vizigoți) o femeie născută liberă care se dăduse unui bărbat căsătorit era trecută în puterea soției acestuia, pentru ca să dispună de ea după cum voia.

MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor, I.*

AFURISENIE

23 — Cronicarul (Enache Kogălniceanu) a fost prezent la mișcarea populară din Iași, prin 1756, sub Constantin Cehan Racoviță, cînd la mitropolie s-a oficiat afurisenia pentru cei care ar reînființa văcăritul. I-a făcut o puternică impresie blestemul din biserică îndreptat împotriva oricui ar cuteza, în generațiile viitoare, să reînființeze acest obicei abolit: „Nu putem arăta ce huet era în biserică de strigarea norodului, arătînd în lăuntru oricine ar numi, oricine ar îndemna, ori bani ar lua, ori la slugă ar merge, afurisit să fie în veci, ferul și petrele să putrezească iară trupul lui să rămîie în veci".

Citat după G. G. URSU, *Memorialistica în opera cronicarilor.*

24 — Papa Grigore al X-lea (papă între 1271—1276), fiind într-o călătorie și trecînd pe lîngă Florența, nu voia deloc să intre în oraș pentru că orașul era sub interdicție (afurisenie). Totuși, rîul Arno fiind umflat

de ploi şi neputînd fi trecut prin vad, papa fu obligat să-l treacă pe un pod din oraş. Atunci anulă afurisenia şi în timpul trecerii dădu binecuvîntări poporului. Dar abia ieşit din oraş, afurisi din nou oraşul şi pe locuitorii lui.

Dictionnaire des gens du monde, I.

25 — Blestem

Oriunde vei merge să calci, o tirane,
Să calci pe-un cadavru şi-n visu-ţi să-l vezi !
Să strîngi tu în mîna-ţi tot mîini diafane
Şi orice ţi-o spune, tu toate să crezi.

. . . . . ! !

Să crezi că eşti geniu ; să ai zile multe
Şi toţi ai tăi să moară, iar tu să trăieşti !
Şi vorba ta nimeni să nu o asculte,
Nimic să-ţi mai placă, nimic să doreşti !

D. BOLINTINEANU, *Mihnea şi baba.*

26 — Afurisenie

Mă jur pe toate muzele din lume
Că bardul Păstorel, amicul meu,
S-a înfrăţit cu Bachus şi mereu
Se ţine numai de beţie şi de glume.

Cînd va intra în sferele postume
Cu plosca ridicată-n apogeu,
Să fie preschimbat în curcubeu,
Ca numai aqua pura să consume.

Cîte sonete mi-a parodiat
Atîţia ani să fie blestemat,
Să n-aibă parte de agheasma şpriţului.

Nimic ! Nici bere, nici rachiu, nici vin !
În numele Tatălui şi-al Fiului
Şi-al Sfîntului Duh. Amin !
MIHAI CODREANU

27 — Blestemele hoţilor sînt gloria omului drept.
J. J. ROUSSEAU, *Confesiuni, III.*

ALEGERE

28 — Mézéray punea totdeauna o bilă neagră în urnă tuturor acelora care aspirau la locurile vacante de la Academie. (Totdeauna vota contra.) Fiind întrebat care este raţiunea acestei conduite bizare, el răspunse că o face pentru a lăsa posterităţii un exemplu despre libertatea în alegeri de la Academie.
Dictionnaire des portraits historiques, II

29 — Cîteodată să alegi bine înseamnă să nu alegi.
MONTAIGNE, *Aforisme.*

AMOR (zeul)

30 — Se spune că trebuie să fugi de Amor ; trudă inutilă ! — Nu voi putea scăpa pedestru de un zeu care are aripi.
ARCHIAS, *citat după Rat, Anthologie grècque.*

31 — Sînt înarmat împotriva lui Amor cu o platoşă . mintea ; el nu mă va birui luptînd singur împotriva mea, şi eu, muritor, îi voi ţine piept unui nemuritor. Dar dacă îi vine în ajutor Bachus, ce pot face eu singur contra doi.

RUFIN, *citat după Rat, Anthologie grècque.*

32 — Odă copilului

Umbli hoinărind prin lume
ca un orb, la ochi legat,
Şi de cîtă vreme-acuma
pe la mine n-ai mai dat !
Prăpădeşti tu de pomană
preţioasele-ţi săgeţi,
Să te-alegi cu hulă numa
de l-atîţi ingraţi poeţi...
Te-am vorbit rău eu vreodată ?
vinovat cu ce ţi-am fost,
De mă horopseşti uitării
tu, copil frumos şi prost ?
A, de-ai şti cum mîngîi încă
urmele unde-ai rănit !
Cu ce dor mi-aduc aminte
cît atunci am pătimit !
Vino, crudule cu pieptul
gata dezvelit te-aştept ;
Nu cu una, dă cu două !
săgetează drept în piept !
Şi pe maică-ta zeiţă,
jur că n-am să te hulesc :

Mai omoară-mă o dată,
să mai simt că iar trăiesc !
I. L. CARAGIALE

AMOR-PROPRIU

33 — Amorul-propriu este cel mai delicat și mai vivace dintre toate defectele noastre ; o nimica toată îl rănește, dar nimic nu-l poate ucide.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes.*

ANONIME

34 — Scrisorile anonime au un mare avantaj, nu trebuie să le răspunzi.

DUMAS-FIUL, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

ANUNȚURI

35 — Prin 1832 se tipăreau și se difuzau la Paris nenumărate caricaturi, imprimîndu-se sub desenele care-l reprezentau (pe Talleyrand) „anunțuri" de tipul acestuia : „Prințul de Talleyrand, zis Floarea Soarelui, fabrică botnițe, lanțuri și cenzuri, compune vorbe de spirit, epigrame, programe și epitafe, cumpără și vinde coroane noi și de ocazie, confecționează constituții, charte, restaurări, are în depozit cocarde, drapele și panglici de toate culorile. La nevoie, servește și străinătatea".

E. TARLÉ, *Talleyrand.*

36 — Expulzarea iezuiților din Franța s-a făcut la 1 aprilie 1762. La Paris a fost afișat cu acest prilej următorul anunț : „Ansamblul Sf. Ignațiu (Fondatorul ordinului iezuit) va da miercurea viitoare, 31 martie 1762, ultima reprezentație cu piesa «Arlechinul iezuit», comedie în cinci acte de părintele Duplessis".

Anecdotes du dixhuitième siècle, I.

ANTOLOGIE

37 — Cei mai mulți autori de antologii de versuri sau de vorbe de duh se aseamănă cu cei care mănîncă cireșe sau stridii ; aleg întîi pe cele mai bune și termină prin a le mînca pe toate.

CHAMFORT, *Maximes et pensées, I.*

38 — O antologie reprezintă gustul aceluia care o alcătuiește. Iar gustul antologului, ca orice gust, nu se discută.

G. TOPÎRCEANU, *Antologia.*

ARTĂ

39 — Istoria demonstrează că din tot ce s-a creat pe planul artei, de-a lungul timpurilor, umanitatea a selectat și păstrat în patrimoniul culturii universale operele în centrul cărora s-a aflat omul, viața, natura, realitatea multilaterală a existenței. Nu au rezistat în fața timpului — supremul judecător al oricărei activități umane — lucrările artiștilor care au ignorat realitatea sau nu au înțeles-o, care s-au închis în „tur-

nul de fildeș", care și-au propus să creeze numai pentru o mînă de „aleși".

NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Conferința Uniunii artiștilor plastici, 19.IV.1968.*

AUR

40 — Aur ! Lucitor ? De preț ? Nu, zei,
Nu m-am rugat degeaba. Rădăcini !
Atît cît este-aici va preschimba
În alb ce-i negru și-n frumos ce-i hîd ;
Ce-i rău va face bun, ce-i josnic nobil ;
Bătrînii vor fi tineri, iar cei lași,
Viteji neîntrecuți. Cum, zei ? De ce ?
Un pumn va vinde preoți și argați
Și perna o va smulge de sub capul
Unui erou. Acest sclav arămiu
Desferecă și ferecă religii ;
Dă leprei nuri ; cinstește pe tîlhari
Cu cinuri și-nchinare și-i așază
În rîndul senatorilor ; tot el
I-aduce un nou bărbat vădanei slute
Și-nmireasmă ca pe o zi de mai
Pe-aceea ce deschide-atît de larg
Buboaiele și bolnița. Lut scîrnav,
Codoașă-a omenirii ce stîrnești
Dihonii și războaie-ntre popoare.

SHAKESPEARE, *Timon din Atena, IV, 3.*

41 — Cetăți preface auru-n ruine,
Prietenii ți-i schimbă-n scelerați.

Prin el cel nobil ticălos devine
Şi-ai oastei capi vrăjmaşilor predaţi ;
Corupe, lacom, puritâţi virgine ;
Nici o primejdie nu-l ţine-n laţ
Căci pîngărind şi înjosind ştiinţa,
Orbeşte judecata, conştiinţa.

CAMOES, *Lusiada, VIII.*

42 — ...aurul înseamnă putere, bogăţii...
E sufletul vieţii. E cheia fermecată
Cu care se deschide o poartă încuiată,
Unealta ce se află oriunde — la tîlhar,
Pe masa preacurată a sfîntului altar...
Din aur faci o casă... o sută... un oraş
De vrei, înfrîngi un rege şi cumperi un vrăjmaş.
. . . . . .

Arunci un pumn de aur şi sfetnicul cinstit
Îţi vinde împăratul şi neamul — în sfîrşit,
Cu aurul acesta mărunt, ce străluceşte
Ca stelele în lacuri, de umbli-nţelepţeşte,
Tu poţi, printr-un arhanghel, pe Domnul chiar
să-l minţi,
Cînd fiul său îl cumperi cu treizeci de arginţi !
Şi-n ziua cînd Satana gonit a doua oară,
Pierzînd acum pămîntul, va fi silit să moară —
Găseşte iar mijlocul de-a fi nemuritor,
Căci aurul rămîne al său moştenitor !

VICTOR EFTIMIU, *Cocoşul negru, II.*

43 — Nu este fortăreaţă în care să nu poată pătrunde un măgar încărcat cu aur.

FILIP AL II-LEA AL MACEDONIEI.

44 — Aurul, chiar și urîțeniei îi dă nuanță de frumusețe.

BOILEAU, *Satire, VII.*

45 — Peștele mușcă mai bine undița de aur.

Proverb norvegian, citat după Maloux, Dict. des proverbes.

AVAR-AVARIȚIE

46 — Nu are cal, nici slugă și nici însoțitor,
Ci doar atît : o pungă, sălaș pitacilor.
Cu dînsa stă la masă, ia baia și se culcă,
Speranța, viitorul și viața-i stau în pungă.

CAIUS LUCILIUS, *Satire.*

47 — Eu aproape că nu găsesc vreun viciu mai opus minții sănătoase decît pe acesta, căci avarul înjosește onoarea, viața și chiar sufletul său numai pentru a avea în pază comori din care el nu trage nici un folos decît truda de a o avea în grijă, neliniștea de a o păstra și nedreptatea cu care muncește pentru a o mări. Mișelul se crede stăpînul bunurilor sale și nu observă deloc că e sclavul lor. Le poartă un respect atît de mare, încît nu îndrăznește nici măcar să le atingă. *El nu iubește pe nimeni, nimeni nu-l iubește, el nu se iubește nici pe sine însuși.* Pe măsură ce umple sipetele sale, sărăcia lui crește, astfel că, asemenea unui nou Tantal, el suferă, în brațele belșugului, tot ce mizeria are mai îngrozitor. [...] Avarul se condamnă pe sine însuși a nu se folosi deloc de bogățiile sale și consimte a face tovărășia diavolului pentru a gusta firava plăcere de a lăsa mari averi moștenitorilor, care

n-au altă dorință mai arzătoare decît de a-l vedea în mormînt.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

48 — Există unele suflete murdare, plămădite din noroi, ahtiate după cîștig și după dobîndă — așa cum sufletele frumoase sînt însetate de glorie și de virtute —, în stare de o singură voluptate : aceea de a tot agonisi și de a nu pierde deloc ; lacome și cu gîndul numai la dobînda de zece la sută ; preocupate numai și numai de datornicii lor ; mereu îngrijorate de reducerea prețurilor și de devalorizarea banului ; vîrîte și cufundate în contracte, în patalamale și în hîrțoage. *Asemenea oameni nu sînt nici părinți, nici prieteni, nici cetățeni, nici creștini și poate că nici oameni : au bani.*

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

49 — Ce este mai rău ? A trăi în sărăcie cu punga plină sau cu punga goală ?

POPE, *Les Pensées de Pope.*

50 — Așadar, pentru a nu trebui să-și jefuiască supușii... pentru a nu fi nevoit să devină lacom, principele nu trebuie să fie nicidecum îngrijorat de faima de zgîrcit pe care și-ar face-o. Acesta este unul dintre viciile care îi îngăduie să domnească.

MACHIAVELLI, *Principele, XVI.*

51 — Maxima aviditații nesățioase (ca și a risipitorului) este să-ți procuri și să deții toate mijloacele bunăstării în intenția desfătării. În schimb, cea a zgîr-

ceniei, e dobîndirea şi stăpînirea tuturor mijloacelor bunăstării, dar fără intenţia desfătării (adică fără ca desfătarea să fie scopul, ci doar stăpînirea).

KANT, *Despre frumos şi bine.*

52 — La Academia franceză s-a făcut o chetă ; lipsea un scud de şase franci sau un ludovic de aur. Unul dintre membri, cunoscut pentru zgîrcenia sa, fu bănuit că n-ar fi contribuit ; el susţinu că a contribuit. Cel care făcea cheta zise : „Eu n-am văzut, dar îl cred". Domnul de Fontenelle termină discuţia zicînd : „Eu l-am văzut, dar nu-l cred".

CHAMFORT, *Caractères et anecdotes.*

53 — Să trăieşti sărac ca să mori bogat, asta e deviza avarului.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes.*

54 — Zgîrcitul se simte risipitor, iar risipitorul zgîrcit, şi asta îi chinuie.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

AVOCAT

55 — Ei (locuitorii din Utopia) nu au avocaţi pentru că socotesc că profesiunea acestei categorii de oameni este aceea de a falsifica adevărul.

THOMAS MORUS, *Utopia.*

56 — Ferdinand Catolicul (1452—1516), trimiţînd colonişti în Indii, avu înţeleapta precauţie de a împiedica ca printre ei să fie vreo persoană care a studiat

dreptul, de teama ca să nu se introducă procesele în această lume nouă.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

BANCĂ

57 — Banca e o instituţie care îţi împrumută o umbrelă cînd e timp frumos şi ţi-o cere înapoi cînd plouă.

JERÔME K. JERÔME, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

BANI

58 — Banul este dumnezeul gelos al lui Izrael, în faţa căruia nu poate exista nici un alt dumnezeu. Banul degradează pe toţi zeii omului şi îi transformă în marfă. Banul este *valoarea* generală, constituită în sine, a tuturor lucrurilor. De aceea el a răpit întregii lumi, atît lumii omeneşti cît şi naturii, valoarea ei specifică. Banul este esenţa muncii şi a existenţei omului, înstrăinată de el ; iar această esenţă străină îl stăpîneşte şi el o adoră.

K. MARX, *Contribuţii la problema evreiască.*

59 — Apar banii de metal... A fost descoperită marfa mărfurilor, care conţine într-o formă ascunsă toate celelalte mărfuri, un mijloc magic care se poate transforma, după dorinţă, în orice lucru ademenitor sau dorit.

F. ENGELS, *Originea familiei.*

60 — Că dintre toate născocirile omeneşti
Ca banul rea şi blestemată alta nu-i !
El surpă şi cetăţi ; şi din al lor cămin
Pe mulţi îi poate alunga. Pe cei cinstiţi
Îi poate-ademeni, le poate minţile
Întuneca, de săvîrşesc şi fărdelegi
Şi mîrşăvenii fel şi chip.
SOFOCLE, *Antigona.*

61 — Mare este Dumnezeul nostru şi argintul este profetul său.
OKAKURA KAKUZO, *Le Livre du Thé.*

62 — *Omul care n-are bani.* Un om fără bani este un corp fără viaţă, un mort ambulant, un spectru care sperie. Tovărăşia lui este tristă, conversaţia fără vlagă şi stînjenitoare. Dacă el vrea să viziteze pe cineva, nu-l găseşte niciodată acasă şi dacă deschide gura să vorbească, este întrerupt în fiecare clipă pentru ca să nu-şi poată termina vorba, de teama de a nu sfîrşi cerînd bani. Este ocolit ca un ciumat şi e considerat ca o povară inutilă a pămîntului. Dacă are spirit, nu-l poate etala, iar dacă nu are, este privit ca cel mai înspăimîntător monstru cu două picioare pe care l-a putut zămisli natura atunci cînd a fost indispusă. Duşmanii lui zic că nu e bun de nimic, cei mai moderaţi în privinţa lui îşi încep elogiul prin a ridica din umeri. Ananghia îl trezeşte dimineaţa, iar mizeria îl însoţeşte în pat seara. Femeile găsesc că e urît, curtezanele că e neputincios...
OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

63 — *Omul care are bani.* În lumea asta el poate tot ce vrea, căci toţi rîvnesc la ce posedă el. Toate vorbele lui sînt admirate, şi toate privirile lui sînt plătite cu reverenţe. Linguşirea îi dă tîrcoale iar avariţia măreşte numărul prietenilor săi. Dacă este prost, lumea nu observă pentru că el îi astupă urechile cu pistoli ; dacă este urît, îi întunecă vederea ; dacă e de origină umilă, nimeni nu-şi mai aduce aminte de tatăl său ; iar dacă e copil din flori, se vor găsi oameni foarte cinstiţi gata să jure că ei au asistat la nunta mamei sale...

OXENSTIERNA, *Pensées diverses*, II.

64 — Poate că banii sînt un lucru rău, dar nici sărăcia nu e mai brează.

ERIC LINKLATER, *Juan în America.*

65 — Nu există decît o singură categorie de oameni care se gîndesc la bani mai mult decît bogaţii ; aceştia sînt săracii.

OSCAR WILDE, *Intenţiuni.*

66 — Banul este ca untdelemnul, el face ca aparatele să funcţioneze fără zgomot.

STEFAN ZWEIG, *Fouché.*

67 — Banii, rotiţe care pun în mişcare roata lumii.

T. MUŞATESCU, *Dicţionarul umoristic al limbii române.*

68 — Cînd un om ţine foarte mult la banii lui, nu-i vine niciodată prea uşor să ţină şi la copii. Banii şi copiii sînt ca Dumnezeu şi Mamon. Lordul Macauley

are un pasaj în care pune în opoziție plăcerile pe care i le poate da unui om cititul cu neplăcerile pe care i le pot procura cunoscuții. „Platon, zice el, nu e niciodată morocănos, Cervantes nu e niciodată țîfnos. Demostene nu vine niciodată să te deranjeze. Dante nu-ți stă niciodată prea mult pe cap. Nici o deosebire de păreri politice nu ți-l poate înstrăina pe Cicero. Nici o erezie nu poate provoca indignarea lui Bossuet". George Pontifex (eroul povestirii) gîndea tot la fel în privința copiilor și a banilor lui. Banii lui nu erau niciodată obraznici. Banii lui nu făceau niciodată gălăgie sau murdărie și nici nu vărsau nimic pe fața de masă cînd mîncau, nici nu uitau ușa deschisă cînd ieșeau din casă. Dividendele lui nu se certau între ele și nici nu i se întîmpla vreodată să fie neliniștit ca nu cumva ipotecile, ajungînd la majorat, să se dovedească a fi mînă spartă și să-l înglodeze în datorii, pe care mai curînd sau mai tîrziu ar fi trebuit să le plătească.

S. BUTLER, *Și tu vei fi țărînă.*

69 — Noua religie, aceea a bogăției, a credinței în aur, are pelerinii, schimnicii și martirii ei. Care îndrăznesc și suferă deopotrivă cu ceilalți. *Veghează, postesc, se înfrînează.* Își petrec anii cei mai frumoși pe drumuri primejdioase, în contoare îndepărtate, la Tyr, la Londra, la Novgorod. Singuri și celibatari, închiși în cartiere întărite, se culcă înarmați pe tejghelelele lor...

JULES MICHELET, *Istoria Franței.*

70 — Banii răscolesc împărăţiile şi mari cetăţi le surupă, cum să dzice cu un cuvîntu leşescu : „Sula de auru zidiul pătrunde".

MIRON COSTIN, *Letopiseţul Ţării Moldovei, IV.*

71 — Banul are un gust şi o acurateţe. Altă pîine cumpără banul muncii şi altă pîine fură banul şiret. Banul parazitar naşte inşi parazitari, familii parazitare şi clanuri.

TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

72 — Panurge cunoştea şaizeci şi trei de tertipuri ca să facă rost de bani ; dar ştia şi alte două sute paisprezece feluri ca să-i cheltuiască, fără să mai socotesc ce băga în el.

RABELAIS, *Gargantua şi Pantagruel.*

73 — Răul fundamental, în lume, se datoreşte faptului că Dumnezeu a creat prea puţini bani.

H. HEINE, *Fragmente engleze.*

74 — Era oarecum impudic să vorbeşti despre bani, banii fiind o tristă necesitate vitală, indispensabilă, din nefericire, ca şi privata, dar de care nu trebuie să vorbeşti.

STENDHAL, *Viaţa lui Henry Brulard.*

75 — Încep să fiu celebru : lumea vine să-mi ceară bani.

JULES RENARD, *Jurnal.*

76 — ...pentru a dispreţui banii trebuie să-i ai, şi chiar mulţi.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

77 — Ador libertatea. Urăsc strîmtoarea, truda, înrobirea. Atîta timp cît ţin banul pe care-l am în pungă, el îmi asigură independenţa ; el mă scuteşte să-mi bat capul ca să caut altul, nevoie pe care am privit-o totdeauna cu oroare ; dar din teama de a nu rămîne cu nimic, îl păstrez cu grijă. Banul pe care-l ai este instrumentul libertăţii ; acela după care alergi este cel al servituţii. Iată pentru ce îmi ţin punga strînsă şi nu rîvnesc nimic.

J. J. ROUSSEAU, *Confesiuni, I.*

BĂRBAT IDEAL

78 — Bărbat care aduce toată leafa acasă şi nu te întreabă niciodată de unde vii.

T. MUŞATESCU, *Dicţionarul umoristic al limbii române.*

79 — Oo ! Dacă ar exista, ar trebui să ne vorbească de parc-am fi nişte zeiţe, şi să ne trateze ca şi cum am fi nişte copii. Ar trebui să ne refuze toate rugăminţile serioase şi să ne satisfacă toate capriciile. Ar trebui să ne încurajeze să avem capricii şi să ne interzică să avem misiuni înalte. Ar trebui să spună întotdeauna mai mult decît gîndeşte, şi să gîndească întotdeauna mai mult decît spune.

O. WILDE, *O femeie fără importanţă.*

BĂTAIE DE JOC

80 — Bautru, fiind supărat pe ducele d'Epernon, publică o carte cu titlul : „Măreţele fapte ale ducelui d'Epernon". Toate filele cărţii erau goale.

Dictionnaire des portraits historiques, I.

BĂTRÎNEȚE

81 — Acela ce-o viaţă prea lungă-şi rîvneşte,
Nevrînd nici s-audă de viaţa
Ce-i omului dată-ndeobşte, din minte-şi
Ieşit-a. Căci viaţa prea lungă
Mai multe amaruri aduce
Decît bucurie.

SOFOCLE, *Oedip la Colonos.*

82 — Către unul care-i spuse : „Eşti bătrîn, e timpul să te odihneşti", Diogene răspunse : „Cum aşa ? Dacă aş alerga la curse şi aş fi aproape de ţintă, ar trebui să mă las moale, în loc să mă încordez şi mai mult ?"

DIOGENES LAERTIOS, *Vieţile şi doctrinele filosofilor.*

83 — Cei mai mulţi oameni bătrîni sînt ca şi cronicile vechi care conţin lucruri plictisitoare, dar adevărate, din vremile trecute, şi nu merită osteneala de a fi consultate decît pentru acestea.

POPE. *Les pensées de Pope.*

84 — Toată lumea vrea să trăiască mult timp ; dar nici unul nu vrea să pară bătrîn.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

85 — Îmbătrînit, Phidippe exagerează pînă la migală grija pentru curățenie și pentru o viață tihnită ; a început să aibă mici slăbiciuni ; și-a ticluit o artă a băuturii, a mîncării, a odihnei și a muncii. Micile reguli pe care și le-a prescris și care tind, toate, către tabieturile persoanei lui, le respectă cu sfințenie și nu le-ar călca nici pentru o ibovnică, dacă dieta i-ar îngădui să mai păstreze vreuna. Și-a împovărat viața cu lucruri de prisos, pe care obișnuința i le face, în sfîrșit, trebuitoare. Sporește astfel și întărește legăturile care-l țin atașat de viață și vrea să-și întrebuințeze restul zilelor ca să i se pară pierderea ei și mai dureroasă. Nu se teme și așa destul că o să moară ?

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

86 — Pe măsură ce sîntem mai puțin tineri, bătrînii ni se par mai puțin bătrîni ; s-ar spune că timpul ne dă nouă anii pe care îi ia de la ei.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes, II.*

87 — Cît e totul de misterios pentru oamenii bătrîni, și cît e de limpede totul pentru copii.

L. TOLSTOI, *Jurnal, II.*

88 — Astăzi (26 iulie 1946) am împlinit șaizeci și unu de ani. E bătrînețea, deși nu-i simt efectul, cu excepția, poate, a unei anumite ușurări asemănătoare celei resimțite atunci cînd, asistînd la o piesă de teatru nu prea bună, te gîndești cu mulțumire : „Nu mai e decît un act."

ANDRÉ MAUROIS, *Memorii.*

BĂUTURĂ-BEȚIE-BEȚIV

89 — Platon nu îngăduie băutură copiilor înainte de optsprezece ani, iar înainte de patruzeci, nimănui să se îmbete ; celor însă care au trecut de patruzeci de ani le îngăduie plăcerea să amestece mai din belșug la ospățuri darurile lui Dionysos, acel zeu bun care dăruiește bărbaților veselie și bătrînilor tinerețe, care îmblînzește și moaie patimile sufletului cum se moaie fierul la foc ; iar în *legi*, el spune că asemenea adunări de beție sînt prielnice, numai să se afle un staroste care să le potolească și să le orînduiască, beția fiind încercare bună și fără greș a firii fiecăruia și, din cînd în cînd, este bine a da bătrînilor vigoarea să zburde la dănțuiri și la cînt, treabă folositoare și la care ei nu se încumetă cînd sînt în toate mințile, căci vinul poate să dea cumpănire sufletului, iar trupului sănătate.

MONTAIGNE, *Eseuri, II.*

90 — După legile lui Solon, „arhontele prins că e beat va fi pedepsit cu moartea".

DIOGENES LAERTIOS, *Viețile și doctrinele filosofilor.*

91 — Alexandru (Macedon)..., adunînd la masă mulți prieteni și comandanți, a propus o întrecere la băut vin curat și o cunună pentru învingător. Astfel, Promachos, cel care a băut mai mult, a ajuns pînă la doisprezece litri și a cîștigat cununa de învingător, dar a mai trăit numai trei zile.

PLUTARH, *Alexandru.*

92 — Se spune că, de îndată ce începea să bea (Dion, tiranul Siracuzei), continua *nouăzeci de zile* în şir şi, în acest timp, palatul lui era inaccesibil oamenilor şi discuţiilor serioase, pentru că în acest timp era stăpînit de chefuri, de glume, de dansuri, de chitare şi de flecăreală.

PLUTARH, *Dion.*

93 — Perşii sînt obişnuiţi să bea foarte mult vin ; nu le este însă îngăduit să vomite sau să urineze în faţa altcuiva. Acestea dar sînt obiceiurile lor de viaţă. Pe de altă parte, obişnuiesc să chibzuiască beţi asupra celor mai de seamă lucruri ; ceea ce au găsit cu cale să hotărască, le este adus spre chibzuială şi a doua zi, cînd sînt treji, de stăpînul casei în care se aflau cînd s-au sfătuit ; dacă şi cînd sînt treji găsesc că e cuminte ce-au hotărît, se ţin de hotărîre, iar de nu, o înlătură ; iar dacă cumva au ţinut sfat treji asupra unui lucru, îl hotărăsc apoi numai cînd se îmbată.

HERODOT, *Istorii, I, CXXXIII.*
(N.N. Vezi şi Tacitus. *Despre originea şi ţara germanilor,* XXI).

94 — Cei ce au scris despre viaţa şi obiceiurile poporului roman spun că la Roma şi la Latium femeile erau toată viaţa *abstemiae,* adică se abţineau de la vin, care în limba veche era numit *temetum,* şi era obiceiul ca, pentru a fi prinse dacă au băut, să-şi sărute rudele, pentru ca mirosul să le trădeze. Marcus Cato spune nu numai că erau dispreţuite, ci chiar pedepsite de justiţie dacă beau vin, ca şi cum ar fi săvîrşit o mare ruşine sau un adulter.

AULUS GELLIUS, *Nopţile Atice, X, 23.*

95 — Asimilarea vinei de a bea vin cu adulterul şi aplicarea interdicţiei a dat naştere la numeroase discuţii. Faptul în sine e bine documentat în texte ; se povesteşte chiar că Egnatius Marcellus şi-a ucis soţia în bătaie, prinzînd-o bînd vin, fără a fi pedepsit pentru aceasta. Ca şi furtul cheilor, băutul vinului putea constitui un motiv de divorţ. După P. Noailles, Cours, II, 240, interdicţia are la origine un caracter religios : vinul simbolizează sîngele, iar femeia care bea vin introduce un element străin în sîngele ginţii, întocmai ca o femeie adulteră. De aceea, supravegherea exercitată prin sărut (ius osculi) nu era exercitată numai de tată sau soţ, ci de toţi membrii ginţii.

I. FISCHER : *Note la NOPŢILE ATICE de Aulus Gellius.*

96 — Invitat la masă, Romulus n-a băut mult, fiindcă a doua zi avea treabă. I-au spus : „Romule, dacă toţi oamenii ar face aşa, vinul ar fi mai ieftin". El a răspuns : „Dimpotrivă, ar fi mai scump, dacă fiecare ar bea cît ar vrea ; căci eu am băut cît am vrut".

AULUS GELIUS, *Nopţile Atice, XI.*

97 — Cirus, rege atît de vestit, între alte laude, ca să aibă întîietate la domnie faţă de fratele său Artaxerxe, se mîndreşte că e mult mai tare la băutură decît el.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

98 — Străvechii goţi din Germania (povesteşte Sterne citîndu-l pe geograful german Filip Cluverius, 1530—1625) aveau cu toţii înţeleptul obicei de a

chibzui de două ori orice treburi însemnate privitoare la ocîrmuire, adicătelea odată beţi şi odată treji ; beţi, pentru că sfatul lor să nu fie lipsit de cutezanţă, şi treji, ca să-şi păstreze chibzuinţa. (...) În toate discuţiile grele şi spinoase unde văd că nu pot face un pas fără primejdia de a-mi aprinde paie în cap cu luminăţiile ori preasfinţiile lor, scriu jumătate cu burta plină şi jum'ate pe inima goală, ori scriu cu burta plină şi îndrept pe inima goală, ori scriu pe inima goală şi îndrept cu burta plină, că e totuna.

LAURENCE STERNE. *Tristram Shandy.*

99 — O, Dumnezeule, să pună oamenii un duşman în gura lor ca să le fure mintea ! Să ne trasformăm cu bucurie, chef şi plăcere şi aplauze, în animale.

SHAKESPEARE, *Othello.*

100 — Se crede că primul sultan care s-a îmbătat de vin a fost Amurat al IV-lea. Într-o zi se plimba prin oraş, cînd văzu un om venind pe două cărări. „Eu sînt Beeri Mustafa, zise omul, şi dacă vrei să-mi vinzi oraşul (Constantinopol), eu îl cumpăr, şi... nu te mai gîndi că am să te cumpăr şi pe tine care nu eşti decît un fiu de sclavă." Mai tîrziu, cînd omul se trezi, Amurat îi ceru socoteală. „O! Împărate, răspunse Mustafa, dacă tu ai avea bogăţiile pe care le aveam eu ieri, le-ai socoti mai presus de stăpînirea universului." Amurat voi să guste din taina lui şi deveni atît de bine dispus, şi fu atît de fermecat de această descoperire, încît nu numai că se folosi de ea tot restul vieţii lui şi nu lăsa să treacă nici o singură zi fără să se îm-

bete, dar, făcîndu-l pe Mustafa Beeri consilierul său intîm, îl avu mereu lîngă sine ca să bea cu el.

Dictionnaire des gens du monde, III.

101 — Marchese degli Orgogliosi din Forli era vestit pentru beţiile lui. Ne povesteşte un cronicar că, întrebîndu-şi paharnicul ce se spune în lume despre el, acesta i-a răspuns : „Se spune că nu mai faceţi nimic altceva decît să beţi" ; iar dînsul îi replicase : „De ce nu se spune că mi-e sete întruna".

R. ORTIZ, *Notă la Divina Comedie.*

102 — Condamnat la moarte pentru că îşi trădase fratele, regele Eduard al IV-lea al Angliei, ducele de Clarence (1449—1478) a cerut să moară înecat într-un butoi cu vin grecesc.

P. MARTINESCU, *Notă la Pielea de şagri.*

103 — Odată s-a iscat sfadă dacă moldovenii sau valahii sînt cei mai mari beţivi. Cei ce se luaseră la sfadă au mers pe podul de la Focşani (la hotarul dintre Moldova şi Valahia), de unde atîta s-au sfădit amîndoi cu paharele pînă cînd valahul a căzut jos de prea mult vin ce băuse. Drept plată pentru izbînda lui moldoveanul a fost dăruit de domnie cu boieria.

DIMITRIE CANTEMIR, *Descrierea Moldovei.*

104 — Au boierii moldoveni mare dragoste de băutură. Şi cu cît închină mai multe cupe, cu atîta vorbesc mai mult şi mai frumos.

MIHAIL SADOVEANU, *Fraţii Jderi.*

105 — Băutra fără măsură îl degradează pe om, îi întunecă pentru un răstimp mintea şi pînă la urmă îl abrutizează. Totuşi gustul pentru băutură nu este o crimă şi rareori devine cauza comiterii vreuneia, căci băutura prosteşte omul, dar nu-l înrăieşte, iar dacă uneori este cauza unei răfuieli trecătoare, leagă în schimb nenumărate prietenii trainice. [...] Lăsînd deoparte dezlănţuirile ei trecătoare şi uşor de evitat, putem fi siguri că orice om care face lucruri rele la beţie nutreşte intenţii necurate şi cînd e treaz.

J. J. ROUSSEAU, *Scrieri despre artă.*

106 — În 1842, Walt Whitman, primind comanda unei societăţi oarecare de temperanţă, scrie un roman moralist antialcoolic pentru revista „New-Word". [...] Autorul acestei istorii moralizatoare va declara mai tîrziu că, în frigurile creaţiei, lăsa adesea manuscrisul „romanului", pentru a trece să se răcorească cu un păhărel de gin alături, la „Cana de Tuci".

MIHNEA GHEORGHIU, *Walt Whitman.*

107 — Dacă adormi veşnic beat, ai să te trezeşti nebun.

BALZAC, *Muza departamentului.*

108 — În Statele Unite, Seabrook a avut tăria să stea un an fără să bea. Asta i-a adus un premiu considerabil, decernat în fiecare an de o societate de virtute unui pocăit de acest soi. Un glumeţ l-a botezat: „Premiul Goncourt american al beţivilor". Premiul

acesta atît de mare i-a dat scumpului William Seabrook posibilitatea să se pună din nou, fără înconjur, pe băut whisky. I-a ajuns pentru un an.

A. SALMON, *Amintiri fără sfîrşit.*

109 — Se spune că Fadeev scrie puţin pentru că bea mult. Faulkner a băut şi mai mult, ceea ce nu l-a împiedicat să scrie cîteva zeci de romane.

I. EHRENBURG, *Oameni, ani, viaţă, VI.*

110 — Cînd doi ţi-or spune că eşti beat, du-te de te culcă ! Nu, dacă ştii tu că n-ai băut, să fii sigur că amîndoi sînt nişte beţivi.

111 — Omul cuminte se face nebun cînd se îmbată ; nebunul beat s-ar face poate cuminte ; numai prostul e tot aşa şi înainte de a fi băut şi după.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

112 — Cine bea ca să uite multe, ajunge să uite că bea mult.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

BIBLIOTECA

113 — Cărţile sînt moştenirea pe care un mare geniu o lasă omenirii şi care sînt transmise din generaţie în generaţie, ca dar pentru urmaşii care nu s-au născut încă.

JOSEPH ADDISON, *The Spectator.*

114 — O carte bună este prețiosul sînge dătător de viață al unui spirit ales, omul îmbălsămat și păstrat pentru o existență dincolo de viață.

JOHN MILTON, *citat după Cugetări engleze.*

115 — Cărțile ne sînt prieteni statornici... Ne sînt sfetnici și nu ne contrazic. Cărțile care ne plac sînt și urne pline de amintiri.

MIHAIL SADOVEANU, *Foi de toamnă.*

116 — Cartea nu-i lucru rău. Pentru mine a fost mîngîierea vieții. M-am însoțit cu ea și cu pustia și am ajuns la liniște și înțelepciune.

MIHAIL SADOVEANU, *Frații Jderi.*

117 — Bibliotecă mare, pricepere literară mică!

GEORGE CĂLINESCU, *Cronicile optimistului.*

118 — Folosul unei biblioteci mari este că ea sperie pe cel care o privește.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, II.*

119 — Te sperii la vederea unei biblioteci mari și îți zici: E trist că ești condamnat să nu știi tot ce conține ea. Consolați-vă, nu e prea mult de regretat. Vedeți cele patru sau cinci mii de volume ale fizicii vechi, în ele, pînă la Galileu, totul e fals. În istoria atâtor popoare, primele secole sînt niște povești absurde. După vremile fabuloase vin ceea ce se numește veacurile eroice. Primele seamănă cu poveștile din „O mie și una de nopți", unde nimic nu este adevărat,

celelalte seamănă cu „romanele cavalerești", unde nu sînt reale decît cîteva nume și cîteva date. [...] Vin timpurile istorice unde fondul lucrurilor este adevărat, dar cea mai mare parte a circumstanțelor sînt minciuni. Dar printre aceste minciuni nu sînt oare și fapte reale ? Ba da, așa cum se găsește un pic de praf de aur în nisipurile aduse de rîuri. Se pune întrebarea cum să pui mîna pe acest aur ? Iată cum : Tot ce nu este în conformitate cu fizica, cu rațiunea sau cu inima omului, nu este decît fabulă ; restul, care va fi atestat de contemporani înțelepți, este praful de aur pe care îl cauți.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, II.*

120 — O bibliotecă vastă și bine înzestrată este de multe ori o firmă bună la cîrciumă rea și mulțimea cărților este o bogată mărturie despre ignoranța proprietarului.

OXENSTIERNA, *Reflections.*

121 — A cumpăra cărți cînd nu ești în stare să le savurezi, a le achiziționa numai pentru că au fost scrise de un autor celebru înseamnă să acționezi ca un om care-și cumpără haine ce nu i se potrivesc, pe motivul că au fost făcute de un croitor vestit.

POPE, *Les pensées de Pope.*

122 — Cîți oameni nu sînt, pe biblioteca cărora s-ar putea scrie : „Numai pentru uz extern", ca pe fiolele de la farmacie.

ALPHONSE DAUDET, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

BINE-RAU

123 — Cel mai mare bine : Să fii sănătos e cel mai de preţ ; în rîndul al doilea e bine să fii frumos ; în al treilea e bine să fii bogat fără să fi înşelat pe nimeni ; al patrulea lucru foarte bun este să fii tînăr, împreună cu cei pe care îi iubeşti.

PLATON, *Gorgias.*

124 — Cauţi binele fără să-l găseşti şi găseşti răul fără să-l cauţi.

DEMOCRIT, *citat după K. Petit, Dict. de citations.*

125 — Răul şi binele nu pot umbla împreună. Răsplăteşte răul cu bine şi vei vedea pe duşmanul tău schimbîndu-se în protectorul şi prietenul tău.

Coranul, Surata XLI, 34.

126 — Binele trebuie făcut aşa cum încercăm să facem răul : pe ascuns.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes.*

BIOGRAFIE

127 — Orice om mare îşi are ucenicii săi astăzi, iar Iuda e cel care îi semnează totdeauna biografia.

OSCAR WILDE, *Intenţiuni.*

128 — Vă rog să binevoiţi a scrie biografia lui Beethooven, adaptată pentru tineri. Tot acum mă adresez lui H. G. Wells invitîndu-l să scrie viaţa lui Addison ; Fritjoff Nansen va scrie viaţa lui Cristofor Columb ;

eu, viaţa lui Garibaldi, poetul evreu Bialik, aceea a lui Moise etc. Cu concursul celor mai buni literaţi contemporani aş vrea să creez o întreagă serie de cărţi pentru tineri, conţinînd biografia marilor spirite ale umanităţii. Toate aceste cărţi vor fi editate de mine însumi...

GORKI, *Scrisoare către R. Rolland, 1916.*

129 — Ocupîndu-mă de la o vreme încoace mai stăruitor de biografiile unor oameni mai mult sau mai puţin însemnaţi, am ajuns la ideea că unii ar putea fi consideraţi, în ţesătura lumii, ca urzeală, alţii ca bătaie; primii ar determina lăţimea ţesăturii, ultimii consistenţa şi tăria ei, poate şi cu adausul unui desen oarecare. Foarfecele ursitoarei hotărăsc lungimea, căreia toate celelalte i se supun. Mai departe să nu urmărim parabola.

GOETHE, *Maxime şi reflecţii.*

BUCURIE

130 — O bucurie pe care zilele o transmit fără răgaz este pentru om binele suprem.

PINDAR, *citat după Cugetări greceşti.*

131 — Un copilaş într-o casă e un izvor de bucurie.

M. TARQUHAR TUPPER, *citat după Cugetări engleze.*

132 — Eternă bucurie-i frumuseţea.

JOHN KEATS, *Endymyon.*

133 — (Papa) Grigore al XIII-lea, ca demn părinte al creştinătăţii, dădu mulţumită solemnă lui Dumnezeu cînd a aflat vestea masacrului din Noaptea sfîntului Bartolomeu. Porunci să i se dea celui ce adusese vestea o mie de scuzi romani, s-au tras salve de tun la castelul Sant-Angelo şi s-au aprins focuri de bucurie. Papa publică un jubileu şi, de teamă ca amintirea unei infamii atît de memorabile să nu se piardă, a poruncit să fie pictată pe zidurile galeriei sale.

IMPOSTURE SACERDOTALE, *31.*

134 — La moartea lui Ludovic al XIV-lea, poporul şi-a manifestat bucuria prin jocuri şi dansuri ca la o mare serbare obştească.

A. TITA, *Notă la „Caracterele" lui La Bruyère.*

BUNĂTATE-RĂUTATE

135 — ...Doar vremea-ţi poate arăta
Pe omul bun ; dar este de ajuns o zi,
O zi, să ţi-l dezvăluie pe cel viclean.

SOFOCLE, *Oedip rege.*

136 — Cineva îmi spune : „Sînteţi un om bun ?" Eu răspund : Să zic că-s un om bun, ar fi o lipsă de smerenie, deci nu sînt bun ; să zic că-s rău, ar fi o poză. Adevărul e că sînt un om şi rău şi bun. Toată viaţa se desfăşoară aşa, la fel ca o armonică, se strînge şi se desface şi se adună iar — de la rău la bine şi din nou la rău. A fi bun înseamnă doar să doreşti mai des să fii bun. Şi eu doresc aşa ceva.

L. TOLSTOI, *Jurnal, 1905.*

137 — E bun cel care face bine altora. Dacă are de suferit pentru binele pe care-l face, este foarte bun.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

138 — Omul e un amestec de Bine şi Rău, de răutate şi bunătate, de cinste şi malonestitate, şi nu face nici o sforţare ca să iasă din condiţiile zilei neamestecat. Preocupat să salveze succesiv aparenţele şi indiferent la mustrările interioare, pe care totdeauna le încearcă şoapta misterioasă a conştiinţei, el şchioapătă toată viaţa între contrarii, mulţumit să recolteze cu traista din spate sau în portofoliul de la subsuoară. El urmăreşte o schemă individuală, în care se intercalează fals şi, ca din fuga vagonului populat de călători, cînd se vede trecînd numai trenul, nu se distinge decît schema lui de pe dinafară.

TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

139 — „Omul e rău",
Aşa grăit-au înţelepţii toţi —
spre mîngîierea mea.

NIETZSCHE, *Poezii.*

140 — Omul nu poate să facă mereu numai rău. Iată de ce chiar printre piraţi trebuie să fie unele ore de blîndeţe, în timpul cărora să te crezi legănat ca în scrînciob, deşi te afli pe sinistra lor corabie.

BALZAC, *Hanul roşu.*

141 — Este evident că un om care face binele fără să creadă în nemurirea sufletului şi fără să aştepte

nimic de la viaţa viitoare, e cu mult superior, din punct de vedere moral, credincioşilor de rînd, oricît ar fi de virtuoşi.

P. P. NEGULESCU, *Filosofia renaşterii, II.*

142 — Italienii au un proverb urît : „Tanto buon che val niente" : Este aşa de bun încît nu e bun de nimic.

BACON, *Eseuri.*

143 — Fii bun, dar fereşte-te să nu creadă lumea că poţi fi numai bun.

144 — Om în adevăr bun e numai acela care ar fi putut fi rău şi n-a fost.

NICOLE IORGA, *Cugetări.*

BURGHEZ

145 — Burghezii avuţi spun că pe omul de spirit îl poţi vedea adesea la uşa bogatului, dar niciodată pe bogat la uşa omului de spirit. Aceasta, răspunde poetul Saadi, se datoreşte faptului că omul de spirit cunoaşte valoarea bogăţiilor, pe cînd bogatul n-are habar de valoarea înţelepciunii. De altminteri, cum ar preţui bogatul ştiinţa ? Savantul poate aprecia pe neştiutor, pentru că şi el a fost la fel în copilărie ; însă neştiutorul nu poate să aprecieze pe savant pentru că el n-a fost niciodată astfel.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

146 — Burghezii din Calais. Subiectul (grupului statuar datorat lui — Rodin) se mărgineşte la cîteva rînduri din cronica lui Froissart. E istoria asedierii oraşului Calais de către Eduard al II-lea, al Angliei ; se povesteşte acolo cum regele nu vrea să cruţe oraşul îngrozit de foamete, cum acelaşi rege se învoieşte să despresoare oraşul dacă şase din cei mai nobili cetăţeni s-ar da în mîinile lui „ca să facă cu ei ce i-o plăcea". Şi le cere să părăsească oraşul în capul gol, numai în cămaşă, cu o funie de gît şi cu cheile cetăţii şi castelului în mînă. Cronicarul povesteşte scena din oraş ; relatează cum primarul, Messire Jean de Vienne, pune să tragă clopotele şi cum se adună cetăţenii în piaţa tîrgului. Au auzit cumplita veste şi aşteaptă şi tac. Dar iată că dintre ei se ridică eroii, aleşii, cei care simt într-înşii vocaţia morţii. Aici răsună în cuvintele cronicarului vaietele şi plînsul mulţimii. El însuşi pare o clipă zguduit şi cu condeiul tremurîndu-i în mînă. Dar se reculege. Numeşte pe patru dintre eroi cu numele lor, pe doi îi uită. Despre unul spune că era cel mai bogat cetăţean din oraş, despre al doilea că era om cu vază şi avere şi că avea „două frumoase domnişoare ca fiice" ; despre al treilea ştie doar că era bogat în „proprietăţi şi moşteniri" şi despre al patrulea că era fratele celui de al treilea. Povesteşte că s-au dezbrăcat pînă la cămaşă, că şi-au legat o funie de gît şi au pornit-o aşa, cu cheile oraşului şi castelului. Istoriseşte cum au sosit în tabăra regelui, arată cu cîtă asprime i-a primit regele şi cum călăul se şi afla lîngă ei, cînd monarhul, la rugămintea regi-

nei, le dărui viaţa. „Îşi ascultă soţia — căci era însărcinată". Altceva cronica nu mai spune.

RILKE, *Rodin.*

— Burghezii sînt întotdeauna ceilalţi.

JULES RENARD, *Jurnal.*

CABARET

147 — Dintre cabaretele originale (din Montmartre) mai merită să amintim trei, toate înfiinţate la sfîrşitul secolului trecut : Unul era „Cabaret du Néant" : portarul era negru, chelnerii îmbrăcaţi ca cioclii, mesele aveau formă de sicriu, braţele candelabrelor erau din oase, iar pe pereţi atîrnau schelete. [...] O altă instituţie de „groază" a fost „Cabaret de l'Enfer", unde serveau chelnerii—draci, îmbrăcaţi în maieuri roşii, iar sub mesele acoperite cu cristale ardea focul Gheenei. La etaj era un fel de scenă care înfăţişa, cu ajutorul unor trucaje, realizate cu oglinzi şi proiecţii, Judecata de Apoi. În sfîrşit, nu departe, se afla „Cabaret du Ciel". În timp ce localul descris mai înainte avea ca intrare gura unui drac, aici oaspeţii erau primiţi de către un portar îmbrăcat ca sfîntul Petru, iar chelneriţele alergau printre clienţi în costume de îngeri. Pe scenă şi în sală erau ameţiţi turiştii americani şi francezi din provincie care asistau la spectacolele picante de genul paradisului lui Mohamet plin de cadîne goale.

BAJOMI LÁZÁR ENDRE, *Montmartre.*

CAFEA

148 — Balzac spunea că va muri din pricina a cincizeci de mii de cești de cafea. Ar fi trebuit să adauge că a trăit de pe urma a cincizeci de mii de cești de cafea.

H. TAINE, *Frédéric Thomas Graindorge.*

CALCUL PRECIS

149 — După un demonograf, Jean Wier, la orice Sabbat participau 72 de duci, conți, marchizi și 7 milioane patru sute cinci mii nouă sute douăzeci și opt de drăcușori.

E. BARBU, *Caietele Principelui, IV.*

CALENDAR

150 — E o nenorocire că nu avem, cum le are Biserica noastră, „Viețile sfinților laici", spre a fi puse la îndemîna tinerilor. Oare viața unui filosof ca Spinoza nu produce o impresie extraordinară de admirație asupra celor care citesc povestea acestei uimitoare vieți ? E regretabil că nu se adună într-un singur mănunchi atîtea biografii pline de exemple, împrăștiate peste tot. O astfel de carte ar fi un Plutarh la care muncitorii noștri intelectuali s-ar îndrepta, spre a-și oțeli puterile. Ideea calendarului lui A. Comte (A. Comte, în lucrarea sa „Calendrier positiviste" din 1849, propune un calendar în care numele sfinților să fie înlocuite cu numele marilor personalități ale culturii universale. N.N.), care impunea pentru fiecare zi meditația asupra vieții unui binefăcător al

omenirii, era minunată. De altfel, educaţia clasică, bine înţeleasă, are drept scop tocmai de a aprinde în sufletul elevilor un entuziasm liniştit şi trainic pentru tot ce e mare, nobil şi generos. O elită pătrunsă de un asemenea ideal înalt nu mai poate să se coboare la un nivel mediocru. Ea este menită a forma batalionul sacru către care lumea civilizată să-şi aţintească privirile. Şi aceasta s-ar datora numai superiorităţii dobîndite printr-o îndelungată atingere cu cele mai curate genii ale antichităţii.

JULES PAYOT, *Educaţia voinţei.*

CALOMNIE

151 — Apelles, pictorul şi protejatul lui Alexandru Macedon, după moartea acestuia, se stabili în ţinuturile stăpînite de Ptolomeu. Acolo, în urma unui denunţ calomnios, era foarte aproape să-şi piardă viaţa. Scăpat ca prin minune, se retrase la Efes şi, pentru a se răzbuna pe denunţătorii săi, pictă capodopera sa : Tabloul calomniei. Tabloul s-a pierdut, dar îl avem descris de Lucian din Samosata :

„La dreapta şade un om grozav de urechiat, cu nişte urechi uriaşe, aproape cît ale lui Midas. El întinde mîna către Pîră, care înaintează spre el, dar se află încă departe. Alături de acest om stau două femei. Mi se pare că sînt Neştiinţa şi Bănuiala. De cealaltă parte, Pîra înaintează, avînd chipul unei femei nespus de frumoase. Pare oarecum aprinsă de mînie, cum sînt oamenii care şi-au cam ieşit din fire : îşi arată tulburarea şi înciudarea. În mîna stîngă ţine o torţă aprinsă, iar cu cealaltă tîrăşte de păr pe un

tînăr, care-şi ridică mîinile către cer şi cheamă ca martori pe zei. Călăuzitorul este un om gălbejit la faţă, respingător la înfăţişare. Te fulgeră cu privirea. Omul acesta pare foarte slăbit din pricina unei boli îndelungate. Oricine îşi poate închipui că n-are pe altul în faţa ochilor decît pe Invidios. Două femei însoţesc Pîra, îmboldind-o, potrivindu-i veşmintele şi împodobind-o. De la cel ce-mi slujea călăuză şi-mi deslușea tabloul am aflat că aceste femei sînt, una Capcana, iar cealaltă Înşelăciunea. În spatele lor vine o femeie care, după îmbrăcăminte, pare copleşită de o mare durere, căci veşmintele îi sînt negre şi zdrenţuite : Căinţa, după cîte mi-aduc aminte că mi s-a spus de către cel ce-mi da lămuriri. Această femeie se întoarce mereu şi priveşte îndărăt plîngînd, în vreme ce, nespus de ruşinată, îşi aruncă pe furiş privirile spre o altă femeie, Adevărul, care înaintează şi ea".

LUCIAN DIN SAMOSATA, *Opere alese*, pag. 391.
(Subiectul a fost reluat de Dürer şi Botticeli. N.N.)

152 — Basile : [...] Calomnia, domnule ! Dumneata habar n-ai ce mijloc dispreţuieşti ! Eu am văzut cum e în stare calomnia să zdrobească pe cei mai de treabă oameni ! [...] Întîi doar un murmur, înălţîndu-se uşurel de la pămînt ca rîndunica înainte de furtună, *pianissimo*, şopteşte şi piere iscînd din zbor o dîrânveninată. Cine ştie ce buze o flutură şi, *piano-piano*, ţi-o strecoară dibaci în ureche. Răul s-a făcut ; încolţeşte, mijeşte, creşte, îşi face drum şi *rinforzando* din gură în gură, tot aleargă, al naibii de iute ; apoi, deodată, din cer senin, defăimarea se ridică, şuierînd,

umflîndu-se şi crescînd văzînd cu ochii. Se avîntă, îşi ia zborul, se învolburează, se încolăceşte, te-nfăşoară, te smulge, te tîrăşte, izbucneşte şi bubuie devenind, graţie Cerului, un strigăt general, un *crescendo* obştesc, un *chorus* universal de ură şi osîndă. Cine dracu i-ar putea ţine piept !

BEAUMARCHAIS, *Bărbierul din Sevilla, II.*

153 — (A calomnia înseamnă) a atribui cu rea-voinţă altuia fapte rele pe care n-am avut tentaţia sau ocazia să le comitem noi înşine.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

154 — Calomnia este ca o monedă falsă : o mulţime de oameni care n-au fabricat-o o fac să circule fără nici un scrupul.

DIANE DE BEAUSACQ, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

155 — Calomnia este ca şi viespea care te supără şi contra căreia nu trebuie să faci nici o mişcare, decît dacă eşti sigur c-o omori, altfel ea revine la atac mai furioasă ca oricînd.

CHAMFORT, *Maximes et pensées, V.*

156 — Cum se spune de obicei : „Du-te ! Calomniază cu îndrăzneală, totdeauna rămîne ceva".

BACON, *Eseuri.*

CĂRTURAR

157 — Gustave Doré ne-a dat odată icona ironică dar mişcătoare a acelor existenţe pe care cultul cărţii le consolează de toate realităţile dureroase. În per-

soana călugărului Nestor, care scrie o cronică în vremuri barbare şi tulburi, el a simbolizat întreaga specie de bibliomani şi bibliografi.

Trebuie văzut acest Nestor. Stă în celula lui, înconjurat de cărţi şi hîrtii. Aşezat ca un om căruia-i place treaba asta, cu capul înfundat în capişon, cu nasul în carte, el scrie. Toată lumea din jur cade pradă măcelului şi focului. Săgeţile întunecă cerul. Chiar şi mînăstirea lui Nestor este cu atîta furie asaltată, încît porţiuni întregi de pereţi se dărîmă în toate părţile. Bunul călugăr scrie. Celula lui, scăpată ca prin minune, rămîne atîrnată de pereţi ca o colivie la fereastră. Arcaşii se îngrămădesc pe partea care a mai rămas din acoperiş, păşesc ca muştele de-a lungul pereţilor şi cad ca grindina pe pămîntul presărat cu lănci şi săbii. Lupta se duce pînă şi în vatră ; el scrie. O zguduitură îngrozitoare îi răstoarnă călimara ; el scrie totuşi. Iată ce însemnă a trăi printre terfeloage. Iată puterea hîrţoagelor.

ANATOLE FRANCE, *La vie litteraire, II.*

158 — Pentru unŭ diiac care era foarte de treabă de scrisoare, s-au rugat boierii (de Ştefan Tomşa, N. N.) să-l ierte, că iese cărturariŭ bun. Au răspunsŭ : „Ha, ha, ha. Mai cărturarŭ decît dracul nu este altul". Şi totuş l-au omorît şi pre acela.

MIRON COSTIN, *Letopiseţul Ţării Moldovei.*

CĂSĂTORIE

159 — Nimeni nu este constrîns să încheie o căsătorie, dar fiecare trebuie constrîns ca, odată ce a con-

tractat o căsătorie, să se supună legilor căsătoriei. Acel ce contractează o căsătorie *nu creează* căsătoria şi nici *nu o inventează,* după cum un înotător nu inventează natura şi nici legile apei şi ale gravităţii. De aceea căsătoria nu se poate supune bunului plac al celui ce se căsătoreşte, ci, dimpotrivă, bunul plac al acestuia trebuie să se supună căsătoriei.

MARX—ENGELS, *Opere, I.*

160 — Căci pentru om nu-i nimica mai bun ca o bună femeie,
Nici nu e lucru mai groaznic decît o femeie stricată.

HESIOD, *Munci şi zile.*

161 — Thomas Morus, marele cancelar al Angliei sub Henric al VIII-lea, compara pe cel care se căsătoreşte cu un om care pune mîna într-un sac în care nu este decît un singur ţipar şi o sută de şerpi. Poţi paria o sută contra unu că în loc de ţipar omul va prinde un şarpe.

Dictionnaire des gens du monde, II.

162 — Multe-s năvălirile valurilor mării, multe-s suflările cele calde ale apelor şi ale focului, greu lucru-i sărăcia, grele-s şi alte nenumărate rele, dar nimic nu-i aşa de greu ca muierea rea.

MIHAIL SADOVEANU, *Esopia.*

Căsătorit cu ajutorul duşmanului său

163 — Ca autor, Richelieu îl pizmuia în chip jalnic pe Corneille, iar ca om de stat primise din parte-i

lovitura cea mai dureroasă : glorificarea Spaniei în Cidul. Dar continua să-i dea o pensie şi chiar să-l primească. Într-o bună zi îl vede sosind tare mîhnit, trist şi visător. „Lucrezi mult, Corneille ?“ — „Vai, monseniore, nu-mi mai stă în puteri. Sînt îndrăgostit.“ Şi spuse că iubeşte, dar pe o fiinţă atît de sus-pusă, atît de sus, încît nu poate nădăjdui nimic. „Dar cine e ?“ — „Fiica unui inspector general de finanţe din oraşul Andely.“ „Numai atît ?“ spuse Richelieu. Tocmai atunci se reprezentase Cinna (tragedia lui Corneille în care August îl iartă pe Cinna, care complotase împotriva-i). Richelieu luă pildă de la August. Porunci să i se scrie tatălui, chemîndu-l grabnic la Paris. Omul, mirat, speriat, se înfăţişează. Şi ministrul îl ruşinează că nu vrea să-şi dea fata după marele Corneille. Iar acesta a fost căsătorit de mîna duşmanului său.

JULES MICHELET, *Istoria Franţei.*

Poate şi cele de mai sus l-au făcut pe Corneille să compună, la moartea lui Richelieu, următorul epitaf :

Muri un cardinal, dar la mormîntul său
Discurs nu pot rosti ; nu ştiu ce mă reţine :
Mult bine mi-a făcut ca să-l vorbesc de rău
Şi mi-a făcut mult rău, ca să-l vorbesc de bine.

Traducător român anonim, citat după CREVEDIA : *Epigramişti de ieri şi azi.*

Căsătorit din întîmplare

164 — Se povesteşte despre Jeremiah White (Capelanul lui Cromwell), care aspira la mîna uneia dintre fiicele lui Oliver Cromwell, că, fiind surprins în

genunchi în faţa ei, a avut prezenţa de spirit să declare că tocmai îi solicita ajutorul pentru a cere mîna uneia dintre slujnice, la care Cromwell a trimis după fată şi după un alt pastor şi i-a cununat pe loc.

I. COMŞA, *Notă la Pepys, Jurnal.*

Căsătorit din răzbunare

165 — Benvenuto Cellini avea angajată o fetişcană cu numele Caterina, care îndeplinea funcţia de „model-amantă". Toată casa lui Cellini, de asemenea şi Caterina, erau în paza lui Pagolo, „omul de încredere" al artistului. De la o vreme Cellini observă că „omul de încredere" şi Caterina îl înşelau, şi-i goni din casă. Auzind apoi că Pagolo continua să-şi bată joc de el, Cellini se înfurie groaznic, se năpusti în locuinţa lui Pagolo şi, ameninţîndu-l cu spada, îl sili să se căsătorească pe loc cu Caterina. Trimise după notari şi martori şi se întocmi actul de căsătorie. Cellini numeşte actul acesta „o ruşinoasă răzbunare", probabil pentru că acea Caterina era o fetişcană... uşurică. (Ca să nu folosim expresiile prea „tari" ale artistului.)

După Viaţa lui Benvenuto Cellini, scrisă de el însuşi.

Căsătorie fictivă

166 — Contele de Cesi, numit Philippe de Harlay, pentru a fi pe placul lui Henric al IV-lea, făcu un sacrificiu care, pentru că a fost repetat de mulţi alţii, nu este mai puţin ciudat şi ruşinos. El se căsători (anul 1650) cu contesa de Moret [...], fiica lui René de Bu,

marchiz de Vardes. Dar se căsători numai după ce se stipulă în contractul de căsătorie că nu se va atinge de nevasta lui şi că o va părăsi încă în noaptea nunţii. Lucru pe care l-a şi făcut. Henric al IV-lea, care era îndrăgostit de contesă, impusese aceste condiţii.

Dictionnaire portatif de l'amour, I.

Căsătorit în urma unei prinsori

167 — În primăvara lui 1909, Salmon [...] se însurase în condiţii cu totul neobişnuite : făcuse un pariu cu Apollinaire că se va căsători cu prima femeie care le va ieşi în cale. Intrînd într-o cîrciumă le-a apărut în faţă o ţigancă îngrozitor de urîtă. El a luat-o totuşi de nevastă, şi femeia l-a terorizat decenii întregi.

BAJOMI LÁZÁR ENDRE, *Montparnasse.*

Unul care preferă căsătoriei spînzurătoarea

168 — Fiecare auzit-a povestea celui din Picardia, care, pe scara spînzurătorii, cînd i se aduse o fată ca să fie scutit de moarte dacă o ia de soţie (legea noastră o îngăduie cîteodată), după ce a privit-o bine, văzînd că e şchioapă, spune : „Trage, trage, nu vezi că e şchioapă ?"

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

O căsătorie ciudată

169 — O anecdotă istorică spune că un şef al bisericii îi imputa regelui Richard Inimă de Leu defectele sale cu următoarele cuvinte : „Sire, aveţi trei fete care vă costă scump şi de care ar fi foarte bine

dacă v-aţi scăpa. Amibiţia, avariţia şi luxura." Regele a răspuns : „Atunci să le măritäm. Să dăm ambiţia templierilor, avariţia călugărilor şi luxura episcopilor. Şi sînt sigur de mai înainte de consimţămîntul părţilor".

E. BARBU, *Caietele Principelui, IV.*

Căsătorie-Licitaţie

170 — (La babilonieni) în fiecare sat, o dată pe an, se ţinea următoarea sărbătoare : cîte fete erau de măritat, toate erau strînse la un loc şi, în jurul lor, se aşezau roată o mulţime de bărbaţi. Ridicîndu-le în picioare, un crainic le scotea în vînzare pe fiecare în parte ; începutul se făcea cu cea mai frumoasă dintre toate, apoi după ce fata era vîndută la mezat pe bani buni, era strigată alta, care venea la rînd, ca frumuseţe, după prima. Vînzarea se făcea în vederea căsătoriei. Tinerii babilonieni în vîrstă de însurătoare, cîţi erau bogaţi, întrecîndu-se unii pe alţii, îşi cumpărau la mezat cele mai frumoase fete ; tinerii din popor, şi ei buni de însurat, care n-aveau ce face cu o înfăţişare frumoasă, luau fetele mai urîte, dar totodată şi ceva bani. Căci, de îndată ce isprăvea cu vînzarea celor frumoase, crainicul obişnuia să ridice pe cea mai slută, sau chiar pe una schiloadă — dacă era vreuna — şi-i striga numele, întrebînd cine voia s-o ia de nevastă, oferind totodată şi cea mai mică sumă de bani — pînă cînd o dădea celui care primea s-o ia şi pentru banii aceia puţini. Banii proveneau din vînzarea frumoaselor, şi astfel cele frumoase le măritau pe cele slute şi pe cele schiloade.

HERODOT, *Istorii, I, CXCVI.*

Poţi avea şi două neveste legitime ?

171 — Bonifaciu, episcopul Germaniei de Jos, consultînd în anul 726 pe papa Grigore al II-lea pentru a şti în ce cazuri poate avea un bărbat două soţii, Grigore al II-lea îi răspunse la 22 noiembrie al aceluiaşi an cu aceste cuvinte: „Dacă o femeie este atacată de o boală care o face nepotrivită pentru a-şi îndeplini datoria conjugală, bărbatul se poate însura cu alta, dar el trebuie să dea femeii bolnave ajutorul necesar".

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, III.*

Unde te poţi căsători mai repede şi fără formalităţi ?

172 — La Gretna-Green, în Scoţia. Gretna-Green, sat scoţian în comitatul Dumfries, cunoscut pentru căsătoriile care se celebrau aici în secolele XVIII-lea şi al XIX-lea, după legislaţia scoţiană, care nu cerea decît îndeplinirea unei foarte sumare formalităţi. Ritualul era săvîrşit de către fierarul satului, devenit astfel celebru.

După RÉVAY NAGY *Lexikon.*

173 — Scrisoarea lordului Byron. A doua zi după căsătorie, el primeşte o scrisoare de la domnul Davis, care-l întreabă cum se simte după noaptea nunţii. Byron răspunde :

„Spre orele patru de dimineaţă m-am trezit. Focul roşu lumina perdelele stacojii ale patului ; am crezut că mă aflu în infern, am pipăit alături de mine şi am văzut că era încă şi mai rău, amintindu-mi că mă căsătorisem".

Anecdota mi-a fost povestită astăzi de domnul Hayward, care a memorat scrisoarea cuvînt cu cuvînt: i-a fost relatată de domnul Davis.

ALFRED DE VIGNY, *Jurnalul unui poet.*

174 — Sînt căsnicii din care a pierit iubirea, pentru că soţii se cunosc prea bine între ei ; şi sînt căsnicii din care a pierit iubirea, pentru că soţii nu se cunosc destul de bine.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

175 — Cele mai multe căsnicii sînt inversul părţilor Divinei Comedii : încep cu paradisul, se transformă în purgatoriu şi sfîrşesc în infern.

PICHLER, *Citat după K. Petit, Dict. des citations.*

176 — Cunoaştem o fată şi apoi o luăm de nevastă ? Nu ! O luăm de nevastă şi apoi o cunoaştem.

MÓRA FERENCZ, *citat după Dévald, Gondolatok a szerelemröl.*

177 — Rămîne de văzut dacă căsătoria este una din cele 7 taine sau unul din cele 7 păcate capitale.

J. DRYDEN, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

178 — Căsătoria dintre un tînăr şi o tînără se face în ceruri ; a unui tînăr cu o femeie bătrînă în infern ; a omului bătrîn cu o fată tînără pe pămînt.

Proverb englez.

179 — Nici o femeie nu se căsătorește din interes: toate au abilitatea ca, mai înainte de a se mărita cu un milionar, să se îndrăgostească de el.

C. PAVESE. *Meseria de a trăi.*

180 — Oricine se căsătorește este ca dogele care se cunună cu marea Adriatică — nu știe ce ascunde aceea cu care se cunună : comori, perle, monștri, furtuni necunoscute.

181 — Muzica din alaiul de nuntă îmi aduce totdeauna aminte de muzica ce însoțește pe soldații care pleacă la luptă.

H. HEINE, *Gînduri și idei.*

182 — Pentru ele (femei) orice nuntă este mai bună decît nici un fel de nuntă și o nuntă somptuoasă cu un ticălos este preferabilă unei nunți nepretențioase cu un sfînt.

W. FAULKNER, *Absalom, Absalom.*

183 — Căsătoria este o instituție necesară între 20 și 30 de ani ; utilă, dar nu necesară de la 30 la 40 de ani ; mai tîrziu ea devine de obicei dăunătoare și duce la decadența intelectuală a omului.

NIETZSCHE, *Humain, trop humain, II.*

184 — Te cunoști cu partenerul în trei săptămîni. Te iubești trei luni, te certi trei ani, îl tolerezi treizeci, iar copiii o iau de la început.

H. TAINE, *Frédéric Thomas Graindorge.*

185 — Soţiile sînt stăpînele soţilor tineri, tovarăşele oamenilor maturi şi infirmiere pentru soţii bătrîni; omul are deci, la fiecare vîrstă, un pretext pentru a se căsători.

F. BACON, *Eseuri, VIII.*

CELEBRITATE

186 — Într-o zi, Salvador Dali a primit la Cadaquès o scrisoare pe al cărei plic nu era niei un nume, nici adresă, nici măcar cuvîntul „Spania" ! Numai desenul mustăţilor sale. Scrisoarea ajunsese la destinaţie. La un anume stadiu de celebritate, mustaţa devine o ideogramă.

ARMAND LANOUX, *Viaţa lui Maupassant.*

187 — Picasso : „Nu doresc nimănui, nici măcar duşmanilor mei, celebritatea pe care o am... Sufăr din punct de vedere fizic... Mă apăr cum pot... Mă baricadez zi şi noapte în spatele unor porţi ferecate..."

188 — Jean Gabin : „Pentru un tip ca mine, cu mutra mea cunoscută, ce calvar şi metroul ! În jurul meu nu aud decît reflecţii de felul acesteia : «Ia te uită, e Gabin ! Ce-a mai îmbătrînit ! Ia uită-te, e Gabin ! Ce s-a mai schimbat !» sau «E chiar Jean Gabin babalîcul ăsta cu părul alb ? Nu se poate !»"

189 — Brigitte Bardot : „Am o terasă, o grădină, unde toată lumea se uită cu lunete, cu teleobiective. Trebuie să mă închid în fiecare seară în casă, să-mi aleg o insulă pustie pentru a mă duce în vacanţă... Dar deşertul nu e plăcut... Sînt momente cînd îmi vine să alerg la un chirurg estetician ca să-mi schimb chipul".

BRASSAÏ. *Convorbiri cu Picasso.*

190 — Celebritatea este avantajul de a fi cunoscut de către aceia care nu te cunosc (personal).

CHAMFORT, *Maximes et pensees, II.*

191 — Fiindcă mi-am pierdut şansele de a muri necunoscut, mă mîngîi uneori că trăiesc neînţeles.

J. P. SARTRE, *Cuvintele.*

CELIBATAR

192 — Un filosof însurat, spune Nietzsche, îşi are locul în comedie. [...] E un fapt că filosofii au încetat să se mai căsătorească după Aristot, care, de altfel, s-a căsătorit de două ori şi în ambele cazuri foarte fericit. Dar începînd din veacul al treilea celibatul face parte din viaţa filosofică la Atena şi Alexandria. Cu atît mai mult în evul mediu cînd toţi filosofii sînt clerici. Descartes, Malebranche, Spinoza, Leibniz, Kant, Condillac, Schopenhauer, Renouvier, nici unul dintre ei nu şi-ar găsi locul în comedia conjugală. [...] Singurul filosof modern care a avut totodată un temperament filosofic, conjugal

și amoros, Auguste Comte, s-a aflat primul în felul acesta în nespuse necazuri pînă cînd a ajuns închis într-o casă de alienați.

ALBERT THIBAUDET, *Reflecții, II.*

193 — Avantajul de a fi celibatar constă în aceea că, fiind în fața unei femei foarte frumoase, nu te poți necăji că ai una urîtă acasă.

P. LEAUTAUD, *Amour.*

194 — Domnului M... i s-a făcut o propunere de căsătorie ; el răspunse : „Sînt două lucruri pe care le-am iubit la nebunie : acestea sînt femeile și celibatul. Mi-am pierdut prima pasiune, trebuie s-o păstrez pe a doua.

CHAMFORT, *Caractères et anecdotes.*

CEL MAI

195 — Cel mai frumos lucru este universul.
Cel mai mare e spațiul, căci el le cuprinde pe toate.
Cel mai iute e spiritul, căci el aleargă pretutindeni.
Cel mai tare e necesitatea, căci ea domnește peste toate.
Cel mai înțelept este timpul, căci el descoperă toate.

THALES DIN MILET, *după Diogenes tios, Viețile filosofilor.*

CERCEL

196 — S-au văzut la Paris (în vremea Revoluţiei) femei purtînd cercei şi inele făcute din pietre de la Bastilia montate în aur. Aceste bijuterii se numeau „à la Constitution".

Anecdotes sur la Révolution, I.

197 — Cei mai frumoşi cercei se fac din cireşe.

JULES RENARD, *Jurnal.*

CHELIE

198 — Faimoasă chelie avea acest mare muzician. Ce craniu lustruit ! Picasso a împrumutat de la Missia Sert creionul gras pentru ochi şi a desenat pe calota de fildeş a lui Manuel de Falla o superbă cunună de lauri.

A. SALMON, *Amintiri fără sfîrşit.*

199 — Un farmacist chel nu poate recomanda, decent, loţiuni pentru creşterea părului.

CAMIL PETRESCU, *Prof. Dr. Omu...*

CINIC

200 — Cinicul este un om care cunoaşte preţul tuturor lucrurilor şi valoarea nici unuia.

OSCAR WILDE, *Lady Windermere şi evantaiul...*

CINSTIREA POETULUI

201 — Cu mirare citim bunăoară astăzi că Albertino Mussato, care primise coroana de lauri a poeziei la Padua, era sărbătorit în fiecare an la Crăciun printr-un cortegiu festiv, ce semăna grozav cu o procesiune bisericească. Profesorii, doctorii și studenții universității veneau, împreună cu o mare mulțime de cetățeni, în șiruri lungi, cu trîmbițe și cu lumînări de ceară aprinse, ca să-l salute, să-l felicite și să-i aducă daruri.

Cazurile de acest fel nu erau nicidecum rare, la începutul Renașterii mai ales. Cel mai mișcător din toate era desigur acela al dascălului orb din Pontremoli, care, ca să poată auzi glasul „divinului" Petrarca, a făcut de jos, sprijinit de fiul său și de un școlar devotat, drumul pînă la Neapole. Fiindcă însă poetul plecase de acolo, cînd a sosit el, bietul dascăl s-a întors îndărăt și, fără să se descurajeze, s-a dus, cu mari greutăți, pînă la Parma, unde l-a găsit în sfîrșit. Cu adîncă evlavie și plîngînd de fericire, i-a sărutat de mai multe ori capul „care concepuse gînduri așa de frumoase" și „mîna care le scrisese", și a plecat apoi împăcat, ca un pelerin medieval, care s-ar fi fost învrednicit să vadă locurile sfinte.

P. P. NEGULESCU, *Filosofia renașterii, II.*

202 — La Ravenna poporul lua lumînările de la altar pentru a le pune pe mormîntul lui Dante : „Tu ești mai demn de ele decît celălalt, răstignitul".

CAMUS, *Caiete.*

CITITUL CĂRȚILOR

203 — Nu ieste alta mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decîtŭ cetitul cărților.

MIRON COSTIN, *De neamul moldovenilor, predoslovie.*

204 — Cînd se lasă seara mă înapoiez acasă și intru în camera mea de lucru, în prag lepăd de pe mine haina de toate zilele, că-i plină de noroi și de lut, îmi pun veșmintele cele mai alese. Îmbrăcat cum se cuvine pentru aceasta, pășesc în străvechile lăcașuri ale oamenilor de demult, (în lumea cărților, N.N.) [...] vreme de patru ceasuri nu simt nici o plictiseală, uit orice mîhnire, nu mă tem de sărăcie, iar moartea nu mă sperie ; sînt cu toată ființa mea în tovărășia lor.

MACHIAVELLI, *Scrisoare către Francesco Vettori.*

205 — De bună seamă dintre toate distracțiile nu este alta mai plăcută și mai folositoare ca cititul cărților. Plaut, poetul și filosoful, a fost în tinerețea lui foarte dedat vanităților lumii și, datorită neastîmpărului cu care natura l-a înzestrat, foarte nestatornic în purtarea sa. A început prin a fi soldat, apoi își încercă norocul pe mare, învățâ după aceea meseria de brutar, îmbrățișă croitoria, apoi se făcu negustor și Dumnezeu mai știe cîte alte meserii n-a mai încercat pînă cînd în sfîrșit s-a dedicat filosofiei. Într-o zi, fiind întrebat în care meserie a găsit mai multă liniște și mulțumire, el a răspuns așa :

„Să știți că nu există stare în care să nu dorești schimbarea, nici funcție de seamă fără pericol, nici bogăție fără muncă și neliniște, nici belșug statornic care să nu se sfîrșească, nici vreo plăcere atît de agreabilă ca pînă la urmă să nu te dezguste ; așa se face că eu n-am simțit vreo oarecare liniște sau repaus decît de atunci de cînd m-am dedicat cu totul cititului.

OXENSIERNA, *Pensées diverses, I.*

CÎNTĂREȚ AMATOR

206 — La Paris, Franz Werfel își petrecea toate serile cu poetul James Joyce în cîte-o micuță cafenea pe care o schimbau deseori fiindcă pretutindeni se făceau indezirabili, deoarece cîntau, cît îi ținea gura arii de Verdi.

ALMA MAHLER-WERFEL, *Ma vie.*

CÎRCIUMĂ

207 — Izvoarele răutăților dintr-o țară sînt cîrciumile și luxul.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

208 — Cine n-a fost la cîrciumă habar n-are ce rai e acolo. [...] O, cîrciumă sfîntă ! O, cîrciumă minunată ! Și-i zic sfîntă fiindcă în ea nu există nici plictiseală, nici suferință, iar minunată, din pricina frigărilor care se învîrtesc singure. Cu siguranță că buna-cuviință și politețea se trag din cîrciumile pline

de închinăciuni, de „da, domnule“ şi de „nu, domnule“ [...] La cîrciumă nu se plînge, la cîrciumă nu se suspină, la cîrciumă nu se crapă de griji.

PIETRO ARETINO, *Comedia curţilor, II.*

209 — Cîrciuma e parlamentul poporului.

BALZAC, *Ţăranii.*

210 — Chiar la Istanbul se găseau, din timpuri vechi, nişte cîrciumi în care turcul băutor, în pofida lui Mahomet, se putea pune pe băut. Un edict al lui Amurad al IV-lea din 1634 ordona să fie dărîmate cîrciumile, buţile cu vin desfundate iar vinul aruncat pe drumuri. La început ordinele au fost executate cu strictețe, dar nu peste mult totul reveni pe vechiul făgaș.

Prin 1670 Mahomed al IV-lea publică un decret care oprea cu desăvîrşire consumul băuturii ; se vorbea despre vin ca despre o licoare infernală născocită de diavol pentru a tulbura minţile oamenilor şi incendia statele. Chiar şi creştinii trebuiră să renunţe la vin, dar peste un an li se permise să aibă vin la ei acasă, iar la sfîrşitul celui de al doilea an cîrciumile renăscură din propria lor cenuşă.

La Grande Encyclopédie, VIII.

211 — Cîrciumarii, fără îndoială, au născocit acest număr considerabil de sărbători.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique.*

COCHETĂRIE

212 — Cînd se născuse Musette, cel dintîi lucru pe care-l căutase cu ochii trebuie să fi fost o oglindă ca să vadă cum îi vin scutecele ; şi înainte încă de a se fi dus la botez, ea şi comisese păcatul cochetăriei.

H. MURGER, *Scene din viaţa de boem.*

213 — O femeie cochetă nu renunţă la dorinţa ei pătimaşă de a fi atrăgătoare şi la părerea pe care şi-a format-o despre frumuseţea ei : priveşte timpul şi anii numai ca pe ceva care zbîrceşte şi sluţeşte celelalte femei ; uită pînă şi faptul că vîrsta stă scrisă pe faţă. Aceeaşi găteală care o făcea frumoasă odinioară, în tinereţea ei, o poceşte astăzi şi-i pune în lumină cusururile bătrîneţii. Sclifoseala şi afectarea n-o slăbesc nici în clipele de durere şi de febră : moare dichisită şi împopoţonată cu panglici colorate.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

214 — Cochetăria a fost inventată pentru a da un preţ mai bun darurilor naturii... ea nutreşte nebună vanitate şi e capabilă să vicieze inima, fără s-o poată mulţumi.

Dictionnaire des gens du monde, I.

215 — O cochetă bătrînă nu-ţi va spune niciodată nici cîţi ani are, nici cîţi dinţi n-are.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes.*

COMEDIE UNIVERSALĂ

216. — Lumea este teatrul, oamenii sînt actorii, întîmplările compun piesa, norocul distribuie rolu-

rile, teologii manevrează mașinile, iar filosofii sînt spectatorii. Bogații ocupă lojile, cei mari amfiteatrul, iar parterul este pentru pîrliți, femeile poartă prin prejur răcoritoare, iar oropsiții sorții mucăresc lumînările. Spectacolul este compus din nebuni și timpul trage cortina, piesa are titlul : Mundus vult decepi, ergo decipiatur (Lumea vrea să se amăgească, deci să fie amăgită). Uvertura comediei începe cu lacrimi și suspine ; în actul întîi se prezintă proiectele himerice ale oamenilor, smintiții bat din palme ca să arate aprobarea lor, cei înțelepți fluieră piesa. Intrînd, la poartă se plătește o monedă care se numește suferință, și se primește în schimb, pentru a putea ocupa un loc, un bilet cu marca neliniște. Varietatea subiectelor prezentate distrează (pentru) puțină vreme spectatorii, dar deznodămîntul intrigilor, bine sau rău construit, face pe filosofi să rîdă. Se văd acolo apărînd giganți care într-o clipă devin pigmei și pitici care cresc pe neobservate și ajung la o înălțime extraordinară. Se mai văd acolo oameni care se pare că iau toate măsurile și precauțiunile imaginabile pentru a marca adevărata cale care duce la țelul ce și l-au propus, în timp ce pe de altă parte zăpăciții și indolenții ajung la portul fericirilor pămîntești. În sfîrșit, așa este comedia lumii acesteia, și cel care vrea să se distreze pe îndelete, n-are decît să se așeze într-un colțișor de unde să poată vedea comod totul fără să fie văzut, ca să poată, în siguranță, să-și bată joc de ea așa cum merită.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

Subiectul acesta l-a inspirat pe Eminescu în „Glosa". (N. N.)

CONCURENȚA

217 — O vrăjitoare se plînge : „De la moartea soțului meu, trăiesc din aceste treburi și aș putea să am o viață destul de ușoară, căci femeile noastre din Gaeta sînt cumsecade și credincioase — dar călugării îmi iau pîinea de la gură, tălmăcind visele, luînd bani pentru a potoli mîna sfinților, făgăduind fetelor soți, femeilor însărcinate băieți, celor sterpe copii, iar pe deasupra, noaptea, cînd bărbații sînt la pescuit, vin la femeile cu care și-au dat întîlnire de la biserică".

I. BURCKHARDT, *Cultura Renașterii în Italia.*

CONFLICT ÎNTRE GENERAȚII

218 — Glorificarea generațiilor trecute și mai ales a generației noastre și detestarea celeia care urmează să ne ia locul nu este un păcat al zilelor noastre. Încă Nestor, în Iliada, spune următoarele :

„Eu am mai fost ca tovarăș cu oameni viteji mai de frunte.
N-am pomenit în viață bărbați deopotrivă cu dînșii,
Piritou... Drias, Cheneu, Exaudiu, cu cel ca un zeu Polifemos
. . . . . dar cu dînșii.
Nimeni n-ar fi îndrăznit să se măsoare-n ziua de astăzi.

Iliada, I, 257—262.

Lucrețiu nu stă nici el la îndoială să spună că natura a degenerat. Se pare că cel care dă o soluție definitivă problemei este Fontenelle :

„Toată chestiunea supremației între cei vechi și cei de azi, fiind odată bine stabilită, se rezumă în a ști dacă acești copaci din cîmpiile noastre au fost altădată mai mari decît cei de azi ? În cazul că ei au fost mai mari, atunci Homer, Platon și Demostene nu pot fi egalați în vremea noastră ; dar dacă acești copaci sînt tot așa de mari ca și cei de altădată, atunci îi putem egala pe Homer, Platon și Demostene".

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, I.*

— Bătrînii care se laudă mereu cu trecutul ar vrea parcă să ne convingă că pe vremea lor nu erau oameni proști ; din nefericire, au rămas ei, ca să ne dovedească contrariul.

POPE, *Les Pensées de Pope.*

CONSTANTIN CEL MARE

219 — Pentru că a dat libertatea credinței creștine (anul 313), Biserica l-a trecut în rîndurile sfinților. Cercetînd faptele lui, total diferite de cele ale sfinților obișnuiți, trebuie să recunoaștem că avem de-a face cu un „sfînt" ciudat, dacă nu unic în felul lui. Iată și faptele „sfîntului": El făcu să piară Crispus, fiul său, pentru o ușoară bănuială că ar fi avut legături cu mama sa vitregă Fausta ; făcu să fie sufocată această Fausta, soția sa ; porunci să fie sugrumat împăratul Maximian Herculius, tatăl său adoptiv ; luă viața tînărului Licinius, nepotul său ; și care, în sfîrșit, s-a dezonorat prin atîtea crime, încît con-

sului Ablavius numea aceste vremuri, vremuri neroniene.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, VII.*

CONVERSAȚIE

220 — Cea mai importantă și cea mai neglijată dintre toate conversațiile este convorbirea cu sine însuși.

OXENSTIERNA, *Reflections.*

COPIL

221 — Un copil nu este oare imaginea a două ființe, rodul a două sentimente liber contopite ? Pentru părinți, copilul trebuie să fie o miniatură încîntătoare, în care se regăsește poemul celor două vieți duse în taină de ei — viețile lor ; el trebuie să le ofere un izvor de emoții rodnice, să fie în același timp întregul lor trecut și întregul lor viitor.

BALZAC, *Femeia de treizeci de ani.*

222 — Cel ce nu are copii nu știe ce-i dragostea.

Proverb englez, citat după Cugetări engleze.

223 — E o fericire.
Să fii tată la mulți fii.

SHAKESPEARE, *Henric al IV-lea.*

224 — Nu există familie dacă nu există copii.

BALZAC, *Memoriile a două tinere neveste.*

225 — Pentru ca numărul de locuitori dintr-un oraș-cetate (din Utopia, N.N.) să nu scadă prea mult, dar nici să nu crească peste măsură, este hotărît ca nici o familie să nu aibă mai puțin de zece tineri, dar nici mai mult de șaisprezece, numărul copiilor sub această vîrstă neputînd fi statornicit dinainte. Această potrivire e ușor de păstrat, deoarece toți cei care o depășesc sînt trecuți în familiile mai puțin numeroase.

THOMAS MORUS, *Utopia.*

226 — Malthus considera șase copii ca cifră normală și adăuga : „Soții nu pot ști dacă nu vor avea mai mulți".

CHARLES GIDE, *Economia politică, II.*

227 — [...] lui August cel Puternic, rege al Poloniei și Saxoniei, îi datorează viața vreo 300 de copii nelegitimi, iar regele Victor Emanuel al Italiei, *il re galantuomo*, a avut 32 de copii nelegitimi.

A. BEBEL, *Femeia și socialismul.*

228 — Viața sexuală nu există (în rai, N.N.) pentru că înmulțirea populației nu se face prin naștere, ci prin imigrație.

G. TOPÎRCEANU, *Din notele pentru Minunile sfîntului Sisoie.*

229 — La Tonkin, unde fecunditatea este în mare cinste, soțiile sterile sînt pedepsite prin lege să caute și să aducă bărbaților fete care să le placă. Drept urmare a acestei legislații, tonkinezii îi iau în derîdere

pe europeni pentru faptul că n-au decît o singură nevastă ; ei nu pricep cum la noi, niște oameni cu mintea întreagă cred că cinstesc pe Dumnezeu prin legămîntul castității ; ei susțin, că, atunci cînd poți, este tot atît de criminal să nu dai viață aceluia care n-o are, pe cît este să o iei aceluia care o are.

HELVETIUS, *Despre Spirit.*

230 — Niciodată o femeie isteață nu moare fără să lase urmași.

BRANTÔME, *Viața femeilor galante.*

CREDINȚA-NECREDINȚĂ

231 — Ce este credința ? Înseamnă a crede ceea ce pare adevărat ? Nu..., aceasta e rațiunea. Credința constă în a crede nu ceea ce pare adevărat, ci ceea ce pare fals judecății noastre.

232 — Credința divină, despre care s-a scris atîta, nu este, evident, decît o necredință învinsă ; căci, desigur, în noi nu este decît judecata care poate crede ; dar obiectele credinței nu sînt deloc obiectele judecății.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, IV.*

233 — Mi se scrie de la Paris că au putut fi văzute acolo (Expoziția din 1822) o mie de tablouri cu subiecte din Sfînta Scriptură, pictate de pictori care nu prea cred în ea, admirate și judecate de oameni

care nu cred şi, în sfîrşit, plătite de oameni care nu cred nici ei.

STENDHAL, *Despre dragoste.*

CRITICA

Folosul criticii

234 — În Grecia secolului al II-lea, trăia un grec care, deşi nu s-a distins printr-un spirit pătrunzător, a dat probă de o curiozitate neţărmurită. Acesta a fost Pausanias. Vorbind undeva despre criticii timpului, el zice : „E un neam de oameni căruia îi place să se ocupe cu lucrurile de nimic sau de prisos din cărţi ; scriitorii, observînd şi ei, în fine, că au dreptate, s-au hotărît să smulgă din cărţile lor toate ramurile putrede şi uscate sau chiar şi pe acelea care cresc neregulat". Vrea să zică, acesta e rolul criticului, să smulgă ramurile rele din copacii viguroşi. Dar Pausanias, spre a face lucrul şi mai înţeles, continuă cu următoarea comparaţie potrivită, deşi cam picantă : „Tot aşa nauplienii (locuitorii oraşului Nauplia din Grecia), observînd că atunci cînd măgarii au păscut cîteva ramuri de viţă, via progresează mai mult, au învăţat deci de la măgari arta preţioasă de a tunde viţa de vie".

E. LOVINESCU, *Paşi pe nisip.*

Valoarea criticii

235 — Peer Gynt, eroul poemului dramatic cu acelaşi nume, întors acasă după ce a cutreierat lumea, povesteşte minunăţiile pe care le-a văzut. Printre altele spune că a văzut la San Francisco, într-un

circ, un saltimbanc îmbrăcat cu o pelerină mare, uriașă, care imita — spre hazul spectatorilor — guițatul și grohăitul porcului. *Critica pricepuților* era împărțită în două tabere. Unii găseau guițatul prea ascuțit, alții găseau grohăitul prea răgușit. Numai asupra unui punct taberele au fost de acord. Toți recunoșteau că saltimbancul era foarte iscusit. Adevărul era însă că saltimbancul avea ascuns sub pelerină un purcel adevărat pe care-l ciupea sau mîngîia după împrejurări.

După H. IBSEN, *Peer Gynt.*

236 — Aș vrea însă ca pescuitorii aceștia de greșeli să fie mai milostivi și mai puțin cusurgii, și să nu se oprească la orice pată din strălucitorul soare al lucrării împotriva căreia cîrtesc, căci dacă e adevărat că „aliquando bonus dormitat Homerus" (moțăie cîteodată și bunul Homer), să ia aminte cît de treaz ar trebui să fie poetul ca să scoată lumina lucrării sale cu cît mai puțină umbră cu putință ; și te pomenești că ceea ce nu le-o plăcea lor o fi vreun benghi care sporește uneori frumusețea chipului ; de aceea zic că-i mare din cale-afară primejdia la care se supune acela ce tipărește o carte, fiind cu neputință s-o alcătuiască în așa fel ca să împace pe toți cîți ar citi-o.

CERVANTES, *Don Quijote, II.*

237 — Blestemați să fie criticii !... Ei seamănă cu vrăbiile care populează parcurile noastre publice, se cocoțează impertinent pe cele mai frumoase statui, apoi, după ce au murdărit o frunte de Jupiter,

brațul lui Hercule sau un sîn de Veneră, își văd înainte de drum, de parcă ar fi ouat bulgări de aur.

BERLIOZ, *Lelio.*

238 — Criticul care n-a produs nimic este un laș ; este un călugăr care curtează femeia unui laic, laicul nu-i poate face la fel și nici să se bată cu el.

TH. GAUTIER, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

239 — De ce aceia care nu pot crea, să își asume evaluarea muncii de creație ? Ce pot ști despre ea?. Dacă opera cuiva este ușor de înțeles, o explicare devine inutilă. Iar dacă opera sa este de neînțeles, explicarea nu poate fi decît păgubitoare.

OSCAR WILDE, *Intențiuni.*

240 — Insectele pișcă, dar nu din răutate, ci pentru că vor și ele să trăiască ; la fel fac și criticii, ei vor sîngele nostru și nu durerea noastră.

NIETZSCHE, *Le voyageur et son ombre,*

241 — Artistul învinuiește critica în primul rînd pentru că nu-l poate învăța nimic pe burghezul care nu vrea nici să picteze, nici să facă versuri [...] Și totuși, cîți artiști din vremea noastră nu-i datorează, ei și numai ei, sărmanul lor renume ! Poate că asta ar fi adevărata vină ce i s-ar putea aduce.

242 — Critica vreau să fie amuzantă și poetică, nu rece și algebrică.

BAUDELAIRE, *Curiozități estetice.*

243 — Adesea critica nu este ştiinţă, ci o memorie, în care e nevoie mai mult de sănătate decît de duh, mai mult de trudă decît de capacitate, mai mult de obişnuinţă decît de înzestrarea naturală.

LA BRUYÈRE, *Caracterele.*

244 — Parlamentul din Paris a dat, sub Ludovic al XIII-lea (la 4-IX-1624. N.N.), faimoasa hotărîre prin care oprea, sub pedeapsă de moarte, „critica sistemului lui Aristotel."

P. P. NEGULESCU, *Filosofia renaşterii, II.*

245 — O critică proastă face mai mult zgomot ca o lucrare bună.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes.*

246 — Critica este de obicei un fruct al invidiei, sau efectul unei ridicole prezumţii despre propria capacitate, astfel că nu e de mirare că criticul răutăcios este urît de toţi oamenii de bine şi dispreţuit de oamenii înţelepţi. El este printre savanţi ceea ce este şarlatanul printre medici ; căci precum toată vaza aceluia stă în obrăznicie şi ignoranţă, tot aşa talentul criticului rezidă în răutate şi adesea în incapacitate. Nu e nimic mai uşor decît să critici, dar nimic nu e mai greu decît să eviţi tu însuţi greşelile pe care crezi că ai avea dreptul să le critici în lucrările altuia.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, II.*

247 — Originea pe care poeţii i-o atribuie lui Momus, făcîndu-l fiul Nopţii şi al Somnului, nu reprezintă rău pe criticul obscur şi leneş.

OXENSTIERNA, *Reflections.*

248 — Voi susţine întotdeauna, împreună cu toţi oamenii de gust, că poţi trage mai mult folos din douăsprezece versuri din Homer sau Vergiliu decît din toate criticile ce s-au adus acestor doi oameni mari.

VOLTAIRE, *Lettres philosophiques.*

249 — Un critic excelent ar fi un artist înzestrat cu multă ştiinţă şi mult gust, lipsit de orice prejudecată şi de orice invidie, adică un om greu de găsit.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, V.*

250 — Trebuie lăsaţi... să latre aceşti mărunţi fabricanţi de broşuri ; te-ai face tot atît de ridicol ca şi ei dacă ai pierde vremea să le răspunzi, sau chiar să-i citeşti. Dar cînd e vorba de lucruri importante, trebuie cîteodată ca adevărul să se coboare şi să reducă la tăcere minciunile oamenilor celor mai vrednici de dispreţ. Oprobriul lor nu trebuie să împiedice adevărul să se explice, aşa cum josnicia unui criminal din drojdia societăţii nu împiedică justiţia să acţioneze împotriva lui.

VOLTAIRE, *citat după Dictionnaire des gens du monde, I.*

251 — Cea mai mare nenorocire pentru un literat nu este poate aceea de a fi obiectul geloziei confra-

ţilor săi, victima cabalei, dispreţul celor puternici, ci aceea de a fi judecat de proşti.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique*, V.

252 — Un critic de seamă e, în mod obişnuit, un om în vîrstă şi plin de candoare, care simte plăcere a descoperi frumosul, fiind totodată inapt de a minţi.

G. CĂLINESCU, *Cronicile optimistului.*

253 — Cîinele e mai specialist decît atîţia critici: şi nu te latră decît în curtea lui.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

254 — Cînd măgaru-i critic, privighetoarea cîntă prost.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

255 — Am avut nouă muze ; critica sănătoasă este a zecea.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, II.*

Criticul dramatic

256 — Operele dramatice au de înfruntat două tribunale foarte deosebite, cu toate că sînt compuse din aceiaşi judecători. Amîndouă sînt la fel de redutabile, unul pentru că e prea gălăgios, celălalt pentru că e prea tăcut. O operă dramatică nu poate fi cu totul sigură de gloria ei, decît atunci cînd tribunalul silenţios confirmă judecata favorabilă a celui gălăgios.

C. D' AV. *Fontenelliana.*

Condițiile criticului dramatic

257 — 1. Să nu fie prea tînăr și să nu aibă convingerea că e foarte competent în materie.
2. Să nu dea niciodată sentințe, ci numai observații modeste și justificate.
3. Să nu cunoască personal nici un actor și mai cu seamă pe nici o actriță.

G. TOPÎRCEANU, *citat după Radu Beligan, Pretexte și subtexte.*

Cultul sfinților

258 — La sfîrșitul anului 1893, în Sicilia bîntuia o mare secetă ; toate florile se fanau, iarba se uscase, poporul se frămînta cuprins de teroare. S-au făcut procesiuni sfinte în zadar, și în zadar lumînări binecuvîntate, groase, ardeau în fața altarelor. La Nicosia, oamenii scoaseră afară din biserică un crucifix mare cît toate zilele și îl cărară pe străzi, în picioarele goale și flagelîndu-se unii pe alții. Nici sfîntul Francisc de Padua, care era responsabil cu ploaia, nu mai avea nici o putere ! Slujbele și acatistele nu mai conteneau. Pînă la urmă, țăranii se supărară și exilară toți sfinții. Pe sfîntul Iosif îl aruncară într-o grădină, în bătaia soarelui, ca să simtă pe pielea lui arșița. Alți sfinți fură întorși cu fața la perete și li se tăiară rația de lumînări și tămîie. Arhanghelului Mihai i se smulseseră aripile de aur și-i puseră unele de carton, iar în locul mantiei de purpură îl înveliră cu un preș găurit. Pe sfîntul Angelo îl lăsară pur și simplu în pielea goală, situație insupor-

tabilă pentru orice față bisericească. Ba unii voiau să-l înece, alții să-l spînzure. Și strigau : ori ne dă ploaie, ori îl beregățim.

E. BARBU, *Caietele princepelui, II.*

259 — Poporul se teme mai mult de sfîntul Antoniu și de sfîntul Sebastian decît de Hristos, datorită flagelurilor trimise de primii. Iată de ce, pentru a-i împiedica pe italieni să urineze în cutare loc, se pictează acolo un sfînt Antoniu cu lancea lui de foc.

H. TAINE, *Filosofia artei.*

260 — În Spania și Franța sfinții nu se bucurau de același respect :

Pictarea sau înălțarea de cruci pe pereți și în ungherele pe care vrei să le pui la adăpost de murdării, remediu împotriva căruia protestează un sinod reunit la Valladolid în 1607, pe motiv că „nu numai că nu se obține rezultatul așteptat, dar se dă naștere la și mai mare necuviințe, căci se fac acolo aceleași lucruri ca și cînd crucile nu ar exista".

M. DEFOURNEAUX, *Viața în Spania secolului de aur.*

261 — Arcașul Bagnolet a ajuns inchizitor al ereticilor. Văzînd pe uriașul Strîmbă-lemne făcîndu-și treaba lîngă un zid pe care era zugrăvit focul sfîntului Anton, l-a judecat să fie ars de viu, iar păcătosul ar fi pierit în flăcări dacă nu sărea Morgant să-i cumpere iertarea și alte dezlegări mai mărunte...

RABELAIS, *Gargantua și Pantagruel.*

CULTURA

262 — Cultura e ca o lampă cu care am intra într-un labirint : mica lumină ce ne-o dă în juru-ne nu face decît să ne arate cît e de mare întunericul clădirii întregi.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

263 — Pentru ca un om să fie cult în adevăratul înţeles al cuvîntului, sînt necesare trei calităţi : cunoştinţe vaste, deprinderea de a gîndi, sentimente nobile. Cine are cunoştinţe puţine, acela este un ignorant ; cine nu s-a deprins să gîndească, acela este grosolan şi obtuz ; cine nu are sentimente nobile, acela este un om rău.

CERNÎŞEVSKI, *citat după Maxime şi cugetări ruseşti... (N. Roşianu).*

264 — Cultura este ceea ce rămîne după ce ai uitat tot ce-ai învăţat.

SELMA LAGERLÖF, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

CUMPĂTARE-NECUMPĂTARE

265 — Cînd marchizul Spinola şi preşedintele Richardot, ambasadorii Spaniei, sosiră la Haga în 1608, pentru a negocia primul armistiţiu care hotăra independenţa ţării, ei întîlniră în drumul lor o barcă din care coborîră opt sau zece persoane. Oamenii se aşezară pe iarbă şi luară o masă frugală, pîine, brînză şi bere. Ambasadorii fură curioşi să ştie cine erau aceşti cetăţeni sobri. „Aceştia sînt Deputaţii ţă-

rii noastre. Seniorii și Stăpînii noștri", răspunse un țăran olandez. „Iată niște oameni pe care niciodată nu-i vom putea învinge, ziseră spaniolii, trebuie să facem pace cu ei."

Dictionnaire des gens du monde, II.

266 — Îmi plac firile stîmpărate și pe cale de mijloc. *Necumpătarea, însăși la bine,* dacă nu mă jignește, mă uimește și mă face să preget a-i da un nume. Nici acea mamă care aruncat-a prima piatră la uciderea fiului său Pausanias și fu cea dintîi să dea porunca, nici dictatorul Posthumius, care osîndi la moarte pe fiul său [...], nu-mi par fapte drepte, ci ciudate. Și nu-mi place să sfătuiesc, nici să urmez o asemenea virtute atît de sălbatică și costisitoare.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

CUNOȘTINȚĂ

267 — Cineva pe care-l cunoaștem destul de bine pentru a împrumuta de la el, dar nu îndeajuns de bine pentru a-i împrumuta noi. O treaptă de prietenie numită îndepărtată cînd obiectul ei este sărac sau obscur, și intimă cînd el e bogat sau celebru.

A. BIERCE, *Dicționarul diavolului.*

CURCAN

268 — Citim în „Anul Literar" că, pe cînd era copil, Boileau a căzut, în timp ce se juca, într-o curte. Căzînd, haina îi veni peste cap, și un curcan îi ciuguli de mai multe ori o parte foarte delicată a

corpului. Acest accident l-a stingherit toată viaţa pe Boileau. De aici provenea, poate, acea severitate în purtarea lui, acea lipsă de sentiment ce se observă în toate operele sale : de aici satira lui împotriva femeilor, împotriva lui Lulli, Quinault, şi tuturor poeţilor galanţi. Poate că antipatia lui pentru curcani a prilejuit aversiunea ascunsă pe care a avut-o totdeauna faţă de iezuiţi, care au adus curcanii în Franţa.

HELVETIUS, *Despre spirit.*

269 — O pasăre mare, a cărei carne, mîncată la anumite aniversări religioase, are proprietatea specială de-a atesta pietatea şi gratitudinea. Din întîmplare este foarte gustoasă.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

CURTEAN

270 — Adrian, împăratul, stînd de vorbă cu filosoful Favorinus despre înţelesul unui cuvînt, acesta în scurtă vreme se lăsă învins. Prietenilor, care-l învinuiau, le spuse : „Vreţi să nu fie el mai învăţat decît mine, el care are pe mîna lui 30 de legiuni ?“ August scrise versuri împotriva lui Asinius Pollio (general şi literat roman, 76 î.e.n.-5 e.n.). „Iară eu, spune Pollio, tac. Nu-i cuminte să scrii pe placul tău despre cel care te poate surghiuni.“ Dreptate avea: căci Dionisie, fiindcă n-a putut să fie pe potriva lui Filoxenus în poezie şi pe a lui Platon ca judecată, osîndi pe unul la ocnă şi trimise pe celălalt să fie vîndut sclav în insula Aegina.

MONTESQUIEU. *Eseuri, III.*

271 — Capodopera unui curtean constă în a camufla pînă și arta camuflării.

Dictionnaire des gens du monde, I.

Cuvinte

272 — Cuvintele de duh spuse de oameni mari sînt ca lingurile de argint aurit care prin îndelungata întrebuințare se curăță de aur. La fel, cuvintele fiind întruna repetate, pierd orice strălucire.

BALZAC, *Comedianți fără s-o știe.*

272 bis — Cuvintele sînt mărunțișul gîndirii. Există guralivi care ne plătesc în piese de zece bani. Alții, din contra, ne dau numai napoleoni de aur.

JULES RENARD, *Jurnal.*

273 — Ca-n basme-i a cuvîntului putere ;
El lumi aievea-ți face din păreri ;
Și chip etern din umbra care piere,
Și iarăși azi din ziua cea de ieri.

. . . . . .

Aprinde-n inimi ură sau iubire,
De moarte, de viață-i dătător,
Și neamuri poate-mpinge la pieire,
Cum poate-aduce mîntuirea lor.

. . . . . .

AL. VLAHUȚĂ, *Cuvîntul.*

DĂRNICIE

274 — Dreptu acéia-ţi zic să nu dăruieşti pre nimeni la beţie, pentru că una-ţi vei piarde den avuţie, alta-ţi vei pune nume rău. Că vor zice aşa: „Blăm (=să mergem) acum la cel domn neharnic; că iaste beat, deci pînă iaste treaz el nu va să ne dăruiască, iar deaca să îmbată, el îşi piarde mintea şi nu ştie cui ce dă". Iată că sîntu 2 răutăţi: că întîi pierzi din avuţia ta, iar a doao tu-ţi dobîndeşti şi nume de hulă.

Învăţăturile lui Neagoe Basarab.

275 — Legea vizigoţilor dispunea că soţul nu va putea dona celei cu care urma să se căsătorească mai mult de a zecea parte din avutul său, iar în primul an de căsătorie nu-i va putea dona nimic.

MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor, I.*

276 — Alexandru cel Mare îl îndrăgea nespus de mult pe Apelles din Efes, ba în aşa măsură încît, pictîndu-i [...] pe o iubită a lui, la care ţinea foarte mult, şi înţelegînd împăratul că din pricina răpitoarei frumuseţi a femeii pictorul se îndrăgostise nebuneşte de ea, i-o dărui (pe femeie) fără a mai sta pe gînduri: dărnicie cu adevărat vrednică de Alexandru.

277 — După cum nu toţi cei care clădesc sînt buni arhitecţi, tot aşa nici cei care dăruiesc nu sînt cu toţii generoşi.

CASTIGLIONE, *Curteanul.*

278 — Nu există reținere sau milă, cînd se dă din avutul altuia, fiindcă este de unde.

HOMER, *Odiseea, XVII.*

279 — Nu există găină mai scumpă decît aceea pe care o primești în dar.

Proverb italian. Citat după Maloux, Dictionnaire des proverbes.

DECORAȚIE

280 — Paris, august 1789. Comuna din Paris acordînd o decorație lui Boucret-fiul, pentru că a salvat un om de la înec, tînărul ceru permisiunea de a trece această decorație tatălui său care, în aceeași zi, i-a salvat lui viața venind în ajutorul său cu o barcă. Adunarea i-a decernat o a doua decorație.

Anecdotes sur la revolution, I.

281 — Cînd a fost să-i dea o decorație domnului de La Vieuville și La Vieuville i-a spus după cum e obiceiul : „Domine non sum dignus" (Doamne, nu sînt vrednic), regele (Henric al IV-lea) îi răspunse : „Știu, știu, dar m-a rugat nepotul meu".

TALLEMANT, *Istorioare.*

DEFECT

282 — Femeile sînt obișnuite, prin nu știu ce înclinare a minții lor, să nu vadă într-un om de talent decît defectele, iar într-un prost numai calitățile.

BALZAC, *Pielea de șagri.*

283 — Cine caută nevastă fără cusur neînsurat rămîne.

ANTON PANN, *Povestea vorbii.*

284 — Am văzut mulți oameni fără calități ; fără defecte nici unul.

285 — Prietenul prost ne numără cusururile ; vrăjmașul cuminte calitățile ; vrăjmașul prost ne tăgăduiește calitățile, prietenul cuminte ne uită cusururile.

I. L. CARAGIALE, *Opere, III.*

286 — Ajutăm mai mult un om oferindu-i o imagine favorabilă despre el însuși decît punîndu-l mereu în fața defectelor sale.

CAMUS, *Caiete.*

DEMNITATE

287 — Demnitatea omului nu este cu nimic mai prejos decît măreția zeilor.

GOETHE, *Ifigenia în Taurida.*

DESĂVÎRȘIRE

288 — Un om ca să fie desăvîrșit trebuie să întrunească cele patru armonii, adică :

frumusețea, care e armonia formelor ;
sănătatea, care e armonia organelor ;
bunătatea, care e armonia sentimentelor, și înțelepciunea, care e armonia intelectului.

NICULESCU-BASU, *Amintirile unui artist.*

DESTIN

289 — Soarta este scuza celor slabi şi opera celor tari.

N. TITULESCU, *Discurs la Cambridge.*

290 — În tulburarea ei, hulubiţa grăieşte către iubitul ei : „Soţul meu, s-a sfîrşit cu noi. Jos stă un vînător, cu arc şi cu săgeata ascuţită în mînă ; în jurul nostru dă tîrcoale un şoim". Aşa şi era. Dar un şarpe muşcă pe vînător şi acesta nimeri cu săgeata şoimul. [...] Ciudat e mersul destinului.

SIMENSCHY, *Un dicţionar al înţelepciunii.*

291 — Ducele Galeazzo (Sforza) a avut un presentiment în legătură cu sfîrşitul vieţii sale şi, în acelaşi timp, în ciuda acestui presentiment, a fost tîrît de forţa destinului. El şi-a îmbrăcat platoşa, dar imediat şi-a scos-o, spunînd că-l stînjenea ; şi-a exprimat dorinţa de a asculta slujba în capela sa, dar i se spuse că plecase capelanul său, ca să slujească la biserica Sf. Ştefan ; a chemat, să-l înlocuiască, pe episcopul din Como, dar nici acela nu a putut veni ; aşadar ducele s-a hotărît să se ducă la Sf. Ştefan, cum de altfel făcuse în fiecare an. Mai înainte de a pleca, el şi-a îmbrăţişat şi sărutat copiii de mai multe ori, de parcă nu s-ar mai fi putut dezlipi de ei. După ce a intrat în biserică a fost imediat ucis cu lovituri de pumnal.

L. UGOLINI, *Lorenzo Magnificul.*

DICȚIONAR GROTESC

292 — Împotriva latiniștilor pedanți, Alecsandri compune un dicționar grotesc din care spicuim următoarele :

Amare — a iubi ! Un cuvînt inutil și care produce conjugări comice ; de pildă :

Eu am !, în loc de eu te iubesc, este un calambur grotesc. Am amat ! în loc de am iubit, este o bîiguială ridiculă. Eu te am, doamnă ! în loc de te iubesc, doamnă ! este o impertinență care expune pe nenorocitul pedant a fi dat afară cu amoru-i cu tot ; însă ce-i pasă pedantului ! Nu-i rămîne gramatica drept mîngîiere ? El o strînge la pept cu amoare și-i zice : Tu, fidela mea consoartă, ești universul meu ! Te am, te-am amat, te amai, te amam, te voi ama, ama-te-voi etc.

VASILE ALECSANDRI, *Proză.*

DIPLOMAT

293 — Bismarck glumea, cinic : „Însăși Providența m-a sortit să fiu diplomat : m-am născut doar în ziua de 1 aprilie".

D. ALMAȘ, *Bismarck.*

294 — Toate vederile lui, toate preceptele lui, toate rafinamentele politicii lui năzuiesc către un singur țel, care constă în a nu fi înșelat și în a-i înșela pe alții.

LA BRUYÈRE, *Caracterele.*

DIVORŢ

295 — Divorţul nu este altceva decît constatarea că respectiva căsătorie *a murit,* că existenţa ei este doar aparenţă şi amăgire. Se înţelege de la sine că nu voinţa arbitrară a legiuitorului şi nici voinţa arbitrară a unor persoane particulare, ci numai esenţa lucrurilor poate hotărî dacă o căsătorie a murit sau nu, căci un *act de constatare a decesului* depinde, precum se ştie, de situaţia de fapt, iar nu de *dorinţele* părţilor interesate.

MARX-ENGELS, *Opere, I.*

296 — Hotărîrea Bisericii catolice de a desfiinţa divorţul se datoreşte, desigur, convingerii că împotriva adulterului, ca şi împotriva morţii, nu există leac.

FR. ENGELS, *Originea familiei.*

297 — Autorii vechi ne-au păstrat amintirea unor divorţuri deosebit de scandaloase, care n-aveau alt scop decît asigurarea unei libertăţi de viaţă totală pentru soţie. Se cunoaşte aprecierea lui Seneca despre o femeie „care număra anii nu după numărul consulilor, ci după cel al soţilor" şi anecdota relatată de Hieronymus despre o altă femeie care, la Roma, avusese douăzeci şi doi de soţi înainte de a se recăsători din nou — şi cu un bărbat care avusese deja douăzeci de soţii !

PIERRE GRIMAL, *Civilizaţia romană.*

298 — Noi gîndit-am să legăm mai tare nodul căsătoriilor noastre, înlăturînd orice putinţă de a-l des-

face, dar tot pe atît s-a desfăcut nodul învoirii și dragostei, cu cît cel al silirii s-a strîns. Și, dimpotrivă, ceea ce ținut-a în cinste și trăinicie căsătoriile la Roma atît de mult timp fost-a voia să le desfaci pe plac. Cu atît mai mult iubeau ei pe soțiile lor cu cît puteau să le piardă mai lesne ; iar avînd din plin îngăduința despărțirii trecură cinci sute de ani și mai mult fără ca vreunul s-o folosească. Quod licet, ingratum est ; quod non licet, acrius urit. (Ceea ce e permis, neplăcut este ; lucrul interzis, mai tare ne atrage. — Ovidiu, *Amores*, II.)

MONTAIGNE, *Eseuri, II.*

DORINȚA

299 — În copilărie dorești totul, în tinerețe și la maturitate... ceva anume, la bătrînețe.... nimic.

L. TOLSTOI, *Jurnal, II.*

300 — Sînt cel mai pașnic om din lume. Dorințele mele sînt : o căsuță modestă, un acoperiș de stuf, dar un pat bun, o masă bună, lapte și unt proaspăt, în fața ferestrelor flori, în fața ușii cîțiva pomi. Iar dacă Domnul Dumnezeu ar vrea să mă facă într-adevăr fericit, mi-ar face pe deasupra și bucuria de a vedea spînzurați în acești pomi șase sau șapte din dușmanii mei. Cu inima înduioșată, le-aș ierta, înaintea morții, tot răul ce mi l-au făcut în viață. Da, trebuie să-i iertăm pe dușmani, dar nu înainte de a-i vedea spînzurați.

H. HEINE, *Gînduri și idei.*

301 — Sînt două tragedii în viaţă : una este ca să nu ţi se împlinească dorinţele, şi a doua ca să ţi se împlinească.

O. WILDE, *Lady Windermere şi evantaiul ei.*

DRAC

302 — Poporul nostru a crezut că dracul, fiind bărbat, nu poate fi destul de rău. Şi atunci a creat pe : mama dracului !

303 — Călugării s-au temut în chiliile lor totdeauna de dracul. Se pare că el umblă de două mii de ani din mănăstire în mănăstire şi găseşte totdeauna locul ocupat.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

304 — Între sfinţi şi draci se duce o luptă pe viaţă şi pe moarte, fără a se putea ajunge la vreun tratat de pace sau măcar la un armistiţiu. Sorţii sînt schimbători, victorii şi înfrîngeri şi de o parte şi de alta. Cauza acestor izbînzi şi eşecuri nu se poate şti. O fi gradul sfîntului sau calibrul dracului ? Nu se ştie. Consemnăm aici o victorie a unui sfînt şi, pentru a fi imparţiali, şi o victorie a unui drac.

Dracul mai slab decît sfîntul

305 — Mi-aduc aminte că am văzut în Franţa, în biserica Colombe-Lès-Sens, o poveste destul de veselă

reprezentată în relief pe un agheasmatar de marmură situat aproape de uşă. E vorba de un eremit sfînt numit Beat.

Într-o zi pe cînd îşi rostea rugăciunile, diavolul veni să-l conturbe. Sfîntul îl ridică de urechi şi-l vîrî în vasul cu apă sfinţită punînd deasupra (ca să nu poată ieşi) breviarul său. Sfîntul l-a silit să rămînă acolo cincisprezece zile.

Nu e nimic mai caraghios decît să vezi cum e reprezentat acest drac care scoate, cît poate mai mult, din apa sfinţită urechile sale mari de măgar şi cum turbă de furie. Se spune că dracul se teme mai mult de agheasmă decît de infern.

Călugării au pus să fie făcut acest relief „ad perpetuam rei memoriam" (În amintirea veşnică a faptului).

EMILLIANE, *Histoire des tromperies des prètres.*

Dracul mai puternic decît sfîntul

306 — Am cunoscut un tînăr care, la vîrsta de 15 ani şi jumătate, a fost silit de părinţi să intre în ordinul capucinilor. Băiatul era îndrăgostit nebuneşte de o fată cam de aceeaşi vîrstă cu el. Îndată după ce nenorocitul îi jură credinţă lui Francisc din Assisi, diavolul îi aduse aminte de jurămintele făcute iubitei sale, pe care o ceruse în căsătorie. În cele din urmă, diavolul fu mai tare decît sfîntul Francisc. Tînărul fugi din mănăstire.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique.*

DRAGOSTE

307 — O, Eros, neînfrîntule Eros, cad pradă
În mrejele tale atîţia
Şi-atîţia ! Tu noaptea îţi legeni odihna
Pe moi obrăjori feciorelnici.
Pribeag, tu străbaţi peste mări, peste valuri.
Pătrunzi şi-n bîrloguri de fiare !
Nici zeii cei veşnici nu scapă de tine,
Nu scapă nici omul vremelnic.
Pe cel ce l-ai prins tu în mrejele tale
O mare sminteală-l loveşte.

SOFOCLE, *Antigona.*

308 — Eu om cuminte n-am văzut, să nu sfîrşească
Nebun, cînd a iubit ; dar drept e şi aceea,
Că om cu minte n-am văzut să nu iubească !

G. COŞBUC, *Fresco-Ritornele.*

309 — Dragostea este cea mai frumoasă şi cea mai nebună dintre toate pasiunile. [...] N-are nici o consideraţie faţă de nimeni şi nu cruţă nici sexul, nici vîrsta. Cînd se prezintă în felul ei firesc, ea apare la cei tineri ; dar cînd vrea să-şi bată joc şi să apară ridicolă, înfierbîntă pe cei bătrîni. Încolo, este ingenioasă şi ştie să facă posibilul şi imposibilul, căci dintr-un poltron face un om brav, dintr-un zgîrcit un risipitor, dintr-un înfumurat un om smerit şi modest, şi dintr-un înţelept un nebun.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

310 — În timpul campaniei sale în Asia, Alexandru (Macedon) ar fi căzut pradă unei pasiuni amoroase

pentru o prea frumoasă indiană, care, captivîndu-l cu grațiile ei fermecătoare, l-ar fi sustras isprăvilor militare și îndatoririlor de comandant. Armata începuse să murmure și nimeni nu se găsea să deschidă ochii regelui. Singur Aristotel, se zice, și-ar fi luat periculoasa dar nobila misiune, sfătuind pe rege să nu accepte a se mai lăsa furat de plăcerile animalice ale dragostei și să revină la treburile împărăției...

Se mai zice că Alexandru ar fi luat aminte la sfaturile înțeleptului dascăl și și-ar fi părăsit iubita. Prinzînd însă de veste, preafrumoasa indiană s-a înfuriat cumplit și a hotărît să intre în luptă cu filosoful, pentru a-și apăra dragostea.

Amuzîndu-se, Alexandru a îngăduit preafrumoasei curtezane să înceapă lupta cu filosoful...

Ce s-a întîmplat ? Indiana a început să-și desfășoare pînza farmecelor sale feminine și să-l învăluie pe înțelept, răscolindu-i omenești slăbiciuni, adormite și ținute pînă atunci în lanțurile stăpînirii de sine. Sedus de falsele galanterii ale orientalei, i-a căzut, în cele din urmă, înnebunit la picioare.

Spre mirarea și disperarea sa, preafrumoasa s-a făcut a nu-l crede, pînă nu i se vor aduce dovezi multiple și concludente care să-i satisfacă toate capriciile, și mai ales unul. „Orice femeie își are capriciile ei, i-ar fi răspuns ea lui Aristotel, capriciul meu este să fiu purtată în spate de un filosof. Condiția aceasta vi se va părea o nebunie ; însă nebunia este, în ochii mei, cea mai bună dovadă de dragoste."

Ce putea face filosoful, ajuns la mare strîmtorare, decît să se supună, să se așeze în patru labe și să accepte povara atît de rîvnită ? Copilărește și amu-

zîndu-se, curtezana l-a purtat, în această stare, încoace și încolo prin grădină, îndreptîndu-l în cele din urmă spre un anumit boschet, printre ramurile căruia împăratul Alexandru urmărise cu satisfacție lecția de umilință pe care i-o dăduse curtezana filosofului. „O, dascăle, i s-a adresat cuceritorul în cele din urmă, rîzînd cu hohote, oare tu ești acesta pe care-l văd în penibila situație din fața mea ? Ai uitat prin urmare frumoasele învățături pe care mi le dădeai cu privire la primejdiile iubirii, și acum tu ești acela care te înjoșești, ducînd în spate această brută ?"

Momentul era îngrozitor și ridicol ; Aristotel, spune povestea, s-a trezit dintr-o dată, ars de jarul batjocurei în care căzuse și, recules în grabă, a răspuns ca un înțelept ce era : „Da, recunosc că eu sînt acela pe care l-ați văzut în postura ridicolă de adineauri. Deci judecă, împărate, la ce excese ar putea să te ducă dragostea, dacă ea a putut să facă pe un bătrîn și atît de renumit înțelept ca mine să comită o astfel de nebunie".

Picanta povestire de mai sus n-are decît un cusur : e o producție a secolului al XIII-lea, fiind artibuită truverului Henri d'Andelys, care pare s-o fi extras dintr-o nuvelă arabă. Și nu dovedește decît faima înțelepciunii lui Aristotel în imaginația popoarelor și conflictul etern uman între frumusețe, forță și înțelepciune, între dragoste, rațiune, glorie.

DUMITRU ISAC, *Aristotel.*

311 — Alt exemplu similar din mitologie :

Hercule, îndrăgostindu-se de Iola, fiica lui Eurytos, regele Oechaliei, a acceptat, la cererea aces-

teia, să se îmbrace în straie femeieşti şi să toarcă la picioarele ei.

DUPĂ RÉVAY NAGY, *Lexikon.*

312 — Iubirea-i fum ce din suspine creşte,
Aprinsă-i foc ce-n ochii dragi zbucneşte,
Gustată, e izvorul de armonie
Ce-ngînă-auzul ; dar înăbuşită,
E val clocotitor de mare-adîncă
De lacrimi... Ah, şi ce mai este încă ?
Sminteală înţeleaptă ! Dulce fiere !

SHAKESPEARE, *Romeo şi Julieta, I.*

313 — Dragostea-i sminteală curată ; îndrăgostiţii, ascultă-mă pe mine, ar trebui, întocmai ca nebunii, să fie ferecaţi într-o chilie-ntunecoasă şi plesniţi cu biciul. Dar scapă de pedeapsă şi nu-s tămăduiţi în acest chip, pentru că nebunia asta are o răspîndire atît de largă, încît şi cei ce-ar trebui să-i biciuiască pînă la urmă-s tot îndrăgostiţi.

SHAKESPEARE, *Cum vă place, III.*

314 — Ce e amorul ? E un lung
Prilej pentru durere,
Căci mii de lacrimi nu-i ajung
Şi tot mai multe cere.

EMINESCU, *Ce e amorul.*

315 — Dragostea = Bătăi de inimă pentru dureri de cap.

Sentiment care vine în galop şi dispare în vîrful picioarelor.

T. MUŞATESCU, *Dicţionarul umoristic al limbii române.*

316 — Nu există un om atît de laş pe care iubirea să nu-l transforme într-un erou.

PLATON, *Banchetul.*

317 — Un singur ceas de dragoste face cît o viaţă întreagă.

BALZAC, *Pielea de şagri.*

318 — Un bătrîn îndrăgostit e un mare beteşug în rînduiala firii.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

319 — Cînd femeile ne iubesc ne iartă orice, chiar şi crimele ; cînd nu ne iubesc, nu ne iartă nimic, nici chiar virtuţile.

BALZAC, *Muza Departamentului.*

320 — Nu există durere mai umilitoare pentru sufletul unei femei decît aceea de a se fi dăruit întreagă, trup şi suflet, unui bărbat nedemn de iubirea ei.

STEFAN ZWEIG, *Maria Stuart.*

DREPTATE-NEDREPTATE

321 — Dreptatea este regina virtuţilor şi cuprinde un număr infinit de binefaceri cu care copleşeşte pe muritori. Ea este urgia crimelor şi groaza ticăloşiilor,

ea distruge viciul, ţine în frîu temeritatea, ocroteşte nevinovăţia, răsplăteşte virtutea şi menţine pacea şi liniştea într-un stat.

Cei vechi, care ne-au zugrăvit-o, i-au pus pe cap o coroană pentru a ne da să înţelegem majestatea, măreţia şi gloria care o însoţesc. I-au dat în mînă un sceptru, pentru a ne arăta puterea ei absolută. I-au pus pe ochi o bandă pentru a sugera imparţialitatea şi puţina consideraţie pe care trebuie s-o aibă faţă de înfăţişarea persoanelor în sentinţele pe care le dă. Nu trebuie să vadă nici prieteni, nici duşmani, nici bogaţi, nici săraci, nici mari, nici mici, decît, singură, dreptatea cauzei. I-au mai pus în mîna stîngă o balanţă pentru a exprima echitatea ei inflexibilă pe care interesul, prejudecata, protecţia, influenţa sau recomandaţia n-o pot scoate din echilibru.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, II.*

322 — La pricinile între părţi, legile vechi cereau ca un număr de jurători, „oameni buni" (cu bună reputaţie), să jure pentru una din părţi. Spre a dovedi contrariul, partea cealaltă trebuia să aducă un număr îndoit de jurători (s-au sculat Petru de au jurat cu 12 boieri şi au luat hotarul, dar pe urmă iarăşi s-au sculat şi stareţul de au jurat cu 24 de boieri şi au luat înapoi acel hotar... 1490). Aceasta se chema „a lua lege" pentru ceilalţi („au luat lege 24 boieri pentru acei 12 boieri"). Jurătorii trebuiau să fie de aceeaşi stare socială cu părţile în pricină ; iar între femei erau tot femei.

O. G. LECCA, *Dicţionar istoric, arheologic şi geografic al României.*

323 — Nu este suficient să făptuieşti ceea ce este drept, ci trebuie ca fapta să fie făcută exclusiv de dragul dreptăţii.

KANT, *Despre frumos şi bine.*

324 — Cu prilejul suirii lui Malicorne pe tronul Scoţiei, un senior îi prezintă acestuia patenta cu privilegiile sale, rugîndu-l să le confirme ; regele o ia şi o rupe. Seniorul se plînge parlamentului şi parlamentul ordonă ca regele, stînd pe tron în prezenţa întregii curţi, să fie obligat să coasă cu ac şi aţă patenta acelui senior.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

325 — Certurile n-ar dura atît de multă vreme, dacă nedreptatea ar fi numai de o parte.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

326 — Este mai rău a face o nedreptate decît a o suferi.

SOCRATE, *citat după Aulus Gellius, Noptile atice.*

Omul care are întotdeauna dreptate

327 — (Omul nostru) merse la Roma şi ceru o audienţă publică papei [...] şi-i vorbi în aceşti termeni : Sfinte Părinte, Dumneavoastră sînteţi un Antihrist, şi iată cum vi-o dovedesc aceasta Sanctităţii Voastre.

Eu numesc Antihrist [...] pe acela care face contrariul a ceea ce Hristos a făcut şi a poruncit. Ori,

Hristos a fost sărac şi dumneavoastră sînteţi foarte bogat ; el a plătit dajdia şi dumneavoastră încasaţi dăjdii ; el a fost supus stăpînirii iar dumneavoastră aţi devenit stăpîn ; el mergea pe jos şi dumneavoastră mergeţi la Castel-Gandolfo într-un echipaj somptuos... etc., etc.

Omul nostru fu întemniţat la castelul Sant-Angelo. Cînd ieşi din castelul Sant-Angelo, alergă la Veneţia şi ceru să-i vorbească Dogelui.

Se pare, îi zise el, că Serenitatea Voastră este foarte extravagantă căsătorindu-se în fiecare an cu Marea. Căci, în primul rînd, nu te căsătoreşti decît o singură dată cu aceeaşi persoană ; în al doilea rînd, căsătoria Serenităţii Voastre seamănă cu aceea a lui Arlechin, care era numai pe jumătate căsătorie fiindcă lipsea consimţămîntul viitoarei soţii. [...] Spuse acestea şi-l închiseră în turnul Sant-Marco.

Cînd ieşi din turnul Sant-Marco se duse la Constantinopol, unde fu primit în audienţă de către Muftiu, căruia îi vorbi în aceşti termeni : Religia voastră, cu toate că are şi lucruri bune [...] nu este decît un iudaism reîncălzit plus o grămadă de poveşti. Dacă Arhanghelul Gavril i-ar fi adus lui Mahomet filele Coranului din alte planete, atunci toată Arabia l-ar fi văzut pe Gavril coborînd din cer, dar nimeni nu l-a văzut, deci Mahomet n-a fost decît un impostor îndrăzneţ care i-a înşelat pe imbecili. Abia pronunţă aceste cuvinte că şi fu tras în ţeapă. Şi cu toate acestea el a avut de fiecare dată dreptate.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, VII.*

328 — Îngrozitor e tipul de oameni care vor să aibă întotdeauna dreptate.

L. TOLSTOI, *Jurnal, II.*

DUȘMĂNIE

329 — Cele mai implacabile dușmănii nu au, de obicei, cauze importante.

VOLTAIRE, *Zadig.*

330 — Marivaux ajunse dușmanul lui Marmontel pentru că ultimul, citindu-i unul din cîntece, omisese un O ; Marmontel scrisese : „Doamne ! Cît era de frumoasă !" în loc de „O, Doamne, cît era de frumoasă !"

STENDHAL, *Roma, Neapole, Florența.*

331 — Urile sînt atît de stăruitoare și de îndîrjite, încît cel mai vădit semn de moarte la un om bolnav este împăcarea.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

332 — Ura care este total biruită de dragoste devine dragoste ; și dragostea aceasta este mai mare decît ar fi fost dacă n-ar fi fost precedată de ură.

SPINOZA, *Etica, III.*

333 — Gîndurile tainice și ideile a doi adversari sînt totdeauna ghicite reciproc. Uneori cei doi dușmani au aceeași luciditate de gîndire, aceeași forță de pătrundere intelectuală, ca și doi îndrăgostiți, care ghicesc unul în sufletul celuilalt.

BALZAC, *Cămătarul.*

334 — Ne-am împăcat, ne-am sărutat, şi de atunci sîntem duşmani de moarte.

LE SAGE, *Diavolul şchiop.*

ECHILIBRU

335 — Madame de Brinvilliers voia să se căsătorească cu Saint-Croix (Domnul Godin, supranumit Saint-Croix), şi pentru a-şi atinge scopul îşi otrăvea deseori soţul. Dar Saint-Croix, nedorind să aibă o nevastă atît de rea ca ea, îi dădea bietului soţ o contraotravă (antidot) ; soţul era hîţînat astfel, cînd otrăvit, cînd dezintoxicat, şi astfel a rămas în viaţă.

MADAME DE SÉVIGNÉ, *cit. după : Dictionnaire portatif de l'amour, I.*

EGALITATE

336 — Atîta vreme cît bărbaţii nu vor acorda femeilor drepturi egale, ele vor ţine în robia lor nouă zecimi din umanitatea masculină, şi, desigur, pe bună dreptate.

L. TOLSTOI, *citat după : R. Dianu, Fauna bufonă.*

EGOISM

337 — Egoismul constă în a face fericirea ta din nefericirea altora.

LACORDAIRE

338 — Egoistul se privește ca ultimul scop al Creațiunii : s-ar aștepta ca în clipa morții sale să fie și sfîrșitul lumii.

N. IORGA, *Gînduri și sfaturi.*

ELOCVENȚĂ

339 — Nimic nu este mai frumos, nici mai măreț, decît să poți cîrmui prin grai mulțimile, să pui stăpînire pe cugetele oamenilor și să conduci după plac voințele oamenilor.

CICERO, *De Oratore, I.*

340 — Tot omul care nu este mut vorbește ; nu cunoaște însă fiecare arta de a vorbi. Pentru aceasta e nevoie de spirit, de judecată și de retorică. Arta de a vorbi bine e un dar atît de mare, că eu nu cred să existe ceva cu ce să se poată asemăna. Căci deși cuvintele nu sînt decît sunete care lovesc urechile, ele au totuși atîta putere, că adesea viața și moartea depind de ele. [...]

Pirrus, regele Epirului, era un rege generos, mărinimos, bun soldat, liberal și, în necazuri, de o răbdare vrednică de admirat. Dar mai presus de toate era faimos prin blîndețea sa și dotat cu o elocvență atît de convingătoare și pătrunzătoare, că-i înveselea pe toți care-l ascultau vorbind despre orice subiect. Iată pentru ce Senatul de la Roma, trimițîndu-i niște ambasadori, i-a oprit pe aceștia să trateze nemijlocit cu el, poruncindu-le să se folosească de serviciile unei terțe persoane, temîndu-se ca nu cumva, prin elocvența sa, acela să-i cîștige de partea lui.

Platon spunea că prin cuvintele omului pe care-l ascultăm, cunoaștem interiorul său, pe care nu-l vedem. [...] Cuvintele fac o distincție reală între oameni, arată capacitatea lor, scuză scăderile lor și scot în evidență valoarea lor. Fericit cel ce vorbește bine, sau cel care știe să tacă bine !

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, II.*

341 — Platon zice că pedeapsa înțelepților care refuză să ia parte la conducerea statului este de a trăi sub conducerea unor oameni care nu valorează nimic ; iar cînd te abții să vorbești, pedeapsa este [...] regretul de a asculta oratori mai răi decît tine.

EMERSON, *Eseuri.*

342 — Împăratul (Caligula) organiză un concurs de oratorie greacă și latină, întrecere la care se spune că învinșii au înmînat premiile învingătorilor și au fost nevoiți să le compună discursurile de laudă. Cei care n-au plăcut deloc au fost nevoiți să șteargă cu buretele sau cu limba ce au scris, ca să nu fie bătuți cu vergile sau scufundați în rîul din apropiere.

C. SUETONIUS, *Viețile celor doisprezece cezari.*

343 — A vorbi mult și bine este talentul unui literat ; a vorbi puțin și bine este caracterul unui înțelept ; a vorbi mult și prost este păcatul unui nătărău ; a vorbi puțin și prost este cusurul unui prost.

ABATELE TERASSON, *după Dictionnaire des gens du monde, I.*

344 — S-au adus laude unora dintre bărbați pentru darul lor de a putea cuvînta ceasuri în șir despre orice subiect ; spre cinstea părții femeiești trebuie să recunoaștem însă că numeroase femei pot vorbi ceasuri în șir despre nimica.

J. ADDISON, *The Spectator, 1711.*

345 — Se zice adeseori că cel ce spune multe, spune și multe prostii. Flecarul merită pe drept acest epitet. Vorbăria lui merge pînă acolo încît nu lasă altora nici atîta timp cît să-și miște limba în gură. El zăpăcește adeseori pe ascultători cu țipetele sale și își răpește sie-însuși răgazul de a-și putea cîntări și analiza ceea ce vrea să spună. El nu-și lasă timp ca să-și digere expresiile și le scuipă crude, de aceea sînt atît de dezgustătoare încît provoacă grețuri tuturor celor prezenți. El spune tot ce crede, tot ce speră, tot ce știe și, pentru a furniza material volubilității sale, el spune chiar și ce nu știe. Adaugă atîtea circumstanțe inutile poveștilor sale, că la sfîrșit se uită subiectul despre care vorbește. El nu observă niciodată că povestea lui plictisește decît atunci cînd se trezește dintr-o dată fără ascultători, căci oamenii se salvează unul după altul.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

346 — Mai curînd să ne încredem într-un cal fără frîu decît într-un discurs dezordonat.

THEOFRAST, *citat după Diogenes Laertios.*

347 — Rareori se căieşte omul că vorbeşte puţin, şi foarte adesea că vorbeşte prea mult ; maximă uzată şi arhicunoscută, pe care o ştie toată lumea, dar pe care n-o aplică toată lumea.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

348 — Mare pacoste să nu ai destul duh ca să vorbeşti frumos, nici destulă judecată ca să taci.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

349 — Sînt oratori care vorbesc ca să vorbească, alţii ca să vorbească bine, şi toţi pentru a se vorbi de ei.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes, II.*

ELOGIU

350 — Elogiile se plasează cum se plasează banii, ca să fie restituite cu dobîndă.

351 — Elogiu funebru : jumătate din el i-ar fi fost de-ajuns în timpul vieţii.

JULES RENARD, *Jurnal.*

EPIGRAMĂ

352 — Fontenelle a spus de mai multe ori : „Am avut slăbiciunea de a face cîteva epigrame, dar am rezistat plăcerii răutăcioase de a le publica.

C. D' AV. FONTENELLIANA.

353 — Bunătatea şi inteligenţa sînt calităţile necesare perfectului epigramist. Omul rău, cu sufletul

uscat de egoism, nu poate glumi fără intenţia de a jigni. Iar spiritul e o podoabă şi o armă interzisă proştilor.

G. TOPÎRCEANU, *O amintire.*

354 — Epigrama e ca un copil. Se face mult mai lesne decît se poate explica în detaliu cum s-a făcut.

C. PAVELESCU, *Ce este o epigramă şi cum se face.*

EPISCOP-ARHIEPISCOP

355 — Cînd Catherine de Rousille a fost sfinţită stareţă a mănăstirii Chelles, tapiseriile coroanei, pietrele scumpe de pe vasul cu sfînta cuminecătură strălucind în soare, muzica minunată, parfumurile alese şi mulţimea de episcopi care slujeau au uimit-o în tr-atît pe o biată provincială care se afla de faţă, încît aceasta a izbucnit în gura mare : „Nu-s oare în rai ?“ „A, nu, doamnă, i-a răspuns cineva, acolo nu-s atîţia episcopi“.

MADAME DE SÉVIGNÉ, *Scrisori.*

356 — Episcop : Bărbat pe care-l ţine Dumnezeu în cîrjă.

T. MUŞATESCU, *Dicţionarul umoristic al limbii române.*

357 — Oricît de cinstit ai fi, trebuie să mai şi minţi cîteodată, mai ales atunci cînd eşti episcop.

J. J. ROUSSEAU, *Confesiuni, II.*

358 — Arhiepiscop = Un demnitar cleric, cu un punct mai sfînt decît un episcop.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

359 — Totdeauna episcopii au fost de acord cu femeiuştile frumoase.

CAMIL PETRESCU, *Ultima noapte de dragoste...*

EPITAF

360 — Epitaful lui Cyrus. „Omule, oricine eşti şi ori de unde vii, căci ştiu că vei veni, eu sînt Cyrus, care am întemeiat imperiul perşilor. Să nu mă pizmuieşti, deci, pentru acest puţin pămînt, care acoperă trupul meu." Acest epitaf l-a tulburat foarte mult pe Alexandru (Macedon, N.N.), care s-a gîndit la şubrezenia şi la schimbarea lucrurilor omeneşti.

PLUTARH, *Alexandru, III.*

361 — Pe mormîntul lui Platon a fost scris următorul epitaf :

Pe muritori întrecînd prin cumpătare, dreptate,
Loc aflatu-şi-aici Aristocles (numele lui adevărat) divin.
Dintre cei ce-au primit a-nţelepciunii cinstire
Parte mai mare şi-a luat, pizma loc nu-şi găsi.

DIOGENES LAERTIOS, *Vieţile şi doctrinele filosofilor.*

362 — Poetul Ovidiu, exilat la Tomis, fiind bolnav şi socotind că va muri curînd, comunică soţiei sale

la Roma ultimele sale dorințe și-și compuse propriul epitaf :

Eliberare dulce înseamnă moartea mea,
De chinurile lumii pe veșnicie fug...
Vreau spiritul să-mi ardă cu trupul meu, pe rug,
Nimic să nu rămînă pe-acest tărîm străin,
Să-mi spulbere cenușa pe Pontul Euxin,
. . . . . .
Te rog să ceri la vreme cenușa ce-a rămas !
Măcar așa, în urmă să mă întorc acas'...
. . . . . .
Și în pămîntul Romei s-o-ngropi ! Apoi, să spui,
Pietrarilor să sape pe piatra de mormînt,
Pentru drumeți din vremuri, acest modest cuvînt :
Sub piatra asta doarme Ovidius zis Naso,
Ce-a preamărit iubirea ! Talentul l-a ucis...
Dac-ai iubit vreodată, un pic cărarea las-o,
Și spune : Fie-i somnul mai moale ca un vis.

OVIDIU, *Tristele, III, 3 (trad. Eusebiu Camilar).*

363 — Epitaful ce și l-a compus Villon cînd a fost osîndit la spînzurătoare :

Eu sînt François, deci mă-ntristez,
Plod din Paris, lîngă Pontoise.
Primi-va, gîtu-n șreang, dovezi
Cît trage curul, -pe cît crez.

Traducere de Romulus Vulpescu.

364 — Epitaful lui Voltaire compus de J.J. Rousseau :

Deştept mai mult, nu geniu strălucit,
Cu spatele spre lege, virtutea în derivă,
El a murit cum a trăit, acoperit
De glorie şi infamie de-o potrivă.

(Traducere de Teodor Crişan.)

365 — Ultima vanitate a omului este epitaful. De obicei este mai mult semnul sigur al orgoliului celor vii, decît al virtuţilor defunctului. Se pare că prin faptul că minciuna e inseparabil legată de om, ea îl însoţeşte pînă la mormînt, ba chiar triumfă şi asupra osemintelor lui. Cheltuiala se face pentru a da credit înşelăciunii, iar elogiul ce se gravează pe marmură în cinstea defunctului este mai mult un portret căruia ar fi fost de dorit să-i semene, decît o imagine fidelă a aceluia care a fost el.

OXENSTIERNA. *Pensées diverses, I.*

366 — Găseşti acolo (în cimitir) lespezi acoperite cu epitafuri atît de extravagante, încît dacă printr-o minune cel răposat le-ar putea citi, cu siguranţă s-ar face stacojiu de ruşine la văzul laudelor cu care a fost copleşit prin bunăvoinţa amicilor.

J. ADDISON, *The Spectator, 1711.*

367 — Un epitaf al „poetului-plugar“ *Robert Burns* „dedicat“ editorului său :

John Wilson, editorul, e
Aici, sătul de umblet ;

Cu trupul, cetitorule,
Căci n-avu pic de suflet.

(Traducere de Mihnea Gheorghiu.)

368 — Un epitaf de *Theophile Gautier* potrivit multora :

Vreun lucru bun în viaţă n-a făcut defel,
Ci a trăit netulburat ca un perfect mişel ;
E mai original decît fiu bun, bun soţ
Şi tată, et caetera, ca morţii ceilalţi toţi.

(Traducere de Georgeta Pădureleanu.)

369 — Un bătrîn dascal de biserică din monastirea Fromoasa, care cunoştea bine pe vestitul Prale, autorul escentric al Evangheliei în versuri, mi-au spus că poetul din Tîrguşor îşi făcuse singur epitaful următor :

Toată grija mi-am luat
Şi de lume am scăpat,
Eu de dînsa, ea de mine
Şi... să ne fie de bine !

VASILE ALECSANDRI, *Opere, IV.*

370 — Iată şi ultimele dorinţe şi epitaful lui *Anton Pann :*

— Tipografia cu toate
S-o vînză iar rînduiesc,
Şi cu banii ce va scoate,
Soaţei mele poruncesc

— La mormînt ca să-mi ridice
Un stîlp ca un monument
De marmură, să nu-i strice
Tăria vr-un element,
— Carele lucrat să fie
Cvadrat şi lucrat frumos,
Şi pe dînsul să se scrie
Aceste versuri din jos :
— Aici s-a mutat cu jale,
În cel mai din urmă an,
Care în cărţile sale
Se numeşte Anton Pann.
— Acum mîna-i încetează,
Ce-la scris mereu şedea ;
Nopţi întregi nu mai lucrează,
La lumină cărţi să dea.
— Împlinindu-şi datoria
Şi talentul ne-ngropînd,
Şi-a făcut călătoria,
Dînd în lume altor rînd.

După P. I. Papadopol, Anton Pann.

371 — Epitaf = Inscripţie menită să amintească defunctului ce ar fi putut deveni dacă ar fi avut forţa şi mijloacele necesare.

A BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

372 — Epitaful lui *Păstorel Teodoreanu :*

Aici zace Păstorel,
Suflet bun şi spirit fin ;
Dacă treceţi pe la el,
Nu-l treziţi, că cere vin.

AURELIAN PĂUNESCU

373 — Dublu epitaf Fraţilor Teodoreanu :

Aici zace Păstorel,
Desmierdat şi Păhărel,
Ce s-a prăvălit în gol
Din beţie de-alcool.
Iar alături lîngă el,
Doarme fratele Ionel,
Răposat mai înainte
Din beţie de cuvinte.

FLORIN IORDĂCHESCU

374 — Epitaful pe care şi l-a compus, după Anton Pann, poetul *Miron Radu Paraschivescu :*

Aicea s-au dus cu jale
Şi în tihnă se albesc
Oasele Domniei-Sale
De Miron Paraschivesc
Ce au fost trecut prin lume
Să le dea la toate nume.
Astăzi, una cu ţărîna,
De iubire n-are ştire
Şi un vreasc îi este mîna
Care scrise aste şire.
Cînd zîmbiţi din întîmplare
Întorcînd aceste foi
Domnişori şi Domnişoare,
Va zîmbi şi el cu voi.

M. R. PARASCHIVESCU, *Cîntice ţigăneşti.*

375 — Timpul a cruţat epitaful armăsarului împăratului Adrian, dar l-a şters pe cel al stăpînului.

THOMAS BROWNE, *Ingropăciunea în urne.*

ERATĂ

376 — Un Juvenal, editat la Veneţia în 1478, este prima carte care are o erată : ea ocupă două pagini. Aceea a operelor lui Pico de la Mirandola (Strasbourg, 1507) are cincisprezece pagini. Se mai citează două mult mai considerabile însă separate de volumele ale căror greşeli le arată. Acestea sînt : una a dominicanului F. Garcia, la Summa (Theologiae) a sf. Toma, şi a doua a cardinalului Bellarmin la operele sale proprii (1608). Prima are o sută zece pagini (1578), iar a doua optzeci şi opt. Cea mai celebră pentru erorile sale este Vulgata (=Biblia) (1590) lui Sixt al V-lea (Papă între 1585—1590), care a revăzut el însuşi şpalturile şi n-a vrut să adauge lucrării o erată. El o înlocui cu o bulă prin care excomunica pe toţi tipografii care s-ar încumeta, retipărind cartea, să introducă vreo schimbare în text. Or, ediţia era plină de greşeli. Cea mai mare parte din exemplare fu retrasă şi s-au depus cele mai mari eforturi pentru a nu lăsa să subziste vreunul, totuşi au mai rămas, iar bula nu avu alt efect decît de a înveseli pe învăţaţi şi a da o valoare mai mare exemplarelor rămase, care, la vînzările publice, atinseră un preţ foarte ridicat.

La Grande Encyclopédie, XVI.

ERETIC

377 — Eretic este nu cel ce arde pe rug, ci cel care aprinde focul rugului.

BACON. *Eseuri.*

EXCES

378 — Se ştie că excesul e primejdios în orice domeniu, în abţinere ca şi în lăcomie, în cumpătare ca şi în risipă.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, I.*

EXIL

Exilul, cumplită pedeapsă

379 — Cînd Dante apărea pe străzile Veronei, lumea îl arăta cu degetul şi şoptea : — Omul acesta a fost în infern ! Ar fi putut oare, altminteri, să-l descrie atît de fidel, cu toate supliciile lui ? [...] Nu, ele n-au izvorît din închipuirea sa, n-au fost plăsmuite de el, ci Dante le-a trăit, le-a simţit, le-a văzut, le-a pipăit, a fost cu adevărat în infern, în cetatea celor blestemaţi [...] a fost în exil.

H. HEINE, *Ludwig Börne.*

380 — Iată-l pe Ovidiu, exilat la Tomis, stăpînit de dorul de ţară :

Era-nţelept Ulise demult cînd rătăcea,
Dar fumurile ţării să le zărească vrea.
Ce are glia ţării ? Ce fel de farmec sfînt,
Că n-o putem de-a pururi uita nici în mormînt ?
Ce bine e acasă, aici ce frig cumplit :
Barbarul totuşi fuge de-acasă-n frigul scit !
Privighetoarea-n cuşcă de-ar ţine-o mîini de zei,
Ea se va zbate pururi să zboare-n codrii ei !

Trag taurii la cîmpuri ca de-o chemare plini
Şi se vor trage leii mereu spre vizuini ;
Şi tu cu ale tale cuvinte vrei să ceri
Să-mi uit pe veci exilul şi cruntele-i dureri ?

OVIDIU, *Pontice, III (Trad. de Eusebiu Camilar).*

381 — Nu există ceva mai rău pentru muritori decît pribegia.

HOMER, *Odiseea.*

382 — Nu sînt prieteni, nici soţie, nici taţi, nici fraţi decît în patrie. Exilatul e pretutindeni singur.

LAMENNAIS, *Paroles d'un croyant.*

383 — Acel ce-şi părăseşte ţara pentru una mai înaintată seamănă cu omul care şi-ar alege altă mamă printre femeile mai chipoase.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

Exilul, loc de agrement

384 — Gallio (senator roman exilat de împăratul Tiberiu, N.N.) a fost trimis în exil în insula Lesbos. Se auzi la Roma că petrecea acolo bine şi pedeapsa dată o prefăcuse în veselie ; ei (romanii) se răzgîndiră atunci şi-l chemară înapoi lîngă soţie, în casa lui, unde poruncitu-i-s-a a rămîne ca să fie pedepsit pe potriva necazului cu pricina.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

385 — În anul 53 î.e.n., Milon a fost dat în judecată pentru uciderea lui Clodius. Apărătorul său era Ci-

cero. Se pare că Milon fu condamnat la exil din vina apărătorului său. Pompei, care prezida tribunalul, dispusese ca Forul să fie ocupat de armată. Cicero (intimidat, se pare) nu dădu glas celor ce ar fi vrut să spună, vorbi cu o voce slabă şi ezitantă şi nu putu dărîma învinuirile ce i se aduceau acuzatului. Acasă îşi regăsi însă prezenţa de spirit şi geniul care-i lipsiseră la momentul oportun şi scrise „Pro Milone". O adevărată capodoperă a elocvenţei judiciare. Milon primi la Marsilia, unde era exilat, această apărare postumă. „O, Cicero ! — exclamă el — dacă ai fi pledat aşa, n-aş mai fi mîncat peşti atît de buni aici la Marsilia."

După PIERRON, *Histoire de la litterature romaine.*

386 — Pedeapsa exilului pronunţată împotriva celui de Suabia în 1030 este una din primele exemple ale acestei proscrieri. Iată care era formula : „Noi declarăm soţia ta văduvă, copiii tăi orfani şi te trimitem, în numele dracului, către cele patru colţuri ale pămîntului".

Dictionnaire des gens du monde, I.

EXPRESIE

387 — Cînd cineva a pătruns bine o idee, cînd un spirit drept şi plin de căldură este stăpîn pe gîndirea lui, aceasta iese din creierul său împodobită cu expresii potrivite, aşa cum Minerva a ieşit complet înarmată din creierul lui Jupiter.

VOLTAIRE, *Lettres philosophiques,* II.

388 — Dintre toate feluritele expresii care pot reda o anumită cugetare a noastră, numai una este potrivită; este totuşi adevărat că există şi că oricare alta e slabă şi nu-l mulţumeşte cîtuşi de puţin pe un om de duh, care vrea să fie înţeles.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

389 — Vaugelas spunea că o judecată greşită face de obicei mai puţin rău ca un cuvînt rău, fiindcă numai oamenii reflexivi cunosc falsitatea unui raţionament, pe cînd un cuvînt nepotrivit e remarcat de toată lumea.

Dictionnaire des gens du monde, I.

390 — O frază trebuie să fie atît de limpede, încît să ne facă plăcere din capul locului şi, totuşi, s-o recitim pentru plăcerea pe care ne-a făcut-o.

JULES RENARD, *Jurnal.*

Fals — Falsitate — Falsificator

391 — Potrivit investigaţiilor conştiincioase ale specialiştilor în ale artei, Corot a creat aproximativ 3 000 de opere. Dintre acestea, numai în S.U.A. se află peste 5 000.

FRANK ARNAU, *Arta falsificatorilor...*

392 — Există o falsă modestie care este o deşertăciune, o falsă glorie care este nesocotinţă, o falsă măreţie care este micime, o falsă virtute care este făţărnicie, o falsă înţelepciune care este prefăcătorie.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

393 — Regele Franței Filip al IV-lea, supranumit „cel Frumos", era poreclit „regele falsificator" pentru că nu se dădea în lături de a altera moneda.

P. GOGEANU, *Mari procese din istoria justiției.*

FANATISM

394 — Nici o cruzime nu e mai atroce decît aceea a fanaticului.

STEFAN ZWEIG, *Maria Stuart.*

395 — Cele mai mari dușmănii au produs mai puține crime decît fanatismul.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, I.*

396 — În Germania, doi călugări, trimiși de Inocențiu al VIII-lea într-o mică dieceză, la Trèves, au ars ca vrăjitori șase mii de oameni.

JULES MICHELET, *Istoria Franței.*

397 — El (Torquemada) a trimis în judecată, într-un interval de 14 ani, aproape optzeci de mii de oameni și a ars de vii, cu pompa celor mai mărețe sărbători, șase mii de oameni.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, I.*

398 — Să-l rugăm pe Dumnezeu să ne izbăvească de fanatici, așa cum pelerinii care merg la Mecca se roagă lui Dumnezeu ca să nu întîlnească fețe triste în drumul lor.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, IV.*

399 — Fanatismul religios, zic eu, este periculos [...], dar trebuie să admitem că există și un altul nu mai puțin de temut și de reprimat ; acesta e fanatismul filosofic, care întunecă tot, atacă tot, răvășește tot, răstoarnă tot ; fanatism care izvorăște din buhăiala inimii și micimea spiritului ; fanatismul rațional, turbulent, care vrea să schimbe tot, să reformeze tot ; fanatismul ambițios, care își arogă totul și vrea să supună totul ; fanatismul viclean, care folosește toate mijloacele și se servește de toate resursele pentru a se propaga și pune în lumină ; fanatismul temerar și licențios, care nu respectă nimic, care subminează statul [...], alterează adevărul, desfigurează virtutea și face apologia viciului și a crimei ; fanatismul intolerant, care își îngăduie multe invective și care preconizează nedreptatea...

Sabatier Pensées et obsercations (1794).

FAȚĂRNICIE

400 — Fățărnicia e viciul suprem.

MARX, *Din lucrările din tinerețe.*

401 — Oamenii nu trebuie judecați ca un tablou sau o figură, doar la o singură și primă privire ; într-înșii există o viață lăuntrică și o inimă care se cuvin aprofundate. Vălul modestiei acoperă meritul, iar masca fățărniciei ascunde răutatea. Doar un foarte mic număr de cunoscători pot să discearnă și sînt îndreptățiți să se pronunțe. Numai pe îndelete și chiar silite de timp și de ocazii, virtutea fără prihană și viciul desăvîrșit se dau, în sfîrșit în vileag.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

402 — Nimeni nu este mai expert în arta făţărniciei ca o fată tînără îndrăgostită.

Dictionnaire des gens du monde, I

403 — Un om făţarnic are două feţe şi nici un obraz.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

404 — Făţărnicia are o mare calitate : este totdeauna foarte... politicoasă.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

FEMEI

405 — O, femeie, tu nu eşti numai plămada măiestrită a lui Dumnezeu, ci deoptrivă şi a oamenilor. Ei te-nveşmîntă mereu cu frumuseţe din inima lor... Poeţii îţi ţes un văl din firele de aur ale-nchipuirii ; maeştrii penelului dăruiesc mereu nemurire nouă chipului tău.

Marea îţi dăruie perlele, ascunzişurile pămîntului — aurul, grădina verii — florile, să te-nvăluie, să te acopere, să te facă mai de preţ.

Strălucirea din inima oamenilor s-a răspîndit peste tinereţea ta.

Tu eşti pe jumătate femeie, pe jumătate vis.

RABRINDRANATH TAGORE, *Grădinarul.*

406 Este mult mai greu să găseşti femei desăvîrşit de frumoase decît femei acceptabil de bune. Veţi găsi prin ţară zeci de mii de femei ataşate de căminul lor, muncitoare, cumpătate, hrănindu-şi, crescîndu-şi, în-

struindu-şi copiii ; şi abia de veţi găsi una pe care s-o puteţi arăta la spectacolele din Paris, Londra sau Neapole, sau în parcurile publice, şi care ar putea fi privită ca o frumuseţe. La fel şi în operele de artă, veţi avea zece mii de mîzgăliturі faţă de o singură capodoperă.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, VII.*

407 — Cele treizeci de condiţii pe care trebuie să le îndeplinească o femeie ca să fie frumoasă cu adevărat : (ea trebuie să aibă)

Trei lucruri albe : pielea, dinţii şi mîinile,
Trei negre : Ochii, genele şi sprîncenele.
Trei roşii : buzele, obrajii şi unghiile.
Trei lungi : corpul, părul şi mîinile.
Trei scurte : dinţii, urechile şi picioarele.
Trei largi : pieptul, fruntea şi locul dintre sprîncene.
Trei strîmte : gura, talia şi ce-i mai jos.
Trei grose : braţele, coapsele şi pulpele.
Trei subţiri : degetele, părul şi buzele.
Trei mici : sînul, nasul şi capul.

BRANTÔME, *Vies des dames galantes.*

408 — Margareta, regina Navarei, porunceşte că de la treizeci de ani venit-a vremea ca femeile să-şi schimbe numele din : „frumoase" în „bune".

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

409 — Femeile sînt dădacele noastre în copilărie, tovarăşele noastre în vremea maturităţii, sprijinul

nostru la bătrîneţe, consolarea noastră în nenorociri şi victimele noastre în toate timpurile.

SABATIER, *Pénses et observations.*

410 — Pe femei le cunosc, doar soţii. Numai soţii le văd în culise. Din cauza asta spunea şi Lessing că toţi soţii zic : A existat o singură femeie rea şi aceea e nevasta mea. În faţa altora ele se prefac cu atîta artă, încît nimeni nu le vede aşa cum sînt în realitate, în special cînd sînt tinere.

L. TOLSTOI, *Jurnal (1901).*

411 — Turcii ţin ca femeile lor să fie invizibile şi retrase. Ei spun că atunci cînd sînt expuse la lumina zilei, ele au aceeaşi soartă ca a tablourilor, care stîrnesc în cei ce le privesc dorinţa de a le cumpăra.

Dictionnaire des gens du monde, II.

412 — L'homme est un roseau pensant. Blaise Pascal
La femme est une roseau dépensant. Jules Renard.
Pe românește :
Omul este o trestie gînditoare.
Femeia este o trestie cheltuitoare.

413 — Între femei există o convenţie secretă, ca şi între preoţii unui cult. Se urăsc, dar se apără între ele.

DIDEROT, citat după K. Petit, dict, des citations.

414 — Femeile ar fi încîntătoare dacă ai putea cădea în braţele lor, fără să cazi în mîinile lor.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

415 — Unde intră femeia pe uşă, iese liniştea pe fereastră.

ROMAIN ROLLAND, *Colas Breugnon,*

416 — Teatru fără femei frumoase este o enormitate. Dintre sutele pŏate şi miile de romane care s-au scris, nu ştiu dacă e vreunul care să aibă drept eroină o femeie urîtă.

CAMIL PETRESCU, *Teze şi antiteze.*

417 — Femeia ideală există totuşi pe lume şi aceea o caut...

CAMIL PETRESCU, *Act veneţian.*

FERICIRE-NEFERICIRE

418 — Tîrgul se desfăşura înaintea templului. Plouase dis-de-dimineaţă şi ziua era pe sfîrşite. Mai strălucitor decît toată veselia mulţimii era surîsul luminos al unei copile care cumpărase de-un bănuţ un fluier din frunză de palmier.

Bucuria ţipătoare a fluierului plutea peste tot rîsul şi peste toată larma.

Mai mare decît toate necazurile mulţimii era mîhnirea unui băieţaş : N-avea un bănuţ să-şi cumpere-un băţ colorat. Ochii săi gravi, cuprinşi de dorinţă, privind ţintă spre tarabă, făceau vrednică de plîns toată această mulţime de oameni.

RABINDRANATH TAGORE, *Grădinarul.*

419 — Fericirea cuprinde cinci părţi. O parte este a lua hotărîri bune ; a doua este a avea simţuri bune şi sănătate trupească ; a treia este reuşita în ceea ce întreprinzi ; a patra-i reputaţia bună printre oameni şi a cincea abundenţa de bani şi a bunurilor folositoare pentru viaţă.

PLATON, *după Diogenes Laertios, Vieţile şi doctrinele filosofilor.*

Din mărturisirile lui K. Marx

420 — Principala dv. însuşire : perseverenţa în urmărirea ţelului.

Concepţia dv. despre fericire : să lupţi.

Concepţia dv. despre nefericire : să te supui.

Viciul pe care îl scuzaţi cel mai lesne : credulitatea.

Viciul pe care îl detestaţi cel mai mult : servilismul.

MARX-ENGELS, *Despre artă, II.*

Din mărturisirile lui Fr. Engels

421 — Principala dv. însuşire : ştiu toate pe jumătate.

Concepţia dv. despre fericire : Château-Margaux 1848.

Concepţia dv. despre nefericire : să mergi la dentist.

Viciul pe care îl scuzaţi : lipsa de măsură.

Viciul pe care îl detestaţi : făţărnicia.

MARX-ENGELS, *Despre artă, II.*

422 — Condiţiile fericirii.

Sînt şapte. Iată-le : Să fii frumos
Şi sănătos şi tînăr şi bogat,
Incult şi prost şi singur. Ferecat
Cu aceste zale, treci victorios.

Nimic nu-ţi poate fi nepriincios,
Cînd eşti de soartă astfel înzestrat,
De nici un lanţ nu eşti împiedicat
Şi treci cu pasul ferm şi viguros.

Treci înainte sprinten manechin,
Gustînd din rodul vieţii pe deplin,
Ca un naiv şi fericit copil.

Treci înainte strălucit model,
Eu te salut şi te privesc umil,
Şi-mi pare rău că nu-ţi pot fi la fel.

MIHAI CODREANU.

423 — Noi căutăm cu toţii fericirea, însă fără să ştim unde este, ca şi acei beţivi care îşi caută casa ştiind confuz că au una pe undeva.

VOLTAIRE, *Le Sottisier.*

424 — Nefericirea este pretutindenea, dar şi fericirea de asemenea.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques.*

425 — Ferice de noi că nu sîntem prea fericiţi.

SHAKESPEARE, *Hamlet.*

426 — Secretul de a fi nefericit constă în a avea răgazul necesar pentru a-ţi bate capul să vezi dacă eşti fericit sau nu. Leacul constă în ocupaţie, căci ocupaţia înseamnă preocupare ; iar omul preocupat nu este nici fericit nici nefericit, ci pur şi simplu viu şi activ, ceea ce este mai plăcut decît orice fericire pînă ce te-ai săturat de ea.

G. B. SHAW, *Părinţi şi copii (trad. Horia Hulban).*

427 — Ferice cel ce-n viaţă ştie a-şi ţine firea
Şi cu puţin, în tihnă, fără-a visa mărirea
Că-i chinuie pe alţii, pe drumul drept purcede
Către sfîrşitul care soseşte cînd n-ai crede.
Cel care-n casa-i mică, pe cîmpul său clădită,
Îşi dă voinţei sale o rîvnă cumpănită :
Nici prisosinţă-n hrană, nici lipsă — cumpătare,
Şi care, c-un prieten ales, spre desfătare,
Cînd n-are zor, povara urîtului alungă,..

ANTIOH CANTEMIR, *Satira VI (trad. Virgil Teodorescu).*

428 — Dacă s-ar clădi casa fericirii, cea mai mare încăpere ar fi sala de aşteptare.

JULES RENARD, *Jurnal.*

429 — Ni se vorbeşte în adevăr de o altă viaţă, în care ni se asigură că omul ar fi cu desăvîrşire fericit. Dar presupunînd o clipă că există o astfel de viaţă, ar fi cazul să amînăm închinăciunile noastre pînă ce o vom fi dobîndit ; în viaţa pe care o cunoaştem, oamenii sînt mai mult nemulţumiţi decît încîntaţi de

soarta lor ; or, dacă Dumnezeu nu a putut sau nu a voit să facă, sau nu a îngăduit ca făpturile sale iubite să fie cu totul fericite în această viaţă, cum ne-am putea convinge că el ar avea puterea sau vrerea să le facă acolo mai fericite decît sînt aici.

HOLBACH, *Sistemul naturii.*

430 — E un lucru atît de obişnuit pentru om să nu fie fericit şi atît de important faptul că tot ce e un bine e cumpărat cu mii de necazuri, încît o treabă care se face uşor devine suspectă.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

431 — Fiecare are în mîinile sale propria fericire, precum artistul are materia brută, căreia vrea să-i dea o formă.

GOETHE, *Anii de ucenicie, I.*

432 — Fericirea a înghiţit mai multe poezii decît a făcut să ţişnească nefericirea.

BALZAC, *Muza Departamentului.*

432a — Rar se întîmplă ca oamenii răi să fie fericiţi. Se otrăvesc cu propria lor răutate.

CHEVALLIER, *Clochemerle.*

432b — Suma totală a nenorocirilor care încă nu ni s-au întîmplat, se numeşte fericire.

ROMULUS DIANU, *Fauna bufonă, II.*

433 — Am cunoscut de timpuriu durerea şi ea are calitatea că ea ne îndepărtează de la multe prostii.

Am fost formată de acel mare dăscăl al omului care este nefericirea.

JULIE DE LESPINASSE, *citat după: Segur.*

434 — Dacă vrei să înţelegi viaţa, asta să-ţi fie învăţătura dintru început şi temelia tuturor raţionamentelor şi dorinţelor tale : Nu ai drept la nimic şi nimeni nu-ţi este dator cu nimic, nici societatea, nici natura. Dacă le ceri fericirea, eşti un prost ; iar dacă te crezi nedreptăţit pentru că nu ţi-o dau, eşti încă şi mai prost.

H. TAINE, *Frédérec Thomas Graindorge.*

FILOSOFIE-FILOSOFI

435 — Filosofia este suprema artă.

PLATON, *Fedon.*

436 — Filosofia este cea mai înaltă formă de muzică.

PLATON, *Republica.*

437 — Filosofia este bună pentru toată lumea ; aplicarea ei este folositoare tuturor vîrstelor, ambelor sexe şi tuturor categoriilor sociale ; ea ne consolează de fericirea altuia, de preferinţe nedreptăţite, de nereuşite, de apusul puterilor şi al frumuseţii noastre ; ea ne înarmează împotriva sărăciei, a bătrîneţii, a bolii şi a morţii, împotriva proştilor (şi a celor care fac glume proaste) ; ne face să trăim fără soţie sau ne face s-o suportăm pe aceea alături de care trăim.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

438 — Platon spune că statele vor fi fericite atunci cînd vor fi cîrmuite de filosofi sau dacă cîrmuitorii de state vor fi filosofi ? ! ! Ba, dacă cercetezi istoria, vei constata că cea mai mare pacoste pentru o țară e să încapă pe mîna unui prost filosof sau a unui suveran maniac de literatură. O pildă îndestulătoare pentru aceasta sînt, cred, cei doi Catoni : unul, cu pîrele lui smintite, a tulburat liniștea Romei, iar celălalt a dus de rîpă libertatea statului roman, fiindcă a apărat-o [...] prea înțelepțește. [...] Trebuie să recunosc că Marcus Antonius a fost un împărat bun [...] însă a fost împovărător pentru cetățeni și urît de ei tocmai pentru că era [...] prea filosof.

ERASMUS, *Elogiul nebuniei.*

439 — S-a spus că, pentru fericirea statelor, ar trebui ca regii să fie filosofi. Ar fi suficient dacă ei ar fi înconjurați de oameni înțelepți, căci filosofia fuge de curte ; acolo ea ar fi sau nesociabilă, sau nu s-ar simți bine și, în consecință, nelalocul ei.

Aristotel sfîrși prin a fi nemulțumit de Alexandru (Macedon), iar Platon la curtea lui Denys își reproșa că a suportat la bătrînețe capriciile unui tiran tînăr.

Evain, un alt filosof, lingușitor al aceluiași Denys, căuta să-și scuze prezența la curte spunînd că medicii trebuie să meargă acasă la bolnavi ; i s-ar fi putut răspunde că atunci cînd bolile sînt incurabile și contagioase, înseamnă mai degrabă să te expui contaminării decît să reușești să-i vindeci.

Dacă ar trebui să fie filosofi la curte, aceasta ar fi tot așa ca și cum ar trebui să fie profesori de limba

arabă în lumea scriitorilor, pentru a-i învăţa pe aceştia o limbă pe care n-o învaţă nimeni, şi pe care înşişi profesorii ar fi expuşi s-o uite, dacă nu şi-ar împrospăta-o cu un exerciţiu frecvent.

D'ALEMBERT, *Esprit, maximes et principes.*

440 — Nu mai puţină bătaie de cap i-au dat lui Alexandru filosofii, (pentru că nu numai că vorbeau de rău pe regii care se supuseră, ci şi) fiindcă îndemnau la răzvrătire popoarele rămase libere. De aceea a şi spînzurât pe mulţi dintre ei.

PLUTARH, *Alexandru* (Macedon).

441. — Mama sa însă l-a îndepărtat de la filosofie (pe Nero, N.N.), spunîndu-i că această disciplină nu cadrează cu un viitor împărat.

C. SUETONIUS, *Vieţile celor doisprezece cezari.*

442 — Fără filosofie nu am fi cu nimic deasupra animalelor care îşi sapă locuinţe, le ridică, îşi pregătesc hrana îngrijind de puii lor în adăposturi, avînd în plus şi fericirea de a se naşte înveşmîntaţi.

VOLTAIRE, *Dicţionarul filosofic.*

443 — Filosofii care făuresc sisteme despre construcţia tainică a Universului, sînt ca şi călătorii noştri care merg la Constantinopol şi vorbesc despre serai ; ei nu l-au văzut decît pe dinafară, dar pretind că ştiu ce face înăuntru sultanul cu favoritele.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, II.*

444 — Filosofii nu au făcut decît să interpreteze lumea în diferite moduri ; important este însă a o schimba.

KARL MARX, *Teze despre Feuerbach.*

445 — Adevărata filosofie constă în a face nu cărţi, ci oameni.

FEUERBACH, *Problema nemuririi.*

446 — Cea mai bună filosofie faţă de lume este aceea de a alia, faţă de ea, sarcasmul veseliei cu indulgenţa dispreţului.

447 — Filosofia este la fel cu medicina, are multe feluri de droguri, puţine leacuri bune şi aproape nici unul sigur.

CHAMFORT, *Maximes et Pensées, I.*

448 — Filosofia biruie cu uşurinţă nenorocirile trecute şi cele viitoare. Dar nenorocirile prezente o răpun.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

449 — Filosofii seamănă cu stelele care dau puţină lumină fiindcă sînt la mare înălţime.

FR. BACON, *Eseuri.*

450 — A filosofa înseamnă a încerca să răspunzi cu mijloace supermature la întrebări pe care le pun copiii.

LUCIAN BLAGA, *Discobolul.*

451 — Filosofii antici meditau mai mult decît citeau. Iată de ce erau atît de strîns legați de concret. Tiparul a introdus o schimbare. Citim mai mult decît medităm. Noi nu avem filosofii, ci numai comentarii. O spune Gilson considerînd că epocii filosofilor care se ocupau de filosofie i-a urmat epoca profesorilor de filosofie care se ocupă de filosofi.

CAMUS, *Caiete.*

FRUMUSEȚE

452 — Să presupunem că toate bisericile din Europa ar fi ca biserica Sf. Petru din Roma, că toate statuile ar fi ca Venus de Medici, că toate tragediile ar fi atît de frumoase ca „Ifigenia" lui Racine, toate operele în versuri ar fi tot așa de bine alcătuite ca „Arta Poetică" a lui Boileau, toate comediile atît de bune ca „Tartuffe" și tot așa în toate genurile ; ați avea oare o tot atît de mare plăcere de a vă bucura de aceste capodopere devenite banale pe care ați avut-o atunci cînd erau rare ? Spun cu hotărîre că nu. Eu cred că vechea școală, care are așa de rar dreptate, (de data asta) are dreptate. *Ab assuetis non fit passio.* Din cele obișnuite nu se face pasiune. [...]
Dar dacă ar fi o sută de mii de femei frumoase, am alerga după ele pentru a le... cinsti.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, VII.*

453 — Aristotel ar fi spus că frumusețea este un dar al zeilor ; Socrate, o domnie de scurtă durată ; Platon, o superioritate de la natură ; Theofrast, o înșelă-

ciune mută"; Theocritos, o pedeapsă de fildeș; iar Carneade, o domnie fără pazniei.

DIOGENES LAERTIOS, *Viețile și doctrinele filosofilor.*

454 — Frumusețea seamănă cu fructele văratice care se strică lesne și nu pot să țină multă vreme; și de cele mai multe ori, ea dă naștere la o tinerețe desfrînată și la o bătrînețe cam rușinată; totuși dacă ea nimerește unde trebuie, face să strălucească virtuțile și să roșească viciile.

FR. BACON, *Eseuri.*

455 — Frumusețea fizică este efectul armoniei diferitelor părți, văzute toate odată. Ea este condiționată de coexistența spațială, simultană a acestor părți și, cum lucrurile ale căror părți coexistă în spațiu formează obiectul propriu al picturii, rezultă că pictura, și numai ea, poate să imite frumusețea fizică.
— Poetul, neputînd să-i prezinte elementele decît unul după altul, renunță cu totul să înfățișeze frumusețea materială ca frumusețe. [...] Homer spune: Nireu era frumos; Achile era și mai frumos; Elena era de o frumusețe divină. Dar nicăieri nu se încumetă să dea o descriere amplă a acestor frumuseți. Și totuși poemul întreg e clădit pe frumusețea Elenei. [...] Vergiliu, pentru a descrie frumusețea Didonei sale, se mulțumește și el să spună pulcherrima Dido, preafrumoasa Didonă.

LESSING, *Laocoon.*

456 — Tot ce-i deosebește pe oameni pare neînsemnat. Din ce e făcută frumusețea sau urîțenia, sănă-

tatea sau infirmitatea, deșteptăciunea sau tîmpenia ? O ușoară diferență între organe, ceva mai multă sau puțină fiere etc. Și, totuși, acest ceva mai mult sau mai puțin are o însemnătate nețărmurită pentru oameni ; iar cînd judecă altfel greșesc.

VAUVENARGUES, *Maxime și reflecții.*

457 — Frumusețea nu se poate dobîndi ; este recunoscută pretutindeni și valorează adeseori mai mult decît averea și talentul ; n-are nevoie decît să se arate, pentru a izbîndi. Nu i se cere decît să existe.

BALZAC, *Salonul cu vechituri.*

458 — Frumusețea nu e întotdeauna ceva bun.

ERIC LINKLATER, *Juan în America.*

459 — E un om frumos, trupește și sufletește, cel care pare făcut dintr-o singură bucată. Și o operă de artă tot așa !

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

460 — Voltaire îl prezentase Franței pe Shakespeare ca pe un huron, un bețiv ciudat ; și Franța l-a crezut pe Voltaire. Și totuși, cel mai înverșunat partizan al filosofului din Ferney, [...] nu avea decît să traverseze Canalul Mînecii pentru a găsi fixată opinia contrară. De partea asta a strîmtorii, Shakespeare era un barbar, o brută ; de partea cealaltă, un zeu. Astăzi, în Franța, dacă Voltaire ar putea reveni și ar emite din nou o opinie asemănătoare, oricît de Voltaire ar fi fost, ar fi și ar deveni, i s-ar rîde în nas... Problema frumosului ar fi deci o problemă de timp

şi de loc ; e trist... dar e adevărat. Cît despre *frumosul absolut,* dacă nu este cel care, *în toate timpurile, pretutindeni şi de către toţi oamenii, este recunoscut drept frumos,* nu ştiu în ce ar consta.

HECTOR BERLIOZ, *Serile orchestrei.*

GASTRONOMIE

461 — Animalele se hrănesc ; omul mănîncă ; singur omul de spirit ştie să mănînce.

462 — Plăcerea mîncării este a tuturor vîrstelor, a oamenilor de toate condiţiile, a tuturor ţărilor şi a tuturor zilelor ; ea poate să se asocieze tuturor plăcerilor şi rămîne ultima (plăcere) pentru a ne consola de pierderea celorlalte.

463 — Ospăţul este singurul loc unde nu te plictiseşti niciodată în timpul primului ceas.

464 — Cine îşi strică stomacul sau se îmbată, acela nu ştie nici să mănînce, nici să bea.

465 — Ordinea mîncărurilor este aceea ca întîi să mîncăm mîncărurile mai grele, apoi pe cele mai uşoare.

466 — Ordinea băuturilor este aceea ca mai întîi să bem băuturile mai uşoare şi la urmă cele tari, ameţitoare sau pe acelea care au aromă.

BRILLAT-SAVARIN, *Physiologie du goût.*

467 — În timpul Renașterii artiștii își înjghebau corporații. Toți erau legați între ei și, în marea lor societate, societăți mai mici uneau strîns dar liber pe membrii lor [...] Unul din grupurile lor florentine se numea al „Căldărușei", din care făcea parte și Andrea del Sarto. La petrecerile lor comune, fiecare aducea un fel de mîncare inventat de el, și, dacă se nimerea a fi același cu al altuia, plătea o amendă. [...] Andrea del Sarto aduce un templu cu opt fețe, susținute de coloane, a cărui pardoseală e o farfurie întinsă, cu piftie, divizată în compartimente ce figurează un mozaic ; coloanele, ca de porfir, sînt niște cîrnați lungi și groși ; temelia și capitelurile sînt de parmezan, cornișele din aluat îndulcit, iar amvonul din marțipan. În mijloc e o strană din carne rece, pe ea o carte de rugăciuni din fidea și cu boabe de piper drept litere și note muzicale ; dascălii de primprejur sînt sturzi fripți, cu ciocurile deschise ; înapoia lor, doi hulubi rotofei fac pe bașii, iar șase ortolani fac pe sopranii.

H. TAINE, *Filosofia artei.*

468 — Lui (Nicolae Filimon) îi plăcea traiul bun ; amicii săi îl porecliseră mălai mare, fiindcă mînca bine. [...] Cînd era la cîte un zaiafet, își sufleca mînecile, și iată cum frigea mielul ; îl înjunghia, îl spinteca, îi scotea pîntecele, îl cosea la loc și-l acoperea cu pielea, după aceea îl băga într-o groapă plină de jeratec cu curpeni de viță-sălbatecă, unde-l lăsa pînă cînd pocnea ca un tun ; atunci îl scotea, îl învălea într-o pînză și-l ungea c-un fel de salță (sos. N.N.) inventată de dînsul, făcută cu vin amestecat cu us-

turoi pisat şi cu băcănii, cu lămîie şi cu sare, şi te poftea la masă fără cuţit şi fără furculiţă, ş-apoi să nu-ţi fi lins degetele. Nici repauzatul Homer, bucătarul bucătarilor, nu ştia să dea o friptură mai bună.

ION GHICA, *Şcoala de acum 50 de ani.*

469 — Cina ucide jumătate din Paris, prînzul cealaltă.

MONTESQUIEU, *Cugetări diverse.*

470 — Odată, prinţul de Orania, vrînd să mai taie din cheltuieli, concedie dintr-odată douăzeci şi opt de bucătari-şefi.

H. TAINE, *Filosofia artei.*

471 — Dacă vrei să te saturi, stai lîngă stăpîna casei, iar de vrei să te-mbeţi, stai lîngă stăpîn.

Proverb rus, citat după Cugetări ruseşti (N. Roşianu).

GELOZIE

472 — Gelozia este un exces de dragoste, iar bănuiala o imperfecţiune nedespărţită de această pasiune. Ea este deopotrivă călăul celui ce iubeşte şi al celui iubit. [...] Gelosul este vrednic de plîns şi el îşi petrece viaţa căutînd un secret a cărui descoperire îi distruge fericirea.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

473 — Există oameni foarte nefericiţi pe care nu-i mîngîie nimeni : aceştia sînt soţii geloşi ; alţii, pe care îi urăşte toată lumea : aceştia sînt soţii geloşi.

Sînt şi unii pe care toţi bărbaţii îi disprețuiesc ; ăştia sînt tot soţii geloşi.

MONTESQUIEU, *Scrisori persane, LV.*

474 — Gelozia ia naştere totdeauna odată cu dragostea, dar nu totdeauna moare odată cu ea.

475 — Leacul geloziei stă în siguranţa temerilor noastre, pentru că ea determină sfîrşitul vieţii sau sfîrşitul iubirii ; crud leac, dar e mai plăcut decît îndoielile şi bănuielile.

476 — Uneori e plăcut pentru un soţ să aibă parte de o soţie geloasă : aude mereu vorbindu-se despre fiinţa iubită.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

GENIU

477 — E rar ca geniul să fie singuratic într-o familie ; el încolţeşte mai întotdeauna înainte de a da rod deplin. Suind cu cîteva generaţii într-o casă, se poate recunoaşte după semne premergătoare omul mare, pe care natura pare că-l pregăteşte treptat. Astfel a fost în familia poetică a lui Torquato Tasso, al cărui tată fusese aşijderi un poet de a doua mînă ; astfel în familia lui Mirabeau, al cărui tată şi mai ales unchi erau oratori fireşti şi sălbatici, mai fruşti, dar poate mai nativi decît nepotul ; astfel cu Cicerone şi cu mulţi alţii. Natura elaborează mult timp şi în taină capodoperele ei în omenire, ca şi în minerale şi vegetale. Omul este o fiinţă succesivă, care cu-

prinde şi retrăieşte poate într-un singur suflet virtuţile sufleteşti a o sută de generaţii.

LAMARTINE, *Cicero.*

478 — Faţă de un geniu, publicul este un orologiu care rămîne în urmă.

BAUDELAIRE, *Curiozităţi estetice.*

479 — Un învăţat este acela care a învăţat mult ; un geniu e acela de la care omenirea învaţă ceea ce el n-a învăţat de la nimeni.

SCHOPENHAUER, *Parerga und Paralipomena.*

480 — Geniul e faţă de talent ceea ce e instinctul faţă de raţiune.

JULES RENARD, *Jurnal.*

481 — Geniul nu e o nebunie, e însă una să crezi, oricine ai fi, că ai geniu.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

PREZICERI

482 — Se spune despre Diogene că atunci cînd vedea pe cîrmaci, pe medici, pe filozofi la ocupaţiile lor, socotea că omul este cel mai inteligent dintre animale ; dar iarăşi, cînd vedea pe tîlcuitorii de vise, pe prezicători şi pe cei ce îi ascultă sau pe aceia care se umflă din cauza faimei sau bogăţiei lor, socotea că nu există animal mai de nimic decît omul.

DIOGENES LAERTIOS, *Vieţile şi doctrinele filosofilor.*

483 — Regelui egiptean Mikerinos îi veni un oracol care-l vestea că mai avea numai șase ani de trăit, iar în al șaptelea se va sfîrși. Cînd auzi, Mikerinos și-a făcut rost de multe candele, pentru ca, aprinzîndu-le de cum se-nnopta, să bea și să petreacă zi și noapte fără întrerupere... El se purta așa pentru că voia să dovedească oracolul de minciună, anume să iasă doisprezece ani în loc de șase, făcînd din noapte zi.

HERODOT, *Istorii, II.*

484 — Favorinus despre prezicători : Ei spun sau de bine sau de rău despre viitorul nostru. Dacă spun de bine și nu se adevereşte, veți fi nefericiți așteptînd zadarnic, dacă vă spun de rău și mint, veți fi nefericiți temîndu-vă zadarnic ; dacă vă va spune adevărul și el este rău, sînteți nenorociți sufletește înainte de a vă aduce destinul nefericirea ; dacă vă prezic lucruri bune și se adeveresc, veți avea și din aceasta două dezavantaje : vă va obosi neliniștea așteptării și speranța vă va coace în mod prematur fructul bucuriei voastre.

Așadar în nici un chip să nu recurgem la acest soi de oameni care pretind că prezic viitorul.

AULUS GELLIUS, *Nopțile atice.*

485 — O lege din Anglia, adoptată sub Henric al VIII-lea, declara vinovați de înaltă trădare pe toți cei care vor prezice moartea regelui. [...] În timpul ultimei boli a acestui rege, medicii n-au îndrăznit niciodată să spună că el se afla în primejdie și l-au tratat fără îndoială ca atare.

MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor, I.*

486 — Propriile calcule astrologice i-au indicat lui Girolamo Cardano ziua de 21 septembrie 1576 ca dată a morții sale. Spre a se conforma cu această indicație, — sau poate pentru a da lumii o dovadă impresionantă de exactitatea prevederilor sale astrologice, — și-a provocat singur, după unii din biografii săi, moartea, în ziua hotărîtă, lipsindu-se, cîtva timp înainte, de orice hrană, cu motivarea că, de vreme ce avea să moară, nu mai era necesar să se hrănească, spre a nu se opune voinței lui Dumnezeu, încercînd a-și prelungi astfel viața.

487 — Speculațiile sale astrologice l-au făcut pe Campanella să creadă că eclipsa de soare ce urma să se producă la 1 iunie 1639 avea să fie fatală.

Spre a „preveni" primejdia s-a închis la 21 mai 1639 în celula sa din mănăstirea Sait-Jacques și a aprins în jurul său plante aromatice cu „virtuți magice".

Fumul acestor plante însă sau emanațiile lor, — așa credeau cel puțin călugării care se interesau mai mult de el, — i-au provocat moartea pe care voia s-o evite.

P. P. NEGULESCU, *Filosofia Renașterii, II.*

488 — Nu crede în profeți care făgăduiesc cîte în lună. E o vorbă : dacă era ghicitor, nu murea calic.

G. CĂLINESCU, *Gîlceava înțeleptului cu lumea.*

489 — Niciodată un clarvăzător nu a putut să indice un număr cîștigător la loterie.

E. BARBU, *Caietele princepelui.*

GÎNDIRE-GÎNDITOR

490 — Gîndirea înțeleptului merge întotdeauna înaintea acțiunilor, însă omul nesocotit o pune de obicei în coada tuturor acțiunilor pe care le întreprinde.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

491 — Lîngă gînditor se află un om prozaic care își vede lininștit de afacerile lui : lîngă fiecare iesle unde se naște un Mîntuitor, o idee eliberatoare a lumii, se află și un bou care rumegă.

H. HEINE, *Gînduri și idei.*

GLORIE

492 — Pămîntul se aseamănă cu o tablă mare pe care fiecare vrea să-și scrie numele său. Cînd tabla s-a umplut, trebuie șterse numele care au fost scrise pentru a se putea scrie nume noi. Ce-ar fi dacă toate monumentele vechi ar mai exista ? Cei de azi n-ar mai avea loc unde să și le plaseze pe ale lor. Cele trei sute șaizeci de statui ale lui Demetrios Phalereus n-au putut sta multă vreme în picioare în Atena, Demetrios Poliorcetes le-a dărîmat : gloria primului Demetrios ocupa prea mult loc.

C. D'AV., *Fontenelliana.*

493 — Gloria trebuie mai întîi *cîștigată*, onoarea, din contră, trebuie numai *să nu fie pierdută*. Lipsa de glorie este obscuritatea; adică ceva negativ ; lipsa de onoare este rușinea, adică ceva pozitiv. Gloria și onoarea sînt gemeni, însă gemeni ca Dioscurii, dintre care Pollux era nemuritor și Castor muritor : gloria este

fratele nemuritor al muritoarei onori, se înțelege gloria proprie și adevărată : căci sînt și multe soiuri de glorie efemeră.

494 — Există și glorie fără merit și merit fără glorie.
SCHOPENHAUER, *Aforisme.*

495 — Gloria este reputația împreunată cu stima, atingînd culmea cînd i se adaugă și admirația. Ea presupune întotdeauna lucruri extraordinare în fapte, în virtuți, în talent și totdeauna mari greutăți învinse. Caesar și Alexandru au fost glorioși. Nu se poate spune despre Socrate că s-ar fi bucurat de ea ; el și-a atras stima, respectul, dar cuvîntul de glorios n-ar fi potrivit pentru el. Amintirea lui e mai mult respectabilă decît glorioasă. Attila a avut multă strălucire, dar el n-a fost glorios fiindcă istoria, care se poate înșela, nu-i trebuie nici o virtute.
VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, I.*

496 — Gloria este darul creatorilor în artele frumoase ; imitatorii nu culeg decît aplauze.
VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique.*

497 — Aș dori ca vreun scriitor celebru să voiască să vă descrie cu înțelepciune *templul gloriei literare ;* așteptînd un maestru mai iscusit, vă voi prezenta imaginea pe care mi-am făcut-o eu despre acesta.

Se ajunge la acest vast templu printr-o pădure uriașă, printr-un fel de labirint presărat de mici cărări întortochiate și foarte înguste pe unde doi călători nu pot merge alături fără ca unul să nu-l răstoarne pe

celălalt. În mijlocul pădurii, în faţa templului, este o mare şi unică alee înţesată de tîlhari şi, de altfel, foarte puţin frecventată, în afară doar de cîţiva oameni destul de voinici pentru a le rezista, sau pentru a-i ţine la respect pe timpul marşului lor.

Gloria, un fel de fantomă compusă din guri şi urechi, fără ochi, cu o balanţă falsă într-o mînă şi cu o trîmbiţă discordantă în cealaltă, introduce în templu de-a valma o parte din drumeţi, amestecînd acolo toate rangurile, în timp ce restul aspiranţilor, grăbiţi să intre dar respinşi de dreptate sau noroc, fac să răsune împrejurimile templului de satirele pe care le fac contra celor ce sînt înăuntru.

Sanctuarul nu e locuit decît de morţii care în timpul vieţii lor nu erau acolo, sau de oameni vii care după moarte vor fi alungaţi aproape toţi.

Cîteva cărţi bune se află întregi în sanctuar, de asemenea şi cîteva file (disparate) desprinse dintr-un număr mult mai mare de cărţi. În afara templului, afişate pe toate coloanele porticului, se vede doar titlul unui număr infinit de cărţi, pe care, colportori plătiţi, le oferă tuturor trecătorilor, aşa cum sînt oferite la porţile sălilor de spectacol biletele exaltaţilor şi ale şarlatanilor pe care noi le primim fără să le mai citim.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

498 — Ar trebui să producem numai capodopere şi să dispreţuim gloria, tot aşa cum ar trebui să cîştigăm mulţi bani pentru a trăi în sărăcie.

JULES RENARD, *Jurnal.*

499 — Căci gloria nu-i, în cele din urmă, decît suma tuturor neînţelegerilor ce se adună în jurul unui nume nou.

RILKE, *Rodin.*

500 — Ah, gloria, tristă marfă ! Costă mult şi nu durează.

BALZAC, *Pielea de şagri.*

501 — Mulţi oameni sînt foarte mulţămiţi de faptul că au izbutit să ştie toată lumea că sînt nişte proşti. Ei numesc aceasta : faimă şi glorie.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

502 — Gloria deşartă este acea mică ambiţie care se mulţumeşte cu speranţe, se etalează în fastul mare, şi care nu se ridică niciodată la lucruri mari.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, IV.*

GURMAND-MÎNCĂU

503 — Să deguşti un vin minunat, original, îndelung îngrijit, adus cu tot tacîmul în micuţa-i învelitoare de nuiele ; să răsuceşti aripa vreunei prepeliţe durdulii, să simţi topindu-ţi-se pe cerul gurii vreun pateu zemos din peşte împănat cu trufe : mulţi oameni îşi zic pe şoptite că heruvinii şi serafimii sînt cu mult mai puţini fericiţi, şi n-ar da starea în care li se află papilele gustative pe toate cîntările îngereşti.

H. TAINE, *Frédéric Thomas Graindorge.*

504 — Gurmanzii se plîngeau de mesele lui Napoleon spunînd că încep tîrziu şi se sfîrşesc foarte devreme.

FR. MASSON, *Napoleon chez lui.*

505 — Un mare senior incult, văzîndu-l într-o zi pe Descartes la o masă îmbelşugată, îi zise : „Ei bine ! Şi filosofii consumă delicatese ?“ „De ce nu ? îi răspunse acesta. Vă închipuiţi oare că natura a făcut lucrurile bune numai pentru proşti ?“

RECUEIL *d'epitaphes, I.*

506 — Mi s-a povestit că atunci cînd suedezii au ocupat Praga, s-a prezentat la Carol al X-lea o brută vorace spunînd că poate mînca un porc crud. Generalul Konigsmarck, auzind aceasta, îi spuse regelui că omul este vrăjitor şi ştia să facă, prin farmece, să pară drept lucru real ceea ce de fapt nu era decît iluzie ! — Omul, supărat de această necredinţă, îi spuse regelui să ordone ofiţerului să-şi scoată sabia şi pintenii, ca să-l mănînce de viu. Acest lucru îl îngrozi în aşa măsură pe Konigsmarck, încît plecă de-acolo în grabă. Prefera să sufere un pic de ruşine decît să fie convins, în dauna propriului său corp, de groaznica poftă a acestui mîncău.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I,*

507 — Cardinalul Bibbiena are drept bufon un călugăr cerşetor, Mariano, mîncău cumplit, care înfulecă dintr-o dată un porumbel fiert sau fript şi care poate înghiţi, se spune, patruzeci de ouă şi douăzeci de pui.

H. TAINE, *Filosofia artei.*

GUST

508 — Gustul este copilul nelegitim al imaginației și are un număr infinit de tați, iată de ce se spune : De gustibus non est disputandum (nu trebuie să discutăm despre gusturi). Locuiește pe limbă și are vecini dinții ; domeniul lui n-are decît lățimea unui deget, dar toate veniturile stomacului trecînd peste pămînturile sale îi plătesc vamă. [...] Bucățile bune sînt mîngîierile lui, pe cînd doctoriile îl deznădăjduiesc. Este, bineînțeles, dușmanul sănătății și liberalitățile lui nu dau decît boli. El procură mijloace de trai medicului, iar acele părți ale corpului care i se închină, le închiriază farmaciștilor. Este dușmanul cel mai redutabil al stomacului și efectele brutalităților lui ajung pînă în burtă. Este idolul femeilor și crudul călău al bărbaților. El este acela care întocmește de cele mai multe ori pașaportul pentru lumea cealaltă, moartea nefăcînd altceva decît să-l semneze. Lacomul este intendentul finanțelor lui, iar bețivul îl omoară cu filantropia lui. Este unul din cei mai de seamă slujitori ai diavolului și plătește tribut mare iadului.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

Gust/Simț estetic/

509 — În general, un gust fin și sigur consistă în descoperirea promptă a unei frumuseți printre imperfecțiuni și a unei greșeli printre frumuseți. Gustul este deci ca filosofia, aparține unui foarte mic număr de privilegiați.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, IV.*

510 — Se spune că despre gusturi nu trebuie să discutăm, şi e adevărat atunci cînd nu este vorba decît de gustul nostru sensual, despre repulsia ce o simţim pentru o oarecare mîncare, sau de preferinţa ce-o avem pentru alta : nu trebuie să discutăm, pentru că nu putem corecta un defect al organelor. Nu este însă tot aşa cînd e vorba despre arte. Cum ele sînt frumuseţi reale, există un bun-gust care le discerne şi un prost-gust care le ignoră, iar defectul spiritului care dă un gust fals se corectează deseori.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, IV.*

511 — Gustul este facultatea de apreciere a unui obiect sau a unei reprezentări printr-o plăcere sau neplăcere, *fără nici un interes*. Obiectul unei astfel de satisfacţii se numeşte *frumos*.

KANT, *Despre frumos şi bine.*

HAINĂ

512 — Primul scop al vestmintelor nu a fost căldura sau bună-cuviinţa, ci podoaba. [...] Căldură afla trudind după vînat ; sau printre frunzele uscate, în scorbura de copac, în ascunzişul dintre trunchiuri sau în peştera făurită de natură ; dar pentru Podoabă îi trebuia neapărat îmbrăcăminte. Ce spun, la sălbatici găsim tatuajul şi sulemeneala chiar mai înainte de Vestminte. Prima nevoie a omului necioplit e Podoaba, după cum vedem, de altfel, că se petrec lucrurile în rîndurile claselor înapoiate ale ţărilor civilizate.

513 — Vestmintele au făcut Oameni din noi, există pericolul să ne facă paiațe.

THOMAS CARLYLE, *Sartor resartus.*

514 — Regele din Mexic schimba hainele de patru ori pe zi și niciodată nu le mai purta ; pe cele părăsite le dăruia sau le da drept răsplată ; tot așa făcea și cu vasele, talerele și toate cele de masă sau bucătărie, nimic nu-i era pus înainte a doua oară.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

515 — (Domnul mazilit stabilit la Țarigrad) se îmbracă în haine de orice coloare poftește, măcar că celorlalți creștini nu le este îngăduit să poarte straie verzi și ciubote galbene.

DIMITRIE CANTEMIR, *Descrierea Moldovei.*

516 — Ivirea pantalonului în Prințipate, ca tot lucrul menit de a preface societățile, fu întîi rușinoasă, rîsă, hulită și bagiocorită. Cel întîi român care și-a schimbat hainele pe un frac și o pălărie a fost multă vreme pentru curțile boierești din Iași și din București un soi de caraghioz, sau, după limba nouă, un bufon : vatavii de pin ogrăzi rîdea, rîndașii și țiganii s-ar fi rușinat să-și iè căciula înaintea unui frac, iar boierii, netezîndu-și bărbile mari și tufoase după rang și cin, striga : „Măi neamțule !“ cu un haz nespus. Boierii și cucoanele leșina de rîs.

ALECU RUSSO, *Cugetări.*

517 — Zdrențele, cusurul găsit de lume sărăciei, sînt vestmîntul cerșetorului, frumoasele însemne ale pro-

fesiunii sale, dreptul său, uniforma sa, rîndul de haine cu care se arată în lume. Nu este niciodată demodat, niciodată nu se ține șchiopătînd în spatele modei. Nu i se cere să poarte doliu. Poartă orice culoare, nu se ferește de nici una. Costumul său a suferit mai puține transformări decît costumul quakerilor.

CHARLES LAMB, *Eseurile lui Elia.*

518 — Veșmintele, care nu deosebesc decît pe bărbați de femei și pe holtei de oameni căsătoriți, au în toată insula (în Utopia, N.N.) aceeași formă și sînt veșnic aceleași pentru orice vîrstă, fără a fi neplăcute ochiului și fără a stingheri vreo mișcare a trupului, dar potrivite pentru a apăra de frig și a feri de arșiță, hainele acestea, cum am spus, și le face fiecare familie acasă.

THOMAS MORUS, *Utopia, II.*

519 — Hainele sînt pseudonimele nudului.

T. MUȘATESCU, *Dicționarul umoristic al limbii române.*

HOȚ

520 — Veți tăia mîinile hoților, bărbați sau femei, drept pedeapsă pentru fărădelegea lor.

Coranul, Surata, V, 42.

521 — Există printre ei (hoți) un mare număr de specialiști, iar Carlos Garcia, contemporan cu Filip al IV-lea, distinge în speța hoților nu mai puțin de douăsprezece varietăți. Amintim dintre ei pe „apostoli" care ca și sfîntul Petru au asupra lor o bună legătură

de chei, „satirii", hoţi de vite pe cîmpuri, şi chiar şi „cucernicii", pricepuţi în a sparge cutia milelor la biserici şi a despuia statuile sfinţilor de ornamentele lor de preţ.

M. DEFOURNEAUX, *Viaţa în Spania secolului de aur.*

522 — Petrarca povesteşte că pentru a putea merge de la Calais la Paris, regele Jean a fost nevoit să obţină un permis de liberă trecere de la banditii care cutreierau regiunea.

E. BARBU, *Caietele principelui, V.*

523 — Pusese (Mihai Racoviţă, N. N.) 4 furci mari de le bătură înaintea porţii, unde-i acmu fîntîna, de sta acolo aşedzate. Şi mai în toate dzilele spîndzura tîlharii de picioare sau de şusiori, cu capetele în gios, cu pielea goală. Şi punè pe calò de-i bătè cu puha, cît nu putè merge boierii la curte de ţipetele lor. Şi pre o parte făcè şi bine, că să stărpiră tălhăritul.

ION NECULCE, *Letopiseţul Ţării Moldovei.*

524 — Un cerşetor e un hoţ lipsit de îndrăzneală.

H. TAINE, *Frédéric Thomas Graindorge.*

HRANĂ

525 — Lumea e compusă din două grupe mari : cei care au mai multă mîncare decît poftă de mîncare, şi acei care au mai multă poftă decît mîncare.

CHAMFORT, *Maximes et pensées, III.*

526 — Indienii îi urăsc pe mahomedani fiindcă aceştia mănîncă şi carne de vacă ; mahomedanii nu pot să-i sufere pe indieni, pentru că aceştia mănîncă şi carne de porc.

MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor, II.*

527 — (Boierii) atîta îi scurtase toate veniturile (lui Antonie-vodă), cît nici dă mîncare nu era sătul şi dă băutură, că-i da cît vrea ei ; în zi dă dulce, carne cu apă şi cu sare, în zi dă sec, linte şi fasole cu apă şi cu sare.

Letopiseţul Bălenilor, Domnia lui Antonie-vodă, leat 7187.

528 — Află-să scris în cărţile tătarilor că împăratul lor hrăneşte 10 000 de iepe albe, numai de mulsu lapte şi ţine 20 000 de vînători, că zicu că fără de samă să află pasări multe.

GRIGORE URECHE, *Letopiseţul Ţării* Moldovei.

529 — Sanctorius, un medic italian, după treizeci de ani de cercetări asupra transpiraţiei, zicea că, în mod obişnuit, din opt livre de hrană se pierd prin transpiraţie cinci. El lua masa într-un scaun suspendat în aer la o înălţime de cîteva degete de pămînt, susţinut de o contragreutate care-l ţinea în această poziţie pînă ce înghiţea cantitatea prescrisă de alimente. Coborîrea scaunului îl avertiza că trebuie să părăsească masa.

Dictionnaire des gens du monde, III.

530 — Doctorul Whistler mi-a povestit o istorie amuzantă [...] despre Dr. Caius, cel care a construit Keys College ; acesta fiind foarte bătrîn și trăind, pe vremea aceea, numai cu lapte de femeie, cît timp s-a hrănit cu laptele unei femei arțăgoase și supărăcioase, era și el tot așa ; apoi, fiind sfătuit să ia laptele de la o femeie răbdătoare și potolită, a devenit și el la fel, în ciuda umorii iritabile pe care o au oamenii de vîrsta lui.

PEPYS, *Jurnal (Anul 1667).*

IAD

531 — Mai bine domn în Iad ca rob în Cer.

JOHN MILTON, *Paradisul pierdut.*

532 — La Fontaine. auzind pe unii plîngînd soarta celor osîndiți la focul iadului, zise : „Mă mîngîi cu speranța că ei se obișnuiesc și că pînă la urmă se simt acolo ca peștele în apă.

CHAMFORT, *Caractères et anecdotes.*

533 — Mai bine-aș vrea să fiu argat la țară (zise Achile)

La un sărac cu prea puțină stare,
Decît aici în iad să fiu mai mare.

Homer, Odiseea, XI.

IGNORANȚĂ

534 — Ignoranța este un demon care — ne temem — va mai juca un rol în multe tragedii ; pe bună dreptate au înfățișat-o cei mai mari poeți greci, în înfrico-

șătoarele drame ale caselor regale din Micena și Teba, sub chipul destinului tragic.

KARL MARX, *Articol din 1842.*

535 — Niciodată nu este mai înjosită specia umană decît atunci cînd ignoranța este înarmată cu puterea.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, H.*

536 — Ignorant = Cineva căruia nu-i sînt cunoscute anumite feluri de cunoștințe familiare ție și care posedă alte feluri de cunoștințe despre care tu nu știi nimic.

A. BIERCE, *Dicționarul diavolului.*

ILUZIE

537 — Horațiu (Epistole, II, 2.) povestește despre un argian (locuitor din Argos) a cărui nebunie consta în aceea că își petrecea zile întregi la teatru rîzînd și bătînd din palme, închipuindu-și în bucuria lui, că se reprezentau acolo tragedii minunate, cînd de fapt nu se juca nimic. După ce neamurile îl vindecaseră de boală cu tot felul de leacuri și-și veni în fire, el se tîngui astfel către prietenii săi : „Nu m-ați salvat, o, prieteni : / M-ați omorît, căci mi-ați smuls a vieții plăcere și silnic / Voi din cuget mi-ați scos rătăcirea fermecătoare".

538 — Mi se va obiecta că e rău să te înșeli. Dimpotrivă, cel mai mare rău e să nu te înșeli niciodată.

ERASMUS, *Elogiul nebuniei.*

539 — Natura a hotărît ca iluziile să fie comune înțelepților și nebunilor, pentru ca cei dintîi să nu fie prea nenorociți din pricina înțelepciunii lor.

CHAMFORT, *Caractères et anecdotes.*

540 — Baronul ungur Spleny, în timpul guvernului lui Kossuth, fusese trimis în subordine la Constantinopol. La Constantinopol, baronul Spleny, făcînd cunoștință cu mai mulți dervișI bóharalii, a căzut la patima hașișului. Întîiași dată cînd l-am văzut, l-am găsit foarte trist, era preocupat, după cum ne spunea el, de ideea că i se lungea nasul, că ajunsese pînă la casa de peste uliță, că trecătorii nu treceau peste acea punte cu destulă precauțiune și că guvernul turcesc îi propunea să-i cumpere nasul, ca să-l puie pod peste Cornul de Aur între Tersanà și Fanar.

ION GHICA, *Amintiri din pribegia după 1848.*

541 — Tînărul strînge materiale pentru a construi un pod pînă la lună sau, poate, un palat sau un templu pe pămînt și, pînă la urmă, omul de vîrstă mijlocie se hotărăște să construiască din ele un șopron.

THOREAU, *citat după Emerson, Eseuri.*

542 —Iluzia și visul sînt la temelia sufletului nostru.

MIHAIL SADOVEANU, *Povestile de la Bradu Strîmb.*

IMITAȚIE

543 — (Constantin) Moruzi [...] era un groaznic și uricios fanariot, care se uita la boierii lui cu atîta as-

prime încît din încruntarea aceasta a privirii rămăsese șpanchi (încrucișat). La rîndul lor, boierii divanului, pentru a îmblînzi urgia domnească, cum se aflau singuri în iatacurile lor își lipeau cîte un benghi pe vîrful nasului, privindu-l cu amîndoi ochii, pentru a se obișnui să se uite ciacîr, ca înălțimea sa. După boierii divăniți se lua protipendada, apoi boiernașii, negustorii, slugile și țiganii. Sub Vodă Constantin Moruzi toată Moldova era șpanchie, iar domnișoarele de pe atunci, fete de boieri sau fete de rînd, nu se uitau la crai dacă aveau ei necuviința de-a privi drept în față, în loc să se uite c-un ochi la făină și cu celălalt la slănină.

C. GANE, *Trecute vieți de Doamne și Domnițe, II.*

544 — Toți poeții și poetașii în versurile lor imitează, unul pe Petrarca, altul pe Tasso, un al treilé pre Lamartin, acesta pre Victor Hugo, celălalt pre Șiler, și de aceea mai nici unul nu compune poezii românești, ci ne dă numai niște neînsemnate copii a unor maiștri carii, dacă sînt numiți poeți mari, au meritat acest nume, tocma pentru că n-au imitat pre nimene, ci au urmat impulsia geniului lor.

M. KOGALNICEANU, *Almanah de învățătură și petrecere.*

545 — E cunoscută legea tebanilor care îi poruncea (artistului) să imite înfrumusețînd și-i interzicea sub pedeapsă să imite urîțind.

546 — Dacă imitatorul este un om cu oarecare încredere în sine, atunci arareori imită fără dorința de a

înfrumusețea ; iar cînd această înfrumusețare, după părerea lui, a izbutit, e destul de șiret ca să procedeze ca vulpea, adică să șteargă cu coada urmele care ar putea trăda drumul pe care a venit.

LESSING, *Laocoon.*

547 — A fost o vreme cînd știința și arta scrisului erau privite de Biserică drept ocupații mondene, nedemne de un creștin. În legătură cu aceasta se spune chiar că îngerii l-au biciuit pe Sf. Teronim, pentru că a vrut să imite stilul lui Cicero. Abatele Cartaut pretinde că faptul s-a întîmplat pentru că nu l-a imitat cum trebuie.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

IMPOZIT

548 — Cronicarul anonim contemporan, Pseudo-Costin, arată că în timpul lui Constantin Duca, văcăritul era așa de greu de suportat, încît țăranii renunțau la vite : „sărăcimea cîtă era în țară se învățase de-și făcea ogoarele cu sapa, iar la plug nimeni nu voia să umble. Astfel s-a creat zicala „au rămas în sapă de lemn".

G. G. URSU, *Memorialistica în opera cronicarilor.*

549 — Brîncoveanu n-a pus multe biruri pe țară, ci numai cu socoteală. În această privință îmi aduc aminte că am auzit spunîndu-se de către oameni din popor că „domnul Constantin Brîncoveanu jumulește coțofana fără s-o facă să țipe".

DEL CHIARO, *citat după G. G. Ursu.*

560 — Cînd cardinalul (Mazarin) a impus un nou impozit, întrebă pe unul din creaturile sale ce se mai zice la Paris. „Se răspîndesc, i se spuse, cuplete violente contra Eminenței Voastre." Cu atît mai bine, răspunse cardinalul, dacă fredonează șansonete înseamnă că vor plăti.

Dictionnaire des portraites historiques, II.

IMPRUDENT

561 — Un imprudent este acela care, în timpul unei averse, caută adăpost în prăvălia unui negustor de umbrele.

Proverb englez, citat după Maloux, Dict. des proverbes.

INDEX-INCHIZIȚIONAL

562 — Dacă Inchiziția se purta cu atîta asprime cu oamenii, ea nu acționa cu mai puțină severitate față de cărți. [...] De îndată ce apărea vreo carte, ea era citită și examinată. Pentru nimica toată ce se găsea acolo de criticat, cartea era deferită Inchiziției. Era examinată din nou și această examinare era urmată aproape întotdeauna de cenzură. [...] Această cenzură se face în trei feluri diferite. Uneori o carte este condamnată cu totul și fără nici o rezervă. Alte dăți este condamnată numai a fi corectată. În fine, se face uneori un extras al propozițiilor condamnate și se arată lămurit acelea asupra cărora cade cenzura.

În fiecare an se publică un index (indice) sau un tabel, care conține toate cărțile care au fost condamnate în cursul anului. Se găsesc acolo cărți cenzurate,

într-unul din cele trei feluri despre care am vorbit. Acest tabel este afișat în locurile publice, și de la această dată nu-i mai este permis nimănui, oricine ar fi el, să mai păstreze aceste cărți. A citi sau a păstra aceste cărți este în puterea Inchiziției. Iar dacă după condamnare cineva e prins, nu-i mai trebuie altceva pentru a-și atrage mari necazuri.

Histoire des Inquisitions, I.

563 — E timpul, spunea M. [...], ca și filosofia să-și aibă indexul ei, așa cum are inchiziția din Roma și din Madrid. Trebuie ca ea să facă o listă a cărților pe care le interzice, și această interdicție ar fi mult mai întinsă decît cea a rivalei sale. Chiar în cărțile pe care în general le-ar aproba, cîte idei stranii n-ar condamna ea ca fiind contrare moralei și bunului simț.

CHAMFORT, *Caractères et Anecdotes.*

INTENȚIE

564 — În marile întreprinderi, chiar și singurul fapt de a fi voit este de ajuns.

PROPERȚIU, *II.*

565 — Este lucru obișnuit să vezi că bunele intenții împing (uneori) oamenii la fapte foarte rele.

MONTAIGNE, *Aforisme.*

566 — Uneori lovitura nu ne nimerește, intenția își atinge ținta totdeauna.

J. J. ROUSSEAU, *Visările unui hoinar.*

567 — În artă bunele intenţii nu au o valoare neînsemnată, toată arta proastă este rezultatul bunelor intenţii.

O. WILDE, *De profundis.*

INTERES

568 — Vezi cum se joacă împreună aceşti căţeluşi ; se îmbrăţişează, se dezmiardă, se mîngîie şi se pare că se iubesc. Aruncă între ei un oscior şi vei vedea. Asemănătoare este iubirea fraţilor, părinţilor şi a copiilor. Cînd e vorba să-şi dispute un teren, un ogor, o iubiţă, nu mai există nici tată, nici frate, nici fiu.

EPICTET, *Manuel du stoïcien, VI.*

569 — Omul nu se poate despărţi niciodată de el însuşi în nici o clipă din viaţa lui : el nu se poate pierde din vedere.

HOLBACH, *Sistemul social.*

570 — Interesul este scopul majorităţii acţiunilor omeneşti, datorită acestui imbold acţionează mic şi mare, tot universul îl caută şi fără el nu se mişcă nimeni. A ajuns atît de preţuit încît ţine locul raţiunii la majoritatea din muritori, căci orice acţiune care nu-l are în vedere trece drept prostie. Cu toate acestea caracterul omului interesat este josnic şi ne indică în el o mulţime de vicii.

Interesul îmi pare asemănător cu praful pe care diavolul îl aruncă în ochii omului pentru ca să nu mai vadă nici dreptate, nici datorie, nici onoare, nici prietenie. El este acela care sufocă sentimentele firești

între rudenii, care învrăjbeşte soţul cu soţia, care seamănă ura între fraţi şi stinge dragostea între prieteni...

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

571 — Toţi oamenii caută o recompensă, o plată pentru tot ce fac. [...] Dacă oamenii ar şti cu siguranţă că vreuna din acţiunile lor nu va fi mai curînd sau mai tîrziu răsplătită, atunci nimeni nu s-ar mai mişca. Chiar Dumnezeu vrea să fie răsplătit cu rugăciuni şi jertfe şi există anume carcera eternă a infernului pentru platnici răi.

PAPINI, *Un om sfîrşit.*

INVIDIE

572 — I se-ncruntă albul feţii
Cînd de versu-mi dă, nebunul,
Pizmuie pe toţi poeţii,
Dar din ei, pe el, nici unul.

MARTIAL, *Cartea I (trad. Petre Stati).*

573 — Invidia roade pe invidios precum rugina roade fierul.

ANTISTENE, *după Diogenes Laertios, Vieţile şi doctrinele filosofilor.*

574 — Doao boale întru sîne zavistnicul are :
Una cînd petrece rău, a douo, mai mare,
Cîndu priveşte pre altul că petrece bine.
Numele bun altuia, ca o moarte-i vine.

MIRON COSTIN, *Stihuri împotriva zavistiei.*

575 — Invidia acționează pe ascuns, ea presupune de fapt ori recunoașterea tainică a inferiorității și a neputinței ; ori, ceea ce este mai josnic, supărarea produsă de binele primit de inferiorul său, adică supărarea pentru binele altuia, bine care nu face nici un rău invidiosului. Or, nici unul din aceste două sentimente nu e potrivit a fi arătat la lumina zilei.
Invidia presupune aproape totdeauna cel puțin cîteva merite reale în cel ce este obiectul ei, ea este deci totdeauna nedreaptă ; iată pentru ce se ascunde.

D' ALEMBERT, *Esprit, maximes et principes.*

576 — Ni se spune să umblăm prin lume tiptil pentru a nu trezi ura sau invidia ; dar, vai ! cum poți s-o faci dacă ele nu dorm niciodată.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes, II.*

577 — Invidia zace în sufletul omului ca vipera în gaura ei.

BALZAC, *Mercadet, II.*

INVITAȚIE LA MASĂ

578 — Vino să cinezi cu mine, scumpe Iule Ceriale,
Dacă n-ai vreo altă cină mai pe gusturile tale...
Ora ta : la opt e gata. Pîn-atuncea ne-om scălda :
Baia lui Stephanus este la un pas de casa mea...
Îți voi da întîi lăptucă, leac la mistuirea-n-ceată,

Și de praz gustoasă pulpă, din răzor atunci tăiată,
O cordylă-n vîrstă, mare, nu obleți din cei subțiri,
Peste ea cu ouă-n frunze amărui, în rumeniri
Și pe urmă alte ouă, coapte-n spuză potolită,
Caș atins de fum, pe vatra velabreză, înnegrită
Și măsline de Picenum ce de frig au tremurat,
Astea toate pentru gură... Vrei să știi ce-am mai păstrat ?
Ca să te aduc la mine, voi minți : am pești de mare,
Stridii, ugor, oase grase, de pe iazuri paseri rare,
Bunătăți de-ospăț de gală, precum Stella poate da,
Bai mai mult, *să fii pe pace : versuri nu voi recita.*

MARTIAL, XI

IPOCRIT-IPOCRIZIE

579 — Lampedusa este o mică insulă pustie în Marea Africii, situată la o distanță aproape egală între Tunis și Malta. În insulă este o bisericuță împărțită în două capele. [...] Fratele Clement a consacrat una lui Mahomet, iar cealaltă sfintei Fecioare. Cînd vede venind un vas creștin, el aprinde candela Fecioarei. Dacă

vasul e mahomedan, stinge repede candela Fecioarei şi aprinde una lui Mahomet.

Dictionnaire des gens du monde, II.

580 — Mandeville pretinde că primul lucru pe care-l fac două femei cînd se întîlnesc este de a-şi căuta ceva ridicol, al doilea de a-şi aduce laude.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, IV.*

581 — Şi atunce cu toţii au rădicat pe Mihălachi spătarul de l-au pus domnu. Să făcè a nu-i plăcè să priimască domnia, ca şi fata cie ce dziză unui voinic : „Fă-te tu a mă trage, şi eu oi merge plîngînd. Aşè să făcè şi Mihai-vodă. (Racovită, N.N.) că nu-i trebuieşte domnia.

ION NECULCE, *Letopiseţul Ţării Moldovei.*

582 — Ipocritul, stimabile, este un om sănătos, care mănîncă şi bea bine, care nu crede că va intra în iad dacă va asculta de îndemnurile lui Eros, dar care se conformează prin cuvinte şi gesturi unui mediu auster şi pietist, vorbind numai de Golgota şi Judecata de apoi şi ţinînd ochii îndreptaţi spre cer.

G. CĂLINESCU, *Cronicile optimistului.*

ISTORIE

583 — Marx a dovedit că întreaga istorie de pînă azi este istoria luptelor dintre clase, că în toate luptele politice, multiple şi încîlcite, nu a fost vorba decît de dominaţia socială şi politică a unor clase sociale, clasele mai vechi luptînd pentru menţinerea

acestei dominații, iar clasele care se ridică — pentru cucerirea ei.

FRIEDRICH ENGELS, *Karl Marx.*

584 — În educarea socialistă a maselor, cunoașterea istoriei proprii constituie un factor important al dezvoltării conștiinței de sine a poporului, al cunoașterii a ceea ce a fost înaintat, cu adevărat revoluționar în trecutul său, precum și a ceea ce a fost retrograd și trebuie combătut.

NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la Congresul educației politice și al culturii socialiste, 2-VI-1976.*

585 — După privelișteа lumei, după minunile naturei, nimică nu este mai interesant, mai măreț, mai vrednic de luarea noastră aminte decît Istoria.

M. KOGĂLNICEANU, *Cuvînt-introductiv, (1843).*

586 — Cînd tînărul prinț, discipolul învățatului Zeb, urmă tatălui său pe tronul Persiei, porunci să fie chemați toți savanții regatului său, și după ce s-au adunat le zise :

„Învățatul Zeb, dascălul meu, m-a învățat că regii s-ar expune mai puțin erorilor dacă ar fi luminați de exemplele trecutului. Iată pentru ce vreau să studiez analele popoarelor. Vă poruncesc deci să compuneți o istorie universală și să nu neglijați nimic pentru ca s-o redați cît mai completă".

Savanţii promiseră să îndeplinească dorinţa prinţului şi după ce au plecat s-au pus imediat pe lucru.

După treizeci de ani s-au prezentat în faţa regelui urmaţi de o caravană compusă din douăsprezece cămile purtînd fiecare cîte 500 de volume. Decanul, prosternîndu-se pe treptele tronului, vorbi în aceşti termeni :

„Sire, academicienii împărăţiei Voastre au cinstea să depună la picioarele Măriei Voastre istoria universală pe care au compus-o la ordinul Măriei Voastre. Ea cuprinde şase mii de volume şi include tot ce nouă ne-a fost posibil să găsim referitor la obiceiurile popoarelor şi vicisitudinile împărăţiilor. Am inserat acolo cronicile vechi care din fericire au fost păstrate şi am ilustrat-o cu o mulţime de note asupra geografiei, cronologiei şi diplomaţiei. Prolegomenele formează singure povara unei cămile, iar paralipomenele sînt purtate cu greu de o altă cămilă."

Regele răspunse : „Domnilor, vă sînt foarte mulţumitor pentru osteneala pe care v-aţi dat-o, însă eu sînt foarte ocupat cu grijile guvernării. De altfel, în timp ce Dv. aţi lucrat, am îmbătrînit. Am trecut cu zece ani peste ceea ce poetul numeşte mijlocul drumului vieţii, şi presupunînd că voi muri înaintat în zile, tot nu pot spera să am timp să citesc o istorie atît de lungă. Ea va fi depusă în arhivele împărăţiei. Vă rog să-mi faceţi un rezumat mai bine proporţionat cu scurtimea existenţei umane".

Academicienii Persiei mai lucrară douăzeci de ani şi apoi aduseră regelui 1.500 de volume pe trei cămile.

„Sire, zise decanul cu o voce slăbită de muncă şi de ani, iată noua noastră lucare. Noi credem că n-am omis nimic din ce este esenţial."

„Se prea poate, răspunse regele, însă eu n-am s-o citesc. Sînt bătrîn, întreprinderi de lungă durată nu se potrivesc vîrstei mele ; scurtaţi-o şi nu întîrziaţi."

Ei întîrziară aşa de puţin că la sfîrşitul a zece ani reveniră urmaţi de o singură cămilă care purta cinci sute de volume.

— „Mă mîndesc, zise decanul, că am fost scurt."

— „Nu aţi fost însă în suficientă măsură, răspunse regele. Sînt la sfîrşitul vieţii. Scurtaţi-o dacă vreţi să cunosc istoria omenirii înainte de a muri."

După ce trecură cinci ani, decanul reveni în faţa palatului. Mergînd în cîrji, ţinea de căpăstru un măgăruş care purta în spinare o carte mare.

— „Grăbiţi-vă, îi zise un ofiţer, regele trage să moară." Într-adevăr, regele era pe patul de moarte. El întoarse spre decan şi spre cartea sa mare o privire stinsă şi zise suspinînd : „Voi muri, deci, fără să cunosc istoria omenirii ! !"

— „Sire, răspunse decanul aproape muribund şi el ca regele, am să Vi-o rezum în trei cuvinte : S-au născut, au suferit şi au murit."

Şi iată astfel se făcu că regele Persiei cunoscu istoria omenirii în momentul în care trecea, cum se spune, din lumea aceasta în cealaltă.

ANATOLE FRANCE, *La Vie Litteraire, I.*

587 — Ştiinţa istoriografică şi cronologică [...] este în cinste la turci. La ei s-au arătat foarte mulţi scriitori

ai lucrurilor trecute dar aproape toţi (afară de patru sau cinci) sînt băsmuitori şi mincinoşi şi chiar dacă vreunul pare că urmează adevărul istoric, prin tropi hiperbolici şi vorbe metaforice face istoria aşa de greoaie şi încurcată, încît admiri mai degrabă iscusinţa artei retorice, decît adevărul lucrurilor povestite. Cu toate acestea există la palat un Tevarihci Başi (mai marele istoricilor) anume care din porunca sultanului scrie totdeauna adevărat şi fără nici o părtinire notiţele zilnice şi faptele petrecute în timpul sultanului ce ocupă tronul, unde fapta bună şi crima, victoriile şi căderile şi altele sînt la fel descrise. Dar acele cărţi istorice nu poate nimeni dintre oameni nici să le citească, nici măcar să le vadă.

D. CANTEMIR, *Sistemul sau întocmirea relgiei mohamedane.*

588 — Istoria este adeseori faţă de faptele oamenilor mari ceea ce este microscopul faţă de obiecte ; nici unul nici altul nu le arată în mărimea lor naturală.

OXENSTIERNA, *Reflections.*

589 — Studierea istoriei este genul de îndeletnicire pe care, cred eu, trebuie să-ţi recomand cu solicitudine femeilor care vor citi această carte. [...] Printre multe adevăruri importante pe care le-ar putea scoate din acest studiu, sînt două, mai cu seamă, care ar contribui la odihna şi liniştea lor.

Primul este că sexul nostru, aşa ca şi al lor, este foarte departe de acel grad de desăvîrşire pe care sînt

pornite să ni-l presupună. Al doilea, că dragostea nu este singura pasiune ce ne domină ; că dimpotrivă, avariția, ambiția, vanitatea și o mie de alte pasiuni triumfă adesea în inimile noastre.

HUME, *Essais moraux et politiques, I.*

590 — Un lucru se întîmplă azi și aproape sub ochii noștri : o sută de persoane, care l-au văzut, îl povestesc în o sută de feluri. [...] Atunci ce crezare pot să dau unor fapte care sînt vechi și depărtate de noi cu mai multe secole ? Ce bază pot să pun pe cei mai gravi istorici ? Ce devine istoria ?

591 — Viața eroilor a îmbogățit istoria, și istoria a înfrumusețat isprăvile eroilor, așa încît nu știu care sînt mai îndatorați : cei care au scris istoria celor care le-au oferit o materie atît de nobilă, ori acești oameni de seamă față de istoricii lor ?

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

592 — Istoria este povestirea faptelor false prezentate drept adevărate, spre deosebire de fabulă, care este povestirea faptelor adevărate prezentate drept false.

VOLTAIRE, *Dicționarul filosofic.*

593 — Cei care scriu istoria potrivit intereselor regilor, fac niște calendare pentru anul în curs, calendare care în anii următori nu vor mai valora absolut nimic.

VOLTAIRE, *Pensees philosophiques, II.*

594 — Nu există istorie vrednică de a fi luată în seamă decît la popoarele libere ; istoria popoarelor supuse tiranilor nu este decît o culegere de anecdote.

CHAMFORT, *Maximes et pensées, I.*

595 — Contemporanii sînt cei mai răi istorici.

EMINESCU, *Articole politice.*

596 — Walter Raleigh, om de stat, fiind închis în Turnul Londrei, scria a doua parte din Istoria universală, o lucrare a lui. Într-o zi fu întrerupt din munca sa de o ceartă însoțită de bătaie ce izbucnise sub fereastra închisorii sale. Urmări cu atenție toate fazele întîmplării și socoti că e bine lămurit asupra ei. A doua zi, vorbind despre această bătaie cu un prieten al său care fusese de asemenea martor, ba chiar luase parte activă la ea, fu contrazis de către acesta în toate privințele. Reflectînd apoi asupra dificultății de a cunoaște adevărul asupra evenimentelor petrecute demult, cînd el se putuse înșela asupra celor ce se petrecuseră sub ochii săi, aruncă manuscrisul istoriei sale în foc.

ANATOLE FRANCE, *La Vie litteraire, II.*

ÎNCĂPĂȚÎNARE

597 — Treizeci de călugări cu starețul lor în frunte nu-l pot face pe un măgar să pască dacă el nu vrea.

CERVANTES, *Nuvele exemplare.*

598 — Cărțile lui Copernic și Galileu au stat la Index pînă la 1822. Trei secole de încăpățînare nu-i puțin lucru.

CAMUS, *Caiete.*

599 — Un încăpățînat poate fi comparat cu cîinele unui fierar care doarme sub nicovala fierarului.

Dictionnaire des gens du monde, II.

ÎNCHISOARE

600 — În anul 1828, poetul Béranger a fost condamnat la nouă luni închisoare pentru că, în poeziile sale, l-ar fi ultragiat pe regele Carol al X-lea. În închisoare, Béranger triumfa. Întreg Parisul democrat ținea să-și exprime admirația, așa că bietul cîntăreț, istovit, se plînse directorului închisorii: „Vă rog, domnule Valette, dați-i pe toți afară, cînd bate ora patru. Ce dracu, măcar la închisoare înțeleg să fiu liber".

VLADIMIR COLIU, *prefață la Cîntece alese de Béranger.*

601 — Aristogeiton sicofantul, după ce a fost osîndit, a trimis după Phocion și l-a rugat să vină la el, iar Phocion a pornit spre temniță. Dar cum prietenii nu-l lăsau să se ducă, Phocion le-a zis : „Lăsați-mă, dragi prieteni, căci unde aș putea să mă întîlnesc cu mai mare plăcere cu Aristogeiton ?"

PLUTARH, *Phocion.*

602 — Temnița cea mai de temut e aceea în care te simți bine.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

603 — Animalele sînt mai norocoase decît oamenii. Ele n-au închisori regulate. Grădinile zoologice sînt rare. Și apoi animalele sînt întemnițate în grădini,

nu în celule umede unde mișună șobolanii. Printre gratiile cuștilor ele pot privi cerul albastru, zăresc verdeața copacilor, aud ciripitul păsărilor. Vizitatorii le privesc curios și blînd și le aruncă, din cînd în cînd, cîte ceva de mîncare.

MIHAI RALEA, *Scrieri din trecut.*

ÎNCREDERE

604 — Domnul de Gourville, atașat partidului marelui Condé, a fost proscris și silit să părăsească țara. Înainte de a pleca merse la domnișoara de Lenclos, pe care o iubea și de care era iubit, și-i dădu 20 000 de scuzi de aur ca să-i păstreze pînă la întoarcerea lui. Pentru a nu-și încredința toată averea unei singure persoane, el merse și depuse o sumă egală în mîinile unui preot cu faimă mare de sfințenie.

După două luni, Ninon, după obiceiul ei, își luă un nou amant. Sărmanul Gourville, rătăcitor prin țări străine, află această veste și crezu pierduți cei 20 000 de scuzi.

După șase luni, revenind la Paris, în loc să meargă la domnișoara Lenclos, prima sa grijă fu să meargă la cleric și să-și reprimească cei 20 000 depuși în păstrare. Dar clericul neagă că ar fi primit ceva de la dînsul. Gourville, înșelat atît de crud, nu crezu că ar fi avut mai mult noroc cu Ninon. Se temu să meargă s-o vadă, de frică să nu fie silit s-o urască și s-o disprețuiască pe aceea pe care atît de mult o iubise.

Ninon, aflînd de întoarcerea lui Gourville, fu supărată de tăcerea lui. Trimise după el și el veni.

„Domnule, îi zise ea, mi s-a întîmplat o mare nenorocire în timpul absenței dumitale, am pierdut [...] (la aceste cuvinte, Gourville crezu că nu s-a înșelat în presupunerile sale), am pierdut gustul pentru dumneata, dar nu mi-am pierdut memoria, și iată cei 20 000 de scuzi pe care mi i-ai încredințat."

Dictionnaire des portraits historiques, II.

ÎNGÎMFARE

605 — E greu să te dezobișnuiești de tutun, dacă ești beţiv... de vin, dar mai greu și totodată mai necesar decît orice e să te dezveți de îngrozitoarea beție de tine însuți, cu propriul tău eu.

L. TOLSTOI, *Jurnal (1908).*

ÎNMORMÎNTARE

606 — Ștefanache-beg Vogoridi, care fusese principe de Samos înaintea lui Calimah, de la 1835 pînă la 1849, trimisese caimacam (=locțiitor, N.N.) al său pe un biet grec, pe care locuitorii, pe drept sau pe nedrept, ajunsese a nu-l vedea cu ochi buni [...] și iată cum s-au cotorisit de dînsul :

Într-o dimineață, nenorocitul caimacam se deșteaptă în sunet de clopote de moarte. Întreabă cine a murit și i se răspunde că nu se știe, dar aruncînd ochii pe fereastră vede alai mare, lume peste lume, popii orașului toți în odăjdii, cu cădelnițe și cu făclii aprinse în mînă, ducînd cu cîntări și cu jale un sicriu frumos împodobit. Cortejul se oprește la poarta lui, și cîțiva zaplani (=vlăjgani, N.N.) de împușcă-n lună intră în odaia lui, îl trîntesc la pămînt, îl leagă

fedeleș de mîni și de picioare, îl iau în spinare, îl așază binișor în sicriu cu fața în sus și pornesc cu popi și cu tot alaiul prin tîrg, îl duc la biserică, unde i se citește toată slujba morților pînă la vecinica pomenire, întovărășită de lacrimile și de jaletele babelor, numai că, în loc de-al arunca în groapă, îl duc la malul mării, unde aștepta un caic mare, gata a-l primi, și pornește cu dînsul în alt oraș ; acolo alți preoți îmbrăcați, alt alai, altă pogribanie (=înmormîntare), altă vecinică pomenire și iar pornire pe mare cu altă asemenea cinste în alt oraș. După patru repetite plimbări prin cele patru capitale ale județelor, i s-au dezlegat mîinile și picioarele și i s-a dat drumul pe uliță, cinstindu-l toți ca pe un șef al guvernului. Dar după trei luni nenorocitul muri nebun.

ION GHICA, *Scrisori către V. Alecsandri.*

607 — O înmormîntare ar fi prea tristă dacă n-ar fi preoții.

JULES RENARD, *Jurnal.*

ÎNȚELEPCIUNE

608 — Cînd zeii — au dat înțelepciune omului,
I-au dat cea mai frumoasă din comori.

SOFOCLE, *Antigona.*

609 — Era pe vremea mea — povestește Seneca — un mare bogătaș, Calvisius Sabinus. N-am văzut în viața mea un om mai insolent de bogat. Avea o memorie atît de proastă, încît acum uita numele lui

Ulise, acum pe al lui Achile, acum pe al lui Priam. Cu toate acestea, voia să pară om cultivat. A găsit deci această cale mai scurtă. Își cumpără mai mulți sclavi : unul care să fie stăpîn pe Homer, altul pe Hesiod și alți nouă, cîte unul pentru fiecare poet liric. După ce și-a procurat acești sclavi, începu să-și terorizeze oaspeții. Sclavii ședeau la picioarele lui și șopteau versul cerut. Totuși conversația se întrerupea căci omul se încurca. (Probabil nu-și amintea ce anume vers voia, N.N.) Căci — conchide Seneca — *înțelepciunea nu se poate nici împrumuta, nici cumpăra* și, *chiar dacă ar fi de vînzare, nu s-ar găsi cumpărători.* Nebunia, prostia, în schimb, se cumpără în fiecare zi.

SENECA, *Scrisori către Luciliu, III, 6.*

610 — Se spune că niște pescari din Cos au aruncat o plasă în mare, și niște străini din Milet au cumpărat ceea ce vor scoate din apă cînd încă nu se vedea ; și cînd au tras plasa la mal, a apărut un trepied, pe care se spune că l-ar fi aruncat aici Elena cînd a venit de la Troia. [...] Iscîndu-se o ceartă între pescari și străini pentru trepied, apoi cetățile Cos și Mitylene luînd asupra lor dezbinarea, iar dezbinarea ajungînd pînă la război, Pytia, fiind întrebată, le-a răspuns să-l dea *celui mai înțelept om.*

Mai întîi, trepiedul a fost trimis lui Thales, la Milet, deoarece cetățenii din Cos au primit cu dragă inimă să i-l dăruiască lui. [...] Thales, socotindu-l însă pe Bias mai înțelept decît pe sine, trepiedul a ajuns la el; de la acesta a fost trimis la altul, ca fiind mai înțelept. Și, apoi, tot așa făcînd înconjurul și

fiind trimis de la unul la altul, trepiedul a ajuns iarăși la Thales și, în cele din urmă, adus din Milet la Teba, a fost hărăzit lui Apollo.

PLUTARH, *Solon.*

611 — A face pe Prostul la timp potrivit, e cea mai mare înțelepciune.

CICERO, *Brutus,* citat după : Erasmus, *Elogiul nebuniei.*

— Cine știe cît de mic e numărul înțelepților, dacă o fi existat de fapt vreunul ? Grecii, în timpul atîtor veacuri, n-au numărat decît șapte.

ERASMUS, *Elogiul nebuniei.*

612 — Unuia care se plîngea că nu găsește nici un înțelept, Empedocle i-a răspuns : „Trebuie să fii înțelept ca să-l poți găsi".

Dictionnaire des gens du monde, III.

613 — Înțelepciunea este cea mai sigură fortăreață, care nu se năruie niciodată, nici nu poate fi luată prin trădare.

ANTISTENE, *după Diogenes Laertios, Viețile filosofilor.*

614 — Păcat că nebunilor nu li se îngăduie să spună cu înțelepciune ce-au de spus despre nebuniile înțelepților.

SHAKESPEARE, *Cum vă place, I,*

615 — Înțelepții învață mai mult de la nebuni, decît nebunii de la înțelepți.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

616 — Acolo unde sînt mai mulți înțelepți se află mai puțină înțelepciune.

MONTESQUIEU, *Scrisori persane.*

617 — O sută de înțelepți fac laolaltă cît un nebun, și o sută de mieluși cît un lup.

ROMAIN ROLLAND, *Colas Breugnon.*

618 — Extrage (scoate) înțelepciunea din prostiile altora.

Proverb englez (trad. Horia Hulban).

ÎNVĂȚAT

619 — Nu sînt mulți cei chemați să ajungă cărturari, nu toți sînt înzestrați ori dornici de învățătură, ex omni ligno non fit Mercurius (nu cioplind orice lemn poți scoate un Mercur) : primari ori slujbași dobîndim în fiece an, dar cărturari ba ; crații pot investi cavaleri sau baroni, precum mărturisit-a însuși Sigismund, împăratul ; universitățile pot conferi diplome ; si tu quod es, e populo quilibet esse potest (ceea ce ești tu, poate fi oricine) ; dar el, sau ele, și chiar lumea întreagă n-au puterea a dărui învățătură, ori a naște filosofi, artiști, ritori, poeți.

ROBERT BURTON, *Anatomia melancoliei.*

620 — Dacă oamenii învățați sînt folositori, cei meșteri sînt indispensabili.

ION GHICA, *Scrisori către Vasile Alecsandri.*

621 — Adevărat că mai cinstit lucru nu este în lume, și mai scump și mai curat, decît omul procopsit la învățătură.

MIHAIL SADOVEANU, *Alexandria.*

JERTFĂ

622 — Xenofon povesteşte că în drumul de întoarcere din Asia a celor zece mii de mercenari greci, aceştia au capturat doi localnici silindu-i să le arate drumul. Unul, cu toate ameninţările, nu dădu nici o informaţie şi fu omorît pe loc. Al doilea mărturisi că primul a refuzat să dea informaţii pentru că pe drumul pe care trebuia să-l arate avea o fiică măritată şi nu voia s-o expună batjocurii soldaţilor.

După : XENOFON, *Anabasis, IV,* 5.

JOC DE COPII

623 — Paris, 22 august 1789. Revoluţia a făcut o vie impresie asupra sufletului copiilor din capitală. Erau văzuţi adunîndu-se în toate străzile cu tobe mici, săbii de lemn ascuţite şi cu suliţe înarmate cu lame de tinichea. În vîrful unei suliţe din acestea, ei plimbau prin grădina Luxemburg capul unui motan vinovat de moartea unui canar.

Aceste jocuri militare făcură să se nască încăierări destul de violente, precum şi accidente grave. Toţi voiau să fie ofiţeri şi-şi disputau gradele cu arma în mînă. Au fost despărţiţi doi copii care se băteau cu înverşunare ; sîngele curgea. Au fost întrebaţi care e cauza certei. Drace ! zise unul dintre eroi, e mai mult de o oră de cînd e rîndul meu să fiu colonel.

Anecdotes sur la revolution, I.

JOC DE NOROC

624 — În abaţia Sf. Guillain se vede un tablou unde acest sfînt îşi dispută cu diavolul sufletul unei femeiuşti. Diavolul vrea să-l aibă din pricina păcatelor ei, sfîntul vrea s-o ducă în rai în baza pocăinţei ei. Cei doi joacă la zaruri cine o să-l aibă. Diavolul aruncă „cinci-cinci" ; iară sfîntul „şase-şase".

Dictionnaire des gens du monde, II.

625 — Ninon de Lenclos a avut doi copii. Primul copil pricinui o dispută ciudată între contele D'Estrées şi abatele D'Effiat, fiecare dintre ei pretinzînd pentru sine onoarea paternităţii. Fie că această dispută o amuza, fie că nici ea nu se crezu suficient de sigură de părerea ei, Ninon nu voi să se pronunţe. După mai multe discuţii, într-o zi cei doi rivali luară fiecare cîte un cornet de trictrac şi aruncară zarurile să vadă cui va aparţine copilul. Sorţii (mai binezis zarurile) i-l dădură contelui D'Estrées, care, devenind în scurtă vreme mareşal şi vice-amiral al Franţei, îl plasă în Marină şi avu grijă de viitorul lui. Muri în grad de căpitan de vas în anul 1732, în vîrstă de 75 de ani.

Dictionnaire des portraits historiques, II.

JUDECATĂ

626 — Cu judecata noastră se întîmplă ca şi cu ceasornicele noastre ; nici unul nu merge exact la fel cu al altora, cu toate acestea fiecare se încrede mai mult într-al său.

POPE, *Les pensées de Pope.*

Judecata lui Dumnezeu

627 — Acuzaţii erau supuşi la proba apei reci, a apei clocotite sau la cea a fierului roşu.

Proba apei reci începea cu liturghia ; acuzatul era împărtăşit, se făceau exorcisme şi se binecuvînta apa. În sfîrşit, acuzatul, legat de mîini şi de picioare, era aruncat în apă. Dacă se ducea la fund, era socotit nevinovat, dacă plutea la suprafaţă, era socotit vinovat.

Judecata lui Dumnezeu prin apa clocotită se îndeplinea făcîndu-l pe acuzat să vîre braţul gol într-un vas cu apă clocotită şi să scoată de acolo un inel binecuvîntat. Judecătorul, în prezenţa preoţilor şi a poporului, introducea braţul acuzatului într-un sac pe care-l pecetluia cu sigiliul său şi dacă după trei zile nu apărea nici o urmă de arsură, nevinovăţia era recunoscută. (Această probă a apei clocotite era destinată în special pentru dovedirea adulterului.)

A treia probă era aceea a unei bare de fier înroşită în foc, pe care trebuia s-o ducă în mînă pe o distanţă de nouă paşi. Era mult mai greu să înşeli în această probă decît în celelalte.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, I.*

O „Judecată a lui Dumnezeu" ratată

628 — Un călugăr franciscan, Francesco di Puglia, predicînd în Santa Croce, declară false doctrinele lui Savonarola şi, ca să le dovedească falsitatea, propuse judecata lui Dumnezeu : amîndoi să intre în foc şi Dumnezeu va hotărî de partea cui e dreptatea. Savonarola nu răspunse la sfidare, dar un discipol fer-

vent al lui, fratele Domenico Buonvicini de Pescia, se grăbi să primească strania ordalie. Franciscanul şiret răspunse că el nu intră în foc decît cu Savonarola ; cu celălalt dominican fu gata să intre alt franciscan, Giuliano Rondinelli. Savonarola nu putu împiedica absurda încercare. Un vînt de nebunie îi cuprinse atît pe partizanii profetului cît şi pe adversarii lui : cu toţii cereau proba hotărîtoare. Senioria deliberă foarte serios asupra chestiunii şi, de acord pe sub mînă cu Roma, permite încercarea. Astfel dominicanii căzură în cursa franciscanilor.

În 7 aprilie 1498 se aprind două ruguri în piaţa Senioriei : norodul florentin aşteaptă cu nerăbdare ordalia. Dominicanii, cu însuşi Savonarola, se hotărîseră să ducă proba pînă la capăt ; nu tot aşa şi adversarii : aceştia căutau cu orice chip să provoace o învălmăşeală şi să-i ucidă pe toţi *piagnonii*. Hotărîrea dominicanilor fu întîmpinată de ceilalţi călugări cu obiecţii. Fra Domenico vroia să intre în foc îmbrăcat în rasă, cu crucea şi anafura ; franciscanii strigau că nu poate intra cu corpul Domnului. Începu o discuţie pătimaşă şi fără sfîrşit, ca discuţiile teologice. În vremea asta, se adunară nori şi începu o ploaie în ropote care stinse rugurile. Senioria declară atunci că proba nu se mai poate face. Şi astfel se termină comedia. Pe bună dreptate reaua credinţă a adversarilor fiind dovedită, biruinţa ar fi trebuit să fie de partea lui Savonarola. Se întîmplă însă tocmai dimpotrivă. Toţi erau nemulţumiţi de el. Norodul, că era lipsit de un spectacol ; părtaşii lui fanatici, că nu s-a făcut proba care i-ar fi amuţit pe adversari ; politicienii care ţineau cu el, că nu a

împiedicat sinistra farsă din capul locului. Se născu atunci un mare tumult : *arrabiatii* cu *compagnacci* şi *bigii,* ajutaţi de Seniorie, se năpustiră asupra *piagnonilor,* pe care-i uciseră pe străzi şi prin case ; năvăliră în San Marco, luară cu asalt mînăstirea, îl prinseră pe Savonarola şi tovarăşii lui şi-i duseră la închisoare.

C. ANTONIADE, *Machiavelli, I.*

Judecata de Apoi

629 — Cred într-o mare Judecată de apoi în care vor fi condamnaţi la chinuri groaznice toţi cei care în lumea aceasta au îndrăznit să facă negustorie cu arta sublimă şi castă, toţi cei care au mînjit şi degradat arta prin josnicia sentimentelor lor, prin poftele lor murdare de satisfacţii materiale. Şi cred că, în schimb, discipolii fideli ai marii arte vor fi slăviţi şi că, înveşmîntaiţ în straie celeste de raze, mirezme, acorduri melodioase, vor reveni să se piardă pentru veşnicie în sînul sursei divine a adevăratei armonii.

RICHARD WAGNER, *citat după Peruchot, Gauguin.*

630 — Şi tăcere era în Casa Judecăţii. Şi Omul apăru gol în faţa lui Dumnezeu.

Şi deschise Dumnezeu Cartea Vieţii Omului. Şi aşa grăit-a Dumnezeu către Om zicînd : Viaţa ta a fost nelegiuită... (Dumnezeu înşiră păcatele Omului) Şi a răspuns Omul zicînd : Da, acestea le-am săvîrşit.

Şi închise Dumnezeu Cartea Vieţii Omului şi zise grăind : Desigur, desigur, am să te trimit în Iad. În fundul Iadului am să te trimit.

Şi a strigat Omul zicînd : Nu mă poţi trimite acolo.

Şi a grăit Dumnezeu către Om zicînd : De ce nu te pot trimite în Iad, din ce cauză ?

Deoarece am trăit tot timpul în Iad răspunse Omul.

Şi tăcere se făcu în Casa Judecăţii.

Şi trecînd puţină vreme, grăi Dumnezeu către Om zicînd : Deoarece văd că nu te pot trimite în Iad, desigur, desigur, am să te trimit în Rai.

Şi a strigat Omul zicînd : Nu mă poţi trimite acolo.

Şi a grăit Dumnezeu către Om zicînd : De ce nu te pot trimite în Rai, din ce cauză ?

Pentru că niciodată şi nicăieri nu mi l-am putut închipui, răspunse Omul.

Şi tăcere se făcu în Casa Judecăţii.

OSCAR WILDE, *Poeme în Proză.*

631 — Spuneam Capelanului contesei de Montijo, la Madrid, că nu mi-e frică de Judecata de Apoi, cu condiţia să mi se acorde cuvîntul timp de un sfertuleţ de oră, pentru a invoca circumstanţe atenuante...

P. MÉRIMÉE, *Scrisoare către Turghenev (1866).*

632 — Nu cred că există o altă lume în care va trebui „să dăm socoteală". Dar oricum avem de dat

socoteală pe lumea asta tuturor acelora pe care îi iubim.

CAMUS, *Caiete.*

633 — Şi va fi ziua aceea cînd Dumnezeu se va coborî pe pămînt, ca să se dezvinovăţească în faţa tuturor sufletelor şi a tot ce e suflare. El se va înfăţişa şi va vorbi şi va spune limpede de ce a creat şi de ce ne-a dat suferinţa şi moartea nevinovatului etc.

În acel moment specia umană înviată va fi judecătorul, iar Cel Veşnic, Creatorul, va fi judecat de generaţiile readuse la viaţă.

Şi el va veni să se dezvinovăţească în Valea Josafatului. Ar fi poate şi timpul, după douăzeci de mii de ani de suferinţă în viaţă şi după viaţă !

ALFRED DE VIGNY, *Jurnalul unui poet.*

634 — Judecata morţilor se face pe pămînt de acei cari n-au în mîna lor nici raiul şi nici iadul.

635 — Ce trebuie să rămîie, în chip firesc, după sfîrşitul lumii ? Un reporter.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

JURĂMÎNT

636 — Nu jure omul de nimic ! Că-adeş un gînd. Ţi-ai pus în cap, şi-un alt gînd peste cap l-a dat.

SOFOCLE, *Antigona.*

637 — Regii din Eghipet sileau pe juzii lor să facă pe altar următorul jurămînt : „Nu ne vom abate din calea cugetului nostru, nici la porunca regilor".

MONTAIGNE, *Eseuri, III.*

LACRIMĂ

638 — Psamenitos, regele Egiptului, a fost învins şi dus în robie de către Cambyses, regele perşilor. Într-o zi, văzîndu-şi fiica în straie de roabă mergînd după apă, nu zise nimic, ci îşi plecă doar ochii în jos. La fel făcu şi atunci cînd îşi văzu fiul mînat la moarte cu un streang la gît şi cu zăbale în gură. Dar în ziua în care văzu pe un om, altădată tovarăşul său de ospeţe, întinzînd mîna să capete milostenie de la ostaşi, Psamenitos izbucni într-un plîns zgomotos izbindu-se cu pumnii în cap. Cambyses îl întrebă cum de n-a plîns atunci cînd a văzut pe fiica şi pe fiul său în nenorocire şi a fost atît de zguduit de nenorocirea unuia care nu-i era nici măcar rudenie. Psamenitos răspunse că numai nenorocirea prietenului său poate fi exprimată prin lacrimi pe cînd cele ale fiicei şi fiului său sînt prea mari pentru a fi dovedite prin lacrimi.

După HERODOT, *Istorii, III.*

639 — Se pune întrebarea de ce acelaşi om care a privit cu un ochi indiferent evenimentele cele mai atroce, ba chiar a comis crime cu sînge rece, plînge la teatru, la vederea unor asemenea fapte şi crime ? Aceasta se întîmplă pentru că el nu le mai vede cu aceiaşi ochi ; le vede acum cu ochii autorului şi ai actorului. Şi nu mai e acelaşi om ; a fost un sălbatic,

un agitat de pasiuni furioase atunci cînd a văzut cum e ucisă o femeie inocentă, atunci cînd s-a murdărit cu sîngele prietenului său, dar la spectacol a redevenit om. Sufletul său, agitat de furtuni, e acum liniştit, gol, s-a reinstalat acolo natura, el varsă acum lacrimi virtuoase. În aceasta constă adevăratul merit al spectacolelor ; lucru pe care nu-l pot face niciodată peroraţiile reci ale unui orator plătit pentru a plictisi auditorul...

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique,*

640 — Sînt cinci feluri de lacrimi. Primele sînt de tristeţe şi sînt apele cele mai rău întrebuinţate, pentru că nu remediază nimic. Al doilea fel sînt cele de bucurie, ele provin dintr-un fond bun. Al treilea fel sînt cele de mînie, ele pornesc dintr-o inimă rea ; nu m-aş încrede niciodată într-un om pe care l-aş vedea vărsîndu-le. Al patrulea sînt cele de dragoste şi sînt cele mai insipide dintre toate, eu nu le-aş încuviinţa la femei decît atunci cînd le-ar vărsa pentru soţii lor, ceea ce se întîmplă foarte rar. În fine, al cincilea fel sînt lacrimile de căinţă.

VOLTAIRE, citat în *Dictionnaire des gens du monde.*

641 — Într-o zi, poetul Chapelle şi domnişoara Scudéri fură găsiţi cu ochii plini de lacrimi ; plîngeau, ziceau ei, moartea poetului Pindar, pe care l-au omorît medicii.

Dictionnaire des gens du monde, II.

642 — După Emilia Galotti, mărgelele înseamnă lacrimi ; dar şi invers, căci lacrimile înseamnă şi măr-

gele şi alte obiecte de modă atunci cînd bărbatul nu prea vrea să le cumpere soţiei.

ASZALAY JÓZSEF, *Szellemi omnibus.*

643 — Sînt anumite lacrimi care ne înşală adesea şi pe noi, după ce i-au înşelat pe alţii.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

644 — Venus nu rîde-n casa lacrimilor.

SHAKESPEARE, *Romeo şi Julieta, IV.*

645 — Lacrimile sînt limbajul mut al durerii.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique.*

LAUDA

646 — Că cum mănîncă rugina pre hier, aşa mănîncă şi pre om slava cea omenească, deaca i să va lipi inima de dînsa. Şi cum se înfăşură volbura sau curpenul de viţă şi piiarde roada ei, aşa, fătul mieu, piiarde trufiia şi mîndreţele roada împăratului sau a domnului.

Învăţăturile lui Neagoe Basarab.

647 — Nu-i pe lume cîntec sau sunet mai gingaş şi mai plăcut urechilor noastre decît cîntarea vorbelor ce ni se aduc spre laudă ; drept care adeseori aceste vorbe — asemeni glasurilor de sirenă — sînt pricina care îi scufundă pe cei ce nu-şi astupă bine urechile cînd e să audă atari cîntări deşarte.

CASTIGLIONE, *Curteanul.*

648 — Uşurinţa cu care unul laudă tot ce vede sau aude este dovada unei judecăţi slabe, sau semnul unei inimi false, care aprobînd totul, vrea să placă la toată lumea. [...] A fi admiratorul tuturor celor văzute şi auzite înseamnă să ai un caracter neghiob, şi are puţină satisfacţie cel ce se vede tămîiat de un om care ridică altare la tot felul de idoli.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

649 — Laudele pe care nu le meritäm arată ce ar trebui să fim, şi sînt un reproş tacit, dar evident, că ne lipsesc calităţi pe care ar trebui să le avem.

OXENSTIERNA, *Reflections.*

650 — Oamenii lăudăroşi sînt bătaia de joc a celor înţelepţi, obiectul de admiraţie al proştilor, idolii linguşitorilor şi sclavii propriei lor lăudăroşenii.

FR. BACON, *Eseuri.*

651 — Păsări cîntătoare : Partizanii unui om mare au obiceiul de a se orbi pentru ca să-i poată cînta laude mai bine.

NIETZSCHE, *Le voyageur et son ombre.*

652 — De cel care-ţi dă mereu tîrcoale
Şi juruind pe cer, *te urcă-n slavă,*
Prietene, să fugi ! În pîinea moale
Ascunde-ôtravă.

ANTIOH CANTEMIR, *Cîntecul al III-lea. Asupra omului mîrşav.*

653 — Avantajul de a-ţi aduce singur laude este că poţi să le aşezi în straturi groase cu mistria, şi exact acolo unde ţi se pare că e locul cel mai potrivit.

SAMUEL BUTLER, *Şi tu vei fi ţărînă.*

654 — Se spune că într-o zi dl. Horace Vernet s-a dus la Peter Cornelius şi că l-a copleşit cu laudele sale. Dar a aşteptat îndelung să fie lăudat la rîndul său ; pentru că Pierre Cornelius nu l-a felicitat decît o singură dată în tot timpul întrevederii lor, şi anume în privinţa cantităţii de şampanie pe care o putea da pe gît fără să fie stînjenit. Adevărată sau nu, povestea are o verosimilitate poetică.
Să mai spună cineva că nemţii sînt un popor naiv !

BAUDELAIRE, *Curiozităţi estetice.*

655 — Să nu credem decît jumătate atît din binele ce ni se spune despre noi, cît şi din răul ce ni se spune despre alţii.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes, II.*

656 — Merle, gazetar şantajist, nu obţinea nimic de la X pe care îl calomnia de un an încheiat în ziarul său. Întorcînd bateriile, el începu să-şi laude victima cu o nerușinare sfruntată, şi aceasta plăti numai-decît.

CAMUS, *Caiete.*

657 — Unii prinţi şi regi au nevoie de laude... după cum are nevoie de laude un vin îndoielnic.

MIHAIL SADOVEANU, *Fraţii Jderi.*

658 — Pe cel ce te laudă şi te îmbunează şi, măcar de-ar fi şi rele faptele tale ; el tot zice că-s bune, pe acela pururea să-l urăşti şi la gura lui să nu te uiţi nicidecum.

MIHAIL SADOVEANU, *Esopia.*

659 — Iepurii se prind cu cîini, femeile cu bani şi nebunii cu laude.

Proverb german, citat după Maloux, Dict. des proverbes.

660 — Lauda este un aliment care satură repede, produce greaţă, apărarea lăuntrică reacţionează prompt şi, în fond, cel mai bun lucru ar fi să nu ai de auzit, pe socoteala ta, nici bune, nici rele.

THOMAS MANN, *Cum am scris Doctor Faustus.*

LĂCOMIE

661 — O, nesăţioasă hirea domnilor spre lăţire şi avuţie oarbă ! Pre cît să mai adaoge, pre atîta rîhneşte. Poftile a domnilor şi împăraţilor n-au hotar. Avîndu multu, cum n-ari avea nemică le pare. [...] Avîndu domnie, cinste şi mai mari, şi mai late ţări poftescu.

MIRON COSTIN, *Letopiseţul Ţării Moldovei.*

662 — Lăcomia regilor produce foametea popoarelor.

VASILE ALECSANDRI, *Opere, IV.*

LENE-LENEȘ

663 — (Însă) și oameni și zei se mînie pe-acel ce trăiește
În lenevie, cu trîntorii fără de ace asemeni,
Care, trîndavi, prăpădesc, mîncînd osteneala albinei.
Tu să-ndrăgești însă munca făcută cu rost și măsură.

HESIOD, *Munci și zile.*

664 — Cazna bărbatului hrănește femeia leneșă de-acasă.

ESCHIL, *Orestia.*

665 — I-e lene să și vorbească
Dar încă să mai muncească !

ANTON PANN, *Povestea vorbii.*

666 — Săptămîna mea n-are șapte sărbători ca săptămîna leneșului.

MIHAIL SADOVEANU, *Divanul persian.*

LIBERTATE

667 — Libertatea este un dar natural oferit tuturor de lumina universală a rațiunii.

MARX-ENGELS, *Despre artă, II.*

668 — Libertatea trebuie înțeleasă în complexitatea ei dialectică, ce înglobează atît interesele individului, cît și interesele colectivității sociale. Altfel se

transformă în anarhie. Libertate înseamnă a înțelege necesitățile societății și a acționa în sensul intereselor societății, ale națiunii tale. Aceasta înseamnă să fii cu adevărat liber.

NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la plenara comitetului municipal București, 11 octombrie 1971.*

669 — Libertatea, Sancho dragă, este unul din darurile cele mai binecuvîntate din cîte cerurile le-au hărăzit oamenilor ; cu ea nu se pot asemăna nici comorile ce le ascunde pămîntul și nici acelea pe care le-nvăluie marea ; pentru libertate, ca și pentru cinste, se poate și se cade să-ți primejduiești viața ; iar dimpotrivă, robia este cea mai cumplită năpastă ce poate da peste oameni.

CERVANTES, *Don Quijote de la Mancha.*

670 — Adevărata libertate nu înseamnă a trăi după bunul plac, ci a trăi după legi drepte : iar faptul de a te supune nu este mai puțin firesc, folositor și trebuincios decît faptul de a porunci.

CASTIGLIONE, *Curteanul.*

671 — În toate disputele despre libertate, cel atașat unui partid înțelege mai totdeauna ceva, iar potrivnicul său altceva.

VOLTAIRE, *Dicționarul filozofic.*

672 — N-am crezut niciodată că libertatea omului constă în a face ce vrea, ci în a nu face ce nu vrea.

673 — Puterea şi libertatea îi fac pe oameni să fie buni. Slăbiciunea şi robia n-au produs niciodată decît oameni răi.

J. J. ROUSSEAU, *Visările unui hoinar.*

674 — O, libertate ! O, libertate ! cîte crime nu se săvîrşesc în numele tău.

MME DE LA PLATIÈRE *(Vorbe rostite pe cînd urca treptele eşafodului).*

675 — Nimeni nu este mai rob decît acela ce se crede liber fără a fi cu adevărat.

GOETHE, *Afinităţi elective.*

676 — Acolo unde nu e lege, nu e nici slobozenie, şi acolo unde legea e numai pentru unii şi ceilalţi sînt scutiţi de sub ascultarea ei, slobozenia a pierit.

Al. RUSSO, *Cîntarea României.*

677 — O cucoană care plătise ştraf (amendă) la Viena pentru că îşi bătea servitoarea, o biată ţigancă pe care o luase cu dînsa în călătorie, cînd se întorcea în ţară, după cîteva luni, îndată ce a pus piciorul pe pămîntul românesc la Turnu-Severin, a salutat patria cu o pereche de palme pe obrazul bietei Oprichi, exclamînd : „Te salut, o patrie de libertate, unde pot bate cînd voi" !.

ION GHICA, *Scrisori.*

678 — Libertatea cuiva încetează acolo unde începe libertatea altuia.

La Grande Encyclopédie, XXII.

679 — Cel ce se transformă în vierme nu se poate plînge după aceea că e călcat în picioare.

KANT, *Despre frumos și bine.*

680 — Numai acela este liber care iubește libertatea pentru el și e bucuros s-o extindă și asupra altuia. Cel care vrea să aibă sclavi trebuie să se pună în lanțuri alături de ei ; cel care se-nconjoară cu ziduri pentru a se izola de alții, își limitează propria sa libertate ; cel care contestă aproapelui său dreptul la libertate, își pierde moralmente pe al său, căci mai devreme ori mai tîrziu cade în capcana serivilismului moral și fizic.

RABINDRANATH TAGORE, *La religion du Poète.*

681 — E mai ușor să iei omului libertatea decît să-l înveți a o întrebuința bine și e mai ușor să-l ucizi decît să-l păzești în închisoare. Poate și mai ușor ar fi să-l fi împiedicat a face rău.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

LINGUȘIRE—LINGUȘITORI

682 — Un discurs lingușitor, zicea Diogene, e ca un ștreang îndulcit cu miere.

DIOGENES LAERTIOS, *Viețile și doctrinele filosofilor.*

683 — Nu există un alt mod de a te apăra de lingușiri decît acela de a-i face pe oameni să înțeleagă că nu te vor supăra spunîndu-ți adevărul.

MACHIAVELLI, *Principele, XXIII.*

684 — Un filosof a fost întrebat odată care este animalul de care trebuie să se teamă omul cel mai mult ? Dintre cele sălbatice de calomniator, dintre cele domestice, de linguşitor, răspunse el.

Este neîndoios că linguşitorul reuneşte în caracterul său mai multe vicii mîrşave. El este *mincinos*, pentru că spune lucruri pe care nu le crede. Este *perfid*, pentru că vorbeşte împotriva convingerilor sale. Este *poltron*, pentru că nu îndrăzneşte să spună ce gîndeşte. Este *rău*, pentru că pune paie pe focul amorului-propriu al altuia. Este *nelegiuit*, pentru că tămîiază viciul aproapelui său. Este *duşmanul ascuns* al acelora cărora li se zice prieten, căci, prin laudele lui, îi menţine în obiceiurile lor reale.

Linguşeala este un venin îndulcit cu care sînt otrăviţi cei mari, pe care îi convinge că viciile lor nu sînt decît imperfecte virtuţi. Este uimitor cum a ajuns acest viciu la o poziţie atît de înaltă la curţile domnitoare, că fără ajutorul lui un om cinstit abia de poate să se mai menţină. Într-adevăr, se pare că amorul-propriu are mare putere asupra oamenilor, dacă nu poate face să nu primim tămîia pe care n-o meritäm şi să fim recunoscători aceluia care-şi bate joc de noi atribuindu-ne calităţi pe care nu le avem. Observ că toată lumea tună şi fulgeră împotriva linguşelii, dar nu văd pe nimeni să se supere serios pe linguşitori, astfel că e mai plauzibil a crede că meşteşugul lor nu va lua sfîrşit decît în ziua Judecăţii de Apoi...

OXENSTIERNA, *Pensées Diverses, I.*

685 — Linguşitorul suprem, cu care sînt în înţelegere toţi linguşitorii mărunţi, este propriul nostru eu.

FR. BACON, *Eseuri.*

686 — Linguşitorul nu are o părere prea bună nici despre sine, nici despre alţii.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

687 — Eşti tot atît de vinovat cînd nu le spui regilor adevărul ca şi atunci cînd nu le eşti loial ; ar trebui stabilită aceeaşi pedeapsă pentru linguşire ca pentru revoltă.

MASSILLON

688 — O linguşire poate să abată pe un principe cumsecade din drumul virtuţii, fără ştirea lui ; pe cînd un pamflet poate uneori să readucă pe calea cea dreaptă un tiran.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

689 — Favoarea principilor este rezultatul capriciului lor, dar şi al linguşirii stăruitoare.

VOLTAIRE, *Dicţionarul filosofic.*

LONGEVITATE

690 — Longevitatea ar fi bine-venită *dacă ne-ar prelungi tinereţea,* iar nu bătrîneţea. Dar de fapt durata bătrîneţii creşte mai mult decît aceea a tinereţii. Cînd individul nu mai e în stare să se ajute singur în nevoile lui, el e o sarcină pentru ceilalţi. Dacă toată

lumea ar trăi pînă la nouăzeci de ani, povara acestei mulțimi de bătrîni ar fi intolerabilă pentru restul populației.

691 — N-am reușit să sporim durata vieții. Un om de patruzeci și cinci de ani nu are mai multe șanse de a ajunge la optzeci de ani astăzi, decît în secolul trecut. E chiar probabil că longevitatea scade, cu toate că durata mijlocie a vieții e mai mare.

Această nereușită a igienii și medicinii e un fapt curios. Nici progresele realizate în încălzirea, aerația și luminatul caselor, nici igiena alimentară, nici camerele de baie, nici sporturile, nici examenele medicale periodice, nici înmulțirea specialiștilor n-au putut să adauge o zi la durata maximă a existenței omenești.

ALEXIS CARREL, *Omul ființă necunoscută.*

692 — Cît despre longevitate, se va întreba dacă ceea ce este mai lung este neapărat și cel mai bun lucru, și dacă Holborn (o stradă foarte lungă din Londra) e cumva totodată și cea mai frumoasă stradă din Londra.

LEIGH HUNT, *Sculatul din pat.*

693 — Longevitate = Neobișnuită prelungire a fricii de moarte.

A. BIERCE. *Dicționarul diavolului.*

694 — Să mă ia naiba dacă nu-s pe lume mai mulţi bătrîni beţivi, decît doftori bătrîni.

RABELAIS, *Gargantua şi Pantagruel.*

LUX

695 — De două mii de ani se tot vorbeşte împotriva luxului, în versuri, în proză, şi totuşi a fost iubit întotdeauna.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, V.*

696 — Îmbrăcămintea luxoasă se potriveşte cu femeile urîte. Nuditatea nu convine decît zeiţelor.

HECTOR BERLIOZ, *Serile orchestrei.*

697 — Ticăloşia şi luxul se ţin de mînă.

MIHAIL SADOVEANU, *Evocări.*

MAMA

698 — Ce numai ce ştiu pe albină, că să osteneşte şi ia multu, că acéia niciodată de dulceţile florilor nu să poate sătura nici de osteneală. Aşijderea mi să pare să fie ia mai ostenitoare şi decît alte pasări, ce însă socotim şi chibzuiim că acéia numai ziua ce să ostenéşte, iar noaptea ia se odihnéşte (şi să răpausu) ; iar pre tine, o, draga mea maică, eu te aleş mai ostenitoare decît dînsa. Pentru ce ? Pentru că albina noaptea să odihneşte (şi să răpaosă) ; încă şi alte pasări ale ceriului, toate, şi peştii din fundul mării, toţi atunci să odihnescu. Iar tu, maica mea, niciodată n-ai avut odihnă, nici ziua, nici noaptea,

nici măcar într-un ceas, nici nu te-ai săturat niciodată de osteneală.

Învățăturile lui Neagoe Basarab.

699 — Mama pentru-al ei copil are scumpe dismierdări,
Are inimă cu ochi, are ochi cu sărutări ;
Plînsul lui e plînsul ei ; orice-l doare, pe ea doare.
Ea trăiește pentru el, ; cînd el moare și ea moare !

V. ALECSANDRI, *Mărgărinta din Muscel.*

700 — Femeile n-au creat nici o capodoperă de nici un fel. Ele n-au scris Iliada, n-au inventat algebra, nici telescopul, ele însă fac un lucru mai mare decît toate acestea : pe genunchii lor se formează ceea ce e mai de seamă în lumea aceasta, un om cinstit și o femeie cinstită.

J, DE MAISTRE

701 — Nu cărțile cresc oameni, ci mamele.

STRINDBERG, *Prietenii.*

MEDIC

702 — Face cît oameni mai mulți un om care vindecă oameni.

HOMER, *Iliada.*

703 — Ceea ce Homer și Platon spuneau despre egipteni, că toți erau doftori, ar trebui spus de toate po-

poarele ; *nu-i ins care să nu se laude cu cîte o poveață* și să nu se încumete a procopsi cu ea pe vecin, dacă acesta se încrede.

MONTAIGNE, *Eseuri, II.*

MEMORIE

704 — Toată lumea se plînge de memorie și nimeni nu se plînge de judecata pe care o are.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime și reflecții.*

705 — Memoria, spune Locke, este ca o placă de bronz acoperită de semne pe care timpul le șterge pe nesimțite, dacă nu revenim adesea cu dalta.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

MINCIUNA

706 — Cînd August, după înfrîngerea lui Marc-Antoniu și a Cleopatrei, intră triumfător în Roma, printre alți prizonieri din alaiul său se găsea un preot egiptean care avea faima că n-a mințit decît o singură dată în viața lui. Această calitate nemaipomenită îi atrase mai întîi admirația întregului oraș. Ajungînd știrea la cunoștința Senatului, acest ilustru corp socoti că trebuie date adevărului omagiile care i se cuvin, chiar și în persoana unui sclav. Ordonă deci în acest scop ca el să fie pus în libertate, și cum era preot, să fie atașat Corpului Sacrificatorilor. Apoi pentru a face cinste domniei lui August cu o descoperire atît de rară, i-au ridicat egipteanu-

lui nostru o statuie pentru ca să afle şi posteritatea acest eveniment.
După ce am văzut ce a făcut această naţiune plină de onoare pentru a cinsti adevărul, e drept de asemenea să se ştie ce dovezi de indignare eclatante a dat ea ca să arate ura ei faţă de minciună.
Spartian povesteşte că, sub domnia lui Claudiu, a murit la Roma un om despre care ştia toată lumea că n-a spus adevărul niciodată în viaţa lui. Auzind împăratul, porunci ca trupul acestui mare mincinos să fie lipsit de înmormîntare, casa lui să fie dărîmată, bunurile lui confiscate şi toată familia lui exilată pentru totdeauna, pentru a nimici în întregime memoria unui om atît de pervers.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

707 — Unii mint din dorinţa de a se face crezuţi prin minciunile lor şi de a trage foloase ; alţii spun numai adevărul, tot pentru a trage folos din sinceritatea lor, ca să dobîndească şi mai multă încredere. Deci, urmînd căi diferite, ţintim spre acelaşi scop.

HERODOT, *Istorii, III.*

708 — Cei care conduc cetatea trebuie, mai mult ca oricare alţii, să mintă, fie din cauza duşmanilor, fie din cauza cetăţenilor, spre folosul cetăţii ; toţi ceilalţi însă nu trebuie să se apuce de aşa ceva.

PLATON, *Republica.*

709 — Minciună mărinimoasă ! adevărul cînd e oare
Atît de frumos, încît să-ţi fie preferat ?

TASSO, *Ierusalimul eliberat, II.*

710 — Cu adevărat, a minți este un viţiu blestemat. Nu sîntem oameni şi nu ţinem unii de alţii decît prin cuvînt. Dac-am cunoaşte grozăvia şi pacostea minciunii, am osîndi-o mai crunt decît alte nelegiuiri.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

711 — E greu şi rar ca o minciună să fie perfect nevinovată.

J. J. ROUSSEAU, *Visările unui hoinar.*

712 — Minciuna este dispreţuirea şi oarecum nimicirea propriei tale demnităţi umane.

KANT, *Despre frumos şi bine.*

713 — În chestiuni de inimă nu admit nici o falsitate... Pentru celelalte chestiuni am să fiu mai puţin categoric. Condamn minciuna cînd ea dăunează altuia sau este în folosul celui ce o comite. În schimb, cînd ea nu este nici prejudiciabilă, nici interesată şi mai ales cînd e impusă de circumstanţe, o scuz ba chiar uneori o şi folosesc.

GEORGES DE PORTO-RICHE, *Le Pasée.*

714 — Omul de spirit din Paris minte de zece ori pe zi, femeia de spirit de douăzeci de ori pe zi ; omul de lume de o sută de ori pe zi. Niciodată nu s-a putut calcula de cîte ori pe zi minte o femeie de lume.

H. TAINE, *Frédéric Thomas Graindorge.*

715 — Iubesc adevărul. Cred că omenirea are nevoie de el ; însă omenirea are încă mai mare ne-

voie de minciună, care o flatează, o consolează şi-i dă speranţe infinite. Fără minciună ar pieri de disperare şi de urît.

ANATOLE FRANCE, *La Vie en fleur.*

716 — Un manual scurt „Cînd să minţi şi cum", dacă ar fi publicat într-o formă atractivă şi nu prea scumpă, s-ar bucura fără îndoială de o mare căutare şi s-ar dovedi de un real serviciu practic multor oameni serioşi şi profunzi.

OSCAR WILDE, *Intenţiuni.*

717 — Mulţi oameni mint fiindcă li-e milă de semenii lor... eu ştiu asta ! Am citit undeva ! Spun minciuni frumoase, tulburătoare ca să-i însufleţească pe oameni ! Există minciună care aduce mîngîiere, care te împacă cu soarta... bunăoară, minciuna menită să justifice greutatea care a strivit mîna muncitorului... şi să-i scoată vinovaţi pe cei ce mor de foame... Eu cunosc aceste minciuni ! Cine-i slab de înger... şi cine trăieşte din vlaga altuia — acela are nevoie de minciună... Dar cine-i stăpîn pe sine... cine nu depinde de nimeni şi nu mănîncă din truda altuia — la ce i-ar folosi minciuna ?

M. GORKI, *Azilul de noapte, IV.*

718 — De cîte ori deschide gura, omul minte, şi de cîte ori îşi vorbeşte lui însuşi, adică de cîte ori gîndeşte ştiind că gîndeşte, omul se minte pe sine.

UNAMUNO, *Negură.*

719 — Cine poate despărți minciuna de adevăr din vorbele unui diplomat ?

STEFAN ZWEIG, *Maria Stuart.*

720 — Minciunile copiilor privesc fantezia, ale bărbaților prezentul, ale bătrînilor trecutul. Minciunile femeilor privesc toate domeniile.

721 — Minciuna care cruță suferințele e gingaș lucru.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

722 — Cînd minciuna a venit întîi și-ntîi pe pămînt, a prînzit c-un gazetar și-a fost poftită în gazdă la un avocat.

723 — În toate timpurile și pretutindeni, Minciuna a umblat goală prin paradisul Adevărului, iar Adevărul a umblat gol prin iadul Minciunii.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

724 — În toate declarațiile de dragoste ale bărbatului, minciuna e îmbrăcată în rochie de mireasă.

725 — Minciuna e de genul feminin.

T. MUȘATESCU, *Dicționarul umoristic al limbii române.*

MINISTRU

726 — Un om care se găsește pe malul unui rîu pentru a-l trece este înconjurat de o mulțime de barcagii ; fiecare se înghesuie în jurul lui ; fiecare își

oferă serviciile ; în fine, se pare că tot lucrul încetează în cinstea lui şi că toată lumea se ocupă numai de el.

Acelaşi om, de îndată ce a ajuns pe celălalt mal, nu mai produce nici o mişcare, nimeni nu-l mai ia în seamă şi e lăsat să meargă singur.

Acesta e chipul unui ministru atunci cînd intră în funcţie şi atunci cînd iese.

POPE, *Les Pensées de Pope.*

727 — Bautru, prezentîndu-i ministrului de finanţe Desmery un poet, îi zise : „Iată omul care vă va dărui nemurirea, dar trebuie ca şi dv. să-i daţi ceva din ce să trăiască".

„Domnule, îi răspunse Desmery, a lăuda un ministru de finanţe înseamnă a determina poporul să se dezlănţuie împotriva lui, înseamnă a trezi motanul adormit. Dacă poetul pe care mi-l aduceţi posedă taina de a face poporul să tacă măcar pe timpul vieţii mele, îi voi da din belşug cu ce să trăiască". Apoi, adresîndu-se poetului, îi zise : „Vă voi face pe plac în tot ce-mi stă în putinţă, dar cu condiţia ca muza dv. să fie mută în privinţa mea ; miniştri de finanţe nu sînt făcuţi decît numai pentru a fi blestemaţi".

Dictionnaire des gens du monde, II.

728 — Regii sînt cu miniştrii lor ca şi încornoraţii cu soţiile lor : ei nu ştiu niciodată ce se petrece de fapt.

VOLTAIRE, *Le Sottisier.*

729 — Nimic nu se poate compara cu calităţile unui ministru nou, decît doar defectele unui ministru demis.

E. BANNING, *Réflections morales et politiques.*

730 — Prietenul meu, ministrul de odinioară, avea un zîmbet pentru fiecare solicitator, din vreo două sute, cîţi îl aşteptau zilnic în vasta lui anticameră cu oglinzi. El era în stare de un singur curaj pe zi : de zece minute. Ieşea din biroul lui, defila, urmat de un şef-de-cabinet, pe dinaintea tuturora, da mîna cu toţi, se prefăcea că-i cunoaşte bine şi-i împăca integral, fără să-i satisfacă niciodată. Jumătatea publicului îl înjura, recuperată de cealaltă jumătate, cucerită de o politeţe excesivă. Nu cred că trebuie dusă atît de departe politeţea, pînă la mişelie.

TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

MINUNE

731 — Aşadar, dumneata nu crezi în minuni, domnule Kraus, i-a spus preotul. Bine, ascultă atunci această întîmplare : Odată, într-o vineri, am văzut un băieţaş mîncînd cîrnaţi în faţa unei case. Firește, faptul m-a zguduit într-atît încît am început să mă închin : „Doamne, Dumnezeule, vezi tu această ticăloşie ? Vezi cum se mănîncă în ziua de vineri carne ? Doamne, fă ca această casă să cadă peste nelegiuit !“ Dar deodată mi-am adus aminte că netrebnicul acela e prea mic pentru a-şi da seama ce păcat

îngrozitor săvîrşea. De aceea am început să înalţ o rugă şi mai fierbinte : „Doamne, Dumnezeule, iartă-l şi fă ca această casă să nu cadă peste micuţul nelegiuit !“ Şi află, domnule Kraus, că Dumnezeu a auzit rugăciunea mea şi casa aceea n-a căzut peste acel băiat.

Ei, acum crezi în minuni ?

J. HAŞEK, *Să rîdem cu...*

732 — Se întîmplă uneori ca un călugăr, predicînd de la amvon, să fie brusc întrerupt de un figurant din mulţime care-i strigă cu o surprinzătoare îndrăzneală că e un mincinos ; deodată figurantul se preface că-i apucat de demoni, se zbate ca un epileptic, iar predicatorul blînd îl converteşte şi-l vindecă în faţa mulţimii, iar scandaloasa comedie ia sfîrşit... Ajutat de complicele său, călugărul strînge atîta bănet, încît ar putea cumpăra uşor o episcopie de la un cardinal, unde amîndoi să trăiască o viaţă tihnită.

J. BURCKHARDT, *Cultura renaşterii în Italia.*

733 — „Curtea minunilor“ era numele cartierului din Parisul medieval unde locuiau vagabonzii şi cerşetorii, care-şi duceau viaţa speculînd diverse infirmităţi simulate ; cînd se întorceau acasă, aceste infirmităţi dispăreau „ca prin minune“ ; de aici numele cartierului.

TH. IOACHIMESCU, *Notă la Pescuitorii în apă tulbure de* BALZAC.

MÎNA

734 — Mîna este instrumentul instrumentelor.

ARISTOTEL

735 — Mîna nu este numai organul muncii, ea *este totodată şi produsul ei.* Numai prin muncă, prin adaptarea la operaţii mereu noi, prin transmiterea ereditară a formei deosebite pe care au dobîndit-o astfel muşchii, tendoanele, iar în intervale de timp mai îndelungate şi oasele, precum şi prin folosirea mereu repetată a acestor perfecţionări moştenite la îndeletniciri noi, tot mai complicate, mîna omului a putut atinge acel înalt grad de desăvîrşire care i-a permis să creeze asemenea minuni ca tablourile lui Rafael, statuile lui Thorvaldsen sau muzica lui Paganini.

FR. ENGELS, *Dialectica naturii.*

736 — Dar mîinile ? Cerem, făgăduim, chemăm, îndepărtăm, ameninţăm, rugăm, stăruim, ne legăm, înlănţuim, întrebăm, ne minunăm, numărăm (...), jurăm, încredinţăm, învinuim, osîndim, iertăm, înjurăm, dispreţuim, înfruntăm, necăjim, linguşim, lăudăm, binecuvîntăm, umilim, batjocorim, împăcăm, întărim, preamărim, petrecem, ne bucurăm, plîngem, ne întristăm, ne îngrijorăm, disperăm, ne mirăm, izbucnim, tăcem : şi mai ce ? În toate nenumăratele feluri ţinem isonul cît vrem limbii.

MONTAIGNE, *Eseuri, II.*

737 — Un instrument ciudat purtat la capătul braţului omenesc şi de obicei vîrît în buzunarul cuiva.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

MÎNIE

738 — Mînia-n oamenii cei buni
Se naşte moartă, se topeşte ;
În cei cuminţi un ceas trăieşte ;
În semidocţi trăieşte luni ;
Trei ani în proştii cei de gloată,
Iar în mişei — viaţa toată.

GEORGE COŞBUC, *Antologie sanscrită.*

739 — În lupta cu inamicii tăi este o mare greşeală să te laşi purtat de mînie şi nu de judecata sănătoasă. Căci mînia te stîrneşte spre neprevăzut, pe cînd judecata sănătoasă te ajută să nu suferi nimic şi în acelaşi timp să loveşti şi pe duşmanii tăi.

XENOFON, *Helenicele, V.*

740 — Lipseşte pe om de folosirea minţii şi-l orbeşte în aşa măsură încît de obicei el nu mai vede pericolul în care se aruncă. Îi astupă urechile astfel încît să nu audă raţiunea, şi-l face să scoată vorbe pe care le va regreta toată viaţa.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

741 — În a doua domnie în Ţara Moldovei, voind să ajungă mai repede la un conac şi „neputînd dă ploi şi dă noroaie", Duca vodă a tăiat capul unui căpitan ispravnic pentru că îi raportase că „s-au frînt ca-

răle şi nu vor putea trece codrul". Cronicarul (Bălenilor, N.N.) încheie : Acest fel dă mînie avea Duca vodă.

G. G. URSU, *Memorialistica în opera cronicarilor.*

742 — Chiar viciile şi defectele morale întrunesc uneori amintite trăsături ale sublimului sau frumosului cel puţin în felul în care sînt ele receptate de sentimentul nostru sensibil, fără un examen al raţiunii. *Mînia* unui om stîrnind spaimă este sublimă, aşa cum e mînia lui Achile în Iliada.

KANT, *Despre frumos şi bine.*

MOARTE

Moartea unui filosof

743 — Ultimile cuvinte înainte de moarte adresate de Socrate prietenilor care îl vizitaseră la închisoare : „Acum este ora să ne despărţim, eu ca să mor, voi ca să trăiţi. Care dintre noi păşeşte spre un lucru mai bun, nimeni n-o ştie fără de numai Zeul.

PLATON, *Apărarea lui Socrate.*

Moartea unui împărat filosof

744 — Iulian (Flavius Claudius, împărat între 361—363), rănit mortal de o suliţă, este adus pe scut în cortul său : „Mă supun, zise el, cu bucurie hotărîrilor veşnice, convins că cel ce se leagă de viaţă atunci cînd trebuie să moară, este mai laş decît acela care vrea să moară atunci cînd trebuie să trăiască. Viaţa mea a fost scurtă, dar zilele mele au fost pline. Moar-

tea, care este un rău pentru cei răi, este un bine pentru un om virtuos. Este o datorie pe care un înțelept trebuie s-o plătească fără să murmure. Eu am fost om și împărat, dar nici în viața particulară și nici pe tron n-am făcut nimic, cred eu, de care trebuie să mă căiesc".

Se întreținu în ultimul ceas despre nemurirea sufletului și muri, ca Socrate, vorbind cu prietenii săi.

Dictionnaire des portraits historiques, II.

Moartea unui domn român

745 — Astfel sultanul făcu semn să i se taie capul. Cînd Brîncoveanu văzu apropiindu-se călăul cu iataganul în mînă, începu să se roage și spuse fiilor săi aceste cuvinte: „Fiii mei, fiți curajoși. Am pierdut tot ce am avut în această lume; cel puțin să ne salvăm sufletul, să ne spălăm păcatele cu sîngele nostru". A fost decapitat Văcărescu, copiii lui Brîncoveanu, Matei, Radu, Ștefan, Constantin, în sfîrșit, sărmanul lor părinte, spectator la aceste scene de neînchipuită cruzime și de îngrozitoare barbarie.

DEL CHIARO, *citat după G.G. Ursu, Memorialistica în opera cronicarilor.*

Moartea unor poeți

746 — Poetul ține la o anumită rigoare, la exactitatea visului cu el însuși. Aproximațiile îl supără. Nu poate iubi „à peu-près-ul". În „Caietele lui Malte Laurids-Bridge" (Rilke) a povestit undeva următorul episod:

Poetul Felix Arvers era în agonie într-un spital. El murea dulce şi liniştit şi călugăriţa îl credea mai aproape de moarte decît era în realitate. Atunci ea strigă cu putere un ordin oarecare, arătînd unde se găseşte cutare obiect. Era o călugăriţă incultă şi destul de simplă ; nu văzuse niciodată scris cuvîntul „Coridor", pe care nu-l putea evita în acel moment. I se întîmplă astfel să zică „Colidor" fiindcă credea că se pronunţă aşa. Atunci Arvers respinse moartea. I se părea necesar ca mai întîi să clarifice aceasta. Deveni astfel lucid cu totul şi explică cum trebuie pronunţat cuvîntul „Coridor". Pe urmă muri. Era un poet şi ura aproximaţia ; sau poate adevărul singur i se părea important ; sau poate era supărat că trebuia să capete ca ultimă impresie aceea că lumea continua să existe aşa de neglijent.

MIHAI RALEA, *Interpretări.*

747 — Bunul Lucan osîndit la moarte de acel hain Nero, cînd să-şi dea sufletul, tot sîngele fiind aproape curs din vinele braţului [...] simţind că i se răcesc mădularele şi că inima i se opreşte, cel de pe urmă lucru de care-şi aminti fost-a stihul scris de el despre lupta de la Farsalia ; îl spuse şi muri cu versul pe buze.

MONTAIGNE, *Eseuri, II.*

748 — Brantôme povesteşte că Châtelard, un gentilom francez decapitat în Scoţia pentru că a avut îndrăzneala să mărturisească reginei dragostea lui ne-

săbuită, nu avu altă pregătire pentru moarte decît lectura unui poem de Ronsard.

Sosind ziua, zice acest istoric, şi fiind dus la eşafod, înainte de a muri, luă în mînă imnurile lui Ronsard şi, pentru mîngîierea lui veşnică, citi în întregime „Imnul morţii", care e foarte bine alcătuit şi potrivit pentru a nu te îngrozi de moarte, neavînd nevoie de nici un ajutor, de nici o carte religioasă, nici de slujitor bisericesc sau confesor.

Dictionnaire des portraits historiques, I.

749 — La înmormîntarea lui (a lui Boileau) s-a adunat o mulţime mare de oameni, fapt care o surprinsese atît de mult pe o femeie din popor, încît nu se putu reţine să nu zică : „A avut mulţi prieteni ; şi cu toate acestea se spune că vorbea de rău pe toată lumea".

Dictionnaire des portraits historiques, I.

750 — Numai în poezii moare omul din dragoste... în viaţa cea de toate zilele te consolezi.

BALZAC, *Mama vitregă, III.*

751 — În noaptea de... frînarul Ioan Popescu avînd serviciu de zi şi fiind de ieri beat, care dormise la vagoanele încărcate cu vinuri şi pesemne a abuzat prin efracţiune, sosind trenul de marfă 203, manevrînd în stare de beţie, a fost apucat între două tampoane şi omorît, lucru care i s-a mai întîmplat de atîtea

ori mai ales avînd serviciu la vagoanele cu băuturi. (C.F.R. Raport către şeful mişcării din partea şefului unei gări.)

I. L. CARAGIALE, *Opere, III.*

Discurs funebru

752 — Auzit la înmormîntarea unui om politic: „Decedatul era dintre acei bărbaţi cari-şi ridică din viaţă un piedestal, de unde numele lor zboară din gură în gură şi din secol în secol! Marile principii sunt totdeauna baza puternică şi solidă care face frontispiciul oricărui edificiu naţional: răposatul era dintre aceia. Fără asemenea răposaţi, o naţiune nu poate trăi. Să luăm dar cu toţii stindardul patriotic care era infiltrat în vinele şi-n inima ilustrului decedat, pe care-l plîngem că nu mai este între noi, şi să-l punem în fruntea noastră".

I. L. CARAGIALE, *Opere, III.*

753 — Şi de ce nu s-or fi aplaudînd discursurile funebre? Pe mort nu l-ar deranja, oricum e surd, iar oratorului, care tot nu ştie ce să facă cu foile manuscrise cînd vecinul îi înapoiază pălăria, i-ar face multă plăcere.

JULES RENARD, *Jurnal.*

MODA

754 — După cîte am citit şi eu de prin cărţi, cred că niciodată năstruşnicia pieptănăturii femeieşti n-a întrecut măsura ca în veacul al XIV-lea; se pare că

pe vremea aceea părul era clădit prin ridicarea a două conuri de-a dreapta şi de-a stînga creştetului, atît de înalte încît *fără* de ele doamnele păreau pitice de-a binelea — după cum *cu* ele se prefăceau în nişte coloşi. Monsieur Paradin ne spune că, aceste podoabe, care măsurau pînă la un cot, aveau vîrful ascuţit ca de clopotniţă, fiind prevăzute cu lungi fîşii de crep cu ciucuri, prinse de sus, şi fluturînd pe spate, ca nişte adevărate stindarde.

J. ADDISON, *The Spectator, 1711.*

755 — Sub Francisc al II-lea (1544—1560), bărbaţii găseau că o burtă mare dă un aer de majestate, femeile îşi imaginară că un fund mare produce acelaşi efect. Se confecţionau burţi mari şi funduri mari artificiale şi această modă a durat vreo trei-patru ani. Mai ciudat este faptul că atunci cînd a început această modă, femeile păreau să nu se mai sinchisească de obraz şi începură să-l ascundă. Purtau un „lup", un fel de mască, şi nu mergeau pe stradă, la plimbare, în vizită sau chiar la biserică decît mascate.

Dictionnaire des gens du monde, II.

756 — La începutul secolului al XVII-lea, în Spania, erau la modă ochelarii. „Toată lumea poartă ochelari, fără deosebire de vîrstă, de sex, tineri şi bătrîni, femei în vîrstă şi fete tinere, savanţi şi ignoranţi, preoţi mireni şi călugări. Se folosesc mărimi diferite, după deosebirile de condiţii : oamenii de prima categorie poartă ochelai mari şi largi şi îi leagă în spatele urechilor. Nimic nu este mai graţios decît să vezi

femei tinere, cu nasul împovărat de o pereche de ochelari care le acopere jumătate din obraji, fără să le servească vreodată la ceva ; căci ele îi păstrează toată ziua, deşi nu fac altceva decît să pălăvrăgească; iar unele dintre ele nu-şi părăsesc ochelarii decît pentru a se duce la culcare.

M. DEFOURNEAUX, *Viaţa în Spania secolului de aur.*

757 — O femeie care crede că se îmbracă bine nu bănuieşte, spune un scriitor, că îmbrăcămintea ei va ajunge cîndva la fel de caraghioasă ca pieptănătura Caterinei de Medici : toate modelele care ne-au prins în mreji vor îmbătrîni — poate — înaintea noastră, chiar şi rafinamentul.

VAUVENARGUES, *Maxime şi reflecţii.*

758 — Mărimea şlicelor, care de-abea se ţineau în echilibru pe creştetul boierilor, arăta înălţimea rangurilor ; aşa unii purtau calpace mici şi rotunde de pelcică de miel, alţii jumătăţi de şlicuri cu fund verde de postav ; iar protipendiştii se coronau cu oboroace atît de colosale, încît nu se găsea în Iaşi rădvan destul de încăpător ca să conţie doi logofeţi mari în costumul lor de paradă. Cînd o pereche de postelnici se urca în aceeaşi caleaşcă, şlicele lor erau expuse a să turti sub desele caramboluri ce făceau între ele pe stradele podite cu grinzi de lemn, şi, pentru a le feri de o deformare inevitabilă, bieţii boieri se îndemnau a rămînea numai în fesuri, aşezînd baloanele lor pe banca de dinainte a trăsurii. Nimic nu putea fi

mai comic decît acea sintrofie de capete fără şlice şi de şlice fără capete.

VASILE ALECSANDRI, *Constantin Negruzzi.*

759 — Moda e greu de definit fiindcă este un monstru care se naşte din sine însuşi şi, precum Saturn, îşi mănîncă propriii copii încă înainte ca noi să-i putem vedea. Monstrul e originar din Franţa, Dumnezeul lui e Frivolitatea, Marele lui Preot se numeşte Capriciu, Templul lui e Parisul şi Piaţa de vechituri e cimitirul lui.

ASZALAY JÓZSEF, *Szellemi omnibusz, I.*

760 — Uneori coafurile se înalţă pe nesimţite şi o revoluţie le face să coboare dintr-o dată. A fost o vreme cînd uriaşa lor înălţime punea obrazul unei femei la mijlocul făpturii ei. Altădată, locul acesta îl ocupau picioarele, tocurile formînd un piedestal care le ţinea în aer. Cui i-ar veni să creadă ? Arhitecţii au fost adesea obligaţi să înalţe, sau să coboare sau să lărgească uşile după cum toaletele femeilor pretindeau de la ei această schimbare şi regulile artei lor au fost subordonate acestor toane.

MONTESQUIEU, *Scrisori persane.*

761 — Dintr-o greşeală de paginaţie, un model de pălărie feminină a apărut într-un ziar bucureştean cu fundul în sus.

Partea interesantă în această eroare tipografică consta în faptul că, cu greu puteai observa greşeala. Tipograful a fost foarte încurcat. A aşezat clişeul în

toate direcţiile. L-a pus şi pe lat. În cele din urmă i s-a părut că poziţia normală a pălăriei este cu vîrful în jos.

Deşi a fost la mijloc o simplă eroare, partea curioasă a chestiei este că peste puţin timp un număr de doamne au apărut pe Calea Victoriei cu pălării întoarse... care nu erau de altfel întru nimic mai puţin stranii decît unele pălării dispuse viceversa. Iată încă un mod de a lansa o pălărie nouă de damă.

MIHAIL SEVASTOS, *Documente omeneşti.*

762 — S-a spus totdeauna că moda e o nebunie ; dar, pe alocuri, în secolul nostru nebunia e la modă.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

763 — Moda = Una căreia îi eşti fidel schimbînd-o.

T. MUŞATESCU, *Dicţionarul umoristic al limbii române.*

MODESTIE

764 — În întreaga sa viaţă, comunistul trebuie să dea dovadă de modestie şi simplitate, să combată manifestările de îngîmfare şi aroganţă, să ducă o viaţă familiară şi socială exemplară.

NICOLAE CEAUŞESCU, *Cuvîntare la Plenara C.C. a P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971.*

765 — Modestia şi smerenia sînt cele mai înalte,
Mai rare dureri —
Ale naturii, care atîtea-mparte cu risipă...

GOETHE, *Faust, I.*

766 — Platon fiind plecat la Jocurile Olimpice [...] fu găzduit la Olimpia cu niște oameni pe care nu-i cunoștea și care nu-l cunoșteau. Prin blîndețea obiceiurilor sale și prin discuțiile sale simple, fără parada filosofiei, Platon îi fermecă și și-i apropie în așa măsură, încît acești străini se felicitară de norocul care făcuse să fie împreună și să trăiască alături de un om atît de amabil. El nu le-a vorbit niciodată nici de Academie, nici de Socrate ; se mulțumi să le spună că se numea Platon. După închiderea jocurilor, acești străini venind la Atena au fost găzduiți de Platon. [...] „Arătați-ne, ziseră oaspeții, pe acest om celebru care poartă același nume cu dv. Duceți-ne la Academie, prezentați-ne acestui mare om ca să culegem ceva folos din vorbele lui." Platon, cu surîsul grațios care-i era obișnuit, răspunse : „Eu sînt acela".

HEUZET, *Histoire et maximes morales.*

767 — Modestia nu poate niciodată avea decît efecte bune, atît pentru noi înșine, cît și pentru societate. Un om cu pretenții limitate trăiește liniștit ; un om vanitos, dimpotrivă, este obligat mereu să pară ceea ce nu este. Dacă avem geniu și talent, modestia noastră este aceea care o dovedește mai bine ; dacă sîntem lipsiți de lumina spiritului, modestia noastră este cel mai bun mijloc de a ascunde ceea ce ne lipsește. Căci tot așa precum sfiala ne poate face să luăm o curtezană drept o femeie onestă, tot astfel modestia ne poate face să luăm un prost drept om de spirit.

POPE, *Les Pensées de Pope.*

768 — Poţi avea un suflet mare fiind modest ; nu poţi avea o atitudine trufaşă fără puţină neruşinare.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique II.*

769 — Falsa modestie este cea mai decentă dintre toate minciunile.

CHAMFORT, *Maximes et caractères, II.*

770 — Există falsă modestie, dar nu există fals orgoliu.

771 — Modestia îi prinde bine pe oamenii iluştri. Greu e să nu fii nimic şi să fii totuşi modest.

JULES RENARD, *Jurnal.*

MORALA

772 — Fontenelle, avînd aproape o sută de ani şi fiind surd, asista la o şedinţă a Academiei. Seriosul areopag i se părea foarte agitat şi-l întrebă pe vecinul său care era motivul. Este vorba, zise vecinul, de Piron ; se dezbate admiterea lui la Academie şi i se obiectează mereu faimoasa sa „Odă lui Priap" (o lucrare spirituală, dar foarte licenţioasă)... Ah, ah, replică Fontenelle, pentru asta se face atîta gălăgie ; ei bine ! dacă domnul Piron a făcut această odă către Priap, trebuie dojenit aspru ; iar dacă n-a făcut-o, nu trebuie primit.

C. D'AV., *Fontenelliana.*

773 — Mi se pare că orice ne face plăcere, fără să facă rău cuiva, este foarte bun şi drept.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, I.*

774 — Greşelile şi dezbinările noastre în morală provin cîteodată din faptul că socotim oamenii ca şi cum ar putea fi total vicioşi sau întru totul buni.

VAUVENARGUES, *Maxime şi reflecţii.*

775 — Bărbatul care face morală altora este de obicei făţarnic ; iar femeia care face morală altora este întotdeauna urîtă.

O. WILDE, *Lady Windermere şi evantaiul ei.*

776 — Nu există cărţi morale sau imorale. Cărţile sînt bine scrise sau rău scrise. Asta e tot.

O. WILDE, *Dorian Gray.*

777 — Bărbatul a creat două feluri de morală : una pentru sine şi alta pentru femeie ; una care-i permite să facă dragoste cu toate femeile şi una care îngăduie femeii, drept compensaţie pentru libertatea pierdută pe vecie, să iubească doar un singur bărbat.

AL. DUMAS, *Monsieur Alphonse.*

778 — Toţi burghezii care rostesc la fiecare pas : imoral, imoralitate, moralitate în artă şi alte prostii ca acestea, mă fac să mă gîndesc la una din acele Flori ale trotuarului, care, însoţindu-mă într-o zi la muzeul Luvrului, unde nu mai fusese niciodată, îşi ascundea privirea şi mă trăgea într-una de mînecă, spunîndu-mi — în faţa nemuritoarelor statui şi tablouri — : cum e cu putinţă să se expuie publicului asemenea neruşinări.

BAUDELAIRE, *după Sufletul lui Baudelaire de Stamatiad.*

779 — Dacă ar fi să scriu aici o carte de morală, ea ar avea o sută de pagini, iar 99 ar fi albe. Pe ultima aș scrie : „Eu nu cunosc decît o singură datorie, aceea de a iubi".

CAMUS, *Caiete.*

780 — Singura imoralitate care se pedepsește e aceea care strică altora. Ea își are însă rădăcinile în aceea care nu strică nimănui.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

781 — O operă de artă rămîne tot operă de artă, chiar dacă nu conține o idee morală. Dar dacă nu-i frumoasă, atunci nu mai e operă de artă, ci... precept moral. Frumusețea, așadar, e condiția esențială a operei de artă. Moralitatea ei nu-i decît un accesoriu întîmplător.

G. TOPÎRCEANU, *Propovăduirea clasicismului și morala în artă.*

MUNCA

782 — Munca este în primul rînd un proces între om și natură, un proces în care omul mijlocește, reglementează și controlează prin propria sa activitate schimbul de substanțe dintre el și natură. El însuși se opune naturii ca una din propriile ei forțe. Forțele naturale care aparțin trupului său, brațele și picioarele, capul și mîinile, el le pune în mișcare pentru a lua în stăpînire într-o formă utilă propriei sale vieți substanțele naturii. [...] Păianjenul efectuează operații asemănătoare celor ale țesătorului, iar albina face de rușine, prin construcția celulelor ei de ceară,

pe mulţi arhitecţi. Ceea ce deosebeşte însă de la început pe arhitectul cel mai prost de albina cea mai perfectă este faptul că el construieşte celula în cap înainte de a o construi în ceară.

K. MARX, *Capitalul, I.*

783 — Munca este izvorul oricărei avuţii, spun economiştii. Ea este într-adevăr acest izvor împreună cu natura, care îi furnizează materialul pe care ea îl transformă în avuţie. Dar munca este infinit mai mult decît atît. Ea este prima condiţie de bază a întregii vieţii omeneşti, şi anume în asemenea grad, încît într-un sens anumit, trebuie să spunem că *munca l-a creat chiar pe om însuşi.*

FR. ENGELS, *Dialectica naturii.*

784 — Munca liberă, despovărată de exploatare, constituie unica sursă a sporirii avuţiei naţionale, a înfloririi patriei, a prosperităţii poporului şi a bunăstării personale ; de aceea, ea trebuie înţeleasă ca o necesitate, ca o îndatorire de onoare a fiecărui cetăţean şi, totodată, ca principalul mijloc de afirmare a personalităţii umane, a forţei creatoare a fiecărui cetăţean.

NICOLAE CEAUŞESCU, *Expunere la Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste, 2—VI—1976.*

785 — Orice muncă adevărată este sfîntă ; ea înseamnă sudoarea feţei tale, sudoarea creerului şi a inimii ; ea cuprinde şi calculele unui Kepler şi meditaţiile unui Newton, toate ştiinţele, toate cîntecele închinate eroilor care au răsunat vreodată, fiecare

faptă eroică, fiecare martiriu, pînă şi acea „agonie a sudorii însîngerate" pe care toţi oamenii au nunit-o divină.

CARLYLE, *citat după Marx-Engels, Despre artă.*

786 — Nu aurul este bogăţia neamurilor, nu neavutul este sărăcia oamenilor. Avuţiile de aur sînt peritoare ; sărăcia harnică e o bogăţie ce nu să răpeşte ; munca e o bogăţie veşnică.

ALECU RUSSO, *Cîntarea Românei.*

787 — Pe cînd un om trîndav are nevoie de tovarăşi adesea mult inferiori, spre a-şi ucide timpul, omul muncitor îşi ajunge sieşi. Neputinţa de a se satisface pune pe un trîndav într-o dependenţă faţă de alţii, îl îndatorează la mii de sarcini pe care omul muncitor nu le cunoaşte, astfel încît, cînd zicem că „munca e libertatea", nu facem o metaforă.

JULES PAYOT, *Educaţia voinţei.*

788 — Nu există ceva mai frumos pe lume decît ceea ce e făurit prin muncă, de munca iscusită a omului, şi toate gîndurile, toate ideile noastre se zămislesc în procesul muncii, aşa cum ne arată în mod concludent istoria artei, a ştiinţei, a tehnicii. Ideea vine după faptă.

M. GORKI, *citat după Roşianu, Maxime şi cugetări ruseşti.*

789 — Cînd munca e o plăcere, viaţa-i frumoasă ! Cînd munca e o povară, viaţa-i robie, da !

M. GORKI, *Azilul de noapte.*

790 — Munca este legea lumii moderne, ce nu are loc pentru leneşi... Temeiul unui stat e munca... bogăţia unui popor nu stă nici în bani, ci iarăşi în muncă... Fiecare, şi mare şi mic, datoreşte un echivalent de muncă societăţii în care trăieşte.

MIHAI EMINESCU, *Articole politice.*

791 — Nu-i făptură care să muncească din greu ca omul ; prin natura lui, el e silit să-şi creeze în societate un cîmp vast de activitate şi pe acest cîmp e necontenit activ ; el clădeşte şi dărîmă, face legi şi le desface, îngrămădeşte mase de materie, şi cugetă, şi caută, şi suferă neîntrerupt. [...] În această trudnică muncă stă gloria şi măreţia omului şi, fiindcă el o ştie, nu încearcă să-şi mărginească sfera activităţii, ci e necontenit preocupat să-i lărgească graniţele.

RABINDRANATH TAGORE, *Calea desăvîrşirii.*

792 — Misionarii spanioli s-au trudit multă vreme să-i convingă pe băştinaşii din America de Sud să nu lucreze duminica, dar pînă la urmă s-au convins că ei nu lucrau nici în celelalte zile.

ANATOLE FRANCE, *Histoire comique.*

793 — Munca : unul din procesele prin care A agoniseşte proprietate pentru B.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

794 — Ador munca. Pot să mă uit ceasuri întregi la un om care lucrează.

JEROME K. JEROME, *citat după K. Petit, Dictionnaire des citations.*

Muzică
Muzicant amator

795 — Într-o seară eram cu Sinclair Lewis şi soţia sa Dorothy Thompson într-un restaurant elegant de pe Ringstrasse. (În Viena). Sinclair Lewis băuse puţin cam mult şi se dezlănţui. Se instală la orchestră printre instrumentişti şi se apucă să cînte magistral la trompetă, apoi la saxofon, în fine la vioară ; era o plăcere să vezi desfăşurîndu-se — desigur într-o manieră exhibiţionistă — o fiinţă atît de perfect dotată, o personalitate atît de puternică.

ALMA MAHLER-WERFEL, *Ma Vie.*

Muzică proastă

796 — Marcel Proust, într-o mică încercare intitulată *Elogiul muzicii proaste,* scrie următoarele : „Detestaţi muzica proastă, dar nu o disprețuiţi. Cîte melodii, fără nici un preţ în ochii artistului, servesc totuşi de confidenţe tinerilor romantici şi îndrăgostiţelor. Cîte albume, ale căror file sînt întoarse tremurînd în fiecare seară de mîini celebre, sau muiate de lacrimile celor mai frumoşi ochi, al căror melancolic şi voluptuos tribut ar încînta pe cel mai pur dintre maeştri — confidente ingenioase şi inspirate care înnobilează tristeţea şi exaltă visul ! Cum poporul, burghezia, armata, nobleţea au aceiaşi factori, purtători ai doliului sau ai fericirii, au şi aceiaşi invizibili curieri de dragoste, aceiaşi prieteni iubiţi. Sînt muzicanţii mediocri. Cutare ritornel supărător, pe care orice ureche bine înnăscută şi crescută refuză să-l asculte, a primit comoara a mii de suflete, păstrează

secretul a mii de vieți a căror inspirație vie sau consolație fidelă a fost".

MIHAI RALEA, *Scrieri din trecut.*

797 — Cei vechi au avut muzica prin care se clădeau de la sine zidurile Tebei, modernii au născocit pe aceea care ar fi în stare să dărîme piramidele.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

NAȚIONALITATE

798 — Cînd era băiețandru se zicea grec, mai în urmă intrînd în slujba unui sîrb, mai din bacșișuri, mai din camătă, mai din una alta, a prins chiag, s-a făcut capitalist ; apoi atunci, să-i fi zis cineva că nu era sîrb că da cu parul. Acum, de la o vreme încoace, a ieșit că este român și român neaoș, încă din cei din Macedonia ; ce o mai fi mîine Dumnezeu știe.

ION GHICA, *Un boier cum a dat Dumnezeu.*

NEBUN-NEBUNIE

799 — Cînd un om ia un dovleac drept o femeie, nu șovăie nimeni să-l creadă nebun, pentru că un asemenea caz este rar, cînd, însă, un bărbat o crede pe nevasta sa care i-a sădit o întreagă pădure de coarne pe cap credincioasă ca Penelopa și, în fericita lui închipuire, își binecuvîntează soarta, — pe un astfel de om nu-l numește nimeni nebun, pentru că acest lucru li se întîmplă multor bărbați.

ERASMUS, *Elogiul Nebuniei.*

800 — Nebun—Suferind de un mare grad de independenţă intelectuală ; neconformîndu-se etaloanelor de gîndire, vorbire şi acţiune, derivate de către conformişti din studiul propriei lor firi ; în dezacord cu majoritatea ; pe scurt, neobişnuit. Este demn de notat că oamenii sînt declaraţi nebuni de către nişte oficiali lipsiţi de vreo mărturie evidentă că sînt ei înşişi zdraveni la minte.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

801 — Fiecare om are cîte-o nebunie, dar cea mai mare nebunie, după mine, e să n-ai nici una.

N. KAZANTZAKIS, *Alexis Zorba.*

802 — Prostul şi nebunul samănă între ei prin aceea că gîndesc altfel decît omul cum trebuie ; dar nebunul e mîndru de aceasta, iar prostul, îndată ce începe a bănui deosebirea, nu. Însă precum nebunul numeşte nebuni pe ceilalţi, şi prostul numeşte proşti pe cei mai cuminţi decît dînsul.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

NECAZ

803 — Un necaz împărtăşit de mai mulţi e o adevărată petrecere.

ROMAIN ROLLAND, *Colas Breugnon.*

NERO

804 — Răspunsul lui Apollonius către Vespasianus este plin de învăţăminte excelente. Vespasianus l-a întrebat : Ce i-a adus lui Nero prăbuşirea ? Şi el i-a

răspuns : Nero ştia să cînte bine la harpă şi să o acordeze ; dar în cîrmuire, uneori întindea coarda prea mult, alteori o slăbea prea mult.

FR. BACON, *Eseuri.*

805 — Împăratul Nero care cînta pe scenă îi trimitea la moarte pe cei care adormeau, dar nici aşa nu putea ţine pe toată lumea trează, şi n-a lipsit mult ca pe Vespasian plăcerea unui pui de somn să-l coste viaţa.

J. J. ROUSSEAU, *Scrisoare către Dl. D'Alembert.*

NEURASTENIE

806 — Neurastenic : un om sănătos care are o boală mortală.

JULES RENARD, *Jurnal.*

NOROC-NENOROC

807 — Norocul nu ieste alta, numai lucrurile ce ni să prilejescu şi ni să întîmplă, ori bune ori rele, zicem acelor întîmplări norocul. De ni să prilejescu lucruri bune şi pe voie, zicem noroc bun ; de ni-s împotrivă, au peste voie şi cu scădere, zicem norocul rău.

MIRON COSTIN, *Înţelesul pildelor ce sîntu în stihuri.*

808 — *Norocul* e o femeiuşcă
Ce nu stă locului o clipă.
Ţi-alintă părul, fruntea-n pripă,
Te pupă, zboară ca din puşcă.

Nenorocirea-n schimb, cu dor,
La piept te strînge, să-i rămîi.
Ea n-are, zice, nici un zor :
Şi-ţi stă-mpletind la căpătîi.

H. HEINE *(traducere de Ion Frunzetti).*

809 — Bagajul celui care umblă după noroc trebuie să fie cît mai uşor.

BALZAC, *Pielea de şagri.*

810 — Cine nu se socoate norocos, e nenorocos.

S. BUTLER, *Şi tu vei fi ţărînă.*

811 — Norocul de a avea har nu ajunge deloc, mai trebuie să ai harul de a avea noroc.

BERLIOZ, *citat după Dict. des citations.*

812 — Norocul e prea puţin şi lumea prea multă.

I. L. CARAGIALE, *Opere, III.*

813 — Fiecare om are un urs al său. Acela are rînduiala să umble şi să lucreze pentru omul lui. Cel norocos are un urs slab şi ogaratic — căci acel urs umblă, caută, se străduieşte şi se sfarmă pentru domnul său, ca să le aibă pe toate de-a gata şi să-i iasă în plin ; pe cînd cel fără noroc are un urs leneş, care toată ziua şade la umbră de zmeură şi se sparge de gras.

M. SADOVEANU, *Fraţii Jderi.*

814 — Ofensează mai presus de orişice intelectul, aşa-numitul noroc, mai ales că nu poate să-l defi-

nească, mărginit să ia notă de existența lui din rezultate. La o sută de oameni înzestrați și pregătiți aproape la fel, ar trebui să iasă o sută de consecințe asemănătoare ; dar chiar în preciziunea matematică factorii apropiați la plecare, dau comparativ rezultate exacte și disproporționate, ca spițele unei roți, vecine și încrucișate la centru și diametral opuse la circonferință. Șase este cu unul mai puțin decît șapte ; totuși, multiplicat fiecare prin sineși, primul dă treizeci și șase, pe cînd cel de-al doilea patruzeci și nouă, distanțat în rezultat cu treisprezece, care-i dublul factorului inițial, mai mult și mai puțin cu unul...

Dincoa de matematică, rezultatul multiplicării individului cu propria lui durată, ceea ce ar reprezenta egalul difuzat în timp al cifrei înzestrărilor hotărîte, este adesea monstruos în amîndouă sensurile, dintr-o sută de concurenți unul ieșind de o mie de ori înaintea celorlalți nouăzeci și nouă, iar alții rămînînd de zece mii de ori îndărăt.

TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

NUME

815 — Unii oameni poartă cîte trei nume, de teamă să nu ducă lipsă ; au nume pentru țară și pentru oraș, pentru serviciu sau pentru ocupația lor. Alții au un singur nume bisilabic, pe care îl înnobilează prin particule de îndată ce ajung mai înstăriți. Unul, prin suprimarea unei silabe, face dintr-un nume necunoscut un nume ilustru ; altul, prin schimbarea unei litere în alta, se travestește și din Syrus ajunge Cyrus. (Syrus = sirian, în latină ; Cyrus = rege persan,

N.N.). O seamă de oameni îşi leapădă numele, pe care şi le-ar putea păstra fără umilire, ca să-şi ia altele mai frumoase, lucru din care nu au decît de pierdut prin comparaţia pe care o face mereu lumea între cei ce le poartă şi bărbaţii de seamă care le-au purtat. În sfîrşit, mai sînt şi unii care, deşi născuţi la umbra clopotniţelor parisiene, ţin să fie flamanzi sau italieni, de parcă n-ar exista oameni de rînd în orice ţară, şi lungesc numele franţuzeşti cu o terminaţie străină şi cred că provii dintr-o familie mare dacă vii de departe.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

OBICEI

816 — Platon dojenise un copil care se juca cu nişte nuci ; acesta-i răspunse : „Mă dojeneşti pentru nimica toată". — „Obişnuinţa, zise Platon, nu este nimica toată."

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

817 — Cînd obiceiul e bun, el este o garanţie aproape sigură pentru un sfîrşit fericit ; căci cum spune italianul : L'uzanza della culla, difficilimente s'annula. / (copilul) obişnuit a fi legănat, este greu de dezvăţat /. — Dar cînd este rău, este o cătuşă de care te debarasezi greu. El se instalează atît de încet, încît nici nu i se observă progresul pînă ce nu devine stăpînul absolut al inimii noastre. De aceea înţeleptul e mereu de pază şi veghează cu grijă pentru a-l împiedica să-şi stabilească domnia asupra lui. El este în sufletul omului protectorul crimei, el adoarme, orbeşte şi împietreşte conştiinţa, fardează viciul, îl travesteşte,

îi ia toată urîţenia şi merge pînă acolo că-l face să fie privit drept virtute. În fine, el duce pe vinovat în prăpastie, fără ca acesta să observe ; îi răpeşte libertatea fără ca acela să regrete, şi-l ţine în lanţuri fără ca să le simtă greutatea. Devine atît de familiar încît trece drept natural. De aici a venit proverbul : Consuetudo altera natura. (Obiceiul e a doua natură). Obiceiul otrăveşte raţiunea şi o face incapabilă de gînduri salutare. El distruge însăşi cauza care l-a născut, diminuînd plăcerea care se afla la început în păcat ; cu toate acestea el formează nişte lanţuri din care este ca şi imposibil să te eliberezi.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, II.*

818 — Cînd cei din Creta, în vremi de demult, voiau să blesteme un om, rugau zeii să-l facă să capete un obicei prost.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

819 — Obiceiul este o a doua natură şi nu mai puţin puternică decît prima.

MONTAIGNE, *Aforisme.*

OCAZIE

820 — ...Şi-n viaţă-aşa-i : prilejul, el,
E marele cîrmaci al faptei omeneşti.

SOFOCLE, *Electra.*

821 — Ocazia de a face rău se află de o sută de ori pe zi, iar cea de a face bine odată pe an.

VOLTAIRE, *Zadig.*

OGLINDA

822 — Socrate îi sfătuia pe tineri să folosească mereu oglinda, ca aceia cu un chip frumos să dobîndească o purtare la fel, iar cei urîţi să-şi ascundă lipsurile prin educaţie.

DIOGENES LAERTIOS, *Vieţile şi doctrinele filosofilor.*

823 — Sînt oglinzi pentru trup, nu sînt oglinzi pentru spirit.

GRACIAN, *Oracolul manual.*

824 — Niciodată oglinda n-a spus unei femei că e urîtă.

Proverb francez, citat după Maloux, Dict. des proverbes.

825 — Cei prea frumoşi şi cei prea urîţi nu ţin oglindă în casă.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

OM

826 — În lume-s multe mari minuni ;
Mai mari ca omul însă nu-s !

SOFOCLE, *Antigona.*

827 — Din tot ce-n lume mişcă şi răsuflă
Nimic mai şubred pe pămînt ca omul.

HOMER, *Odiseea, XVIII.*

828 — Nu trebuie să uităm nici un moment că mai presus de orice se află omul.

NICOLAE CEAUȘESCU, *Conferința națională a P.C.R. din 19—21 iunie 1972.*

829 — Formarea omului nou, constructor conștient al celei mai drepte orînduiri sociale, constituie cea mai mare și mai complexă sarcină, cea mai nobilă răspundere, îndatorirea revoluționară de onoare a partidului nostru comunist.

830 — Trebuie să existe deplină claritate : nu ne propunem și nu ne putem propune uniformizarea omului. Aceasta ar fi o absurditate, un non sens. Noi acționăm pentru formarea unui om de omenie, cu o pregătire multilaterală, a unuĭ comunist de omenie.

NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la încheierea lucrărilor Congresului educației politice și al culturii socialiste 4—VI—1976.*

831 — Desigur, omul este o înfiripare uimitor de vană, felurită și unduitoare ; anevoie se poate întemeia o judecată statornică și desăvîrșită în cele ce-l privesc.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

832 — Omul trebuie, în propriul său interes, să-i iubească pe ceilalți oameni, deoarece sînt necesari bunăstării sale... Morala îi dovedește că dintre toate ființele *Cea mai necesară omului este omul.*

HOLBACH, *Sistemul social.*

833 — Adevărat este cum glăsuieşte o vorbă veche, că omul e tare ca fierul şi slab ca oul.

MIHAI SADOVEANU, *Nicoară Potcoavă.*

834 — Nu ne tragem din maimuţă, dar ne îndreptăm spre ea cu paşi repezi.

GOBINEAU, *citat după Camus, Caiete.*

ONOARE

835 — Onoarea seamănă cu ochiul ; nu poate răbda nici cea mai mică impuritate fără ca să nu sufere în întregimea ei. Este ca o piatră preţioasă căreia cel mai mic defect îi scade considerabil preţul. Este o comoară pe care n-o poţi recîştiga niciodată dacă din nenorocire ai pierdut-o. [...] Înţeleptul o păstrează ca pe o rezervă pentru nenorocirile ce i s-ar putea întîmpla ; cel nesocotit o investeşte în fiecare clipă pentru nimicuri. Un corp fără viaţă este un cadavru, iar un om fără onoare este un mort de care toată lumea se fereşte cu dezgust, căci se pare că miroase urît.

Onoarea este atît de unitară în sine încît nu poate suferi nici o diminuare în nici una din părţile ei fără ca să nu dispară într-o clipă în întregime. Iată pentru ce nu există un om semi-necinstit. Cînd ai avut nefericirea să suferi cel mai mic eşec, ai ajuns la un faliment total.

Onoarea şi viaţa puse la cîntar au aceeaşi greutate, dar de îndată ce se ia onoarea de pe cîntar, viaţa nu mai are nici o greutate.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

836 — Vechii romani au pus să se construiască două temple legate unul de altul : unul era închinat virtuții, celălalt onoarei. Ele erau astfel așezate că nu puteai intra în templul onoarei decît trecînd, mai întîi, prin templul virtuții.

Dictionnaire des gens du monde, II.

837 — Onoarea este deja pîngărită atunci cînd are nevoie să fie reparată.

M. DUCLOS, după *Dictionnaire des gens du monde, II.*

ONORURI

838 — E sigur că rațiunea permite să fii bucuros de onoruri, dar fără a le pretinde și fără a le aștepta. Primirea lor poate augmenta fericirea noastră, dar lipsa lor nu trebuie să ne-o strice.

D'ALEMBERT, *Esprit, maximes et principes.*

839 — Regele Carol I al Angliei, condamnat la moarte pentru despotism și trădare, a fost decapitat cu toate onorurile (1649), construindu-se un eșafod special lipit de palatul regal pe care a trecut direct din camera sa. Ludovic al XVI-lea al Franței, și el trădător, a fost decapitat pe eșafodul comun dintr-o piață a Parisului.

TH. IOACHIMESCU, *Notă la Salonul de vechituri de* BALZAC.

840 — Eșafodul conetabilului de Saint Paul este bogat tapițat cu crini, are o perniță de îngenuncheat,

tulpanul de legat la ochi era de catifea stacojie ca să nu-l jeneze, călăul nu a mai executat niciodată pe nimeni, ceea ce e un privilegiu.

E. BARBU, *Caietele Prinţepelui, IV.*

841 — Dimitri Bogrov, asasinul lui Stolîpin, obţine favoarea de a fi spînzurat în frac.

CAMUS, *Caiete.*

OPINIE

842 — Opiniile oamenilor nu sînt primejdioase decît atunci cînd întîmpină piedici sau atunci cînd unii îşi închipuie că sînt obligaţi să-i facă pe alţii să gîndească cum gîndesc ei.

HOLBACH, *Sistemul naturii.*

OPTIMISM-PESIMISM

843 — Democrit şi Heraclit au fost doi filosofi, dintre care cel dintîi, găsind deşartă şi de rîs starea omului, nu ieşea în lume decît cu o faţă batjocoritoare şi rîzînd.

Heraclit, fiindu-i milă şi înduioşat de aceeaşi stare a noastră, avea faţa mereu întristată şi ochii plini de lacrimi.

MONTAIGNE, *Eseuri (Vezi şi Juvenal, Satire, X.)*

844 — Ce este optimismul ? Vai, este furia de a susţine că totul e bine atunci cînd îţi merge rău.

VOLTAIRE, *Candide.*

845 — Optimismul [...] îmi pare nu numai ca un mod de gîndire absurd, ci de-a dreptul criminal, ca o ironie amară la adresa nesfîrşitelor suferinţe ale omenirii.

SCHOPENHAUER, *Lumea ca voinţă şi reprezentare.*

846 — Optimist este acela care crede că e mai uşor să fii căsătorit decît să fii logodit.

ANONIM, ENGLEZ

847 — Cînd se întîmplă o nenorocire :
optimistul înflăcărat suferă cumplit,
cel căruia lucrurile-i merg prost suferă aşa şi aşa,
pesimistul total se bucură pentru că a avut dreptate.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

Pastel optimist

848 — Cînd plouă lin în primăvară,
Toţi zic : „Să dea Domnul să dea !"
Şi de te culci pe prisp-afară
Mai vezi pe cer şi cîte-o stea...
— E cald, şi ploaia răcoroasă
Ozon în aerul curat
În urmă-i lasă ; drăgăstoasă
Natura toată-i un pupat.
— Se pupă corbi, de bucurie
Că au scăpat de iarna grea
Se pup' brabeţi cu gălăgie,
Şi iată şi o rîndunea...

— Şi-o barză... calcă cu măsură
Cu pasul grav, explorator,
Se plimbă chiar prin bătătură
Cu aerul nepăsător.
— Cînd plouă toate germinează
Pămîntul liber de zăpezi,
Spălat de ploi, se decorează
Cu mii de mii de muguri ve'zi.
— În ţarini grîul încolţeşte,
În dealuri via o dezgrop ;
De ploaie tot se-nveseleşte,
Pe orice frunză e un strop.
— Şi soarele o caldă rază
Trimite pe furiş prin nori ;
Iar flori şi păsări ca să-l vază
Se-nalţă, zboară către zori.

I. L. CARAGIALE

Pastel pesimist

849 — Tot plouă ! A ! Ce primăvară !
Cum curge fără să mai stea,
Se-ntinde ceaţa grea p-afară,
Pe cerul sumbru nici o stea.
— E frig... şi apa mocirloasă
Infectă aerul curat,
La cîmp e baltă mlăştinoasă
Şi codrul doarme întristat.
— Sunt trişti şi corbi-n deal la vie,
Cobesc din nou a iarnă grea ;
Plouate vrăbii cad o mie,
Nu vezi zburînd o rîndunea.

— O barză, cu pas de măsură
Sosește ca explorator...
Și plouă... plouă...-n bătătură,
Pustiu... Departe pleacă-n zbor.
— Tot plouă, plouă, inundează...
Mai vin și ape din zăpezi ;
Umflate, apele spumează,
Torente curg din codrii ve'zi.
— În țarini grîul putrezește,
Sub piatră-n deal vii se îngrop ;
De ploi plugarul sărăcește,
Mălai, făină, nu e strop.
— Și soarele, o slabă rază
Cînd o mai pierde printre nori,
O tristă baltă luminează
Fără apus și fără zori.

I. L. CARAGIALE

Pessimisme

850 — Quel train de vie est-il bon que je suive,
Afin, Muret, qu'heureusement je vive ?
Dans les palais il n'y a que procès,
Noises, débats, et querelleux excès,
Les maisons sont de mille soucis pleines,
Le labourage est tout rempli de peines,
Le matelot familier du labeur
Dessus les eaux pâlit toujours de peur,
Celui qui erre en un pays étrange,
S'il a du bien il craint qu'on ne le mange ;
D'être indigent, c'est une grande douleur,
Le mariage est comblé de malheur,

Et si l'on vit sans être en mariage,
Seul et désert il faut user son âge,
Avoir enfants, n'avoir enfants aussi
Donne labeur, donne soin et souci.
La jeunesse est peu sage et malhabile,
La vieillesse est languissante et débile,
Ayant toujours la mort devant les yeuv
Donques, Muret, je crois qu'il vaudrait mieux
L'un de ces deux : ou bien jamais de n'être,
Ou de mourir sitôt qu'on vient de naître.

RONSARD

Iată şi replica optimistă a lui Baïf :

Optimisme

851 — Tout train de vie est bon que tu suives,
Afin, Muret, qu'heureusement tu vives.
Dans les palais sont punis les excès,
Par bon conseil s'apaisent les procès.
Vois les maisons de mille plaisirs pleines ;
Le labourage est plein de douces peines ;
Le matelot, par un peu de labeur,
Jouit du gain délivré de la peur.
Celui qui erre en un pays étrange,
Si'l a du bien, à son plaisir le mange,
Si'l n'en a poit, il en est moins troublé
Le marié vit de joie comblé ;
Celui qui vit sans être en mariage
Seul, sans travail, passera son dur âge.
Avoir enfants, n'avoir enfants aussi,
Ne donne plus l'un que l'autre souci.

La jeunesse est gai, belle agréable ;
La vieillesse est rassise et vénérable,
Qui le passé remet devant les yeux.
Donques, Muret, je crois qu'il vaudrait mieux,
Si l'on pouvait ne cesser jamais d'être
Que de mourir sitôt qu'en vient de naître.

ANTOINE DE BAÏF

Sau, pe româneşte :

Pesimism

850 — Ce mod de viaţă, oare, e bine să nutresc
Ca-n plină fericire, Muret, să vieţuiesc ?
Pentru că în palate nu sînt decît procese
Dispute fără noimă şi jalnice excese.
Precum în case grija ne bîntuie pe noi
Tot astfel plină-i munca în cîmpuri de nevoi
El, matelotul însuşi, cu munca lui deprins
Tribut plăteşte apei cînd frica l-a cuprins.
Iar cel ce rătăceşte aiurea-n ţări străine
De-i este bine astăzi i-e frică pentru mîine.
Şi mare-i şi durerea atunci cînd eşti sărac
Şi-n casa ta necazuri peste necazuri zac ;
Dacă-ţi petreci viaţa, întreagă,fără' de un cămin —
Rămîi pustiu şi singur, în anii care vin.
De ai sau n-ai copii, aceasta e totuna
Necazurile, iată, sosesc întotdeauna.
Nebună şi stîngace de este tinereţea,
Sleită, fără'de vlagă, în schimb, e bătrîneţea.

Şi moartea să-ţi apară, aproape, zi de zi,
Deci, Muret dragă, cred că mai bine-ar fi
Ori să nu vezi lumina pe-acest pămînt durut
Ori să sucombi îndată ce mama te-a născut.

RONSARD *(Trad. de prof. Lucia Vlad).*

Optimism

851 — Orişice mod de viaţă e bine să nutreşti
Ca-n plină fericire, Muret, să vieţuieşti.
'N palatul ce nu-i cumpăt e clipa pedepsită,
Prin sfaturi bune, drepte, e cearta potolită.
Şi casele-s mai pline de mii de bucurii
Cînd roade iscă munca pe-ntinsele cîmpii.
Pe mare, matelotul, în muncă străduind
Cîştigă şi de frică eliberat fiind—
El nu mai rătăceşte aiurea-n ţări străine —
Cît este bine astăzi, se bucură de mîine,
Iar dacă totuşi viaţa nu îl preafericeşte
Nu-şi înnegreşte ziua şi noaptea nu iubeşte.
În timp ce-nsurăţelul plăcerile urmează,
Cel singur, niciodată, cămin nu îşi durează,
Dar dînsul, fără grijă, l-adîncă bătrîneţe
Nu-şi mai doreşte pruncii visaţi în tinereţe.
Senină-i va fi viaţa orice l-ar fi durut
Frumoasă-i tinereţea şi veselă mai mult,
Stimată-i bătrîneţea şi bine chibzuită
La cel ce se gîndeşte la ea chiar ş-o clipită.
Nu-ţi stea gîndul la moarte în fiecare zi.

Deci, Muret dragă, cred că mai bine-ar fi
Mulţi ani să ne petrecem pe-acest iubit
pămînt
Decît în grabă paşii să-i ducem spre mormînt.
ANTOINE DE BAÏF *(Trad. de prof. Lucia Vlad.)*

852 — Nu vă încredeţi în omul care găseşte că totul e bine, în omul care găseşte că totul e rău şi încă şi mai puţin în omul care este indiferent la toate.
JOHANN KASPAR LAVATER

853 — Viaţa este o tragedie pentru cel care simte, şi o comedie pentru cel care gîndeşte.
LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

854 — Cînd se spune că viaţa este bună sau cînd se spune că este rea, se enunţă un lucru fără sens. Trebuie să spunem că este bună şi rea în acelaşi timp, căci ea şi numai prin ea înţelegem ideea binelui şi a răului. Adevărul este că viaţa este delicioasă, oribilă, fermecătoare, cumplită, dulce, amară şi că ea este totul.
ANATOLE FRANCE, *Grădina lui Epicur.*

ORCHESTRA

855 — Muzica lui Nicolescu (Clucerului Alecu Nicolescu de la Rîmnic) fusese organizată de celebrul maestru de graţii Cocoratu. Banda aceasta se compunea din şase ţigani robi ai Clucerului Alecu, care cîntau cu degetele asupra coardelor instrumentelor atîrnate de gît, prin mişcarea capului la dreapta şi la

stînga şi suflau într-un muscal sau nai înfipt în cravată la înălţimea buzelor. Un mandolinist, care şi acesta, deosebit de dulcele său instrument, sufla şi el printr-o dispoziţiune identică în fluierul lui Pan ;

Un sunător de pirostii care ca şi ceilalţi cînta şi el din fluierul lui Pan ;

Al şaselea artist, cel mai încărcat din toţi, avea legat de un genunche o tobă, şi de celălalt un ţimbal, la piept un fluier de Pan, ca şi ceilalţi tovarăşi, şi pe cap o căciulă de metal cu zorzoane şi clopoţei care făceau mare sunet cînd scutura pe la soroace.

ION GHICA, *Un bal la curte în 1827.*

ORGOLIU

856 — „O, tu, deşarta stăpînirii slavă !
Deşert orgoliu, poreclit renume !
Stîrneşte-amăgitoarea ta otravă
Un vînt smintit-onoarea-zis pe nume.
O, cum reverşi pedeapsa ta grozavă
Pe cei ce te iubesc mai mult pe lume !
Ce crime, ce cruzimi, ce crunte cazne,
Încerci pe pielea lor — şi ce năprazne !

CAMOES, *Lusiada, cîntul IV.*

857 — Orgoliul celor mici constă în a vorbi totdeauna despre sine. Orgoliul celor mari constă în a nu vorbi niciodată despre ei înşişi. Acest ultim orgoliu este mai distins, dar el este insultător pentru tovarăşii acestora. Aceştia vor să spună : „Domnilor, D-voastră nu meritaţi osteneala ca eu să caut să fiu stimat de dumneavoastră".

Tot omul are orgoliu, tot omul este simțitor. Cel mai isteț este cel care știe să-și ascundă cel mai bine jocul.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, VII.*

Orgoliu pedepsit

858 — Era solul de la craiul leșescu un om mare, anume cneazul Zbaraj ...Ieșindu-i Ștefan vodă (Tomșa, N.N.) o milă de loc înainte cu cîteva gloate, în carătă cu sine solul nu l-au poftit, nice au primit să hie la masa lui Ștefan-vodă, la ospăție. Iară Ștefan-vodă și la purcesul lui din Iași spre Țarigrad, iară l-au petrecut cu cinste, pînă la locul unde au făcut apoi Barnovschii-vodă un hălășteu...

Acolea l-au tîmpinatu călărașii de la Țarigrad, cu vestea că s-au schimbat veziriia și au stătut veziriu unul ce-i era lui Ștefan-vodă priietin. Cum au înțăles din călărași de veziriia acéluia veziru veste, îndată au dzis gloatelor să să întoarcă și în loc s-au întorsu și singur, poftorindu (repetînd, N.N.) cu glasul: „Lase, cîine leșe, că te voi purta eu". Și neluîndu-și nice dzua bună de la sol, s-au întors la scaun și au trimis și înaintea solului, pen țară, pe la toate conacele, de i-au tăiatu obroacele (tainurile).

MIRON COSTIN, *Letopisețul Țării Moldovei.*

Orgoliu satisfăcut

859 — Iară de iarnă vinit-au alt sol din Țara Leșască, mai mare, pre anume Lișcinschii, voevoda Poznavschii...

Și au ieșit Antiohii-vodă înainte pe Bahluiu, cale de un ceas, și aș̀è tot alături au venit cu dînsul pănă la gazda lui. Și apoi a doua dzi Antiohii-vodă l-au poftit pe sol la curtea domnească, la cinste. Deci acel sol să ținè prè mare, [...] Și i-au răspunsu lui Antohii-vodă, de-i va ieși înainte să-l întîmpine la giumătatea de scări a cerdacului, va veni la cinste, iar de nu-i va ieși înainte aș̀è, nu va veni. Deci aș̀è s-au aședzat : să să scoboare Antiohii-vodă pănă la trii scări și solul să să suie iar pănă la trii scări. Și la al șapteli scară, unde este giumătatea, să să închine unul altuie, și aș̀è alături să margă pînă în casă. Și la băut tot odată să bè amîndoi.

ION NECULCE, *Letopisețul Țării Moldovei.*

860 — Orgoliul cel mai vătămător nu este cel ce izvorăște din propria prețuire, ci acela care ia naștere din prea puțina considerație față de ceilalți.

GRILLPARZER, *Întîmplări din vremea mea.*

861 — Orgolioșii care ne măsoară de sus în jos sînt de obicei niște proaspeți sosiți de jos în sus.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Blouettes.*

OSPĂȚ

862 — Există o carte foarte plăcută a lui M. Varro între satirele menipee, întitulată „Nu știi ce aduce o seară tîrzie", în care se tratează despre numărul potrivit de oaspeți și despre însăși aranjarea ospățului. El spune că numărul comesenilor poate să în-

ceapă de la numărul grațiilor și să ajungă pînă la al muzelor, adică să pornească de la trei și să se oprească la nouă, astfel încît, cînd sînt foarte puțini să nu fie mai puțini de trei, iar cînd sînt mulți să nu fie mai mulți de nouă.

Însuși ospățul — zice el — are următoarele patru condiții, și atunci e desăvîrșit, cînd le împlinește pe toate acestea, și anume : dacă oamenii sînt binecrescuți, dacă locul e potrivit, dacă timpul e bine ales, dacă pregătirea e deosebită.

Comesenii nu trebuie să fie nici prea vorbăreți, nici muți, fiindcă elocința își are locul la tribunal și la senat, iar tăcerea trebuie să fie nu la o petrecere, ci în dormitor.

AULUS GELLIUS, *Nopțile Attice.*

Condițiile unui ospăț desăvîrșit după Brillat-Savarin

363 — Numărul oaspeților nu trebuie să treacă de doisprezece pentru ca tot timpul discuția să poată fi generală.

Oaspeții trebuie astfel aleși încît să aibă profesii diferite, dar gusturile să le fie asemănătoare și, în afară de aceasta, să se cunoască între ei astfel încît să nu mai fie necesară uricioasa formalitate a prezentărilor. [...]

Bărbații să fie spirituali, dar nu încrezuți ; femeile să fie drăguțe, dar nu prea cochete. [...]

Ospățul fiind ultima activitate a zilei, ritmul lui trebuie să fie lent, moderat, oaspeții să se comporte

ca niște călători care trebuie să ajungă deodată la aceeași țintă.

BRILLAT-SAVARIN, *Physiologie du Goût.*

Ospețe deosebit de scumpe

864 — El (Vitellius) se invita în aceeași zi la diverse persoane și fiecare masă nu costa gazda mai puțin de 400 000 de sesterți. Cea mai faimoasă fu masa pe care i-o dădu fratele său la sosirea din Asia și la care, se spune, s-au servit 2 000 din cei mai aleși pești și 7 000 păsări. El însă a depășit această masă la inaugurarea unei tăvi pe care, din cauza mărimii enorme, o numea mereu scutul Minervei, [...] în această tavă amesteca ficați de nisetru, creieri de fazani și păuni, limbi de flamingi, lapți de mrene, căutate de corăbieri și trireme cu sîrg de la Parția pînă la strîmtorile Helespontului.

C. SUETONIUS, *Viețile celor doisprezece cezari.*

865 — La sfîrșitul secolului al XVI-lea, la Salamanca, obținerea licenței îi costa foarte scump pe candidați. În afară de bacșișuri și gratificații, erau obligați să ofere, tuturor membrilor facultății, un ospăț al cărui meniu era stabilit pînă la ultimul amănunt de *Ceremonial :* „Salata trebuie să fie compusă din diverse soiuri de fructe, legume, chitre, dulcețuri, migdale glazurate, cireșe zaharisite, ouă și alte produse, care intră într-o «salată regală»... După salată se servesc ouăle... După ouă vine rîndul unei mîncări din vînat, tot ce poate fi mai bun în acel sezon, ca de pildă pui de potîrnichi, pui, porumbei

pe albuș, sau alte lucruri care să fie de cel mai bun și mai rafinat gust. Apoi se servește o mîncare cu tocătură de pasăre, cu felii de slănină, cîrnați, bucăți de iepure și de vițel, felioare de lămîie și alte produse, pentru a o asezona... Vine apoi mîncarea de pește, care trebuie să fie cel mai fin care se găsește în acel sezon, cum ar fi somnul, țiparul sau dorada... Trebuie apoi servit desertul care, în mod normal, se compunea din ouă «á la royale». Pentru a încheia masa, se servește brînză cu măsline de Sevilla, bomboane cu anason și cîte o jumătate livră de dulciuri înfășurate cu cornete și scobitori".

866 — Cînd, în 1605, Marele Amiral al Angliei a venit în Spania, ospățul care i-a fost oferit cuprindea 1200 de mîncăruri cu carne și pește, fără a mai socoti deserturile...

M. DEFOURNEAUX, *Viața în Spania secolului de aur.*

Ospăț nemaipomenit de lung

867 — Artaxerxe, în anul al treilea al domniei lui, a dat ospăț pentru dregătorii săi... anume *timp de o sută opt zeci de zile.* După sfîrșitul acestor zile, regele făcu și pentru poporul său care se afla în capitala Suza, de la mic pînă la mare, ospăț de șapte zile.

BIBLIA, *Cartea Esterei, I, 3—5.*

868 — La a treia însurătoare a lui Filip cel Bun, nunta parcă-i un ospăț de Gamache, poruncit de Gargantua. Opt zile și opt nopți, un leu de piatră

vărsa vin de Beaune. În orele de masă, un licorn vărsa apă de trandafir și de busuioc.

H. TAINE, *Filosofia artei.*

PAMFLET

869 — Friedrich cel Mare a poruncit ca pamfletul împotriva lui, agățat cam prea sus la colțurile străzilor Berlinului, să fie coborît mai jos pentru ca publicul să-l poată citi mai bine.

H. HEINE, *Ludwig Börne.*

870 — Carol al II-lea al Angliei văzu, în drumul său, un om legat la stîlpul infamiei. Întrebă de ce era pedepsit. — Sire, i se răspunse, pentru că a compus pamflete împotriva miniștrilor domniei-voastre. — Mare prost ! spuse regele, de ce nu le-a scris împotriva mea ? Nu i s-ar fi făcut nimic.

MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor, I.*

PAPĂ

871 — El (Petru cel Mare) avea la curtea sa un bătrîn nebun, cu numele Sotov, care îl învățase să scrie și care își închipuia că datorită serviciilor sale merită cele mai importante demnități. Petru, care îndulcea uneori necazurile guvernării prin glume potrivite unui popor încă nereformat în întregime de el, a făgăduit dascălului său că va dispune să i se dea una din primele demnități din lume : el a înființat postul de CNEAZ-PAPĂ, cu o leafă de două mii de ruble, și i-a destinat o clădire la Petersburg în cartierul tătarilor. Bufonii l-au instalat cu cere-

monie, i s-au ţinut discursuri de către patru bîlbîiţi, a înălţat cardinali şi mergea în procesiune în fruntea lor. Întreagă această sfîntă adunare era beată de rachiu. După moartea acestui Sotov, un ofiţer, numit Buturlin, a fost înălţat ca papă. Moscova şi Petersburgul au văzut de trei ori pe rînd această ceremonie.

VOLTAIRE, *Istoria Rusiei sub Petru cel Mare.*

872 — Papa este un idol căruia i se leagă mîinile şi i se sărută picioarele.

VOLTAIRE, *Le Sottisier.*

873 — Sărbătoarea nebunilor (de la Crăciun pînă la Epifanie). În toată Europa apuseană, clerici şi laici mascaţi (bufonerii) mîncau cîrnaţi, jucau cărţi în altar şi alegeau un *papă al nebunilor.* În 633 Conciliul de la Toledo a interzis Sărbătoarea nebunilor.

E. BARBU, *Caietele Princepelui, V.*

874 — Papa Bonifaciu al VIII-lea a urcat treapta măririi ca o vulpe, s-a purtat ca un leu şi a murit ca un cîine.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

PARADIS

875 — Raiul, aşa cum e conceput în mod convenţional, e un loc atît de stupid şi plicticos, atît de nefolositor, atît de nenorocit încît nimeni n-a avut curajul să descrie o zi întreagă în paradis deşi mulţi au descris o zi la marginea mării ; iar părerea gene-

rală e exprimată în proverbul : „Raiul e pentru evlavioşi şi iadul pentru prieteni".

G. B. SHAW, *Părinţi şi copii (Trad. H. Hulban).*

876 — Raiul = Un loc unde ticăloşii încetează de-a te plictisi vorbindu-ţi de treburile ce-i privesc, iar cei buni te ascultă cu atenţie cînd le expui tu pe-ale tale.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

Paradisul scriitorilor

877 — Paradisul scriitorilor, aşa cum a fost văzut şi auzit de către Charles Asselineau, în anul Domnului MDCCCLXI.

Într-o ţară mănoasă, cu oraşe bogate, cu privelişti măreţe şi plăcute, scriitorii îşi îndeplinesc misiunea lor încurajaţi de stima şi recunoştinţa tuturor. Uneori scriind, alteori dictînd maşinilor de tipărit, care corectează şi imprimă automat textul, sau stînd la ospeţe şi discutînd voios cu prietenii lor, în timp ce afară oamenii îi serbează şi le cîntă osanale ; sau se plimbă cu tinere frumoase, imagini vii ale geniului lor, pe care gîndurile lor le diversifică şi le transformă, iar noaptea sînt serviţi de secretare-silfide care citesc şi notează cu grijă, pentru ca să poată fi folosite la deşteptare, toate ideile care se nasc şi se dezvoltă în creierul veşnic în acţiune al scriitorului adormit.

„Ce-am şti noi fără voi ? Fără voi totul ar fi umbră şi întuneric... Vouă vi se cuvin fructele noastre cele mai frumoase şi vinurile noastre cele mai bune !

Vouă vi se cuvin cei dintîi născuţi ai turmelor şi primele roade ale pămîntului ! Savuraţi-le cu desfătare şi mistuiţi-le în pace. Mîine braţele noastre vor deschide din nou pămîntul şi vor semăna o nouă sămînţă; mîine braţele noastre vor culege alte fructe şi flori mai frumoase ; mîine vom strivi din nou boabele spirtoase ale viţei şi vom vărsa cel mai curat sînge al turmelor noastre."

Iată cum se vorbeşte scriitorilor în această ţară şi ar trebui ca în toate celelalte ţări să se facă la fel. Acolo, un director de revistă „care n-are decît un ochi, ca pentru a exprima concentrarea vigilenţei şi energiei sale asupra unui scop unic", se apleacă în faţa lor, manifestînd cel mai umil respect ; iar trei călugări librari le oferă respectuos, în semn de omagiu, teancuri întregi de hîrtii diafane împodobite cu o vinietă albastră... care sînt moneda ţării.

TEODORE DE BANVILLE, *Mes Souvenirs.*

PARADOX

Paradoxul bărbierului .

878 — Există un bărbier care bărbiereşte *numai pe toţi aceia care nu se bărbieresc singuri ;* se pune întrebarea : acest bărbier se bărbiereşte pe sine sau nu? Dacă acest bărbier se bărbiereşte pe sine, înseamnă că el nu face parte din clasa tuturor acelora care nu se bărbieresc singuri, şi întrucît el îi bărbiereşte numai pe aceia, rezultă că el nu se bărbiereşte pe sine. Dacă însă el nu se bărbiereşte pe sine, rezultă că face parte din clasa celor care nu se bărbieresc singuri şi deci se bărbiereşte singur.

Citat din Mic dicţionar filozofic.

Paradoxul mincinosului

879 — Dacă spun că este adevărat că eu mint cînd mint, atunci nu mint, adică este fals că mint, iar dacă spun că nu este adevărat că eu mint cînd mint, atunci mint; adică este adevărat că mint. Astfel rezultă că este adevărat și totodată fals că eu mint, adică eu mint și nu mint în același timp.

Citat după Dicționarul enciclopedic român, III.

880 — Sfrijită ca o Sfîntă Vineri,
Mi-a spus o babă : „La români
„Băbeasca" place mult la tineri,
Pe cînd „Fetească" la bătrîni.
AL. O. TEODOREANU.

PASIUNE

881 — Marea răutate a pasiunilor nu constă în zbuciumul pe care-l pricinuiesc, ci în greșelile, în faptele josnice pe care ne fac să le comitem și care ne înjosesc. Fără aceste inconveniente, ele ar avea superioritate asupra rațiunii reci care nu ne face fericiți defel. Pasiunile fac pe om *să trăiască ;* înțelepciunea îl face doar *să existe.*

CHAMFORT, *Maximes et Pensées, II.*

PATIMĂ

882 — Prinzi o viperă, îi tai capul, coada, o despici, o jupoi și totuși se mișcă : după o oră, după două ore

o vezi mereu tresărind ; noi comparăm această viață atît de greu de stins cu patimile vechi. Sînt combătute prin ocară, dispreț, vorbe aspre, certuri, lacrimi, furii și totuși ele se mișcă. Nu li se poate vedea moartea. S-ar crede că dacă li s-ar smulge inima nu li s-ar mai auzi glasul. Nicidecum, ele ar fi încă în viață, ele ar mișca încă.

MME DE SÉVIGNÉ

883 — Aristotel spunea că înțeleptul nu este fără patimi, ci moderat în patimi.

DIOGENES LAERTIOS, *Viețile și doctrinele filosofilor.*

884 — Filosofia recunoaște că majoritatea celor mai frumoase și mai nobile acțiuni purced din impulsul patimilor și au nevoie de acestea.

MONTAIGNE, *Aforisme.*

O pasiune degenerată în patimă

885 — Un tip împătimat după căutarea adevărului, după studiu, este ungurul Mentelli, filosof, matematician.

Trăind la Paris într-o cocioabă infectă, care i se dăduse de milă, Mentelli tăiase din bugetul său tot ce nu era absolut necesar pentru viață. Cheltuielile lui, exceptînd cumpărarea de cărți, se ridicau la 15 centime pe zi, din care 5 pentru hrană și 10 pentru iluminat : căci el lucra 20 de ore pe zi, întrerupîndu-se

numai o singură zi pe săptămînă, cînd trebuia să dea o lecţie de matematică, din venitul căreia îşi reînnoia proviziile pentru trai.

Apa pe care şi-o aducea singur ; cartofii pe care-i cocea la lampă ; uleiul pentru alimentarea acesteia ; pîine neagră soldăţească ; asta era tot de ce avea el nevoie. Noaptea dormea într-o cutie în care ziua îşi vîra picioarele învelite în lînă sau fîn. Un fotoliu vechi, o masă, un ibric, o oală de tinichea, o bucată de cositor îndoită fără meşteşug şi servind de lampă compuneau tot restul mobilierului.

Mentelli suprimase cheltuiala spălatului, suprimînd albiturile. Era murdar ca un călugăr italian. O bluză de soldat cumpărată de la cazarmă şi pe care n-o părăsise niciodată, pantaloni de pînză, o casketă de piele şi nişte colosali papuci de lemn (sabots) îi compuneau tot costumul.

La 1748 ghiulelele aliaţilor, căzînd în jurul chiţimiei unde locuia, nu-l tulbură deloc. — „Ce am eu cu ghiulelele şi ghiulelele cu mine ?“ răspunse el persoanei care-l sfătuia să se depărteze ; „lasă-le să cază şi lasă-mă în pace“.

Mentelli n-a lăsat nici o lucrare, nici o urmă după lungile lui cercetări.

I. GĂVĂNESCUL, *Psihologia. Citat după : Letourneau, Physiologie des passions.*

PĂCAT

886 — Tătarii lui Genghis-Han, la care era un păcat, ba chiar o crimă capitală să pui cuţitul în foc, să te sprijin în bici, să baţi un cal cu dîrlogii, să spargi un os cu altul, nu credeau că ar fi păcat să-ţi calci cu-

vîntul, să răpești bunul altuia, să vatămi un om, să-l ucizi. [...]

Locuitorii din Formosa cred într-un fel de iad ; el este însă menit să pedepsească pe cei care nu au umblat goi în anumite anotimpuri, care și-au pus îmbrăcăminte de pînză în loc de mătase, care au fost la pescuit de stridii, care au acționat fără să cerceteze ce prevestește cîntecul păsărilor ; pe de altă parte, ei nu privesc defel ca păcate beția și desfrîul ; ei cred chiar că orgiile copiilor sînt plăcute zeilor.

MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor, II.*

387 — Lipsit de ceea ce este păcat, omul n-ar putea trăi ; în schimb, lipsit de ceea ce este sfînt, ar trăi cît se poate de bine.

CAMUS, *Caiete.*

PLĂCERE

388 — Filosofia nu stă împotriva desfătărilor firești, numai cu măsură împreunate și propovăduiește pentru aceasta cumpătarea, nu fereala.

MONTAIGNE, *Eseuri, II.*

389 — Plăcerea fără de măsură este urmată de căință, de plictiseală și de dezgust ; fericirea trecătoare se schimbă într-o nenorocire durabilă.

HOLBACH, *Sistemul naturii.*

390 — Numesc plăcere orice percepție pe care sufletului îi e mai drag s-o încerce decît să n-o încerce.

Numesc neplăcere orice percepţie pe care sufletului îi e mai drag să n-o încerce decît s-o încerce.

STENDHAL, *Despre dragoste.*

PLICTISEALĂ-PLICTICOS

891 — Iertăm adesea pe aceia care ne plictisesc, dar nu-i putem ierta pe aceia pe care noi îi plictisim.

892 — Amanţii nu se plictisesc niciodată cînd sînt împreună, fiindcă vorbesc întotdeauna despre ei înşişi.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

893 — Plictisul a venit pe lume odată cu lenea ; ei îi datorăm în bună parte faptul că oamenii umblă după plăceri, după joc, după societate. Cel căruia îi place munca se mulţumeşte cu sine însuşi.

LA BRUYÈRE, *Caracterele. II.*

894 — Există oameni atît de plicticoşi că te fac să pierzi o zi în cinci minute.

JULES RENARD, *Jurnal.*

895 — Plicticos = O persoană care vorbeşte cînd tu doreşti să asculte.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

POLITEŢE

896 — În China, pînă şi vizitiii sînt politicoşi. Dacă se întîmplă ca vehiculele lor să dea unul peste celălalt

în vreo stradă îngustă și ca oiștile și roțile să se încurce, ei nu încep să înjure și să blesteme ca vizitiii de pe la noi, ci coboară calmi de pe capră, își fac un număr de plecăciuni și temeneli, schimbă cîteva vorbe măgulitoare și apoi se silesc împreună să-și pună trăsurile pe făgașul cel bun ; cînd totul este în ordine, își fac din nou plecăciuni și temeneli, își iau rămas bun și își văd de drum. Nu numai vizitiii, ci și savanții noștri i-ar putea lua de exemplu. Căci atunci cînd acești domni se ciocnesc, ei nu-și prea fac complimente și nu caută defel să se întrajutoreze în bună înțelegere, ci înjură și blestemă la fel ca vizitiii occidentului.

H. HEINE, *Comunismul, Filozofia și Clerul.*

897 — Politețea e un stil corectiv, nici adevăr adevărat nici minciună adevărată. Cînd e dezinteresată și o utilizezi ca o apărare împotriva asaltului, pe care-l primești îngrădit, politețea e și un lucru plăcut. Intrusul se lovește de o împrejmuire de mătase : nici el nu-și sfărîmă nasul, și ești și tu protejat cu delicateță. În loc de o gardă cu coifuri și suliți severă și riguroasă — și antipatică, pui la poarta de intrare un arlechin glumeț, care surîde și păcălește.

898 — Contrariul politeței n-am putea preciza dacă e obrăznicia sau familiaritatea,

899 — Politețea e o servitute, o concesie neîntreruptă, un contract de consimțiri.

TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

POLITICĂ

900 — Cum să se apropie omul de politică ? Ca de foc : nici prea aproape, ca să nu se ardă ; nici (prea) departe, ca să nu înghețe.

ANTISTENE, *citat după Simenschy, Un dicționar al înțelepciunii, IV.*

901 — Eu n-am văzut pînă în prezent un om care să nu fi condus un stat oarecare. Nu vorbesc despre domnii miniștri care conduc de fapt, unii doi sau trei ani, alții șase luni, alții șase săptămîni; vorbesc despre toți ceilalți oameni care, la masă sau în camera lor, etalează sistemul lor de guvernămînt, reformează Armata, Biserica, Justiția și Finanțele.

902 — Se pare că plăcerea de a guverna este foarte mare de vreme ce mulți oameni doresc s-o facă.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, IV.*

903 — Dacă tot omul, după Aristot, este un animal politic, nu înseamnă că tot politicianul este om.

MIHAI CODREANU, *Aforisme.*

POST

904 — Cînd asceza e voluntară, poți să postești șase săptămîni (apa îi ajunge). Cînd e constrînsă (foamete), nu mai mult de zece zile.

CAMUS, *Caiete.*

905 — Poetul francez renascentist Clement **Marot** (1496—1544), pe versurile căruia Enescu a compus un ciclu de lieduri, prin anii 1525—1526, a fost întemnițat pentru vina de a fi mîncat slănină în postul mare. Iată cum își povestește acesta păţania :

— I-am scris iubitei să știe
Că știu că mi-e infidelă,
Însă ea, ce infamie,
Mi-a răspuns cu-o ritornelă.

Deci : în taină-a complotat
Cu un ipocrit anost
Și i-a spus că am mîncat
Niscaiva slănină-n post.

Lucrătura nu dă greș —
Gealați șase se uniră
Și-ntr-o zi mă încolțiră,
Mă legară fedeleș.

În chilia mea fu chinul —
Pentru monstruoasa vină,
Prindeți-l, strigă hainul,
Clement a mîncat slănină.

(Traducere de Teodor Crișan.)

POST/FUNCȚIE/

906 — Care ocară e mai mare : să ți se refuze un post pe care îl meriți, sau să fii pus în el fără să-l meriți ?

907 — Ca să ajungi la dregătorii există ceea ce se cheamă drumul mare sau drumul bătut ; dar drumul dosnic sau scurtătura este cel mai rapid.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, VIII.*

Cînd se solicită un post

908 — Se făceau presiuni asupra abatelui Vatri să solicite, pentru cineva, un post vacant la Collège Royal. „Vom vedea", zicea el, și nu ceru postul. Funcția fu dată altuia. Un prieten al abatelui alergă la el : „Ei bine, iată cum sînteți ! N-ați vrut să cereți postul : acum s-a dat". — „S-a dat !" răspunse el. „Ei bine, mă duc să-l cer." — „Sînteți nebun" ? — „Drace, nu ; aveam o sută de concurenți, acum nu mai am decît unul." Ceru postul și-l obținu.

CHAMFORT, *Caractères et anecdotes.*

PREDICATOR-PREOT

909 — Predicatorul care-și pune în practică propriile învățături este un adevărat predicator. Mi-e mai ușor să învăț pe douăzeci de inși ce-ar fi bine să facă, decît să fiu unul din acești douăzeci de ucenici ai mei.

SHAKESPEARE, *Negustătorul din Veneția, I.*

910 — . . . . . Dar de ce,
Asemeni unui preot fără har,
Mi-arăți doar asprul drum spre cer, o, frate,
Cînd el, uitînd de-nvățătura sa,

la drumul înflorit al desfătării,
Ca desfrînaţii . . . . . .
SHAKESPEARE, *Hamlet, I.*

911 — Într-un oraş oarecare din Franţa, am ascultat un predicator de care îmi voi aminti toată viaţa. Acest păun ceresc făcînd panegiricul Magdalenei, o zugrăvi în destrăbălarea ei în nişte trăsături atît de vii şi fermecătoare, că jumătate din ascultători simţeau mai curînd simţăminte de amor pentru o fiinţă atît de frumoasă, decît înclinaţia de a dori s-o imite în pocăinţa ei.
OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

912 — Preoţii neputînd fi tiranii trupurilor noastre, năzuiesc să fie despoţii sufletelor noastre.
VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique.*

913 — Clerul anglican a păstrat multe din ceremoniile catolice şi, mai ales, pe aceea de a încasa dijmele cu o grijă nespus de scrupuloasă.
VOLTAIRE, *Lettres philosophiques.*

914 — Un cleric monden sau necucernic este un declamator, dacă se urcă la amvon.
LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

PRIETENIE-PRIETENI

915 — Căci un prieten, cînd e un om, întrece şi pe-un frate.
HOMER, *Odiseea, VIII.*

916 — Ah, prieteni ! Nu există prieteni.

ARISTOTEL

917 — Cosimo de Medici, ducele Florenței, a formulat o maximă teribilă împotriva prietenilor perfizi sau nepăsători : Veți citi (spune el) că ni se poruncește să iertăm pe dușmanii noștri, dar nu veți citi defel că ni se poruncește să iertăm pe prietenii noștri.

918 — Un om nu poate să-i vorbească fiului său decît ca un tată ; soției sale, decît ca soț ; dușmanului său, decît în termeni corespunzători ; în timp ce un prieten le poate vorbi după cum impune situația, nu după cum i se potrivește persoanei [...]

FR. BACON, *Eseuri.*

919 — Denys tiranul dorea într-o zi să vorbească cu prințul, fiul său, și-l chemă să vină să prînzească cu el. Tînărul prinț se scuză, fiind la masă, dar promise că după masă va veni și-și va arăta respectul față de tatăl său ; ceea ce și făcu de îndată ce se ridică de la masă. Tiranul îl întrebă de ce n-a venit să prînzească cu el ? Pentru că am avut cinci sau șase prieteni la masă, răspunse prințul. Denys păru surprins de un număr atît de mare de prieteni și-l întrebă dacă era convins de sinceritatea lor. Prințul protestă, spunînd că e sigur de ei, tatăl său însă îi spuse că prietenia lor trebuie pusă la încercare. Pentru aceasta trebuia să-i facă să vină toți, chiar în noaptea aceea, în apartamentul său (al prințului), să le mărturisească fiecă-

ruia în parte că l-a ucis pe tiran şi să-i roage să-l ajute să-l ducă şi să-l îngroape în taină, astfel încît să nu se afle nimic pînă cînd nu va pregăti opinia publică, ca să-l aşeze pe tron în locul tatălui său. După ce va fi încercat astfel fidelitatea lor, să vină să-i dea socoteală de toate, pentru ca amîndoi împreună să se amuze de apreciabila comoară găsită în credincioşia prietenilor săi.

Fiul nu zăbovi a executa ordinele tiranului şi puse la această delicată probă sinceritatea pretinşilor săi prieteni. Mare fu însă uimirea lui cînd din toţi aceia care mureau pentru el (cînd erau) la masă cu paharul în mînă, nu se găsi nici unul să intre în vreun pericol pentru el sau să-i dea ajutor la nevoie.

Povestindu-i apoi toate acestea tiranului, acest tată înţelept îi zise : Altă dată, fiul meu, *Fide sed cui vide* (încrede-te, dar vezi în cine) şi să ştii că un om este foarte fericit în această lume dacă în tot cursul vieţii sale poate găsi *un singur prieten,* fără a-şi face iluzii de a dobîndi mai mulţi, şi că, de obicei, prietenii de pahar părăsesc prietenia odată cu masa.

920 — Prietenii de ocazie i-am găsit asemănători cu rîndunelele, care vin primăvara şi pleacă atunci cînd începe frigul.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

921 — Prietenia dintre fraţi seamănă cu lemnul de aloe, care nu se vede înflorind decît o dată la o sută de ani.

OXENSTIERNA. *Reflections.*

922 — Mă pot încrede mai mult în duşmani cinstiţi decît în prieteni falşi.

LORENZO MAGNIFICUL, *citat după L. Ugolini.*

923 — Cei răi nu au decît părtaşi ; voluptoşii, tovarăşi de orgii ; oamenii de afaceri, asociaţi ; oamenii politici adună pe nemulţumiţi ; cei mai mulţi oameni fără ocupaţie au relaţii, principii au curtezani ; doar virtuoşii aŭ prieteni.

VOLTAIRE, *Dicţionarul filozofic.*

924 — Fiecare repetă, după Aristotel, că nu există prieteni şi fiecare, în particular, susţine că el e un bun prieten. Aceste două afirmaţii atît de contradictorii se bazează foarte probabil pe faptul că pe tărîmul prieteniei există mulţi ipocriţi şi mulţi oameni care nu se cunosc pe ei înşişi.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

925 — Nu trebuie să-ţi faci prieteni decît dintre oamenii care muncesc. Omul leneş este periculos pentru prietenii săi, căci el neavînd ce face vorbeşte despre ce fac şi nu fac prietenii săi, se amestecă în treburile altora şi devine inoportun : iată pentru ce trebuie să fim destul de înţelepţi ca să nu ne legăm decît de oamenii care muncesc.

NIETZSCHE, *Le voyageur et son ombre.*

926 — Împărtăşirea bucuriilor, nu a suferinţelor creează prietenul.

NIETZSCHE, *Humain, trop humain.*

927 — Într-un suflet mare, totul este mare, iar într-un suflet mediocru, totul este mediocru ; prietenia, ca şi toate celelalte.

BLAISE PASCAL, Opuscules.

928 — Odată intrat în portul oraşului Rio de Janeiro, norocul îmi scoase, fără zăbavă, în cale cel mai rar lucru ce există pe lumea asta : un prieten.

GARIBALDI, *Memorii.*

929— Un prietin (sic) de interes este mai primejdios decît un vrăjmaş.

C. A. ROSETTI, *Jurnalul meu.*

930 — Ce sens ar mai avea prietenia fără plăcerea de a te socoti înţelept privindu-ţi prietenul nebun ?

BALZAC, *Mercadet, V.*

931 — Prietenia = O navă destul de mare pentru a duce doi inşi pe vreme frumoasă, dar numai unul cînd vremea e rea.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

932 — Există totdeauna un mic gol în prieteniile cele mai depline, ca în ou.

JULES RENARD, *Jurnal.*

933 — Cîinele ar fi cel mai bun prieten al omului, dacă ar avea parale.

M. UNAMUNO, *Negură.*

934 — Un bun şi sigur prieten e conştiinţa ta : n-o ucide, ci las-o să moară odată cu tine.

N. IORGA, *Cugetări.*

935 — Întotdeauna ne-am dușmănit unii pe alţii, prietenia nefiind decît masca slăbiciunii noastre şi a dușmăniei refulate, sfioase.

EUGEN IONESCU, *Pietonul văzduhului.*

PROCES

936 — Malherbe avea un frate mai mare cu care se judeca tot timpul ; cînd cineva îi zicea : „Procese între oameni atît de apropiaţi ? Urîtă pildă !" El răspundea : „Dar cu cine vreţi să mă judec ? Cu turcii, cu rușii ? N-am nimic de împărţit cu ei".

TALLEMANT, *Istorioare.*

PROFET

937 — Toţi profeţii înarmaţi învinge, pe cînd cei lipsiţi de arme se prăbuşesc.

MACHIAVELLI, *Principele, VI.*

938 — Friedrich Schlegel numea pe istoric un profet care priveşte în trecut. Cu mult mai drept s-ar putea spune despre poet că este un istoric ai cărui ochi privesc în viitor.

H. HEINE, *Gînduri despre literatură şi scris.*

939 — Cel mai rău destin al unui profet : El a trudit vreme de zece ani să-şi convingă contemporanii — şi

a și reușit ; însă, între timp, și adversarii săi și-au ajuns scopul : l-au convertit de partea lor (l-au convins de adevărul lor. N.N.) și el nu mai este convins de adevărul doctrinei sale.

NIETZSCHE, *Le voyageur et son ombre.*

PROST-PROSTIE

940 — Dacă o sută de limbi aș avea și guri tot o sută,
Toate c-un glas de aramă, eu n-aș putea să-n-
șir toate
Ale nerozilor feluri și ale prostiei lor soiuri.

VERGILIU, *Eneida, VI.*

941 — Un prost este acela care nu are nici măcar bruma de minte pentru a fi un nerod înfumurat.

Un nerod înfumurat este acela pe care proștii îl cred om de valoare.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

942 — Un prost nu intră, nici nu iese, nu se așază, nici nu se ridică, nu tace și nici nu se ține pe picioare ca un om de duh.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

943 — Uneori un prost se află ridicat la demnități înalte ; aceasta se întîmplă atunci cînd norocul vrea să glumească, și este o dorință pe care o are adeseori.

OXENSTIERNA, *Reflections.*

944 — Socrate spunea că, dacă cineva ar pune să se strige în teatru să se ridice cismarii, numai acela s-ar

scula : la fel şi fierarii, ţesătorii şi ceilalţi, după felul (îndeletnicirii lor), dacă însă (ar striga) pe cei deştepţi sau pe cei drepţi, s-ar scula toţi.

SIMENSCHY, *Un dicţionar al înţelepciunii, III.*

945 — Cum de primiţi atîţia proşti în ordinul vostru? i s-a spus unui iezuit — „Avem nevoie de sfinţi!"

VOLTAIRE, *Le Sottisier.*

946 — Sînt tonţi toţi cei ce par şi jumătate din cei ce nu par. Prostia a pus stăpînire pe lume...

GRACIAN, *Oracolul manual.*

947 — Un prost care are şi el odată spirit, uimeşte şi scandalizează, aşa ca şi galopul calului de la birjă.

948 — Ceea ce explică cel mai bine cum de oamenii necinstiţi şi cîteodată chiar proşti reuşesc aproape totdeauna mai bine să-şi croiască drum în viaţă decît oamenii cinstiţi şi inteligenţi, este că omul necinstit şi prostul trebuie să depună mai puţină trudă pentru a se pune în mersul lumii şi în concordanţă cu ea, care, în general, este necinstită şi proastă ; în vreme ce omul cinstit şi omul raţional, neputînd intra imediat în legătură cu lumea, pierde un timp preţios. Primii sînt ca şi negustorii care, cunoscînd limba ţării, vînd şi cumpără imediat ; în vreme ce ceilalţi sînt obligaţi, înainte de a-şi expune marfa şi a intra în tratative, să înveţe limba vînzătorilor şi a clienţilor lor ; de multe ori ei nu binevoiesc să înveţe această

limbă şi atunci se întorc fără să vîndă sau să cumpere ceva.

CHAMFORT, *Maximes et Pensées, I.*

949 — Mă faci să mă îndoiesc de atotputernicia lui Dumnezeu, deoarece prostia ta întrece puterea lui...

BALZAC, *Pielea de şagri.*

950 — Nebunii şi oamenii deştepţi sînt deopotrivă de inofensivi, dar seminebunii şi semidèştepţii, aceştia sînt cei mai primejdioşi.

GOETHE, *Afinităţi elective.*

951 — În 1539, la Gand, punîndu-se întrebarea : care sînt cei mai proşti oameni din lume, unsprezece camere (camere de retorică), din nouăsprezece, au răspuns că monahii.

H. TAINE, *Filosofia artei.*

952 — Nu e robie mai grozavă decît aceea a întunericului.

RABINDRANATH TAGORE, *Calea desăvîrşirii.*

953 — „Oamenii de rînd" — spune Goethe în Wilhelm Meisters Lehrjahre — nu se tem de nimic mai mult decît de inteligenţă ; ar trebui să le fie frică de prostie dacă ar înţelege ce anume este teribil : dar inteligenţa îi incomodează şi trebuie ţinută la o parte,

pe cînd prostia e numai stricăcioasă şi peste acest lucru treci cu răbdare.

THOMAS MANN, *Pătimirile...*

954 — Prostul se deghizează adesea în savant, în om de ştiinţă. În această ipostază el observă cu atenţie şi imită tot ce se poate imita, tot ce e exterior şi aparenţă în activitatea omului de ştiinţă. Mai cu seamă vocabularul... Pedanteria e o formă curentă a prostiei umane. Pedantul e un prost deghizat în savant. Pe stradă, la masă, în efuziunile lui amoroase chiar, prostul va vorbi numai în „ordine ştiinţifică", papagaliceşte, întortocheat şi grav.

G. TOPÎRCEANU, *Gravitate şi pedanterie.*

955 — Negreşit proştii sînt utili şi suportabili în funcţiunile de subordine mică. Trebuie să ne ferim însă de prostia prinţilor şi conducătorilor, instalaţi prin autoritatea statuilor de familie şi a portretelor în ulei. S-au văzut imbecili taciturni ţinînd pe loc viaţa şi dezvoltarea milioanelor de oameni, cîte zece douăzeci de ani, care înmulţiţi cu numărul dau milenii, cu neputinţă de calculat, de stabilitate în dobitocie.

TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

956 — Pe fauna cuvîntătoare,
Apasă greu osîndă grea :
Prostia e molipsitoare,
Pe cînd înţelepciunea, ba !

PĂSTOREL TEODOREANU

957 — Prostie, sevă binefăcătoare,
Generatoarea lumii, te salut !
Tu faci iluzia să crească-n lut,
Iar lutului dai fierberi creatoare...
MIHAI CODREANU

958 — Nimic nu e mai rușinos decît să fii prost. E mult mai compromițător decît să fii criminal, pînă și nebunia își are aureola ei. Dar să fii prost ? Să fii un imbecil, cine acceptă așa ceva ?
EUGEN IONESCU. *Ucigaș fără simbrie.*

PROTECȚIE

959 — Este un fapt dovedit că atunci cînd domnul de Guibert fu numit guvernator la Palatul Invalizilor, se găseau acolo șase sute de pretinși soldați care nu fuseseră răniți deloc și care nu luaseră parte niciodată la nici un asediu, la nici o bătălie, dar care, în schimb, fuseseră vizitiii sau lacheii marilor seniori sau demnitari.
CHAMFORT. *Caractères et anecdotes.*

PUTERE

960 — Azi după-masă a venit Lady Pickering să ne vadă ; fiind ocupat, n-am primit-o. Ce firesc ni se pare să n-avem nici o considerație față de cine *nu mai e la putere*, iar cine nu mai e la putere cum se-njosește să vină să-i vadă pe cei pe care îi disprețuia pe vremea cînd *era la putere*.
PEPYS. *Jurnal (1668).*

961 — Există unii oameni cărora vîntul favorurilor le umflă toate pînzele corăbiei ; pierd o clipă din vedere pămîntul și se avîntă în larg ; totul le surîde, totul le reușește ; fapta lor, lucrarea lor, totul e copleșit de elogii și de recompense ; nu se arată decît ca să fie îmbrățișați și felicitați.

Există însă o stîncă neclintită care se înalță de pe țărm ; valurile i se sparg la picioare ; puterea, bogățiile, violența, lingușirea, oficialitatea, favorurile — toate vijeliile din lume n-o pot clătina : este publicul de care se sfarmă oamenii aceștia.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

PYGMALION

962 — Pygmalionii de azi ar vrea să transforme în piatră pe Galateele lor.

H. MURGER, *Scene din viața de boem.*

RAȚIUNE

963 — Un om înțelept nici nu se lasă condus, nici nu caută să-i conducă pe alții, ci ține ca numai rațiunea să conducă pururi.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

964 — Rațiunea e facultatea pe care o căpătăm cel mai tîrziu și care piere cel mai curînd. Copiii nu o au, bătrînii n-o mai au.

ALFRED DE VIGNY, *Jurnalul unui poet.*

965 — Două excese : a exclude rațiunea, a nu admite decît rațiunea.

BLAISE PASCAL, *Pensées.*

966 — Raţiunea nu ne ajută decît să combatem acele mici capricii pe care le-am fi biruit uşor şi fără intervenţia ei. Dar de îndată ce o pasiune mare, adevărată, pune stăpînire pe inima noastră şi cată a fi înăbuşită din pricina primejdiei ce ne ameninţă, atunci raţiunea ne dă prea puţin ajutor, da, canalia devine atunci chiar o aliată a inamicului şi, în loc să ne apere interesele materiale sau morale, transmite duşmanului pasiunii toată logica, toate silogismele, toate sofismele ei şi împrumută rătăcirii mute arma cuvîntului. Rezonabilă cum e, raţiunea trece totdeauna de partea celui mai tare, de partea pasiunii şi o părăseşte iarăşi îndată ce forţa ei este înfrîntă de puterea timpului sau de legea reacţiei.

H. HEINE, *Ludwig Börne.*

Raţiuni

967 — Ce convenabil este să fii creatură raţională, dacă acest lucru îţi permite *să găseşti sau să născoceşti* justificări *pentru orice* îţi pui în gînd să faci.

B. FRANKLIN, *Autobiografie.*

RĂZBOI „AMICAL"

968 — Condotierii au folosit orice mijloc potrivit pentru a-şi cruţa lor înşişi, precum şi soldaţilor, atît oboseala, cît şi frica, aşa încît la încăierare nu se omorau între ei, ci se luau prizonieri, şi aceasta fără obligaţia de a plăti un preţ de răscumpărare. Nu porneau niciodată noaptea la atacul cetăţilor, iar atunci cînd se găseau împresuraţi într-un oraş, nu atacau taberele duşmane ; nu construiau întărituri în jurul

lagărului, nici nu săpau şanţuri ; nu întreprindeau acţiuni militare în timpul iernii. Toate aceste lucruri le erau îngăduite prin regulamentele lor militare pe care le născociseră pentru a-şi evita, după cum am spus, atît oboseala, cît şi primejdiile ; şi au mers atît de departe cu această metodă încît au înrobit Italia şi au făcut-o de ocară.

MACHIAVELLI, *Principele, XII.*

RĂZBUNARE

969 — Răzbunarea lui Dionisie cel Tînăr (tiranul Siracuzei) asupra lui Dion, rivalul său.

Auzind că Dion strînge oaste în Peloponez şi că încearcă să se pregătească de război împotriva sa, a măritat-o pe Arete, soţia lui Dion, cu altul, iar pe fiul aceluia a pus de l-au crescut astfel, *făcîndu-i totul pe plac,* încît l-au deprins cu cele mai ruşinoase patimi. Căci încă înainte de a deveni bărbat, îl îmbuibau cu mîncări şi-l îmbătau cu vin şi nu-l lăsau niciodată să fie treaz. Şi acesta nu s-a mai putut deprinde cu alt trai, aşa că după întoarcerea tatălui său în patrie, s-a azvîrlit din rîndul de sus al palatului, şi astfel a murit, căci părintele său îi pusese păzitori care să-l dezbare de traiul lui cel vechi.

CORNELIUS NEPOS, *Căpitani străluciţi.*

970 — Pierre Abélard, filosof, teolog şi pedagog însemnat, unul din cei mai importanţi scolastici din veacul al XII-lea, s-a născut în 1079 şi a murit în 1142. A deschis şcoală la Melun, apoi la Corbeille şi în sfîrşit la Paris. La Paris a cunoscut-o pe Héloïse, nepoata cardinalului Fulton. O dragoste mare se născu

între frumoasa Héloïse și ilustrul teolog. Héloïse născu un copil, fapt ce-l determină pe Abélard să se căsătorească în taină cu ea și s-o trimită la mănăstire. Cardinalul Fulton, crezînd că Abélard o părăsise pe Héloïse, tocmi patru oameni care-l prinseră pe Abélard și îl castrară. (1119)

DUPĂ RÉVAY NAGY *Lexikon.*

971 — Nimeni nu e atît de răzbunător ca femeia.

BRANTÔME, *Vies des dames galantes.*

972 — Femeile seduse pretind ca seducătorul să le ia în căsătorie. E cea mai cruntă formă a răzbunării.

BEAUMANOIR, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

973 — Asta îmi amintește de ura profundă a lui Ludovic al XVI-lea pentru Franklin. Acest principe născocì o răzbunare într-adevăr bourbonică : a ordonat ca figura venerabilului bătrîn să fie pictată pe fundul unui țucal de porțelan.

STENDHAL, *Amintiri egotiste.*

RECUNOȘTINȚĂ-NERECUNOȘTINȚĂ

974 — Găzduit fui în cetatea Beckr de-un bătrîn bogat ce-avea un fiu. Într-o noapte-mi povesti acestea :

Singur un copil pe lume am ! În deșert, departe, e-un copac unde oamenii vin să nalțe rugi, și li se-mplinește orice dorință. Nopți întregi sub trunchiul lui am plîns, și-ăst copil mi-a dăruit Allah.

L-auzii pe fiu șoptind unui prieten : „Ce n-aș da să știu copacu-acesta, pe Allah să-l rog să moară tata".

SAADI, *Grădina Florilor.*

975 — Cei care au învățat de la mine să tragă cu arcul, m-au luat apoi drept țintă.

SAADI, *Golestan.*

976 — Chiar și cei vechi stimau atît de mult această virtute, încît au plăsmuit în cinstea ei trei divinități sub numele de grații : prima numită Thalia, a doua Aglaia și a treia Eufrosina. Ei au închinat aceste trei zeițe recunoștinței ca și cum una singură n-ar fi fost suficientă pentru a cinsti o virtute atît de rară.

Trebuie să remarcăm că poeții și le-au închipuit pe aceste zeițe goale, anume pentru a ne învăța că, în materie de binefacere și recunoștință, trebuie să acționăm cu o inimă sinceră și fără fard.

Ei le arată tinere și fecioare pentru a ne învăța că binefacerii trebuie să-i păstrăm totdeauna o amintire vie, și că nu trebuie să lăsăm ca recunoștința noastră să îmbătrînească, ci să căutăm toate ocaziile a ne arăta sentimentele noastre pentru binele ce ni s-a făcut.

Li s-a dat o înfățișare blîndă și veselă pentru a ne semnala bucuria pe care trebuie s-o simțim atunci cînd recunoaștem obligația ce o datorăm binefecătorilor noștri.

Au fixat la trei numărul acestor divinități, pentru a ne învăța că recunoștința trebuie să fie de trei ori mai mare decît binele primit.

Ei au zugrăvit aceste trei zeiţe ţinîndu-se de mîini, pentru a ne învăţa că binefacerea şi recunoştinţa trebuie să fie inseparabile.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

977 — Toată lumea strigă împotriva nerecunoştinţei; însă strigătele sînt deplasate. Strigătul general ar trebui să fie împotriva vanităţii. Numai oamenii necinstiţi sînt capabili de o ingratitudine făţişă şi voluntară. Dar nu e nimeni care să nu creadă că celui ce i-a făcut un bine i-a făcut mai mult bine decît merita, în timp ce acesta, de partea lui, crede că a primit mai puţin decît merita.

POPE, *Les Pensées de Pope.*

978 — La Sienna [...] un condotier salvează oraşul. Cere totul. Raţionamentul publicului : „Nimic nu-l va răsplăti vreodată îndeajuns, nici chiar puterea supremă. Să-l ucidem. Îl vom slăvi după aceea". Aşa şi făcură.

CAMUS, *Caiete.*

979 — Tatăl dă o vie fiului său, iar fiul nu dă un strugure tatălui său.

Proverb armean după Maloux, Dict. des proverbes.

— Sînt mai puţini oameni nerecunoscători decît am crede ; pentru că sînt mult mai puţini oameni generoşi decît am gîndi.

SAINT EVREMOND

980 — Nimic nu e veșnic, nici măcar recunoștința.
JULES RENARD, *Jurnal.*

981 — Orice om ajuns la vîrsta de patruzeci de ani trebuie să știe că lumea este alcătuită numai din oameni nerecunoscători.
BALZAC, *Mercadet, II.*

982 — Nerecunoștința e urmarea cea mai sigură, deși mai puțin firească, a binefacerii.
NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

Refuz

983 — Lui Fontenelle i s-a refuzat de trei ori intrarea la Academie; el povestea deseori acest lucru și adăuga : „Am povestit această istorie tuturor acelora pe care i-am văzut necăjiți pentru refuzul Academiei, dar n-am consolat pe nimeni".
CHAMFORT, *Caractères et Anecdotes.*

Refuz primit cu mulțumiri

984 — Un gentilom veni să ceară să-i dea o slujbă în orășelul în care locuia ; regele (Ludovic al XI-lea), după ce l-a ascultat, i-a spus că nu trebuie să nutrească nici o speranță. Gentilomul mulțumi regelui cu un aer atît de deschis și de vesel ca și cum ar fi primit ceea ce ceruse. Regele crezu că solicitantul n-a înțeles bine sau că a interpretat rău răspunsul său, de aceea îi atrase atenția și-i repetă că nu-i acordă slujba cerută. „Sire, zise gentilomul, am înțeles de la bun început răspunsul Majestății Voastre." „Atunci de ce, întrebă regele, ai această față veselă" ?

„Pentru că refuzul categoric al Majestății Voastre îl socotesc ca o favoare, căci el mă scutește de demersuri și cheltuieli inutile pe care le-aș fi făcut dacă răspunsul Majestății Voastre ar fi fost mai puțin categoric sau dacă mi-ar fi lăsat vreo speranță."

Regele rîse de această ciudățenie și-i acordă tot ce ceru.

Dictionnaire des portraits historiques, II.

RELATIVITATE

985 — Dacă teoria relativității se dovedește adevărată, Germania va spune că sînt german, iar Franța va spune că sînt cetățean al lumii. Dacă teoria relativității se dovedește neadevărată, Franța va spune că sînt german, iar Germania va spune că sînt evreu.

EINSTEIN, *Discurs la Sorbona.*

986 — Ceea ce considerați mare este foarte mic pentru un elefant, și ceea ce numiți mic reprezintă o lume întreagă pentru insecte.

VOLTAIRE, Dicționarul filozofic.

987 — Nu există nimic care să nu fie bun sau rău, util sau vătămător, după prilej și împrejurări

VAUVENARGUES, *Maxime și reflecții.*

988 — Într-o seară, obosit de studiile sale de peste zi, tînărul Joseph Haydn (1732—1809) se pregătea să se culce.

— Vino repede, îl strigară prietenii, am fost angajați să dăm o serenadă.

— Nici de-mi dați un milion nu mă mai îmbrac și nu cobor, răspunse Haydn.

— Nu te pripi, Joseph. Nu e vorba de un milion, ci de ceva mult mai concret : primim fiecare cîte un galben şi treizeci de creiţari !
— O, atunci se schimbă lucrurile ! exclamă Haydn şi, îmbrăcîndu-se la repezeală, coborî valvîrtej scările.

G. SBÂRCEA, *Muza veselă.*

RELICVĂ

989 — Dacă oasele sfinţilor ar fi sfinte, sfinţii le-ar fi luat cu dînşii la cer.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

990 — Abatelui de Maroles i se arătă capul lui Ioan Botezătorul care se păstrează la Amiens ; el îl sărută zicînd : „Domnul fie lăudat, e al cincilea sau al şaselea pe care am fericirea să-l sărut".

Dictionnaire des gens du monde, III.

RELIGIE-RELIGIOZITATE

991 — Religia este suspinul creaturii chinuite, sensibilitatea unei lumi lipsite de inimă, după cum este şi spiritul unor orînduiri lipsite de spirit. Ea este opiu pentru popor.

MARX-ENGELS, *Opere, I.*

992 — Religia este opiu pentru popor, această maximă a lui Marx este piatra unghiulară a întregii concepţii marxiste în problema religiei. Întotdeauna marxismul a considerat că religiile şi bisericile contemporane, toate organizaţiile religioase drept organe ale

reacțiunii burgheze care slujesc la apărarea exploatării și narcotizării clasei muncitoare.

V. I. LENIN, *Marx, Engels, Lenin, Despre religie.*

993 — Religia — o frază de dînșii inventată
Ca cu a ei putere să vă aplece-n jug,
Căci de-ar lipsi din inimi speranța de răsplată,
După ce-amar muncirăți mizeri viața toată,
Ați mai purta osînda ca vita de la plug ?

M. EMINESCU ,*Împărat și Proletar.*

994 — Dacă preoții s-ar mulțumi să spună : „Adorați un Dumnezeu și fiți drepți", nu ar fi fost niciodată necredincioși și nici războaie religioase.

VOLTAIRE, *Le Sottisier.*

995 — Un om din popor de la Neapole îți spune cu răceală : „Anul trecut, în august, am avut un necaz", ceea ce vrea să zică : „Anul trecut, în august, am ucis un om". Dacă îi propui ca într-o dimineață la trei să te însoțească pe Vezuviu, îți răspunde îngrozit : „Eu să lipsesc de la liturghie ?"

STENDHAL, *Roma, Neapole, Florența.*

996 — Religia constă în a crede că tot ce ni se întîmplă este din cale afară de important. Nu va putea pieri niciodată de pe pămînt tocmai din acest motiv.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

Întemeietori de religii

997 — Pe la 1760, Rosenfeld, un tînăr frumos aducînd cu Criştii pictaţi de Lucas Cranach, începu să predice că el e adevăratul Mesia ; că Iisus Hristos nu fusese decît un profet mincinos ; dar că în schimb regele Friedrich cel Mare era Satan.

În ţara imaginaţiei şi a visării, Rosenfeld se pomeni curînd urmat de numeroşi adepţi ; alese şapte fete din cele mai frumoase şi-i convinse pe părinţii acestora ca să le dea. Scopul era, spunea el, să desfacă cele şapte peceţi de care pomeneşte Apocalipsul.

În aşteptarea succesului acestei însemnate operaţiuni, Rosenfeld trăia în cea mai bună înţelegere cu cele şapte femei ale sale. Şase erau ocupate cu torsul lînei, şi el trăia cinstit din produsul micii industrii ; a şaptea, trasă la sorţi în fiecare lună, purta de grijă persoanei lui.

La capătul a zece-doisprezece ani de viaţă liniştită, tot predicînd între timp, unul dintre adepţi, căruia îi făgăduise minuni, sătul de aşteptare, îl denunţă lui Friedrich.

Ceea ce îl înveseli pe rege e că insul nu se îndoia deloc că Rosenfeld ar fi Hristos ; însă credea că Friedrich, fiind Satan, aşadar cealaltă autoritate constituită, ar avea puterea să-l forţeze pe Mesia la efectuarea minunilor făgăduite.

Friedrich îl băgă pe Mesia la închisoare pînă la împlinirea miracolelor.

STENDHAL, *Roma, Neapole, Florenţa.*

998 — Nu este oare hazliu că Luther, Calvin, Zwingli, toţi scriitori care nu pot fi citiţi, au întemeiat secte

care își împart Europa [...] și că domnii Newton, Clarke, Locke, Leclerc, cei mai mari filosofi și mai bune condeie ale timpului lor, abia au reușit să strîngă un mic cerc care se micșorează în fiecare zi ?

VOLTAIRE, *Lettres philosophiques.*

999 — Cineva răspîndește în lume ideea că există un uriaș înalt de 70 de picioare.

Imediat savanții cercetează ce culoare ar putea avea părul lui, ce mărime are degetul său mare de la mînă, și ce dimensiuni au unghiile lui. Se strigă, se sofisticheză, se și bat. Cei care susțin că degetul mic al uriașului n-are decît 15 linii diametru îi ard de vii pe cei care afirmă că degetul mic are o grosime de un picior. „Dar, domnilor, uriașul dv. există el oare ?" zice modest un trecător. Ce îndoială oribilă ! ! strigă toți disputanții ! Ce blasfemie ! Ce absurditate ! Apoi fac un scurt armistițiu pentru a-l ucide cu pietre pe trecător. După ce l-au asasinat cu ceremonie, într-o manieră edificatoare, ei se bat între ei din nou, ca de obicei, pe chestiunea degetului mic și a unghiilor.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, I.*

REPUTAȚIE

1000 — Suportăm mai ușor o reputație proastă decît una bună, pentru că una bună e greu de dus, trebuie să fii la înălțimea ei și orice slăbiciune ți se reproșează ca o crimă. Cînd ai o reputație proastă, slăbiciunea e privită cu indulgență.

CAMUS, *Caiete.*

RÎS

1001 — Rîsul ajunge uneori pînă la convulsii ; se spune că unii au murit de rîs ; mi-e greu s-o cred, şi desigur, mult mai mulţi au murit de supărare.

VOLTAIRE, *Dicţionarul filozofic.*

1002 — Trebuie să rîzi mai nainte de a fi fericit, de frică să nu mori fără a fi rîs.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

1003 — Cea mai pierdută dintre zile este aceea în care n-ai rîs.

CHAMFORT, *Maximes et pensées, I.*

RUGĂCIUNE

Părerile lui Maxim din Tyr asupra rugăciunii

1004 — „Cel Veşnic are planurile sale din toţi vecii. Dacă rugăciunea este conformă cu voinţa sa imuabilă, este inutil să-i ceri ceea ce el a hotărît să facă. Dacă îl rogi să facă ceva contrar a ceea ce el a hotărît, aceasta înseamnă a-l ruga să fie slab, uşuratic, inconstant, şi a-l crede astfel înseamnă a-l batjocori. Dacă îi cereţi un lucru drept (just) în acest caz el ar trebui să se facă şi se va face fără ca să-l rogi ; rugîndu-l înseamnă a nu te încrede în el şi a-l sili ; sau dacă lucrul e nedrept înseamnă a-l ultragia. Sînteţi vrednic sau nevrednic de darul pe care-l cereţi ; dacă sînteţi vrednic, el o ştie mai bine ca Dv. ; dacă sînteţi nevrednic, se comite o crimă în plus solicitînd ceva ce nu meritaţi".

Pe scurt, noi nu facem rugăciuni către Dumnezeu decît pentru că l-am făcut pe el după chipul nostru.

Îl tratăm ca pe un pașă, ca pe un sultan pe care-l putem irita sau împăca.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, VI.*

1005 — În Anglia, partizanii „rozei roșii" făceau cele mai arzătoare rugăciuni către sfîntul Gheorghe pentru ca toți partizanii „rozei albe" să fie aruncați în fundul mării. „Roza albă răspundea cu rugăminți asemănătoare. Se vede bine în ce încurcătură era sfîntul Gheorghe ; și dacă Henric al VII-lea nu-i venea în ajutor, Gheorghe singur n-ar fi putut niciodată ieși din ea.

VOLTAIRE, Dictionnaire philosophique, *IV.*

1006 — Iată răspunsul lui Diagoras, supranumit „ateul", cînd se afla la Samotracia, unuia care-i arăta în templu sumedenia de tăbliță și de mulțumiri din partea celor care scăpaseră de la înec, și-i spusese : „Iată ! tu, care socoți că zeii n-au habar de nevoile oamenilor, ce mai gîndești cînd vezi că atîția au fost mîntuiți din vrerea lor ?" — „Iată ce cred : Cei fără tăbliță și care s-au înecat sînt mai mulți".

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

1007 — Zeii pedepsiră amarnic nelegiuitele cereri ale lui Oedip, împlinindu-le. El se rugase ca fiii săi să cîștige cu spada între ei moștenirea la domnia țării. Fu atît de blestemat că își văzu voia împlinită.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

1008 — Cînd cerşetorii îi spuneau că se vor ruga lui Dumnezeu pentru el, (Malherbe), le răspundea că, socotind după starea jalnică în care Dumnezeu îi lăsa să trăiască, nu crede să aibă mare trecere la el, şi că i-ar fi plăcut mai mult ca această făgăduială să-i fi fost făcută de domnul de Luynes, sau de domnul ministru al Finanţelor.

TALLEMANT, *Istorioare.*

1009 — Rugăciunile, în ce mă priveşte, le scurtez sau le lungesc după voie, ca scările la şaua de călărie.

RABELAIS, *Gargantua şi Pantagruel.*

1010 — Cînd zeii vor să ne pedepsească, ne împlinesc rugăciunile.

OSCAR WILDE, *Soţul ideal.*

1011 — Rugăciunea către oameni : „Şi ne iertaţi nouă virtuţile noastre !" Aşa trebuie să ne rugăm oamenilor.

NIETZSCHE, *Le voyageur et son ombre.*

1012 — Trebuie să admirăm rugăciunea pe care o adresa Madonei o fetiţă frumoasă din Riviera de Genes (Litoralul între Nisa şi La Spezia) : „Sfîntă maică a lui Dumnezeu, care ai conceput fără să păcătuieşti, dă-mi mie harul de a păcătui fără să concep".

ANATOLE FRANCE, *Sur la pierre blanche.*

1013 — Rugă = A cere ceva cu o stăruinţă proporţională cu credinţa că nu va fi acordat.

A. BIERCE, *Dicţionarul diavolului.*

1014 — Întotdeauna m-am rugat lui Dumnezeu, dar cu aceeași rugăciune. Îi ceream pîinea cea de toate zilele : mi-o dădea. Dar nu l-am rugat să ne ajute să vindem bine vaca, și am vîndut-o pe nimica toată. Trebuie că-i greșeala noastră.

JULES RENARD, *Jurnal.*

1015 — Catedrala din Bordeaux. Într-un colț : „Preasfinte Pavele, ajută-mă să fiu printre primele zece".
„Preasfinte Pavele, fă-l să vină la întîlnire".

CAMUS, *Caiete.*

SABIE

1016 — Știi ce admir eu cel mai mult pe lumea asta, Fontanes ? Neputința forței de a păstra ceva. Nu există decît două puteri pe lume : sabia și spiritul. Cu timpul, sabia e întotdeauna învinsă de spirit.

NAPOLEON, *Citat după Camus, Caiete.*

SALON LITERAR

1017 — [...] a fi în stare să rămîi la Paris timp de un an de zile într-o odaie sărăcăcioasă e mai instructiv decît o sută de saloane literare și 40 de ani de experiență de „Viață pariziană".

CAMUS, *Caiete.*

SĂRĂCIE

1018 — Eu cred că este mai greu să întîlnești un om care știe să se poarte atunci cînd este avut decît atunoi cînd este lipsit de stare. De obicei, cel dintîi

devine necuviincios, pe cînd celălalt este întotdeauna modest.

XENOFON, *Viața lui Cyrus, VII.*

1019 — Nici eu (Cyrus) nu mă pot stăpîni, ca toată lumea, de a dori să mă îmbogățesc cît mai mult ; altfel această dorință a fost sădită de zei în sufletele noastre, după ce mai întîi au făcut să ne naștem cu toții deopotrivă de săraci.

XENOFON, *Viața lui Cyrus, VIII.*

1020 — E ușor să vindeci sărăcia în bunuri ; sărăcia duhului e cu neputință de tămăduit.

MONTAIGNE, *Aforisme.*

1021 — Dacă este adevărat că omul e bogat în tot ce nu are nevoie, un om foarte bogat este omul înțelept.

Dacă este adevărat că omul este sărac simțind lipsa tuturor lucrurilor pe care le dorește, ambițiosul și zgîrcitul tînjesc într-o negrăită sărăcie.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

1022 — Este tare surprinzător că bogățiile oamenilor bisericii au început prin principiul sărăciei.

MONTESQUIEU, *Cugetări.*

1023 — Cineva îi spuse lui Dufresny : sărăcia nu e un viciu ; e ceva mai rău, răspunse el.

Dictionnaire des portraits historiques, I.

1024 — Vezi — îl povățuia el (Talleyrand) pe baronul de Vitrollesnu — nu trebuie să fii niciodată

sărac (il ne faut pas être pauvre diable). În ce mă privește, am fost întotdeauna bogat : Căci, adaugă Tarlé (după care citățm), nu te poți bizui pe Ludovici și pe Napoleoni, dar cînd Ludovicii și Napoleonii sînt în chip de efigie și bătuți în aur, atunci te poți bizui pe ei oricînd și în orice împrejurări.

E. TARLÉ, *Talleyrand.*

1025 — Sărăcia nu e nici rușinoasă, nici cu neputință de răbdat, dacă e să vorbim adevărat. E numai imorală.

1026 — E o sărăcie de bunăvoie, a călugăriei, care-i o sărăcie mincinoasă... A ști să fii sărac, este a ști să te mărginești, și sărăcia mărginită constituie o avere, singura avere care dă un somn liniștit, o viață cu tempo lent, cum trebuie să rămîie viața, și o perină capului bună.

TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

1027 — Să fii cît de sărac, numai să ai bani mulți.

ANTON PANN, *Povestea vorbii, II.*

SĂRBĂTOARE

1028 — Sărbătoare = O serbare, o celebrare religioasă, de obicei semnalîndu-se prin lăcomie și beție, adesea în cinstea unui personaj sfînt care s-a distins prin abstinență. În Biserica romano-catolică sărbătorile sînt „mutabile și nemutabile", dar cei ce le sărbătoresc sînt întotdeauna nemutabili pînă ce s-au umplut.

A. BIERCE, *Dicționarul diavolului.*

1029 — În 1843, americanii eliberează arhipelagul Havaii, pe care englezii îl luaseră în stăpînire cu forţa. Melville era de faţă. Regele îşi invită supuşii să „Sărbătorească fericitul eveniment renunţînd să respecte timp de zece zile la rînd orice opreliște morală, legală sau religioasă ; în această perioadă, declară el solemn, toate legile teritoriului său sînt suspendate".

CAMUS, *Caiete.*

1030 — *Sărbătoarea nebunilor,* a măgarilor, a proştilor se prăznuia între Crăciun şi Bobotează (25 decembrie—6 ianuarie).

În catedrala din Rouen se făcea, în ziua de Crăciun, o procesiune în care ecleziaşti aleşi reprezentau pe profeţii Vechiului Testament care au prezis Naşterea lui Mesia. Ceea ce a putut da nume sărbătorii (sărbătoarea măgarilor) este faptul că acolo prorocul Balaam apărea călare pe o măgăriţă; dar cum poemul lui Lactanţiu şi cartea profeţiilor Sf. Prosper spun că Hristos în iesle a fost recunoscut de către bou şi măgar — după acest pasaj al profetului Isaia (I, 3), „boul îşi cunoaşte stăpînul şi măgarul ieslea Domnului său" — pare mai probabil că de aici şi-a luat sărbătoarea numele.

Într-adevăr, iezuitul Theophile Raynaud atestă că în ziua de Sf. Ştefan (26 dec.) se cînta un imn al măgarului care se numea şi imnul nebunilor, şi că în ziua de Sf. Ion se mai cînta unul care se numea al boului. Se păstrează în biblioteca Capitoliului din Sens un manuscris, pe hîrtie velină şi cu miniaturi, unde sînt reprezentate ceremoniile sărbătorii nebunilor. Textul conţine descrierea ei ; acolo se găseşte acest imn al măgarului care se cînta în două strane

şi care imitau din cînd în cînd, ca un refren, răgetele acestui animal. Iată rezumatul descrierii acestei sărbători :

Se alegea, în bisericile catedrale, un episcop sau arhiepiscop al nebunilor şi alegerea lui era confirmată prin tot felul de glume care serveau drept consacrare. Acest episcop oficia ca un pontifice şi dădea binecuvîntări poporului în faţa căruia purta mitra, cîrja şi chiar crucea episcopală. În bisericile care urmau, în rang, imediat după Sf. Scaun, se alegea un papă al nebunilor, care oficia cu toate podoabele papale.

Tot clerul asista la liturghie, unii îmbrăcaţi în haine femeieşti, alţii îmbrăcaţi ca bufoni, sau mascaţi într-un fel grotesc şi ridicol. Nu se mulţumeau numai să cînte în cor cîntece licenţioase, ci mîncau şi jucau zaruri pe altar, alături de cel care celebra. Cînd slujba se termina, ei alergau, săreau şi dansau în biserică făcînd mii de gesturi indecente pînă la a se expune aproape goi. În sfîrşit, ei se lăsau traşi pe străzi în tomberoane pline de gunoaie pe care le aruncau asupra mulţimii adunate împrejurul lor. Cei mai uşuratici, dintre laici, se amestecau printre clerici pentru ca să joace rolul nebunilor în haine preoţeşti. [...]

În al doilea registru al bisericii din Autun al secretarului Rotarius, care sfîrşeşte cu anul 1416, se spune, fără a se specifica ziua, că la sărbătoarea nebunilor se mîna un măgar căruia i se punea în spinare o mantie preoţească şi i se cînta : Hé, sire măgar, Hé, hé !

Ducange raportează o şedinţă a oficialităţii din Viviers contra unui oarecare Guillaume, care, fiind ales episcop al nebunilor în anul 1406, a refuzat să ofi-

cieze ceremonia şi să suporte cheltuielile obişnuite în aceste împrejurări.

În fine, registrele bisericii Sf. Ştefan din Dijon, din anul 1521, dovedesc, fără să spună ziua, că vicarii alergau pe străzi cu fluiere, tobe şi alte instrumente şi că purtau felinare înaintea primului cîntăreţ al nebunilor căruia îi revenea mai cu seamă, onoarea sărbătorii. Însă Consiliul acestui oraş, printr-o hotărîre din 19 ianuarie 1552, interzice celebrarea acestei sărbători, de altfel deja condamnată în cîteva Concilii şi mai ales printr-o scrisoare circulară din 12 martie 1444 trimisă de Universitatea din Paris tuturor preoţilor din ţară. Scrisoarea, care se găseşte la sfîrşitul lucrărilor lui Piere de Blois, susţine că această sărbătoare părea în ochii clerului atît de bine gîndită şi atît de creştinească încît îi socoteau eretici pe cei care voiau s-o suprime.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique*, V.

SĂRUT

1031 — Pisistrat, tiran al Atenei (605—527), răspunse — după cum ne povesteşte Valerius Maximus (VI, 1) — soţiei sale, care cerea s-o răzbune pe fiica lor împotriva unui tînăr îndrăgostit care o îmbrăţişase şi o sărutase pe stradă : „dacă noi ucidem pe cei ce ne iubesc, ce-o să le facem acelora care ne urăsc".

RAMIRO ORTIZ, *Notă la Divina Comedie*.

1032 — (Tiberius) interzise printr-un edict obiceiul de a se săruta zilnic prietenii şi rudele, cînd se întîlneau.

C. SUETONIUS, *Vieţile celor doisprezece cezari*.

1033 — Jean de Caza, arhiepiscopul de Bénévent, spune că poţi săruta pe cineva în orice parte, de la cap pînă la picioare. El deplînge nasurile mari fiindcă nu se pot apropia decît foarte greu ; şi sfătuieşte femeile care au nasul mare să aibă amanţi cu nasul cîrn.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, II.*

1034 — Cristina a Suediei sosi la Fontainbleau îmbrăcată ca o amazoană. Mai multe doamne de la curte veniră s-o salute şi se grăbiră s-o sărute. Prinţesa, ofensată de această familiaritate, se mulţumi să spună: „Ce furie le-a cuprins pe aceste doamne de mă sărută ? Să fie oare din cauza că semăn cu un bărbat ?"

Dictionnaire des portraits historiques, I.

1035 — Sărutul, ca semn al dragostei, a fost folosit din cele mai vechi timpuri mai ales în Orient. Se sărutau picioarele, mîinile, hainele celor mari şi îndeosebi ale preoţilor. Astăzi sărutăm copiii şi femeile. Ce anume parte a corpului sărutăm, nu se poate preciza.

ASZALAY JÓZSEF, *Szellemi omnibusz. I.*

1036 — Cînd se întîlnesc, femeile se sărută din obişnuinţă, şi din plăcere atunci cînd se despart.

Dictionnaire des gens du monde, II.

SCLAV

1037 — Sclavii cei mai josnici locuiesc în palatele regilor.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

SCRIITOR

1038 — Poetul
Sînt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cînt bucuria și-amarul —
În ranele tale durutul sînt eu,
Și-otrava deodată cu tine o beu
Cînd soarta-ți întinde paharul.
Și-oricare-ar fi drumul pe care-o s-apuci,
Răbda-vom pironul aceleiași cruci
Unindu-ne steagul și larul,
Și-altarul speranței oriunde-o să-l duci,
Acolo-mi voi duce altarul.

Sînt inimă-n inima neamului meu
Și-i cînt și iubirea și ura —
Tu focul, dar vîntul ce-aprinde sînt eu,
Voința ni-e una, că-i una mereu
În toate-ale noastre măsura. [...]
GEORGE COȘBUC

1039 — Poetul e trimis în lume ca preot al libertății și truditor al frumosului.
G. HERWEGH, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

1040 — Poetul nu este atît un mînuitor, cît un mîntuitor al cuvintelor. El scoate cuvintele din starea lor naturală și le aduce în starea de grație.
LUCIAN BLAGA, *Discobolul.*

1041 — Rețetă practică pentu a face o lucrare literară, în genere : Iei o testea de hîrtie, un condei, o

sticluță cu cerneală. Dacă lucrezi numai ziua, nu-ți trebuie nici lampă, nici lumînare, și nici tutun, dacă nu fumezi.

Pui hîrtia și cerneala pe masă, iai condeiul în mînă, îl moi în călimară potrivit, ca să nu pice și să-ți facă ursuzlîc (ghinion, nenoroc), te așezi frumos pe scaun și începi să scrii.

După ce ai scris o foaie, o dai la o parte, și te apuci de alta — e bine să scrii foile numai pe o față, nu pe amîndouă, fiindcă e mai practic pentru zețar — căci desigur lucrarea d-tale e menită să vază lumina.

Scrii și scrii pînă ostenești, și pe urmă te oprești, și pe urmă iar scrii, și tot așa pînă isprăvești.

Acuma, ce scrii — asta e treaba d-tale. După părerea noastră însă, dacă scrii, fă încailea o lucrare mare și lungă — tot e mai lesne decît fleacurile mici și ușoare, cînd ai o dată rețeta sigură.

1042 — Pentru un român care știe citi, cel mai greu lucru e să nu scrie.

I. L. CARAGIALE, *Opere, III.*

Pretinși scriitori

1043. Permiteți-mi să vă istorisesc o poveste pe care am auzit-o și eu.

Era de mult, tare de mult — așa încep de altfel toate poveștile —, pe vremea cînd nu existau nici Comitetul de Artă și Cultură, nici Uniunea Scriitorilor, nici Secția Culturală a Comitetului Central, nici edituri de stat și redactori-șefi de reviste literare, nici cenzură și nici chiar Fondul Literar, deci nici posibilitatea de a se acorda împrumuturi sau avansuri pentru literatura încă nescrisă. Așa că nimeni

nu îngrădea libertatea scrisului. Trăia pe atunci un poet — şi cum se spune despre Făt-Frumos — nu împlinise încă nici douăzeci de ani cînd începu să se creadă aşa de mare cum nu sînt nici poeţii celebri, cu foarte multe versuri şi cu părul alb ! Şi ca să pară şi mai mare, poetul nostru se urcă într-un turn înalt — nu ştiu dacă era din lut sau din fildeş — şi începu să citească dintr-un carneţel. Cîţiva trecători s-au oprit şi l-au ascultat, dar cei mai mulţi şi-au văzut liniştiţi de drum. Unul, e drept, cu părul alb, după ce a ascultat, neînţelegînd nimic, l-a rugat pe poet să traducă cele citite. Supărat, poetul a răspuns : Cum să traduc ? Doar am citit în limba pe care o ştie aici toată lumea ! Dacă n-ai înţeles, înseamnă că tu eşti vinovat, eşti un incult din spaţiul mioritic. Poeziile mele nu-ţi sînt adresate ţie, ci oamenilor culţi care se vor naşte peste veacuri sau care s-au născut, poate, pe alte planete. Şi poetul nostru, în trufia sa, a cerut să i se înalţe şi mai sus turnul în care îşi scria poeziile.

E lungă această poveste, dar se spune că la un moment dat poetul a coborît cu mare alai din turn şi s-a dus — nu ştiu dacă călare sau pe jos, deoarece pe atunci nu existau nici tramvaie, nici autobuze, nici autoturisme personale... — la omul care pe atunci se ocupa cu transcrierea diferitelor acte şi lucrări. Acolo, ce să vezi, poetul a dat peste cel care îl ascultase şi îi ceruse să-şi traducă poeziile pentru ascultători. Privindu-l de sus, deşi acum se afla pe pămînt, poetul i-a spus : am venit să-mi transcrii poeziile în cincizeci de exemplare şi, deoarece aceasta o să dureze mai mult, să-mi plăteşti imediat drepturi de

autor. Proprietarul editurii — un particular, deoarece, după cum am mai spus, nu se înființaseră încă edituri de stat — s-a uitat în sus la poet și i-a răspuns : dar bine, omule, cum vrei să-ți transcriu atîtea exemplare cînd cititorii culți, pentru care scrii, nu s-au născut încă ? Pentru un singur cititor, care ești tu însuți, e suficient exemplarul pe care îl ai. Dacă totuși dorești să-ți transcriu în cincizeci de exemplare poeziile, atunci te rog să-mi plătești pentru munca pe care o depun. La acest răspuns poetul s-a socotit tare nedreptățit, a plecat supărat, s-a urcat din nou în turnul său și a început să se plîngă că nu există libertatea cuvîntului. Ce s-a mai întîmplat apoi cu poetul nostru, povestea nu spune.

N. CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Adunarea generală a Scriitorilor din 16 XI, 1968.*

1044 — Din senin [...] Cutare ia hîrtie și o pană de scris și zice în gîndul său : „Am să fac o carte", fără alt talent pentru scris în afară de nevoia pe care o are de cincizeci de pistoli. Zadarnic îl îndemn : „Ia un ferăstrău. Dioscore, și taie cu el, sau apucă-te de strungărie, sau fă o obadă de roată, și îți vei primi plata". „N-am făcut ucenicia acestor meserii." „Atunci, copiază, transcrie, fii cel mult corector la o tipografie, dar nu te apuca de scris." El ține să scrie și să tipărească ; și pentru că nu trimite nimeni la tipar un caiet alb, îl mîzgălește cu ce-i trăsnește prin cap [...] Și cum lucrarea aceasta nu este nici împotriva religiei, nici împotriva statului, și cum nici nu va aduce altă vătămare publicului cititor în afară de aceea de a strica gustul și de a-l deprinde cu lucră-

rile serbede şi insipide, scapă de cenzură, este tipărit şi, spre ruşinea secolului, cum şi spre umilirea scriitorilor de valoare, retipărit.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

1045 — Cine i-ar putea inspira sentimente de modestie unui scriitor slab ? Rupeţi pînza unui păianjen şi insecta veninoasă va ţese o altă pînză cu o plăcere nouă. Distrugeţi calomniile şi sofismele acestui autor şi-l veţi vedea, tot aşa ca pe păianjen, reluîndu-şi munca. El va rămîne, ca şi păianjenul, în centrul operei sale şi se va mîndri cu măreţia operei sale neînsemnate.

POPE, *Les Pensées de Pope.*

SECRET

1046 — Exista la Roma înainte vreme obiceiul ca senatorii să intre în sala de şedinţe a senatului cu copiii îmbrăcaţi în toga praetexta. Odată cînd se dezbătea o problemă mai importantă, care a fost amînată pentru ziua următoare, s-a hotărît ca nimeni să nu comunice ceva despre problema discutată înainte de a se da decretul respectiv.

Copilul Papirius, care fusese cu tatăl său la senat, a fost întrebat de mama sa ce discutaseră senatorii la şedinţă. El a răspuns că trebuie să tacă, fiindcă nu-i permis să spună aceasta. Femeia a devenit şi mai curioasă ; secretul chestiunii şi tăcerea copilului o aţîţau şi mai mult. L-a întrebat aşadar cu şi mai multă insistenţă şi înverşunare. Atunci copilul, silit de mama sa, s-a gîndit să ticluiască o minciună amuzantă şi ingenioasă. A spus că în senat s-a discutat dacă ar fi mai bine pentru republică să aibă un bărbat

două soții, sau o soție să aibă doi bărbați. Cînd ea a auzit aceasta, speriată a ieșit în grabă din casă și a spus și celorlalte matroane cele auzite.

A doua zi, o mulțime de femei s-au prezentat în fața senatului : cu lacrimi în ochi și jurăminte cereau ca mai degrabă să se mărite una cu doi bărbați decît două cu unul.

Senatorii [...], aflînd adevărul, au dat un decret ca de aci încolo copiii să nu mai intre în senat cu tații lor, în afară de unul singur, acel Papirius, căruia după aceea i s-a dat numele de onoare de Praetextatus, pentru înțelepciunea cu care a știut să vorbească și să tacă la vîrsta cînd purta toga praetexta.

AULUS GELLIUS, *Nopțile Attice, I.*

1047 — Unii oameni își făgăduiesc că vor păstra secretul, dar îl dau chiar ei în vileag, fără să-și dea seama ; n-au apucat să-și miște bine buzele, și-i și înțelegi ; le citești pe față și în ochi ; parcă li-l vezi de a dreptul prin piept, atît sînt de transparenți. Alții nu spun propriu-zis un lucru ce li s-a încredințat ; dar vorbesc și fac în așa fel încît descoperi singur. În sfîrșit, o seamă de oameni îți disprețuiesc secretul, oricît de important ar putea să fie. E o taină pe care mi-a comunicat-o cutare și mi-a interzis s-o spun. Și o spun.

Orice dezvăluire a unei taine se face din vina celui care a încredințat-o.

1048 — Un bărbat este mai fidel secretului altuia decît propriului său secret ; o femeie, dimpotrivă, păstrează mai bine secretul ei decît pe al altuia.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

1048 — Cum putem pretinde ca un altul să păstreze secretul nostru, dacă noi nu putem păstra propriul nostru secret.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

1049 — A spune secretul altuia este o trădare, a spune propriul secret este o prostie.

VOLTAIRE, *L'indiscret.*

1050 — O fată de cincisprezece primăveri obişnuieşte să aibă un număr mai mare de taine decît un bătrîn, iar o femeie de treizeci de ani ascunde mai multe decît un şef de stat.

J. ORTEGA Y CASSET, *citat după Înţelepciunea spaniolă.*

1051 — O femeie nu tăinueşte decît ceea ce nu ştie.

ROMAIN ROLLAND, *Colas Breugnon.*

1052 — Singurul secret pe care o femeie poate să-l păstreze este cel al vîrstei sale.

CHINGCHOW, *citat după: K. Petit, Dict. des citations.*

SECTA

1053 — Fiecare sectă se crede stăpînă a întregului adevăr, iar pe toţi ceilalţi îi socoteşte a fi în greşeală ; ca un om care, umblînd pe vreme ceţoasă, îi vede învăluiţi în ceaţă pe cei aflaţi mai departe înaintea sau în urma lui, ca şi pe cei de pe cîmp în ambele

laturi, dar lîngă el totul apare limpede, deși în realitate și el e tot atît de tare învăluit în ceață.

B. FRANKLIN, *Autobiografie.*

SEDUCĂTOR

1054 — Dintr-o sută de legături între bărbat și femeie, în mai mult de nouăzeci seducătoarea este ea, iar cel sedus el.

M. UNAMUNO, *Negură.*

SENTINȚĂ

O sentință a Tribunalului Inchizițional

1055 — Tribunalul general al Inchiziției ținu la 24 noiembrie 1778 o ședință secretă în care compăru ca acuzat Seniorul Paul Olavides, asesor din Sevilla și supraintendentul Noilor Colonii din Sierra Morena.

S-a procedat la dezbaterea cauzei sale, lucru care dură de la opt dimineața pînă la 12 și jumătate.

Fiind declarat eretic în tot felul, el se prezentă în această calitate ținînd în mînă o făclie de ceară verde împodobită cu crucea Sf. Andrei pe care o primi din mila Marelui Inchizitor.

El fu condamnat la confiscarea tuturor bunurilor sale și la opt ani de detențiune într-o mănăstire. În cursul primului an trebuia să ajuneze în fiecare zi de vineri. [...] I se mai porunci să-și facă regulat rugăciunile dimineața și seara ; să citească „Ghidul păcătoșilor", opera fratelui-preot Louis de Grenada ; să recite în fiecare zi în genunchi *Rozarul*, de asemenea și *Crezul*. Fu deposedat de toate titlurile și funcțiile și declarat nevrednic de a avea una vreodată.

I se interzicea să folosească în viitor îmbrăcăminte de mătase, catifea sau țesături cu aur sau argint, nici ceaprazuri, nici să poarte bijuterii, poruncindu-i-se dimpotrivă să se îmbrace în postav galben de cea mai slabă calitate. De asemenea îi era interzis să se arate călare sau să poarte arme. În sfîrșit, era exilat pentru totdeauna din Sevilla, din toate casele regale din Madrid, din Noile Colonii, precum și din Lima, locul în care s-a născut [...]

Greșelile lui sînt numeroase și dintre cele mai ciudate, provenind din faptul că nu voia să creadă în porunca a șaptea, nici în existența iadului destinat să edepsească păcatele, lucruri care făcură să se nască în el o ură implacabilă contra preoților și călugărilor ; ceea ce era în el, de fapt, rodul relațiilor sale cu Voltaire și Rousseau. A fost deposedat și de ordinul Sf. Iacob cu care fusese decorat.

Anecdotes du dixhuitième siècle, II.

SEVERITATE

1056 — E atît de comod să fii sever cu alții.

LACLOS, *Prietenii primejdioase.*

SFAT

1057 — Însă acel ce nici singur nu cugetă, nici nu ascultă
Sfatul venit de la altul, este un om de nimica.

HESIOD, *Munci și zile.*

1058 — Pentru acéia, fătul mieu, tot cela ce va asculta de sfatul tinerilor și al copiilor, acela niciodată

nu să va bucura ; iar cela ce va asculta de sfatul bătrînilor celor înțelepți, acela nu să va căi.

Învățăturile lui NEAGOE BASARAB.

1059 — După bătălia de la Pharsale, Pompeius bătut se îndrepta spre Egipt. Egiptenii fac sfat, dacă e bine să-l primească sau nu. Retorul Theodoros din Chios, „neam de mercenari" — care se strecoară în sfaturile principilor sau popoarelor ca să le inspire șiretlicuri ticăloase sub numele de politică, și ca să le înfățișeze crime folositoare drept fapte de geniu și de virtute — reteză chestiunea : „Dacă primim pe marele Pompei, zise el către Consiliul Egiptului, veți avea două calamități în loc de una : pe Cezar ca dușman și pe Pompei ca stăpîn. Dacă îi refuzați azilul și mai ajunge vreodată puternic, veți avea de temut nu numai răzbunarea lui pentru afrontul ce i-ați făcut, ci încă și răzbunarea lui Cezar pentru primejdia în care l-ați pus, fiindcă nu i-ați predat inamicul. N-aveți dar decît un lucru de făcut, adause el cu o ironică perversitate : să-l primiți și să-l omorîți pe țărm, fiindcă astfel veți fi în taină pe placul lui Cezar, dezbărîndu-l de un rival, și pe de altă parte nu veți mai avea nimic de temut de la răzbunarea lui Pompei ; căci, adause el zîmbind și născocind cuvîntul devenit de atunci proverbul sceleraților, Morții nu mai mușcă".

LAMARTINE, *Cicero.*

1060 — Înțelepții tuturor timpurilor au dat totdeauna aceleași povețe, iar nebunii — marea majoritate a tuturor timpurilor — au răspuns totdeauna cu aceleași fapte, adică prin fapte contrarii.

SCHOPENHAUER, *Aforisme.*

1061 — Trebuie să ceri întotdeauna oamenilor înțelepți un sfat și să faci tocmai contrariul celor ce-ți spun. Atunci poți să ajungi departe în viață.

H. HEINE, *Ginduri și idei.*

1062 — Dacă toată lumea *oferă* sfaturi, e pentru că nimeni nu le *cere.*

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes.*

1063 — Sfat = Cea mai mică monedă în circulație.

A. BIERCE, *Dicționarul diavolului.*

1064 — În cele mai bune povețe, ceva nu ne e pe plac. Ne vin dinafară ; e de-ajuns ca să le respingem mai întîi din îngîmfare și dintr-un capriciu și apoi să le urmăm de nevoie sau după matură chibzuință.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

1065 — Nu are preț la oameni sfatul, nici un sfat.
Vorba cuminte moare în urechea tare.

GOETHE, *Faust, II, II.*

1066 — La Sparta, zice Montaigne, s-a întîmplat ca un om rău să dea un sfat foarte bun. A fost aprobată părerea lui, dar n-au vrut să-l primească ca venit din gura lui, de aceea au pus pe un om cinstit (cu viață bună) să facă propunerea.

Dictionnaire des gens du monde, I.

1067 — Un sfat — de-i bun — e bun, oricine ți l-ar da.

SOFOCLE, *Antigona.*

1068 — Un avocat spunea despre unul din confraţii săi care trecea drept foarte ignorant: Vedeţi-l pe acesta, nu există avocat mai scump ca el, n-ar da un sfat bun nici pentru o sută de pistoli.

Dictionnaire des gens du monde, I.

SFÎNT-SFINŢENIE

1069 — Sfinţii clasici ai creştinătăţii îşi mortificau trupul pentru mîntuirea sufletului *masei;* sfinţii moderni culţi mortifică *trupul masei* pentru mîntuirea propriului lor suflet.

MARX-ENGELS, *Despre artă, I.*

1070 — De cîte ori a fost un om foarte bun, ceilalţi l-au făcut sfînt. Niciodată însă pe acel care a fost foarte deştept.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

1071 — Locuitorii muntelui Bata (Sumatra) sînt încredinţaţi că orice om care mănîncă înainte de a muri un cuc fript devine sfînt.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

1072 — Iezuiţii îi spuneau reginei (Cristina a Suediei) că atunci cînd va deveni catolică va fi plasată între sfinţi, alături de sfînta Brigitta a Suediei. „Aş prefera, răspunse ea cu promptitudine, să mă aşezaţi între înţelepţi".

Dictionnaire des portraits historiques, I.

SINCERITATE

1073 — Sinceritatea este mama adevărului şi stema omului cinstit, este girantul cuvintelor noastre şi cau-

țiunea gîndurilor noastre. Ea nu are nevoie de martori pentru a dovedi ceea ce spune și protestele ei sînt incontestabile. Ea include în sine însăși diferite virtuți, căci ea nu minte niciodată, nici nu lingușește pe nimeni. Promisiunile ei trec drept lucruri realizate, iar relatările ei sînt indubitabile. O inimă deschisă este deviza ei, iar scopul ei nu este altul decît onoarea. Ea nu înșală căci este inocentă, nu cunoaște minciuna, nu cunoaște decît adevărul. Se face repede cunoscută și nu se ține ascunsă niciodată. Nu se teme de dușmani căci este aliată cu virtutea. Se bucură de mare cinste la oamenii cinstiți și e disprețuită de toți ceilalți. Este alungată de la curțile domnești și e necunoscută celor mari. Se naște în inimă și locuiește pe buze. Se pare că ea a părăsit pămîntul de cînd răutatea a găsit secretul ca s-o facă, în fața multor oameni, să treacă drept prostie.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, II.*

1074 — Lui Diogene i se puse întrebarea care-i lucrul cel mai frumos din lume, la care el răspunse : „Vorbirea sinceră".

DIOGENES LAERTIOS, *Viețile și doctrinele filosofilor.*

1075 — Sinceritatea în artă e o însușire supremă. În ultima analiză, ea mi se pare chiar condiția unică a poeziei lirice... Nu oricine însă poate fi sincer în versuri.

G. TOPÎRCEANU, *Pe un volum de Eminescu.*

SINGURĂTATE

1076 — Singurătatea este pentru spirit ceea ce este dieta pentru corp, mortală cînd este prea lungă, cu toate acestea necesară.

VAUVENARGUES, *Maxime şi reflecţii.*

1077 — Sînt mulţi solitari care au părăsit societatea numai aşa cum l-a părăsit Eva pe Adam : pentru a conversa confidenţial cu diavolul.

POPE, *Les Pensées de Pope.*

1078 — Omul cu o inteligenţă mai înaltă găseşte în singurătate două foloase : întîi de a fi cu sine însuşi, şi al doilea de a nu fi cu alţii.

1079 — Singurătatea este soarta tuturor oamenilor înzestraţi cu o capacitate deosebită : ei o vor deplînge uneori, însă o vor alege totdeauna ca pe cel mai mic dintre două rele.

SCHOPENHAUER, *Aforisme.*

1080 — Singura regulă eroică : să fii singur, singur, Cînd vei petrece o singură zi fără să presupui sau să implici în vreun gest sau în vreun gînd de-al tău prezenţa altora, poţi să te numeşti eroic.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

1081 — Singurătatea e considerată ca o pedeapsă ori ca un lux rar.

ALEXIS CARREL, *Omul, fiinţa necunoscută.*

1082 — Mie mi-a plăcut totdeauna să beau vinul cu tovărăşi. Numai dragostea cere singurătate.

MIHAIL SADOVEANU, *Hanul Ancuţei.*

SONET

1083 — Felix Arvers, mediocru poet şi autor dramatic francez (1806—1850), a devenit celebru în lumea întreagă datorită unui singur sonet. Iată sonetul în traducere românească :

E un mister în a mea viaţă, şi-n suflet port o taină mare :
O dragoste eternă care într-o clipită s-a născut.
Şi rău-i fără de nădejde, şi să-l pătrundă n-a putut
aceea care mi-l făcuse, căci l-am ascuns cu resemnare.

Vai, pururi nebăgat în seamă pe lîngă ea aş fi trecut,
în preajma ei întotdeauna, dar singuratic pe-o cărare,
La-l cărei capăt a mea viaţă găsea suprema alinare,
fără să mi se dea nimica şi fără ca să fi cerut.

Deşi într-însa Providenţa a pus atîta gingăşie,
îşi va urma distrată calea fără s-audă cum o îmbie
murmurul dragostei, pe care sub paşii ei îl va stîrni.

Şi credincioasă datoriei, se va-ntreba nedumerită,
citind aceste strofe, pline de vraja ei nemărginită :
„Cine să fie acea femeie ?“ şi să-nţeleagă nu va şti.

(Traducere de I. Gr. Perieţeanu.)

1084 — Iată şi un sonet din literatura noastră despre care Gala Galaction spunea că e o capodoperă :

MI-AŞ PIERDE PARADISUL

Privirea ta e trandafir în floare...
Şi fruntea, crin... şi zîmbetele, miere...
Şi trupul, val... şi mersul, adiere...
Şi glasul, cîntec de privighetoare !

Tu eşti a vieţii mele sărbătoare
Şi-a bietului meu suflet reînviere —
Căci mă renaşti cu alba mîngîiere
Din graţiile tale-ncîntătoare.

Dar de-aş atinge scumpa ta fiinţă
Cu cea mai mică umbră de dorinţă,
Aş profana iubirea mea curată :

Căci mi-aş mușca pe-a tale buze, visul
Şi-n sărutarea mea necumpătată
Ca-ntîiul om, mi-aş pierde paradisul...

MIHAI CODREANU

1085 — Un sonet fără cusur valorează singur cît un lung poem.

BOILEAU, *Arta poetică, II.*

1086 — Mania sonetelor bîntuie cu atîta furie în Germania, încît ar trebui să se instituie un impozit asupra lor.

H. HEINE, *Gînduri despre literatură şi scris.*

1087 — Sonetul e o cușcă suspendată
De-un fir de aur, unde zbuciumată
Privighetoarea își sugrumă trilul.
Sonetu-i racla strîmtă și rigidă
În care un nebun și-a-nchis copilul,
Sub tirania formei să-l ucidă.
M. SEVASTOS, *Sonetul.*

SPERANȚĂ

1088 — Speranța este un vis cu ochii deschiși.
ARISTOTEL

1089 — Speranța nu este decît un șarlatan care ne înșală neîncetat ; și pentru mine, fericirea n-a început decît atunci cînd am pierdut speranța. Aș pune bucuros pe poarta paradisului versurile pe care Dante le-a pus pe cele ale infernului : „Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate" (Lăsați orice speranță, voi care intrați).
CHAMFORT, *Maximes et Pensées, II.*

1090 — Moara speranțelor merge de mii de ani.
TUDOR ARGHEZI, *Pravilă de morală practică.*

SPOVEDANIE

1091 — În anumite regiuni ale Italiei (Regatul Neapolului), oamenii de la țară omorau de regulă pe orice străin care le cădea în mînă. Acești oameni erau departe de a fi nereligioși ; se întîmpla uneori ca un păstor, la spovedanie, să recunoască plin de teamă că

în timpul postului i-a sărit un strop de lapte în gură, pe cînd făcea brînza. Bineînțeles că duhovnicul, care cunoștea moravurile locului, mai scotea de la el, cu această ocazie, și alte mărturisiri ; de pildă, cum că, împreună cu tovarășii lui, jefuise și omorîse diverși călători, dar că aceste fapte, intrate în obiceiul pămîntului, nu-i pricinuiau vreo remușcare.

J. BURCKHARDT, *Cultura Renașterii.*

SUFERINȚĂ

1092 — Partea care suferă în noi este întotdeauna partea inferioară. Ca de altfel și partea care se bucură. Doar partea senină e cea superioară.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

SUFLET

1093 — Dacă am avea numai un suflet, el n-ar putea să fie în același timp și bun și rău sau să aibă totodată însușiri frumoase și urîte și nici să dorească să facă ceva și în același timp să nu dorească. Este deci fapt neîndoielnic că avem două suflete. Atunci cînd te stăpînește cel bun, săvîrșești fapte frumoase, iar dacă domină cel rău, ești îndemnat la lucruri necurate.

XENOFON, *Viața lui Cyrus, VI.*

1094 — Pomponazzi se socotea creștin și credea în nemurirea sufletului ; ca filozof însă, nu găsea destule argumente spre a dovedi latura rațională, naturală a lucrurilor. Unul din adversarii săi cei mai înverșunați, Boccalini, a zis atunci : „foarte bine, să-l

iertăm pe Pomponazzi ca creştin şi să-l ardem numai ca filosof".

P. P. Negulescu, *Filosofia Renaşterii, II.*

1095 — Conciliul din Macon, în secolul al VI-lea, a pus în discuţie dacă femeia are sau nu are suflet. S-a pronunţat afirmativ cu o majoritate de numai un vot.

BEBEL, *Femeia şi socialismul.*

1096 — Numim suflet ceea ce însufleţeşte. Mai mult nu ştim, datorită limitelor inteligenţei noastre.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, V.*

1097 — A trebuit să treacă treizeci de secole pentru a cunoaşte ceva din structura omului. Ar trebui o veşnicie pentru a şti cîte ceva despre sufletul său. Nu trebuie decît o clipă pentru a-l omorî.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, V.*

1098 — Într-o societate în care erau Marivaux şi Fontenelle, conversaţia îndreptîndu-se asupra metafizicii şi de-acolo asupra sufletului, cineva îl întrebă pe primul ce este sufletul ? El răspunse cu modestie că nu ştie. Ei bine, reluă cel cu întrebarea, să-l întrebăm pe Fontenelle. „El are prea mult spirit, zise Marivaux, pentru a şti ceva mai mult ca mine."

C. D'AV., *Fontenelliana.*

1099 — Singura cetate ce nu se poate lua cu sila e sufletul omului.

1100 — Un suflet e ca un instrument muzical : Falsificat odată va cînta fals toate ariile.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

SUPERSTIȚIE

1101 — Superstiția este față de religie ceea ce este astrologia față de astronomie : o fiică prea nebună a unei mame prea înțelepte. Aceste două fiice au subjugat multă vreme tot pămîntul.

VOLTAIRE, *Pensées philosophiques, I.*

1102 — Granița dintre religie și superstiție este adesea neclară.

R. FLACELIÈRE, *Viața în Grecia lui Pericle.*

SUITĂ

1103 — Galeazzo Sforza, duce al Milanului, vine în 1471 să viziteze Florența ; e însoțit de 500 de războinici, de 500 de pedestrași, de 50 de lachei în mătase și catifea, de 2 000 de gentilomi cu slugile lor, de 1 000 de perechi de cîini și de un infinit număr de șoimi. Acest drum îl costă 200 000 de ducați-aur.

1104 — Ducesa Lucrezia Borgia își face intrarea în Roma împreună cu 200 de doamne magnific gătite, toate pe cai și fiecare însoțită de cîte-un gentilom.

H. TAINE, *Filosofia artei.*

1105 — La Conciliul (Adunarea episcopilor sub președinția papii sau a delegatului său) din Konstanza,

de pildă, în 1414, au fost de față nu mai puțin de 1 500 de femei de moravuri ușoare.

BEBEL, *Femeia și socialismul.*

1106 — Un student de neam mare (Gaspar de Guzmán) sosește la Salamanca în 1601 însoțit de un guvernor, un preceptor, opt paji, trei feciori, patru lachei, un bucătar șef, rîndași și servitoare, se duce la cursuri călare escortat de oamenii săi care îi fac alai și îl așteaptă la poarta universității pentru a-l duce acasă.

M. DEFOURNEAUX, *Viața în Spania secolului de aur.*

1107 — De să clintiè (Grigore Ghica) păn-afară den tîrgu sau păn'la vreun boier, tot cu căruța cea de cupărie după dînsul. Că preste tot ceasul bè ori vin cu pelin cri vutcă. Și încotro mergè, tot cu gloată, cu doao, trei sute de slujitori, și alții să fie cu dînsul.

ION NECULCE, *Letopisețul Țării Moldovei.*

1108 — Cînd pleca să cerceteze țara, în carete căptușite cu mătase aurită, Vasile Lupu avea cu el un alai de 3 000 de călăreți, 2 000 de pedeștri și 1 000 de ieniceri, iar pajii lui vodă erau îmbrăcați în purpură.

C. GANE, *Trecute vieți de Doamne și Domnițe.*

ȘICANĂ

1109 — Salis (proprietarul cabaretului parizian „Chat-Noir") a dus o luptă îndelungată împotriva

unui vecin, de meserie ceasornicar, intenţionînd să lărgească localul cu spaţiul ocupat de prăvălia acestuia. Ceasornicarul nu voia să se mute nici în ruptul capului. Timp de două luni de zile Salis l-a persecutat cumpărînd toate oalele de noapte de la bazarul din Rue de Clinchy şi trimiţîndu-le la adresa ceasornicarului. Pînă la urmă acesta a cedat şi şi-a vîndut prăvălia.

BAJOMI LÁZÁR ENDRE, *Montmartre.*

TACT

1110 — Vorbeşte oricărei femei ca şi cum ai fi îndrăgostit de ea, fiecărui bărbat ca şi cum te-ar plictisi, şi pînă la sfîrşitul primului sezon monden te vei bucura de reputaţia că ai un tact desăvîrşit.

OSCAR WILDE, *O femeie fără importanţă.*

TALENT

1111 — Talentul este o însuşire rară. El trebuie sprijinit în mod sistematic şi cultivat cu multă grijă.

LENIN, *Scrisoare către „Pravda" (1913)*

1112 — Talentul se formează în singurătate, iar caracterul în vîltoarea vieţii.

GOETHE, *Torquatto Tasso.*

1113 — Talentul : Să vezi adevărul cu ochi de poet.

JULES RENARD, *Jurnal.*

1114 — Zic unii dintre confraţii mei binevoitori că eu n-am talent... Apoi tocmai asta-i mîndria mea !

Cu talent, cine nu ştie să scrie ? Dar ia să te văd fără talent, să faci ce-am făcut eu... Confraţii care vorbesc aşa de mine, nici n-au idee ce elogiu imens îmi aduc, fără ştirea lor. Ei lasă să se înţeleagă că natura m-ar fi înzestrat ca pe nimeni altul, dacă am putut să fac numai cu capul ceea ce dumnealor nici cu talentul nu sunt în stare să facă. Ca s-o dreagă, ar trebui acum să spună : E plin de talent, săracu...

G. TOPÎRCEANU, *Cum am devenit ieşean.*

TĂCERE

1115 — Tăcerea poate fi deopotrivă consecinţa prostiei sau a înţelepciunii. [...] Tăcerea înţeleptului denotă cugetări adînci şi de obicei cel ce vorbeşte puţin, vorbeşte bine. Filosoful Xenocrate, fiind într-o zi la un ospăţ, fu întrebat de ce nu vorbeşte deloc. El răspunse că s-a căit de multe ori că a vorbit, dar niciodată pentru că a tăcut.

Citim că Demostene [...] avea defectul de a fi un mare vorbitor, fapt care determină Adunarea Atenienilor să-i acorde o pensie anuală, nu pentru ca să predea filosofia, ci pentru a-l face să tacă, pentru ca vorbăria lui să nu mai fie prilej de neînţelegeri între cetăţeni.

Pentru a fi discipolul lui Pitagora, trebuia să începi prin a păstra tăcerea timp de cinci ani. Scopul acestui principiu consta în a te face stăpîn pe limba ta. [...]

În fine, tăcerea înţeleptului este o modestie vrednică de respect, iar cea a prostului un serviciu pe care îl face societăţii.

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, II.*

1116 — Ca să ştii tăcea spaniolește şi vorbi latinește, e nevoie de multă înţelepciune.

CERVANTES, *Căsătoria pe furate.*

1117 — Omul are nevoie de doi ani pentru a învăţa să vorbească şi de şaizeci ca să înveţe să tacă.

FEUCHTWANGER, *Goya.*

TESTAMENT

1118 — Seneca osîndit la moarte ceru să-şi facă testamentul, dar nu-i fu îngăduit. Se întoarse deci către prietenii săi şi le zise : „Fiindcă nu pot să vă las altă răsplată pentru cîte vă datorez, eu vă las ce am mai frumos : chipul şi felul meu de a trăi, pe care-l aveţi în minte. Rogu-vă păstraţi-l ; dacă faceţi aceasta, vă veţi făli a fi prieteni credincioşi şi adevăraţi".

MONTAIGNE, *Eseuri, II.*

1119 — Vaugelas muri foarte sărac. E remarcabil testamentul său. După ce a dispus de toate lucrurile sale pentru a i se achita datoriile, el adăugă : „Dar cum s-ar mai putea găsi cîţiva creditori care n-ar putea fi plătiţi, chiar dacă se va vinde totul, în acest caz dorinţa mea este ca să se vîndă corpul meu chirurgilor cu preţul cel mai bun posibil, iar suma realizată să fie folosită la lichidarea datoriilor mele...

ce le am față de oameni ; astfel încît dacă n-am putut să le fiu folositor în timpul vieții, să le fiu măcar acum, după moarte".

Dictionnaire des portraits historiques, III.

1120 — Nu găsiți foarte agreabilă, de exemplu, istoria acelui bun preot de la țară care-și iubea cîinele?

Bietul animal fiind mort, bunul om, fără a se gîndi la rău, îl înmormîntă în pămînt sfințit, în cimitirul în care creștinii locului așteptau Judecata din urmă și reînvierea trupului.

Din nenorocire, veni episcopul. Acesta era un om avar și aspru. Chemă groparul și-i făcu reproșuri. Voia să-l trimită la închisoare, cînd preotul vorbi pe scurt astfel precum urmează :

„Într-adevăr, monseniore, dacă l-ați fi cunoscut pe cîinele meu, pe care Dumnezeu să-l ierte precum l-am iertat și eu, n-ați fi atît de surprins de înmormîntarea pe care i-am făcut-o. A fost foarte deștept încă pe cînd trăia, dar a fost și mai deștept la moartea sa, căci a făcut un testament foarte frumos. Și cunoscînd nevoile Dv., v-a lăsat 50 de taleri de aur, pe care iată vi-i predau".

Episcopul, adăugă povestitorul, aprobă testamentul cît și înmormîntarea.

ANATOLE FRANCE, *La Vie Litteraire, I.*

1121 — Iată un testament în versuri despre care Odobescu spunea că este „cel mai nobil legat ce putea lăsa un om de geniu posterității sale" :

Urmaşilor mei, Văcăreşti,
Las vouă moştenire
Creşterea limbii româneşti
Şi-a patriei cinstire.
IENĂCHIŢĂ VĂCĂRESCU

1122 — Testament

Fiului meu, Barbu

La intersecţia cerului finit
Cu cerul infinit, se află-o stea
Care a ars cîndva nepotolit
Şi care-a fost, desigur, steaua mea.

Acolo, fiul meu, aş vrea s-ajungi
Cînd vei cutreiera cu nava ta
Viteaz astronaut de curse lungi —
Prin cosmosul ce mi-o înăbuşea.

Opreşte-te puţin la ţărmul ei
Şi cerceteaz-o ca pe-un vechi mormînt.
Vezi pentru ce a ars fără temei —
Şi pentru ce s-a stins aşa curînd.

Iar dacă poţi şi ai cumva răgaz
Din focul navei tale, planetar,
Ia o scînteie, chiar şi pentr-un ceas,
Şi-n amintirea mea aprinde-o iar.
RADU STANCA

1123 — Iată şi „Testamentul" poetului american Walt Whitman :

N-am inventat maşini care să cruţe munca omului
Şi n-am făcut nici vreo descoperire.
La moartea mea, nu voi putea lăsa o danie bogată
din care să se întemeieze o bibliotecă
sau un dispensar,
Nu voi lăsa nici faima vreunei fapte de curaj,
pentru America,
Nici amintirea vreunui premiu literar, a unei
strălucite minţi, sau măcar a vreunei
cărţi demne să şadă şi ea-n raft ca toate
celelalte,
Lăsa-voi doar o mînă de cîntări, vibrînd prin aerul
din care plec,
Cîntări pentru prieteni şi tovarăşi.

(Traducere de MIHNEA GHEORGHIU)

1124 — Testamentul unui poet cunoscut

Din cel ce sunt acum, o jumătate
E cît p-aci să zboare către stele...
Las dracului necazurile mele
Şi-un post vacant la „Contabilitate".

Las dragei mele scumpa libertate, —
De azi încolo poate să mă-nşele.
Nepoţilor le las instincte rele,
Duşmanilor, o dragoste de frate.

Las doamnei Şvart în urma mea „un nume"
Şi-n loc de bani — supremă mîngîiere —
Un geamantan cu opere postume.

Şi plec, rîzînd de propria-mi durere,
Că tuturor vă las această lume...
Dar tuturor vă zic : la revedere !

G. TOPÎRCEANU

TIMP

1125 — Marele Mag mai întîi întrebă :

Care lucru pe lumea asta este cel mai lung şi cel mai scurt, cel mai iute şi cel mai încet, cel ce se poate împărţi cel mai mult şi cel mai întins, cel mai neglijat şi cel mai regretat, fără care nimic nu se poate face, care înghite tot ce e mic şi dă viaţă la tot ce e mare ?

Zadig răspunse că acesta este timpul :

Nimic nu e mai lung decît timpul, pentru că el e măsura veşniciei ; nimic nu e mai scurt, pentru că ne lipseşte cînd avem ceva de înfăptuit ; nimic nu-i mai iute pentru cel care gustă plăcerile, nimic mai lent pentru cel care aşteaptă ; se întinde la nesfîrşit de mare ; se împarte la infinit în mic ; toţi oamenii îl neglijează şi toţi regretă pierderea lui ; nimic nu se face fără dînsul; aruncă în uitare tot ce nu e vrednic să rămînă, iar faptele mari le face nemuritoare.

VOLTAIRE, *Zadig, XXI.*

1126 — *Rosalinda :* Timpul n-are acelaşi mers pentru toţi oamenii. Şi am să-ţi spun îndată cu *cine merge Timpul în buiestru,* cu cine *la trap,* cu cine *în galop* şi, în sfîrşit, cu cine *stă pe loc.*

Orlando : Spune-mi, te rog, cu cine merge la trap ?

Rosalinda : Ei bine, află că *merge în trap sîcîitor* cu fata mare, de la logodnă pîn' la cununie. De-ar fi doar un răstimp de şapte zile, atît de greu se mişcă Timpul, că cele şapte zile-i par lungi cît şapte ani.
Orlando : În *buiestru* cu cine merge Timpul ?
Rosalinda : Cu popa care nu-nţelege o boabă latineşte şi cu bogatul care nu e bolnav de gută, căci neavînd habar de-nvăţătură, întîiul doarme cît ai zice peşte, iar celălalt, scutit de suferinţă, în veselie viaţa şi-o trăieşte. [...]
Orlando : Cu cine-*aleargă Timpul în galop ?*
Rosalinda : Cu un tîlhar în drum spre spînzurătoare: oricît de-ncet l-ar duce picioarele, lui tot prea repede-i pare că merge.
Orlando : Şi-acum *cu cine stă pe loc ?*
Rosalinda : Cu judecătorii în timpul vacanţei judecătoreşti, căci între două termene de judecată ei dorm atît de adînc, încît nici n-au habar cînd trece Timpul.

SHAKESPEARE, *Cum vă place, III.*

1127 — Nimic nu trece mai repede ca anii, copiii timpului.

LEONARDO DA VINCI

1128 — Timpul este ceva pe care omul încearcă mereu să-l omoare, dar care sfîrşeşte prin a-l omorî pe om.

SPENCER, *Citat după : K. Petit, Dict. des citations.*

1129 — Oamenii de rînd caută numai să *petreacă timpul,* cei de talent *să-l întrebuinţeze.*

SCHOPENHAUER, *Aforisme.*

1130 — Fiece oră în sine este unică în raport cu noi : s-a scurs o dată, a pierit cu desăvîrşire, şi milioane de veacuri n-o vor mai aduce înapoi ; zilele, lunile şi anii se afundă şi se pierd fără întoarcere în hăul vremilor. Şi timpul însuşi va fi nimicit, că nu-i decît un punct în spaţiile neţărmurite ale veşniciei, şi va fi spulberat.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

1131 — Timpul nu se scurge repede cînd este observat. El se simte observat. Însă, timpul profită de distracţiile noastre. Poate că există două feluri de timp : acela care este observat şi acela care ne transformă.

CAMUS, *Caiete.*

1132 — Trîndăvia face ca orele să treacă încet şi anii mai repede.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

1133 — Timpul fizic curge cu o repeziciune uniformă, pe cînd repeziciunea noastră proprie scade fără încetare. El este ca un fluviu care curge pe cîmpie. În zorii zilei sale, omul merge sprinten de-a lungul ţărmului. Iar apele îi par leneşe. Dar ele îşi grăbesc puţin cîte puţin cursul. Spre amiază, nu se mai lasă depăşite de om. Cînd se apropie noaptea, ele sînt şi mai repezi. Şi omul se opreşte pentru totdeauna, pe cînd fluviul îşi continuă calea netulburat. În realitate, fluviul nu şi-a schimbat niciodată mersul. [...] Fiecare dintre noi e omul care aleargă de-a lungul malului şi se miră că apele îşi grăbesc cursul.

ALEXIS CARREL, *Omul, fiinţă necunoscută.*

TIRANIE

1134 — Sextus Tarquinius, consultîndu-l pe tatăl său, pe care noi îl numim Tarquinius Superbul, asupra felului în care trebuie să se poarte cu gabienii (locuitorii oraşului Gabia din Laţium), Tarquinius, care se plimba prin grădină, nu-i răspunse decît retezînd capetele macilor mai înalţi. Fiul său înţelese şi-i ucise pe cetăţenii de vază. Aceasta este emblema tiraniei.

VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique, III.*

1135 — Platon, în Gorgias, spune că *tiran* este cel care-şi îngăduie, într-o cetate, *să facă tot ce-i place.*

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

1136 — Grecii dau onoruri divine acelora care-i ucid pe tirani. Ce n-am văzut în Atena şi în alte oraşe ale Greciei ! Ce serbări rînduite întru pomenirea acelor mărinimoşi cetăţeni ! Ce imnuri ! Ce cîntece ! Amintirea şi cultul popoarelor le închină numele nemuririi.

CICERO, *citat după : Lamartine, Cicero.*

1137 — Fiindcă tiranii s-au lipsit ei singuri de iubirea pe care oricine trebuie s-o arate aproapelui său, nu merită nici ei vreo iubire omenească ; tiranii nu sînt oameni, ci fiare sălbatice.

MICHELANGELO, *citat transcris de D. Gianotti.*

1138 — Binele pe care îl faci lumii stîrpind tiranii e atît de folositor oamenilor, încît acela care îl face

e vrednic de-o răsplată de mii de ori mai mare decît tot ceea ce i s-ar cuveni unui muritor de rînd.

CASTIGLIONE, *Curteanul.*

1139 — În cîrmuirea despotică nu există patrie ; alte lucruri îi țin locul : interesul, gloria, slujirea suveranului.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

TRADIȚIE

1140 — Să ne ținem de cele trecute : ele pot să ne scape de pieire. Să ne ținem de obiceiurile strămoșești, atît cît nu sunt împotriva dreptei cugetări. Să ne ținem de limba, de istoria noastră, cum se ține un om în primejdie de a se îneca de prăjina ce i se aruncă spre scăpare.

M. KOGĂLNICEANU, *Archiva Românească (1841).*

TRADUCERE

1141 — Traducerea dintr-o limbă în alta ar fi ca și cînd am vedea tapetele flamande pe dos — căci, deși ele arată desenurile, dar sînt totuși pline de fire, care le desfigurează și le fac să nu se arate în frumusețea și desăvîrșirea ce o au în față.

CERVANTES, *Don Quijote.*

1142 — Cînd cauți să traduci trebuie să-ți alegi autorul așa cum îți alegi un prieten, de același gust ca al tău.

VOLTAIRE, *Le Sottisier.*

1143 — Traducerile sînt ca femeile. Atunci cînd sînt frumoase nu sînt fidele, iar cînd sînt fidele nu sînt frumoase.

Anonim, citat după K. Petit, Dict. des citations.

TRANSFUZIE

1144 — O transfuzie în anul 1666 :
La şedinţa care s-a ţinut astăzi (14.XI.1666), la „Gresham College" s-a făcut o experienţă interesantă cu un cîine căruia i-au scurs sîngele în corpul altui cîine, în timp ce sîngele acestuia curgea afară. Primul a murit pe loc, iar celuilalt îi e foarte bine şi, pe cît se pare, tot aşa o să-i fie şi mai tîrziu. Asta a prilejuit tot felul de glume ca, de pildă, să scurgi sîngele unui quaker (adeptul unei secte protestante, N.N.) în vinele unui arhiepiscop, şi altele la fel ; experienţa asta, dacă dă rezultate, ar putea să fie de mare folos pentru sănătatea omului, pritocindu-se astfel sîngele său cu sînge dintr-un trup mai zdravăn.

1145 — Peste un an (21.XI.1667) Pepys vorbeşte despre o altă transfuzie :

Între altele, am vorbit despre un ţicnit, care a fost un fel de pastor, dar acum e-un prăpădit şi-un deşănţat, un individ care, pentru douăzeci de şilingi, s-a învoit ca să i se introducă sînge de oaie în corp. [...]

Intenţionează, după socoteala lor, să-i introducă vreo 12 uncii (o uncie = 28 grame, N.N.) într-un minut, după ceas. Părerile asupra efectelor diferă : unii cred că va avea efect binefăcător asupra nebuniei lui

prin răcireà sîngelui, alții că nu va avea nici un fel de efect.

PEPYS, *Jurnal.*

TRĂDARE

1146 — Trădarea s-a sprijinit întotdeauna pe ruda ei umilă, fățărnicia.

STEFAN ZWEIG, *Maria Stuart.*

TRISTEȚE

1147 — Tristețea e un adevărat blestem, și nu cred că există oameni mai profund triști decît vicioșii, ceasuri mai deprimante decît ceasurile viciului.

MIRCEA ELIADE, *Solîloquii.*

TRIUMF

1148 — Triumful la Romani :

Roma àvea două feluri de a cinsti pe învingători : unul se numea triumf, iar al doilea ovație.

Primul era acordat eroilor de către *Senat, Armată* și *Popor,* de unde îi vine și numele de *triumf ;* această sărbătoare se desfășura în felul următor :

Atunci cînd un mare comandant cîștiga vreo bătălie importantă, pe mare sau pe uscat, sau lua cu asalt vreun oraș, el își făcea intrarea în Roma în aclamațiile poporului *pe un car triumfal* de o extremă splendoare, cu o cunună de lauri împletită cu fire de aur, cu o mantie împărătească purpurie brodată cu stele de aur, ținînd într-o mînă o ramură de laur, iar în cealaltă un sceptru de fildeș.

La carul său erau înhămaţi patru caii de culoarea sidefului, iar înaintea carului păşeau trompeţi şi gornişti împodobiţi cu ghirlande. După el veneau căruţe frumoase încărcate cu prada luată de la duşmani, apoi turnuri şi case de lemn minunat lucrate, în care străluceau lame de aur şi argint amestecate cu ghirlande, lucruri cu care învinşii îl cinsteau pe învingător. Acest ansamblu reprezenta oraşele şi turnurile cucerite de la inamic. Erau mînaţi apoi patru boi albi şi elefanţi ; aceştia precedau regii şi căpitanii prizonieri, escortaţi de arcaşi romani îmbrăcaţi în haine purpurii. Între aceştia din urmă apărea un fel de bufon, îmbrăcat ca un rege şi acoperit cu podoabe, misiunea lui fiind de a-şi bate joc de prizonieri şi a distra mulţimea.

Imediat înaintea eroului mergea tot Senatul, iar soldaţii, cu cununi de laur, veneau în urma carului. Cu această pompă se duceau la Capitoliu, unde cei patru boi erau sacrificaţi în templul lui Jupiter.

După aceea se întindea un ospăţ mare în cadrul căruia triumfătorul, rudeniile lui, prietenii lui şi tot Senatul erau trataţi împărăteşte şi unde se distribuiau medalii de aur şi argint în amintirea triumfului.

Era cea mai mare cinste cu care Roma răsplătea pe eroii săi.

Ovaţia era al doilea fel de cinstire şi se făcea pentru a onora pe aceia care au învins fără a vărsa sînge, obligîndu-l pe duşman să se predea, sau ocupînd oraşele printr-o înţelegere, ori biruind pe răsculaţi sau pe piraţi. Acestor feluri de victorii li se acorda onoarea ovaţiilor, care, după Plutarh, se celebrau în felul următor :

Eroul mergea pe jos, încălţat cu sandale, încoronat cu o ghirlandă de mirt, precedat de flautişti şi oboişti. Ajungînd la Capitoliu, aducea drept jertfă lui Jupiter o oaie, în latină *ovis,* de unde vine numele de *ovaţie.*

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, II.*

UITARE

1149 — Nu e departe vremea cînd tu vei uita totul, şi nici vremea aceea cînd tu vei fi uitat de toţi.

MARC AURELIU, *Cugetări.*

1150 — Zvîrle-ţi povara-n adîncuri !
Dă, omule, uitării totul !
Divină-i arta de-a uita !
De vrei să zbori,
De vrei să vieţuieşti în slăvi :
Azvîrle-ţi greutatea-n mare !
Iat-o : aruncă-te pe tine-n mare !
Divină-i arta de-a uita !

FRIEDRICH NIETZSCHE, *Poezii (trad. Simion Dănilă.)*

UNELTIRE

1151 — S-ar putea spune că numai negrele uneltiri ale celor răi au sorţi de izbîndă ; proiectele nevinovate ale celor buni nu ajung aproape niciodată la înfăptuire.

J. J. ROUSSEAU, *Confesiuni, II.*

URARE

1152 — Din albumul unei pianiste. Urare din partea vechiului său profesor, maestrul Tremolo:

„Să-ţi fie viaţa o *simfonie* cerească. Cînd te vei mărita să ai parte de un bun şi vrednic *dirijor* care să ştie să bată bine *măsura*. Zi cu zi, *d-a capo al fine*, viaţa să vă fie un *acord perfect*. Să vă ferească Dzeu, marele *armonist*, de orice *disonanţă*. Totuşi să fii totdeauna *forte*. Chiar dacă te-ai sfădi uneori cu dirijorul tău, ca *intermezzo*, fă-o *pianissimo*, însă *risolutto*; caută numai să ai un *motiv chiaro e brillante*; evită cu toate astea prea multele *variaţiuni* şi *fioriturі* cari nu mai intră în gustul modern. Dacă vezi că nu merge, poţi s-o iei cu o *octavă* mai sus. Să trăiţi *largo*, să petreceţi *allegretto scherzando con brio*. Orice veţi dori *presto* să se împlinească... Şi cînd vei fi stăpînă de casă, pentru ca menagiul să meargă *cu tact* şi *con motto*, nu uita să iei bine seama la *chei*."

I. L. CARAGIALE, *Opere, III.*

URĂ

1153 — Ura dintre fraţi e mare, dar cea dintre surori merge şi mai departe.

Dictionnaire des gens du monde, II.

1154 — Dintre toate, ura conjugală este cea mai statornică şi cea mai firească: urîm pe unii oameni pentru motive mult mai neînsemnate decît cele pentru care ne urîm soţiile sau soţii.

MARCEL MIGEO, *Familia Rostand.*

URÎT

1155 — Dacă o femeie urîtă ajunge să fie iubită, ea nu poate fi iubită decît nebuneşte ; căci ajunge să se facă iubită ori printr-o ciudată slăbiciune a iubitului ei, ori prin alte farmece, mai trainice şi mai de neînvins decît ale frumuseţii.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, I.*

1156 — Un bărbat de mare spirit şi de duh, cunoscut ca atare, nu e urît nici dacă are trăsături pocite ; sau dacă e urît, nu-ţi lasă această impresie.

LA BRUYÈRE, *Caracterele, II.*

1157 — Ce hîd e urîtul, alături de frumos !

GOETHE, *Faust, II, II.*

1158 — Un trup diform şi un suflet ales sînt ca oţetul şi uleiul, care, oricît ar fi de bine amestecate, rămîn separate la gust. Nu produc un element nou. Trupul continuă să provoace dezgust, iar sufletul plăcere, fiecare de partea lui.

1159 — Dacă urîţenia inofensivă poate să fie comică, în schimb urîţenia care face rău e întotdeauna groaznică.

LESSING, *Laocoon.*

1160 — Nu ştiu dacă [...] a fost virtuoasă, dar a fost întotdeauna urîtă, şi, la o femeie, urîţenia este jumătatea drumului spre virtute.

H. HEINE, *Gînduri şi idei.*

1161 — Toţi soţii sînt sluţi.

MONTESQUIEU, *Caiete.*

VĂDUVIE

1162 — În Franţa, bărbaţii care şi-au pierdut nevestele sînt trişti ; văduvele, dimpotrivă, sînt vesele şi fericite.

STENDHAL, *Despre dragoste.*

VEDERE

1163 — Vedere = Împrejurare în care pretendentul la căsătorie *nu vede* niciodată ce îl aşteaptă.

T. MUŞATESCU, *Dicţionarul umoristic al limbii române.*

VESELIE

1164 — Cel mai vădit semn al înţelepciunii este o nestrămutată voie bună, starea ei se arată ca fiind luminată dincolo de luciul Lunii, mereu senin.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

1165 — Însă ceea ce, întru toate, contribuie mai de-a dreptul la fericirea omului este veselia... Să tot fie cineva tînăr, frumos, bogat şi binevăzut ; dacă e vorba de fericirea lui, trebuie să te întrebi de este şi vesel. Din contra, dacă este vesel, e indiferent de e tînăr sau bătrîn, cu trupul drept sau ghebos, sărac sau bogat : e fericit. Ea (veselia) singură este — ca să zicem aşa — *moneda sunătoare a fericirii,* şi nu, ca toate celelalte, numai biletul de bancă.

SCHOPENHAUER, *Aforisme.*

1166 — A înveseli (în limbajul culiselor Operei din Paris) pe cineva, înseamnă a-l fluiera. Această ironie e crudă, dar are un înțeles ascuns care-i dă încă mai multă sare. Fără îndoială, bietul artist fluierat nu simte decît o veselie îndoielnică, dar rivalul său în funcția ce-o ocupă se bucură auzind că e fluierat, iar alții rîd in petto de accident. Astfel, cînd cineva e fluierat, totdeauna există și cineva care se înveselește.

HECTOR BERLIOZ, *Serile orchestrei.*

1167 — Mai există încă o trăsătură regească prin care, pe bună dreptate, se caracterizează poetul, și anume, voioșia sa — voioșie fără de care nimeni nu poate fi poet... [...] Barzii adevărați au fost vestiți pentru firea lor hotărîtă și veselă.

EMERSON, *Eseuri.*

VIAȚĂ

1168 — Cineva declară că a trăi este un rău. „Nu a trăi este un rău — îl corectă Diogene — ci a trăi rău".

DIOGENES LAERTIOS, *Viețile și doctrinele filosofilor.*

1169 — Viața seamănă cu o poveste, ceea ce importă nu e lungimea ei, ci valoarea ei.

SENECA, *Scrisori către Luciliu.*

1170 — Ce este o viață frumoasă, prieteni, dacă nu un gînd din tinerețe realizat în anii bărbăției.

ALFRED DE VIGNY, *Cinq-Mars.*

1171 — Fiecare crede că trăiește pentru sine, da' cînd colo, omul trăiește pe pămînt ca să facă viața îndeobște mai bună ! Iar pentru binele omenirii face să trăiești o sută de ani, ba și mai mult.

GORKI, *Azilul de noapte, IV.*

VIITOR

1172 — O femeie este îngrijorată de viitorul ei pînă cînd găsește un bărbat ; în vreme ce un bărbat este îngrijorat de viitorul său atunci cînd a găsit o femeie.

HENRY JAMES, *Citat după : K. Petit, Dictionnaire des citations.*

VIN

1173 — ...că mă stîrnește vinul
Zălud care și pe-nțelept îl face
Să cînte fără cumpăt și să rîdă
Copilăros, să joace și să-ndruge
Cuvinte ce mai bine-ar fi tăcute.

HOMER, *Odiseea, XIV.*

1174 — Muhammed, văzînd odată doi oameni sărutîndu-se unul pe altul și dîndu-și binețe, a întrebat pe cei ce treceau alături care să fie cauza unei veselii și dragoste atît de mare între cei doi oameni, iar ei i-au răspuns că acei oameni au băut vin și, veselindu-se, se îmbrățișează astfel unul pe altul. Auzind acest lucru, Muhammed a lăudat foarte mult vinul zicînd : „Ce lucru mîngîios și necesar convieţuirii omenești și de folos este vinul".

După un ceas, întorcîndu-se iarăşi acolo, a văzut pe unul din ei mort şi pe mulţi oameni făcînd tulburare şi legîndu-l pe celălalt şi ducîndu-l la judecător. Întrebînd iarăşi cauza omorîrii aceluia şi a tulburării oamenilor, i-au răspuns că cei doi pe care cu puţin mai înainte i-a văzut îmbrăţişîndu-se frăţeşte şi i-a lăudat, după multă băutură înnebunind, au început a se certa şi unul a omorît pe celălalt. Atunci Muhammed, transformînd laudele cele dintîi ale vinului în huliri, a zis : „O, de-ar opri Dumnezeu oamenilor întrebuinţarea acestei băuturi". Şi a fost auzită de Dumnezeu această rugăciune a lui.

De aceea, cînd s-a suit la cer, vinul i-a fost interzis lui şi urmaşilor lui.

D. CANTEMIR, *Sistemul sau întocmirea religiei muhamedane.*

1175 — De cînd Lună şi Luceafăr răsăriră-n veşnicie, nu-i nimic mai bun ca vinul de culoare ghiurghiulie ! Mă întreb : ce pot crîşmaşii cumpăra mai bun pe-arginţii cheltuiţi pe ghiurghiului dulce-alinător al minţii ?

OMAR KHAYYAM, *Catrene (Trad. de George Dan).*

1176 — Un vin bun, puterea ursului, are două urmări. În primul rînd, se urcă la cap şi zvîntă acolo toţi aburii prostiei, tîmpeniei şi posăciei, făcînd mintea sprintenă, înţelegătoare, gata să uite uşor şi plină de tablouri săltăreţe, scînteietoare şi ademenitoare, care capătă glas, atunci cînd ajung în vîrful limbii şi devin vorbe de duh.

În al doilea rînd, vinul înfierbîntă sîngele, [...] îmbujorează obrajii care, ca un semnal luminos, cheamă la arme pe toți supușii acestei mici împărății — omul — și atunci toate cetele și podgheazurile vieții și toate puterile mai mici se strîng în jurul căpitanului, inima, care, umflîndu-se în pene la vederea alaiului ce-i dă ghies, săvîrșește minuni de vitejie ; și toate astea numai datorită vinului. Iscusința armelor, așadar, nu e nimic fără vin, pentru că vinul pune toate în mișcare ; Învățătura este ca o comoară pe care o ține ascunsă necuratul pînă cînd dă vinul iama într-însa. [...]

Dacă aș avea o mie de feciori, prima învățătură pe care le-aș da-o pentru viață ar fi să jure că nu vor mai pune în gură strop de băutură apoasă și că vor bea numai vin.

SHAKESPEARE, *Henric al IV-lea. Partea II.*

1177 — Este neîndoios că sucul viței este un antidot contra proastei dispoziții și că strugurele este cel mai frumos și mai minunat fruct al pămîntului. [...]

Cînd vinul e băut cu cumpătare, el face inima veselă, spiritul viu, întărește corpul, face să uiți supărarea, te face să cînți, să dansezi, te face drăgăstos, îndrăzneț și puternic. Într-adevăr, trebuie să fii lipsit de bun-gust ca să nu-ți facă plăcere. Ce fermecătoare e o conversație sub puterea lui Bacchus ; cînd ea nu durează prea mult timp ; e plină de vorbe de spirit, de sinceritate, de mîngîieri, de cîntece și de tot ceea

ce face plăcere, în fine, acest zeu Bromios (alt nume al lui Bacchus) e un zeu amabil şi el merită cultul tuturor oamenilor de bun gust.

Dar de îndată ce e beat, trebuie urcat pe măgarul său şi trimis drept în Elveţia, căci de acum este un infam şi un brutal, un dobitoc cu două picioare, sau mai bine-zis fără picioare şi fără cap ; gura lui fumegă cuvinte nelegiuite şi obscene, se ceartă cu toată lumea, privirile-i sînt furioase şi vorbele lui anoste şi plictisitoare...

OXENSTIERNA, *Pensées diverses, I.*

1178 — De junghi să aivă parte şi de lance,
De bîtă noduroasă şi de spată,
De paloş zdravăn, de cîrlig de cange,
De ghiont cu ghioagă-n ghinturi fericată,
De suliţă călită, de săgeată,
De furcă, de ţapină, de baltag,
De furi pîndind la coturi de drumeag
Să-i hăcuie, să-i jefuie de pungă,
Să-i spintece, în inimi să-i împungă,
La beregăţi să-i sîngere puţin ;
În beciuri de Ghehénă să ajungă,
Crîşmarii care toarnă apă-n vin !

FRANÇOIS VILLON, *Baladă şugubeaţă de crîşmari.*

1178 — Dumnezeu n-a făcut decît apa, însă omul a făcut vinul.

VICTOR HUGO, *Contemplations.*

1180 — A pretinde că vinul nu trebuie schimbat este o erezie ; limba se satură ; şi după al treilea pahar, cel mai bun vin nu trezeşte decît o senzaţie obtuză.

BRILLAT-SAVARIN, *Physiologie du goût.*

1181 — Ca să fii bine primit de stăpîna casei, trebuie să adaugi vinului anii pe care-i scazi din vîrsta stăpînei.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes, II.*

1182 — Vinule dulciu, tu roadă de raiu
De la Dumnezieu dată pe pămînt,
A toate roduri de pe lume craiu !...
Laude ţi-oi cînta, cum pururе cînt,
Numa de beut cîndu-mi vine dor,
Tu să mi te-mbii cu plinul urcior.
Tu eşti mirul sînt, dintru toate-ales,
Ce viaţă dai, mîngîind pre toţi ;
Fie fericit care te-au cules !...
A lui Dionis veniţi o preoţi,
Să închinăm, să bem cu păharul plin,
Să trăiască toţi cei care beu vin !

I. BUDAI-DELEANU, *Ţiganiada, III.*

VIRTUTE-VICIU

1183 — *Virtutea* este fiica cerului ; fericit cel ce o cultivă din copilărie. Acela îşi petrece tinereţea fără tulburări, bărbăţia fără nelinişte şi bătrîneţea fără remuşcări. El se bucură de o linişte necunoscută celor mai mulţi oameni şi printre ei este singurul care ştie

ce înseamnă a fi mulţumit. El n-are pentru lucrurile lumeşti decît un respect proporţional cu valoarea lor ; toată atenţia lui, toate dorinţele lui sînt îndreptate spre bunurile sufleteşti care nu sînt supuse schimbării. [...]

El este bogat fără să aibă bunuri, căci comoara lui e inestimabilă ; el este de o mare frumuseţe, căci viaţa lui e fără nici o pată ; şi, în fine, el n-are să-şi dorească nimic pentru că el posedă toate bunurile. Valoarea lui e extraordinară şi puterile lui de neînvins.

OXENSTIERNA, *Pensées Diverses, II.*

VICIU

1184 — Viciul e un monstru atît de hidos că e suficient să-l vezi pentru a-l urî. Cu toate acestea, văzîndu-l des, te obişnuieşti cu urîţenia lui. La început îl tolerezi, apoi îl compătimeşti, la urmă îl îmbrăţişezi. Dar unde este ultimul stadiu al viciului, unde este el ? Unde să-l localizezi ? Întreabă unde este Nordul ? Pentru Spania e în Franţa, pentru Franţa în Anglia, pentru Anglia în Scoţia. Nici un om nu crede că se găseşte în ultimul stadiu al viciului, totdeauna îşi va închipui că este mai puţin aproape decît vecinul său. Cei care sînt, ca să zicem aşa, în zona viciului, sau nu simt violenţa lui, sau o neagă. Frigul care-i face pe oamenii născuţi într-o climă caldă să tremure, li se va părea o căldură plăcută locuitorilor aspri ai zonelor reci.

POPE, *Essais sur l'homme.*

1185 — Femeile desfrînate sînt făcute pentru bărbaţi desfrînaţi ; bărbaţii desfrînaţi sînt făcuţi pentru femei desfrînate ; femeile virtuoase pentru bărbaţi virtuoşi, şi bărbaţii virtuoşi pentru femei virtuoase.

CORANUL, *Surata XXIV, 26.*

1186 — Prefer un víciu comod unei virtuţi obositoare.

MOLIÈRE, *Amphitryon, I.*

1187 — Urzeala vieţii noastre e umplută cu fireamestecate : laolaltă-s şi binele, şi răul ; virtuţile-ar fi mîndre dacă n-ar primi tot timpul palmele greşelilor ce săvîrşim. Şi crimele ce facem ar putea să deznădăjduiască omenirea, de n-ar mai fi-ndulcite de virtuţi.

SHAKESPEARE, *Totu-i bine cînd se sfîrşeşte bine, IV.*

1188 — Viciile intră în compoziţia virtuţilor precum otrăvurile în compoziţia leacurilor.

LA ROCHEFOUCAULD, *Maxime şi reflecţii.*

1189 — A face rău este lucru lesnicios şi prea mişelesc ; a face bine cînd nu e primejdie este treabă de rînd ; dar a face bine cînd e primejdie înseamnă virtute.

MONTAIGNE, *Eseuri, I.*

1190 — Acela care în toate situațiile posibile garantează pentru virtutea sa este ori șarlatan ori imbecil : oricum, trebuie să te ferești de el.

HELVÉTIUS, *Despre spirit.*

1191 — E mai ușor să practici virtutea decît să susții ipocrizia.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes, II.*

1192 — Ticălosul are virtuțile lui, după cum omul cinstit are slăbiciunile sale.

CHODERLOS DE LACLOS, *Legături primejdioase.*

1193 — Cînd virtutea e lipsită de inteligență, nu devine ea oare un viciu ?

BALZAC, *Fata bătrînă.*

1194 — Omul se naște cu viciile sale ; virtuțile și le dobîndește.

JULES RENARD, *Jurnal.*

1195 — Viciile și virtuțile societății seamănă cu pietrele de boltitură care prin presiune reciprocă susțin bolta (Seneca, Epist. 95). Și unele și altele contribuie în mod egal la presiunea și susținerea ansamblului. Legiuitorul este cheia de boltă, destinat să mențină fiecare piatră la locul ei.

SABATIER, *Pensées et observations.*

1196 — Precum suportăm greutatea corpului nostru fără a o simți, pe cînd simțim greutatea oricărui corp străin ce voim să-l mișcăm, tot astfel nu vedem greșelile și viciile noastre, ci numai pe ale altora.

SCHOPENHAUER, *Aforisme.*

1197 — Reușești mai bine în viață ascunzîndu-ți viciile decît arătîndu-ți virtuțile.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes, II.*

1198 — Fiecare ființă omenească poartă înlăuntrul ei cele șapte virtuți și cele șapte vicii capitale opuse : este orgolios și umil, lacom și reținut, lasciv și cast, invidios și milostiv, zgîrcit și generos, leneș și harnic, mînios și răbdător. Și poate scoate din el însuși la fel de bine pe tiran și pe sclav, pe criminal și pe sfînt, pe Cain și pe Abel.

M. UNAMUNO, *Trei nuvele exemplare.*

VIS

1199 — Ce-l leagă mai cu drag pe fiecare,
Cu ce-a întîrziat mai mult în viață,
La ce i-a stat mai încordată mintea,
Cam tot aceste lucruri ni s-arată
Și-n visurile noastre : advocații
Își apără clienții, cearcă legile ;
Un căpitan de oști se războiește
Și-nfruntă pe dușmani ; corăbierii
Se luptă-n vis cu vînturile mării,

Iar eu visez că scriu această carte,
Că ispitesc natura şi ce aflu
Aştern în limba noastră părintească.

LUCRETIU, *Poemul naturii, IV* (Trad. T. Naum).

1200 — Doi pescari, care se odihneau într-o colibă de stuh lîngă uneltele lor de prins peşte, se deşteaptă din somn şi încep a vorbi ; unul dintre ei povesteşte un vis : cum prinsese cu undiţa un peşte de aur şi cum jurase că se va lăsa de meseria de pescar. Acum el se teme de jurămîntul pe care l-a făcut. Tovarăşul său îl cheamă la realitate şi-l îndeamnă s-arunce din nou undiţa după un peşte de carne, „ca să nu moară de foame cu visele lui de aur".

TEOCRIT, *Ideile, XXI (trad. de T. Naum).*

1201 — Aşa a făcut odinioară Alfonso întîiul de Aragona cu un slujitor de-al său, căruia îi dădu cai, arme şi veşminte numai pentru că acesta îi povestise că o noapte înainte visase că-i dăduse toate acestea ; iar cînd apoi, nu după multă vreme, acelaşi slujitor îi spuse că avusese un vis în care părea că-i dă o mulţime de ducaţi de aur, regele îi răspunse : „De-aci înainte să nu mai crezi în vise, că nu spun adevărul".

CASTIGLIONE, *Curteanul.*

1202 — Un oarecare Marsyas a visat că-l omora pe Dionysios. Acesta a poruncit să fie ucis, spunînd că

nu ar fi visăț noaptea, dacă nu s-ar fi gîndit ziua la așa ceva.

MONTESQUIEU, *Despre spiritul legilor, I.*

1203 — Într-o zi, Nicolae Mavrogheni trimițînd după marele bogătaș negustorul Ștefan Băltărețul, cum sosi acesta la curte îi zise : „Vino după mine !“ Și încălecînd amîndoi, îl duse vodă în goana armăsarilor pînă la Turnul Colței. Acolo, descălecînd, urcară scările una cîte una pînă sus, neștiind negustorul ce vrea domnul de la el. Mavrogheni îi arătă cu mîna de jur împrejur, ce frumos se vede orașul de acolo, și apoi deodată îi spuse : „Ia uite de aici, mult e pînă jos ?“

— Mult, măria ta, îi răspunse Băltărețul, de-ar cădea cineva de aici, praf s-ar alege dintr-însul !“

Vodă începu să rîdă :

— Știi c-am visat pe sfîntul Nicolae astă-noapte ! Mi-a zis ca să te azvîrl d-aici jos !“

Negustorul îngheță, să-l apuce amețeala și să cadă singur. Dar din spatele lui un glas îi șopti încetișor la ureche (era al căminarului Sava, căminarul galeongiilor lui vodă) : „Spune-i c-ai visat și tu pe sfîntul Spiridon, care ți-a cerut să-i aprinzi o făclie de 50 de pungi, și dacă te-o arunca jos, rămîne sfîntul fără lumînare !“

Clănțănind de frică, bietul Băltărețul spuse cu glas tare, ca un papagal, vorbele căminarului. Iar vodă îi răspunse :

„Ei, dacă-i așa, dă-i banii lui Sava să cumpere făclia !“.

C. GANE, *Trecute vieți de Doamne și Domnițe, II.*

1204 — Un nătîng, găsindu-l pe Lorenzo de Medici într-o dimineaţă în pat, îl dojeni că doarme atîta, zicîndu-i : „Eu pînă acum am fost la Piaţa Nouă şi Piaţa Veche, am ieşit pe poarta San Gallo şi m-am plimbat împrejurul zidurilor şi am făcut o mie de alte lucruri ; iar domnia-ta încă mai dormi ?“

La care Lorenzo îi răspunse : „Ce-am visat eu într-un ceas face mai multe parale decît ce-ai făcut dumneata în patru“.

CASTIGLIONE, *Curteanul.*

VÎRSTĂ

1205 — Au fost propuse o mulţime de clasificări, sau mai bine zis, de delimitări ale vîrstelor. [...] Iată subdiviziunile sistemului septenal :

De la 1—7 ani, copil mic ; 7—14, copil ; 14—21, adolescent; 21—28, om tînăr; 28—49, om matur ; 49—56, om în vîrstă ; 56—... om bătrîn.

La Grande Enciclopédie, I.

1206 — *Cele şapte vîrste după Shakespeare :*

. . . . . Lumea întreagă
E-o scenă şi toţi oamenii-s actori,
Răsar şi pier, cu rîndul fiecare :
Mai multe roluri joacă omu-n viaţă,
Iar actele sînt cele *şapte vîrste.*
Întîi e prunc : în braţele dădacii
Scînceşte, ţipă şi nu-şi află loc.
Şcolar apoi, cu un ghiozdan în mînă
Şi faţa fragedă ca zorii zilei,

Tîrîndu-se spre şcoală-ncet, ca melcul.
Pe urmă-ndrăgostit, suflînd, încins
Ca un cuptor, slăvind, cu glasul stins,
Sprîncenele-mbinate-ale iubitei.
Soldat, pe urmă, suduind amarnic,
Bărbos şi mustăcios ca leopardul,
Bănuitor mereu că-i cauţi price,
Şi gata să se-ncaiere oricînd,
Dînd buzna pînă-n gurile de tun.
Să-nhaţe băşicuţa de săpun
A gloriei ; *judecător* apoi
Cu pîntec rotofei, mai mare dragul,
Plin de claponi, şi barba rotunjită
Cu îngrijire, vorba înţeleaptă,
Ochii-ncruntaţi, aşa îşi joacă rolul.
Ciorapi de lînă poartă-n *vîrsta-a şasea,*
Papuci şi ochelari pe nas, nădragi
Păstraţi din tinereţea lui cu grijă,
În care descărnatele-i picioare
Plutesc ca-n nouri ; bărbătescu-i glas
Piţigăiat e iar, ca de copil,
Parc-ar sufla în foale şi în fluier.
În scena cea din urmă care-ncheie
Peripeţiile acestui basm,
E prunc din nou, nimic nu ţine minte,
Dinţi n-are, n-are ochi, nici gust, nimic.

SHAKESPEARE, *Cum vă place, II, 7.*

1207 — Bine-i să fii general de armată ; la şaizeci de ani se spune că eşti tînăr.

MONTESQUIEU, *Caiete.*

1208 — Eram mai zilele trecute într-o societate unde mă distram destul de bine. Se găseau acolo femei de toate vîrstele ; una de optzeci de ani, alta de şaizeci de ani, una de patruzeci, care avea o nepoată ce putea să aibă douăzeci, douăzeci şi doi de ani. Un anumit instinct mă făcu să mă apropii de aceasta din urmă, care-mi spuse la ureche :

— Ce ziceţi de mătuşa mea care vrea, la vîrsta ei, să mai aibă amanţi şi să facă pe cocheta ?

— Greşeşte ! îi răspunsei. Are intenţii ce nu vi se potrivesc decît dumneavoastră.

Puţin mai tîrziu mă aflam lîngă mătuşa ei care-mi zise :

— Ce spuneţi de femeia asta care are cel puţin şaizeci de ani şi căreia i-a trebuit azi mai mult de o oră ca să-şi facă toaleta ?

— Timp pierdut ! îi spusei eu, pentru aşa ceva ar trebui să aibă cineva farmecele dumneavoastră.

Mă găseam lîngă acea nefericită femeie de şaizeci de ani pe care o deplîngeam în gînd, cînd dînsa îmi şopti la ureche :

— Există oare ceva mai ridicol ? Uitaţi-vă la femeia aceea de optzeci de ani care şi-a pus panglici de culoarea focului. Vrea să facă pe tînăra şi reuşeşte, căci pare să fi dat în mintea copiilor.

Ah, Doamne, îmi spusei, nu ne dăm oare seama decît de caraghioslîcul altora ? S-ar putea să fie o fericire, să găsim mîngîiere în slăbiciunile altora ! Totuşi, pornit cum eram pe desfătare îmi zicei : „Am urcat destul, acum să mai cobor. Să începem cu bătrîna care e culmea".

— Doamna mea, semănaţi atît de mult cu doamna căreia i-am vorbit adineauri, încît parcă aţi fi surori. Nu cred că una să fie mai în vîrstă decît cealaltă.

— Ah, într-adevăr, domnule, îmi spuse ea. Cînd una din noi va muri, celeilalte va trebui să-i fie o teamă îngrozitoare, fiindcă nu cred că între ea şi mine să fie o diferenţă de vîrstă mai mare de două zile !

După ce avui la mînă pe bătrîna asta prăpădită, mă dusei la cea de şaizcei de ani :

— Doamnă, trebuie să decideţi asupra unui pariu făcut de mine ; m-am prins că doamna aceea şi dumneavoastră (i-am arătat-o pe femeia de patruzeci de ani) sînteţi de aceeaşi vîrstă.

— Pe onoarea mea, spuse ea, nu cred să fie între noi o diferenţă mai mare de şase luni !

Bun, să continuăm. Coborîi încă şi mă dusei la femeia de patruzeci de ani.

— Doamnă, făceţi-mi plăcerea şi spuneţi-mi dacă o numiţi doar în glumă nepoată pe domnişoara de la masa vecină ? Sînteţi la fel de tînără ca ea ! Ba, mai mult, „nepoţica“ are faţa cam trecută, ceea ce, desigur, nu s-ar putea spune şi despre dumneavoastră ! O, culorile acestea vii ale tenului domniei voastre [...]

— Staţi, îmi răspunse ea : îi sînt mătuşă ; dar mama ei era cu cel puţin douăzeci şi cinci de ani mai bătrînă decît mine. Am auzit-o pe sora mea spunînd că fiica ei şi cu mine ne-am născut în acelaşi an.

— Asta spuneam şi eu, doamnă ! Aveam prin urmare dreptate să mă mir.

MONTESQUIEU, *Scrisori persane, II.*

1209 — Cît despre puterea vitală, ne putem compara, pînă la vîrsta de 36 de ani, cu oamenii care trăiesc din dobînda capitalului lor : ce se cheltuieşte astăzi, se înlocuieşte mîine. Dar de la 36 de ani încolo semănăm cu oamenii care cheltuiesc din capital. La început nu se prea simte : cea mai mare parte a cheltuielilor se mai poate acoperi, un mic deficit nu se ia în seamă. Dar deficitul creşte, creşte pe zi ce merge, începe a se simţi, ia proporţii tot mai mari, orice zi e mai săracă decît ziua trecută, fără speranţă de îndreptare. Sărăcia creşte, precum creşte iuţeala corpurilor în cădere, pînă ce nu mai rămîne nimic.

SCHOPENHAUER, *Aforisme.*

1210 — În sfîrşit, omul îşi face socoteala să-şi petreacă trei sferturi din viaţă suferind, ca să se odihnească în cel de-al patrulea sfert ; şi de cele mai multe ori, crapă de mizerie fără să mai ştie unde a ajuns.

RIMBAUD, *Scrisoare (1886).*

1211 — La Paris, ceea ce se numea altădată vîrsta coaptă tinde să dispară. Rămîi foarte multă vreme tînăr, apoi devii ramolit.

A. CAPUS. *Citat după : K. Petit, Dictionnaire des citations.*

1212 — Cînd o femeie luptă cu artificii împotriva vîrstei, acest duel are ceva mişcător ; dar cînd e vorba de un bărbat, această luptă e ridicolă : este o ultimă

ungere administrată ultimelor sale iluzii, cu speranța secretă că ea va dura.

F. VAN DEN BOSCH, *Aforismes du temps présent.*

1213 — Există ceva mai trist decît să îmbătrînești : să rămîi copil.

C. PAVESE, *Meseria de a trăi.*

1214 — Deși nemulțumit cu *scurtimea vieții în mare*, omul găsește că luată aparte, *fiecare vîrstă e cu mult prea lungă.* Băiețandrul așteaptă de pildă cu nerăbdare să se facă om mare, ca ajungînd om de afaceri, să-și poată strînge o avere, să devină om de vază și, în cele din urmă, să iasă la pensie. Și astfel — vîrstele ni se par îndeobște lungi și plictisitoare. Am dori să trăim mai mult, dar am fi încîntați dacă am reuși să scurtăm fiecare din vîrstele ce ne alcătuiesc viața. [...] Iar dacă ar fi după îndrăgostiți, clipele așteptării s-ar cuveni măturate în întîmpinarea ceasului fericit al întîlnirii iubitului cu iubita. Și uite așa, oricît de repede ni s-ar scurge timpul, de cele mai multe ori am fi foarte fericiți să treacă încă și mai repede.

J. ADDISON, *The Spectator, 1711.*

1215 — De la vîrsta de șase ani am avut pornirea de a desena forma lucrurilor. Către cincizeci de ani publicasem infinit de multe desene, dar tot ce am creat pînă la șaptezeci de ani abia merită să fie luat în

seamă. Abia la şaptezeci şi trei de ani am înţeles oarecum structura adevăratei naturi a animalelor, a ierburilor, a copacilor, păsărilor, peştilor şi a insectelor. Prin urmare, la vîrsta de optzeci de ani, voi ajunge desigur la un stadiu minunat iar cînd voi avea o sută zece ani, tot ce voi face, chiar şi un punct sau o linie, va fi viu. Îi rog pe cei care vor trăi atît de mult ca mine să vadă dacă mă voi ţine de cuvînt. (Scris la vîrsta de şaptezeci şi cinci de ani de către mine, altădată Hokusai, azi Gwakio Rojin, bătrînul nebun după desen.)

HOKUSAI, *citat după Constanţa Iliescu, Cronică de muzeu, în revista Săptămîna Nr. 574 din 4. XII. 1981.*

1216 — Vîrsta unui chinez

Luată din Cronici ale Regatului Dragonului Etern, sec. al XIII-lea.

Lu Dse Yan era îndrăgostiit de fiica unui înalt sfetnic ; fata era însă cu cincisprezece ani mai tînără decît el. Lu Dse Yan nu era tocmai bătrîn : avea treizeci de ani şi era un tînăr învăţat, autor al unui tratat despre cum pot fi evitate inundaţiile ogoarelor.

— Ceea ce vrei tu este cu neputinţă, i-a spus într-o zi Lin Po, fiica sfetnicului, eu am cincisprezece ani, iar tu treizeci. Prea multe primăveri ne despart.

— De fapt, diferenţa nu este atît de mare, i-a răspuns Lu Dse Yan ; cînd tu vei avea douăzeci şi cinci de ani, eu voi avea patruzeci şi lumea nu va găsi de-

cît laude pentru perechea potrivită pe care o alcătuim.

— Cînd tu ai să ai patruzeci şi cinci, a răspuns fata, eu voi avea abia treizeci, iar lumea va spune mereu aşa : „Uitaţi-vă ce mai pereche : ea tînără, el bătrîn !"

— Cînd tu vei avea patruzeci şi cinci de ani, a spus din nou tînărul învăţat, eu voi avea şaizeci, şi atunci nimeni n-o să mai observe diferenţa de vîrstă dintre noi.

— Iar cînd tu o să ai şaizeci şi cinci, spunea ea, eu voi avea cincizeci şi o să trebuiască să te ajut să umbli.

— Cînd ai să fii tu de şaizeci de ani, eu voi sărbători cele trei sferturi de veac ale mele, ducîndu-te la Templul lui Confucius în Ch' U-fu.

— Dacă eu am să ajung la o vîrstă atît de înaintată, a răspuns ea, tu vei avea nouăzeci de ani şi va trebui să te hrănesc ca pe un copil.

— De vei împlini şi tu cei optzeci şi cinci de ani, eu am să fiu cel ce te voi lumina cu înţeleptul Tao.

— Atunci, a replicat tînăra, tu cu cei o sută de ani ai tăi îţi vei petrece timpul întins la soare fără să mai fii în stare de altceva.

— Dar atunci, a încheiat Lu Dse Yan, lumea n-are să se mai gîndească la diferenţa de vîrstă dintre noi şi se va minuna numai, zicînd : „Priviţi la acest bătrîn înţelept şi la femeia lui : amîndoi se îngrijesc şi se iubesc ca nişte logodnici". Şi atunci Nepotul Cerului şi Fecioara Ţesătoare, unindu-se în cea de a şaptea zi a celei de-a şaptea luni pe Calea Laptelui, vor face

ca noi să putem rămîne ca bărbat şi nevastă din încarnare în încarnare.

ALVARO MENÉNDEZ LEAL, *Scurte povestiri fantastice.*

VORBIRE DE RĂU

1217 — Clevetirea este cel mai groaznic lucru, în care sînt doi părtaşi la nedreptate, iar unul este nedreptăţitul. Unul din vinovaţi este clevetitorul, cînd acuză pe cineva care nu-i de faţă : celălalt este cel care se lasă convins mai înainte de a şti cu siguranţă cum stau lucrurile ; în fine, cel care n-a auzit ce s-a vorbit, iată cum este nedreptăţit : este vorbit de rău de unul, şi socotit nevrednic de celălalt.

HERODOT, *Istorii, VII.*

1218 — Pirus a întrebat pe unii care-l batjocoriseră la băutură şi apoi fuseseră dovediţi că făcuseră aşa, dacă rostiseră într-adevăr acele batjocuri. Unul dintre tineri însă i-a răspuns : „Aceste batjocuri le-am spus, rege, şi am fi spus şi mai multe, dacă am fi avut mai mult vin", Pirus, rîzînd, i-a dat drumul.

PLUTARH, *Pirus.*

1219 — Plaut, spunînd că ar trebui spînzuraţi de limbă aceia care vorbesc de rău, şi de urechi pe cei care îi ascultă, se pare că propunea nimicirea neamului omenesc.

Dictionnaire des gens du monde, II.

1220 — Vorbirea de rău şi linguşeala au părţi care se aseamănă, între altele în aceea că amîndouă deopotrivă sînt vrednice de cel mai profund dispreţ.

OXENSTIERNA, *Reflections.*

1221 — Niciodată nu vom fi sătui de plăcerea de a vorbi de rău pe alţii, şi nici de aceea de a vorbi de bine despre noi înşine.

MME DE CREBILLON

1222 — Nu vorbi niciodată rău despre tine însuţi ; prietenii tăi vor spune totdeauna destul.

TALLEYRAND, *citat după K. Petit, Dict. des citations.*

1223 — E de-a dreptul monstruos felul cum oamenii de astăzi se apucă să-i vorbească pe alţii de rău spunînd în spatele lor lucruri pe de-a-ntregul şi cu totul adevărate.

OSCAR WILDE, *Portretul lui Dorian Gray.*

VOT

1224 — Votul Minervei (Calculus Minervae). Este vorba, potrivit legendei, despre votul prin care Minerva a intervenit în judecarea lui Oreste pentru omorîrea mamei sale, Clitemnestra, şi prin care Oreste a fost achitat, căci voturile judecătorilor se împărţeau în mod egal, pro şi contra condamnării sale. Prin tradiţie, în procesele de omor, şi la greci şi la romani, în

caz de paritate de voturi, acuzatul era achitat, socotindu-se un vot în plus pentru achitare, votul Minervei.

ARMAND ROȘU, *Notă la Spiritul legilor de Montesquieu.*

1225 — Antistene sfătuia pe atenieni să decidă prin vot că măgarii sînt cai ; și cum ei socoteau că-i o nebunie, el îi lămuri : „Totuși ați făcut generali oameni fără nici o pregătire, numai printr-un simplu vot".

DIOGENES LAERTIOS, *Viețile și doctrinele filosofilor.*

1226 — *Cele zece porunci ale spectatorului*
1 — Să nu vii la teatru cu bilet de favoare.
2 — Să nu mănînci ceapă sau usturoi, sau dacă ai mîncat să-ți iei singur o lojă.
3 — Iubește pe aproapele tău și nu-l deranja de o mie de ori pînă să te așezi.
4 — *Cinstește* pe plasatorul tău.
5 — Să nu rîvnești la *„programul"* altuia.
6 — Să nu dormi, sau cel puțin să nu sforăi.
7 — Nu te lua după critici că nu știu ce spun, decît cînd laudă.
8 — Să nu iei numele autorului în deșert.
9 — Să nu furi numărul de la garderobă.
10 — Să nu vorbești de rău dacă nu ți-a plăcut. Lasă să se ardă și alții.

T. MUȘATESCU. *Citat după : Sică Alexandrescu, „Tovarășul meu de drum, tutunul".*

1227 — *Ce fac acum, în veacul al XX-lea, zeii în Olimp ?*

Eu chiar acum avut-am, în depărtatul cer,
O tainică-ntîlnire cu vechiul Jupiter...
Şi poate vrei, şi ţie, să-ţi spun ce-am sfătuit ?
Să-ţi spun : Bătrînul Zeus e foarte amărît ;
E veşnic dus pe gînduri, cu capul între mîni,
De cînd l-au lăsat grecii şi s-au făcut păgîni.
La cine, nu mai are, sărmanul, să-şi încrunte
Cum şi-ncrunta odată sprîncenele-i cărunte

(. . . . . .)

Şi-n sufletu-i nu are decît un singur dor :
Să moară ; dar nu poate, căci e nemuritor.
Sărmanul, cu basmaua — căci are şi basma —
Ştergîndu-şi de plîns ochii, Olimpu-mi-arăta
Cu slăbănogu-i deget. Păcat că nu am timp
Să-ţi spun cu de-amănuntul tot ce era-n Olimp.

Să-ţi spun, doar, că Junona se dă cu suliman,
Că Marte se întrece cu Venus în cancan,
Că Ganimed, ştrengarul, îşi pune toată verva
Să scoată din sărite pe pudica Minerva ;
Că Hermes bate ceardaş cu Apolo din pinteni,
De nici n-ating pămîntul, atîta sînt de sprinteni !

Că Bachus e egumen, Silen mitropolit,
Că Proserpina trage pe Aides la chit,
Şi că cele nouă Muze un dinte n-au în gură,
Şi că Vulcan la toate le-a făurit dantură ;

Că ambrozia-i rară, nectar nu se găseşte,
Că Poseidon în ceruri e negustor de peşte,
Şi că, de cînd vaporul ieşit-a la iveală,
Naiadele fugit-au în cer cu pielea goală ;
Că Pegas e o gloabă, ce zace de răpciugă ;
Că Faeton l-nhamă de trage la cotiugă.
Că şi-a pierdut Diana şi arcul şi ogarii
Şi-acum desculţă mînă la păşunat măgarii ;
Că tot, precum odată, ş-acum Endimion,
Lungit la umbră, doarme ş-a-mbătrînit în somn ;
Că Cerber e o javră cu coada între vine ;
Că Hebe-i tot frumoasă şi mă-ntreabă de tine ;
Că Momus sta deoparte şi, cînd a auzit,
A rîs, a rîs, sărmanul, a rîs pîn-a pocnit !...
Ş-acum, fiindcă zeii-s în doliu după Mom,
Îi las ca să-l jelească şi eu mă culc să dorm.

C. HOGAŞ, *Amintiri dintr-o călătorie pe drumuri de munte.*

ZEL

1228 — Zelul prietenilor este uneori mai nefast decît ura duşmanilor.

SCHILLER, *Moartea lui Wallenstein.*

ZIAR-PRESĂ-GAZETARI

1229 — Orice obiect adus în discuţia presei — fie sub semnul aprobării, fie sub semnul dezaprobării — devine obiect literar, deci un obiect al discuţiei literare.

Tocmai acest fapt face din presă *cea mai puternică pîrghie a culturii şi a educaţiei spirituale a poporului:* ea transformă lupta materială într-o luptă de idei, lupta trupului şi sîngelui în luptă spirituală, lupta necesităţilor, a pasiunilor, a empiriei în luptă, a teoriei, a raţiunii, a formei.

KARL MARX, *Scrieri din tinereţe.*

1230 — Goethe a spus cîndva că un pictor nu reuşeşte să redea decît tipul de frumuseţe feminină pe care l-a iubit cel puţin într-o fiinţă vie. Libertatea presei este şi ea o astfel de frumuseţe pe care trebuie s-o fi iubit pentru a fi în stare s-o aperi.

KARL MARX, *Despre artă, II.*

1231 — „Scînteia" ilegală, ziariştii care au scris-o — cu riscul libertăţii şi chiar al vieţii — sînt o pildă de slujire devotată, plină de abnegaţie a cauzei clasei muncitoare, a idealurilor partidului nostru comunist, de libertate şi dreptate socială. Prin dîrzenia şi pasiunea revoluţionară cu care au muncit în acele vremuri grele, ei au ridicat la un înalt nivel titlul de gazetar comunist.

NICOLAE CEAUŞESCU, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol. IV. 1970.*

1232 — Unii gazetari, cu o mînă ridică statui de argilă mediocrităţii puternice, iar cu cealaltă fac eforturi zadarnice să mutileze statuile de aur ale oamenilor

mari dar fără ocrotire şi fără influenţă. În memoriile lor periodice, pe care le putem numi, aşa cum numeşte Voltaire istoria, imense arhive de minciuni cu un strop de adevăr, aproape totul e lăudat în afară de ceea ce merită a fi lăudat. De asemenea binele pe care-l spun despre cărţile rele îi discreditează mai mult decît răul pe care vor să-l facă cărţilor bune. Aceşti gazetari s-ar putea compara cu acei slujbaşi mărunţi puşi la barierele oraşelor pentru a încasa vama. Ei controlează riguros pe oamenii de rînd; îi lasă, cu mult respect, să treacă pe marii seniori ; permit contrabanda prietenilor lor, o fac ei înşişi de multe ori, şi confiscă în schimb drept marfă de contrabandă ceea ce nu e nicidecum.

D'ALEMBERT, *Esprit, maximes et principes.*

1233 — Burghezul din Paris e un rege care, în fiecare dimineaţă, la deşteptare, are lîngă el un îndatoritor, un linguşitor povestindu-i douăzeci de istorii.

Nu e obligat să-l invite la masă, îl reduce la tăcere atunci cînd vrea, şi-i dă cuvîntul numai cînd îi place ; acest prieten docil îi place cu atît mai mult cu cît e oglinda sufletului său şi-i spune în fiecare zi părerea lui în termeni ceva mai buni decît ar fi putut să şi-o exprime el însuşi ; îndepărtaţi-i acest amic, i se va părea că lumea se opreşte în loc : acest amic, această oglindă, acest oracol, acest parazit puţin costisitor e ziarul său.

ALFRED DE VIGNY, *Jurnalul unui poet.*

1234 — Orice ziar este o tarabă unde se vînd publicului vorbele care-i sînt pe plac. Dacă ar exista un ziar al cocoşaţilor, ar dovedi de dimineaţă pînă seara frumuseţea, minunăţia, necesitatea cocoşaţilor. Un ziar nu mai e făcut să lumineze lumea, ci ca să-i susţină părerile.

BALZAC, *Iluzii pierdute.*

1235 — Am văzut totdeauna în presă *un mijloc* de propagandă pentru un crez, *o tribună* de unde se răspîndesc programe de luptă, *un amvon,* dacă vreţi, de la care se rostesc cu un anumit ritual quasi-solemn judecaţi pentru binele mulţimii.

OCTAVIAN GOGA, *Mustul care fierbe.*

1236 — Ziar înseamnă azi adevăr pentru o zi ; revistă, frumuseţe pentru o lună.

1237 — Să crezi pe gazetari mai ales cînd vorbesc rău unii de alţii.

NICOLAE IORGA, *Cugetări.*

ZIDAR

1238 — Fericiţi cei ce nu clădesc decît castele în Spania, că aceia nu au de lucru cu zidarii.

J. PETIT-SENN, *Boutades et Bluettes.*

ZIUA

1239 — Noaptea îţi aminteşti. Ziua este făcută să uiţi.

EUGEN IONESCU, *Pietonul văzduhului.*

ZVON

Merge de-a lungul oraşelor zvonul, prin Libia, în grabă,
Zvonul cel iute cum nu-i mişelie pe lume mai iute
El se-ntr-armează prin umblet, şi-n mers dă puterii-şi adaos,
Slab şi sfios la-nceput, în curînd el s-avîntă-n văzduhuri,
Mişcă-n ţărînă piciorul, dar capul în nori i s-ascunde.
Mama Ţărîna pe-aceasta, mîhnită prin zeii-ndărătnici,
Spun, că-l născuse la urmă de tot, ca pe frate lui Coeus
Şi lui Encelados, dîndu-i chiar aripi călcîielor repezi.
Monstru de spaimă ! Şi cîte pe trupu-i sînt pene, pe-atîţia
Ochii sub ele de-a pururi tot treji şi — mirare mi-e spusul —
Număr acelaşi de limbi, d-urechi şi de guri viitoare.
Zboară-ntre cer şi pămînt chiar noaptea prin negru-ntuneric,
Plin e de şuier, iar ochilor lui străinatec li-e somnul,
Ziua de pază el stă pitulat pe-nălţimile casei
Ori pe vrun turn, îngrozind oraşele pline de neamuri,

Numai minciuni şi bîrfeli adunînd, şi le zice-adevăruri,
El răspîndit-a prin ţări cuvinte de-o mie de feluri,
Vesel că poate scorni răspîndind şi ce e şi ce nu e.

VERGILIU, *Eneida, IV (traducere de George Coşbuc).*

INDICE BIBLIOGRAFIC

Vasile Alecsandri, *Proză*, Editura pentru literatură, București, 1967.

Vasile Alecsandri, *Poezii*, ESPLA, București, f.a.

Vasile Alecsandri, *Opere*, vol. IV., Editura Minerva, București, 1974.

Sică Alexandrescu, *Tovarășul meu de drum, tutunul*, Editura Eminescu, București, 1973.

*** *Anecdotes du dixhuitième siècle*, I—II, London, 1783.

*** *Anecdotes sur la révolution*, I—II, Paris, 1790.

C. Antoniade, *Machiavelli*, Editura Cultura Națională, București, f.a.

Pietro Aretino, *Scrieri Alese*, Editura Minerva, București, 1974.

Tudor Arghezi, *Opere*, vol. 20—21, Editura pentru literatură, București, 1968—1969.

Franck Arnau, *Arta falsificatorilor*, Editura Meridiane, București, 1970.

Claude Arthaud, *Arta conchistadorilor*, Editura Meridiane, București, 1971.

Aszalay József, *Szellemi omnibusz*, vol. I—III, Pest, 1861.

Francis Bacon, *Eseuri*, Editura Științifică, București, 1969.

Bajomi Lázár Endre, *Mont-*

martre... Editura Meridiane, Bucureşti, 1975.

Ana Balaci, *Mic dicţionar mitologic,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1966.

Honoré de Balzac, *Opere,* vol. I—XII, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1955—1964.

Eugen Barbu, *Caietele prin-cepelui,* I—V, Cluj-Bucureşti, 1972—1975.

Charles Baudelaire, *Curiozităţi estetice,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1971.

Beaumarchais, *Teatru,* ESPLA, Bucureşti, 1953.

August Bebel, *Femeia şi socialismul,* Editura Politică, Bucureşti, 1961.

Radu Beligan, *Pretexte şi subtexte,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1968.

Hector Berlioz, *Serile orchestrei,* Editura Muzicală, Bucureşti, 1980.

Ambrose Bierce, *Un călăreţ prin cer,* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1974.

Lucian Blaga, *Discobolul,* Bucureşti, 1945.

Pierre Brantôme, *Vies des dames galantes,* Paris, f.a.

Brassai, *Convorbiri cu Picasso,* Editura Meridiane, Bucureşti, 1975.

Bertolt Brecht, *Teatru,* ESPLA, Bucureşti, 1958.

Brillat-Savarin, *Physiologie du goût,* Garnier, Paris, 1880.

Ioan Budai-Deleanu, *Ţiganiada,* Editura Minerva, Bucureşti, 1973.

Jacob Burckhardt, *Cultura renaşterii în Italia,* B.P.T., vil. I—II., Bucureşti, 1969.

Robert Burns, *Poeme,* ESPLA, Bucureşti, 1959.

Samuel Butler, *Şi tu vei fi ţărînă,* Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1967.

Luis de Camoes, *Lusiada*, Editura pentru literatură, București, 1965.

Albert Camus, *Caiete*, Editura Univers, București, 1971.

Antioh Cantemir, *Stihuri*, Editura Junimea, Iași, 1979.

Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, B.P.T., București, 1981.

Dimitrie Cantemir, *Sistemul religiei muhammedane*, Editura Minerva, București, 1977.

I. L. Caragiale, *Opere*, vol. III., Editura pentru literatură, București, 1962.

Alexis Carrel, *Omul, ființa necunoscută*, Editura Cugetarea, București, 1938.

Baldesar Castiglione, *Curteanul*. Editura pentru literatură universală. București, 1967.

George Călinescu. *Gîlceava înțeleptului cu lumea*, I—II, Editura Minerva, București, 1973—1974.

George Călinescu, *Cronicile optimistului*, Editura pentru literatură, București, 1967.

Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, Editura Politică, vol. I—XVIII, București 1968—1979.

Benvenuto Cellini, *Viața lui Benvenuto Cellini*, Editura Meridiane, București, 1969.

Miguel de Cervantes, *Don Quijote*, I—II., Editura pentru literatura universală, București, 1965.

C. D'Av., *Fontenelliana, Récueil des bon mots*, Paris, 1801.

S. Chilea, *Paradoxul mincinosului*, Studii teologice, București, 1974.

Cornel, Cîrstoiu, *Ienăchiță Văcărescu*, Editura Minerva, București, 1974.

Mihai Codreanu, *Scrieri*, vol. I—II, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969.

Le Coran, *Traduit par Kasimirski*, Ed. Garnier, Paris, 1970.

Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, Editura Minerva, Bucureşti, 1979.

George Coşbuc, *Poezii*, ESPLA, Bucureşti, 1955.

George Coşbuc, *Antologie sanscrită*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966.

Nicolae Crevedia, *Epigramişti români de ieri şi azi*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1975.

D'Alembert, *Esprit, maximes et principes*, Genève, 1789.

Dante Alighieri, *Divina Comedie*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1924—1932.

Marcelin Defourneaux, *Viaţa de toate zilele în Spania secolului de aur*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1981.

*** *De L'Imposture sacerdotale*, Londres, 1768.

Dévald László, *Gondolatok a szerelemröl*, Editura Kriterion, Bucureşti, 1970.

Romulus Dianu, *Fauna Bufonă*, Editura Albatros, Bucureşti, 1975.

*** *Dicţionarul enciclopedic român*, I—IV, Editura Politică, Bucureşti, 1962—1966.

*** *Mic dicţionar filosofic*, ESPLA, Bucureşti, 1969.

*** *Dictionnaire des portraits historiques*, I—III, Paris, 1769.

*** *Dictionnaire des gens du monde*, I—III, Paris, 1771.

*** *Dictionnaire portatif de l'amour*, Paris, 1788.

*** *Diplomaţi iluştri*, I—III, Editura Politică, Bucureşti, 1969—1973.

D.L.P. Récueil d'epitaphes, vol. I—III, Bruxelles, 1782.

Dorville Contant, *Pensées philosophiques de Voltaire*, vol. I—II., Paris, 1766.

Alexandre Dumas (Tatăl), *Memorii*, Editura Univers, Bucureşti, 1970.

Victor Eftimiu, *Opere*, vol. I. Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969.

Ilya Ehrenburg, *Oameni, ani, viaţă*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1967—1972.

Mircea Eliade, *Soliloquii*, Bucureşti, 1932.

B. Elvin, *Anatole France*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1957.

Ralph Waldo Emerson, *Eseuri*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1968.

Emilliane, *Histoire des tromperies des prêtres*, Rotterdam, 1702.

La Grande Encyclopédie, vol. I—XXXI, Paris, 1885—1901.

Virgiliu Ene, *Cronicari munteni*, Editura tineretului, Bucureşti, 1968.

Erasmus, *Elogiul nebuniei*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1959.

William Faulkner, *Absalom*, Editura Univers, Bucureşti, 1974.

Robert Flacelière, *Viaţa de toate zilele în Grecia lui Pericle*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1976.

Anatole France, *La vie litteraire*, vol. I—IV., Paris. f.a.

Anatole France, *Histoire comique*, Ed. Nelson, Paris. f.a.

Anatole France, *Sur la pierre blanche*, Ed. Nelson, Paris. f.a.

Anatole France, *La vie en fleur*, Paris, 1922.

Benjamin Franklin, *Autobiografie*, Editura Univers, Bucureşti, 1976.

Medeea Freiberg, *Spicuiri din înţelepciunea spa-*

niolă, Editura Albatros, Bucureşti, 1976.

Ion Frunzetti, *Proza satirică spaniolă*, ESPLA, Bucureşti, 1955.

C. Gane, *Trecute vieţi de doamne şi domniţe*, Editura Junimea, Iaşi, 1971—1973.

Giuseppe Garibaldi, *Memorii*, B.P.T. Bucureşti, 1970.

I. Găvănescul, *Psihologia*, Editura Steinberg, Bucureşti, 1921.

Aulus Gellius, *Nopţile Atice*, Editura Academiei, Bucureşti, 1965.

Ion Ghica, *Scrisori către V. Alecsandri*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1967.

Ion Ghica, *Opere*, vol. III, Editura Minerva, Bucureşti, 1973.

Goethe, *Faust*, ESPLA, Bucureşti, 1955.

Goethe, *Afinităţi elective*, Editura Minerva, Bucureşti, 1975.

Octavian Goga, *Mustul care fierbe*, Bucureşti, f.a.

Maxim Gorki, *Azilul de noapte*, Editura pentru literatura universală, Bucureşti, 1964.

Gracian Baltasar, *Oracolul manual*, I—III, Ed. Minerva, Bucureşti, 1975.

Franz Grillparzer, *Întîmplări din vremea mea*, Editura Univers, Bucureşti, 1976.

Pierre Grimal, *Civilizaţia romană*, I—II, B.P.T., Bucureşti, 1973.

Gulian şi Firu, *Voltaire şi Rousseau*, Editura Academiei, Bucureşti, 1955.

Jaroslav Haşek, *Să rîdem cu...*, B.P.T., Bucureşti, 1973.

Heinrich Heine, *Proză*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1956.

Heinrich Heine, *Opere alese*, I—IV, Editura Univers, Bucureşti, 1970.

Heinrich Heine, *Versuri*, ESPLA, Bucureşti, 1956.

Claude Adrien Helvétius, *Despre spirit*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1959.

Herodot, *Istorii*, I—II., Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1961—1964.

Hesiod, *Munci şi zile*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1957.

M. Heuzet, *Histoire et maximes morales*, Paris, 1824.

*** *Histoire des Inquisitions*, Cologne, 1769.

Calistrat Hogaş, *Amintiri dintr-o călătorie pe drumuri de munte*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1937.

Holbach, *Sistemul naturii*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1957.

Homer, *Odiseea*, Editura ESPLA, Bucureşti, 1956.

Homer, *Iliada*, ESPLA, Bucureşti, 1959.

David Hume, *Essais moraux et politiques*, I—II, Amsterdam, 1764.

Ion Ianoşi, *Marx-Engels-Lenin despre literatură şi artă*, Bucureşti, 1974.

Henrik Ibsen, *Teatru*, I—III, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1966.

Eugen Ionescu, *Teatru*, I—II, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1968.

Nicolae Iorga, *Cugetări*, Editura Tineretului, Bucureşti, f.a.

Dumitru Isac, *Aristotel*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1959.

Immanuel Kant, *Despre frumos şi bine*, I—II, B.P.T., Bucureşti, 1981.

Nikos Kazantzakis, *Alexis Zorba*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1969.

M. Kogălniceanu, *Profesie de credinţă*, Editura Ti-

neretului, Bucureşti, 1962.

Jean de La Bruyère, *Caracterele, I—III*, B.P.T., Bucureşti, 1965.

Pierre Choderlos de Laclos, *Prietenii primejdioase*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1966.

Lamartine, *Cicero*, Editura Cugetarea, Bucureşti, 1941.

Armand Lanoux, *Bel-Ami*, Editura Univers, Bucureşti, 1975.

La Rochefoucauld, *Maxime şi reflecţii*, Editura Minerva, Bucureşti, 1972.

O. G. Lecca, *Dicţionar istoric, arheologic şi geografic*, Editura Universul, Bucureşti, 1937.

Lesage, *Le diable boiteux*, Berlin, f.a.

G. E. Lessing, *Laocoon*, Editura Univers, Bucureşti, 1971.

G. E. Lessing, *Opere*, I—II., ESPLA, Bucureşti, 1953.

Eric Linklater, *Juan în America*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1969.

Eugen Lovinescu, *Paşi pe nisip*, Fălticeni, 1906.

Lucian din Samosata, *Scrieri alese*, ESPLA, Bucureşti, 1959.

Lucreţiu, *Poemul naturii*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1965.

Niccolo Machiavelli, *Principele*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1960.

Alma Mahler-Werfel, *Ma vie*, Paris, 1961.

Maurice Maloux, *Dictionnaire des proverbes*, Paris, 1960.

Thomas Mann, *Pătimirile şi măreţia maeştrilor*, Editura muzicală, Bucureşti, 1972.

Thomas Mann, *Doctor Faustus*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1966.

Manuel de stoïcien, Edition Nilsson, Paris, f.a.

Marc Aureliu, *Les pensées de Marc'* Aurèle, Paris, f.a.

Marx-Engels, *Despre artă*, I—II, Editura Politică, București, 1966.

Frédéric Masson, *Napoleon chez lui*, Paris, 1902.

André Maurois, *Memorii*, Editura Univers, București, 1976.

Alvaro Menéndez Leal, *Scurte povestiri fantastice*, Editura pentru literatură universală, București, 1966.

Prosper Merimée, *Corespondență*, Editura Univers, București, 1973.

Jules Michelet, *Istoria Franței*, B.P.T., București, 1973.

Jules Michelet, *Istoria revoluției*, B.P.T., București, 1973.

John Milton, *Paradisul pierdut*, B.P.T., București, 1972.

Montaigne, *Eseuri*, I—II, Editura Științifică, București, 1966—1971.

Montaigne, *Aforisme*, Editura Albatros, București, 1977.

Montesquieu, *Scrisori persane*, B.P.T. București, 1970.

Thomas Morus, *Utopia*, Editura Științifică, București, 1958.

Henry Murger, *Scene din viața de boem*, B.P.T., București, 1972.

Tudor Mușatescu, *Fiecare cu părerea lui*, Editura Eminescu, București, 1970.

Învățăturile lui Neagoe Basarab, Editura Minerva, București, 1970.

Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, Editura Minerva, București, 1980.

Virgil Nemoianu, *Eseul englez*, I—II, B.P.T., București, 1975.

Cornelius Nepos, *Căpitani*

străluciţi, B.P.T., Bucureşti, f.a.

George Niculescu-Basu, *Amintirile unui artist de operă*, Editura Muzicală, Bucureşti, 1962.

Friedrich Nietzsche, *Humain, trop humain*, I—II, Paris, 1921.

Friedrich Nietzsche, *Le voyageur et son ombre*, Paris, 1909.

Friedrich Nietzsche, *Poezii*, Editura Univers, Bucureşti, 1980.

Ovidiu, *Tristele*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1957.

Ovidiu, *Epistole din exil*, B.P.T., Bucureşti, 1970.

Oxenstierna, *Pensées de M. le Comte D'Oxenstirn*, I—II, Paris, 1756.

Anton Pann, *Povestea vorbii*, I—II, B.P.T., Bucureşti, 1967.

Giovani Papini, *Un om sfîrşit*, Cultura Naţională, Bucureşti, 1923.

Blaise Pascal, *Pensées et opuscules*, Paris, f.a.

Cincinat Pavelescu, *Versuri, epigrame*, Editura Minerva, Bucureşti, 1972.

Cesare Pavese, *Meseria de a trăi*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1967.

Cesare Pavese, *Scrisori*, Editura Univers, Bucureşti, 1976.

Jules Payot, *Educaţia voinţei*, Editura Cugetarea, Bucureşti, 1943.

Samuel Pepys, *Jurnal*, ESPLA, Bucureşti, 1965.

I. Gr. Perieţeanu, *Sonete*, Editura Universală, Bucureşti, f.a.

Henry Peruchot, *Viaţa lui Gauguin*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1968.

Karl Petit, *Dictionnaire des citations*, Verviers (Belgia), 1960.

Petit-Senn, *Boutades et Bluettes*, Stuttgart, f.a.

Alexis Pierron, *Histoire de la litterature romaine*, Paris, 1879.

Platon, Dialoguri, *Editura pentru literatură universală*, Bucureşti, 1968.

Plutarh, *Vieţi paralele*, I—V, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1971.

Rabelais, *Gargantua şi Pantagruel*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1967.

Mihai Ralea, *Scrieri din trecut*, I—III, ESPLA, Bucureşti, 1957—1958.

Mihai Ralea, *Interpretări*, Bucureşti, 1927.

Maurice Rat, *Anthologie grècque*, I—II, Paris, f.a.

Jules Renard, *Scrieri alese*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1967.

Jules Renard, *Jurnal*, Editura Univers, Bucureşti, 1979.

Rainer Maria Rilke, *Rodin*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1970.

Romain Rolland, *Les Précurseurs*, Paris, 1920.

Romain Rolland, *Colas Breugnon*, B.P.T., Bucureşti, 1958.

Constantin Rosetti, *Jurnalul meu*, Editura Dacia, Cluj, 1974.

Nicolae Roşianu, *Maxime şi cugetări din literatura rusă*, Editura Albatros, Bucureşti, 1974.

J. J. Rousseau, *Confesiuni*, I—III, B.P.T., Bucureşti, 1969.

J. J. Rousseau, *Visările unui hoinar*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1968.

J. J. Rousseau, *Scrieri despre artă*, B.P.T., Bucureşti, 1981.

Alecu Russo, *Cugetări*, Editura Minerva, Bucureşti, 1977.

Saadi, *Grădina florilor*, ESPLA, Bucureşti, 1959.

Sabatier de Castres, *Pensées et observations*, Vienne, 1794.

Mihai Sadoveanu, *Opere*, I—XVIII, ESPLA, București.

André Salmon, *Amintiri fără sfîrșit*, Editura Minerva, București, 1973.

Satirici și epigramiști latini, Editura pentru literatură universală, București, 1967.

Arthur Schopenhauer, *Aforisme*, Editura pentru literatură universală, București, 1969.

Marquis de Ségur, *Julie de Lespinasse*, Ed. Nelson, Paris, f.a.

Seneca, *Scrisori către Luciliu*, Editura Științifică, București, 1967.

Mihail Sevastos, *Cronici rimate*, Editura pentru literatură, București, 1963.

Mihail Sevastos, *Documente omenești*, Editura Minerva, București, 1970.

Doamna de Sévigné, *Scrisori*, Editura Univers, București, 1971.

Shakespeare, *Opere*, I—XI, Editura pentru literatură universală, București, 1955—1963.

T. Simenschy, *Un dicționar al înțelepciunii*, Ed. Junimea, Iași.

Sofocle, *Tragedii*, Editura pentru literatură universală, București, 1969.

Al. T. Stamatiad, *Sufletul lui Baudelaire*, Arad, 1927.

Al. T. Stamatiad, *Pagini din O. Wilde*, București, 1937.

Radu Stanca, *Versuri*, Editura pentru literatură, București, 1966.

Stendhal, *Jurnal*, Editura Univers, București, 1971.

Stendhal, *Roma, Neapole, Florența*, Editura Univers, București, 1970.

Stendhal, *Despre dragoste*, Editura pentru literatură universală, București, 1968.

Stendhal, *Viața lui Henry Brulard*, Editura pentru literatură universală, București, 1965.

Laurence Sterne, *Tristram Shandy*, Editura pentru literatură universală, București, 1969.

Suetonius, *Viețile celor doisprezece cezari*, Editura Științifică, București, 1958.

Rabindranath Tagore, *Calea desăvîrșirii*, București, 1922.

Rabindranath Tagore, *La religion du Poète*, Ed. Payot, Paris, 1924.

Rabindranath Tagore, *Grădinarul*, Editura pentru literatură universală, București, 1961.

Hippolyte Taine, *Filosofia artei*, Editura Enciclopedică, București, 1973.

Hippolyte Taine, *Frédéric Thomas Graindorge*, Editura Univers, București, 1976.

Tallemant des Réaux, *Istorioare*, București, 1972.

Evgheni Tarlé, *Talleyrand*, ESPLA, București, 1960.

Torquato Tasso, *Ierusalimul liberat*, B.P.T., București, 1969.

Teocrit, *Idile*, Editura pentru literatură universală, București, 1969.

Al. O. Teodoreanu, *Versuri*, Editura Minerva, București, 1972.

Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, Editura Politică, București, 1967.

George Topîrceanu, *Balade vesele și triste*, B.P.T., București, 1966.

George Topîrceanu, *Scrieri alese*, II, Editura Minerva, București, 1971.

Albert Thibaudet, *Reflecții*, I—II, B.P.T., București, 1973.

Lev Tolstoi, *Jurnal*, Editura Univers, București, 1976.

Luigi Ugolini, *Lorenzo Magnificul*, Editura Meridiane, București, 1971.

Miguel de Unamuno, *Trei nuvele exemplare*, Editura Meridiane, București, 1968.

Miguel de Unamuno, *Negură*, Editura Univers, București, 1975.

Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, Editura Minerva, București, 1978.

G. G. Ursu, *Memorialistica în opera cronicarilor*, Editura Minerva, București, 1972.

Vauvenargues, *Maxime și reflecții*, Editura Minerva, București, 1973.

Vergiliu, *Eneida*, Editura Casa Școalelor, București, f.a.

Alfred de Vigny, *Jurnalul unui poet*, Editura Univers, București, 1976.

François Villon, *Opurile magistrului*, Editura Tineretului, București, 1958.

Voltaire, *Dicționarul filozofic*, Editura pentru literatură și artă, București, 1950.

Voltaire, *Oeuvres complètes*, vol. XXXVIII—XLII, Basel, 1786.

Voltaire, *Le Sottisier*, Garnier, Paris, f.a.

Voltaire, *Lettres philosophiques*, Paris, 1766.

Voltaire, *Opere alese*, vol. II., ESPLA, București, 1959.

Warburton, *Les Penséesc de Pope*, Dresda, 1791.

Walt Whitman, *Opere alese*, ESPLA, București, 1956.

Oscar Wilde, *Teatru*, Editura pentru literatură universală, București, 1967.

Oscar Wilde, *Portretul lui Dorian Gray*, Editura pentru literatură universală, București, 1967.

Oscar Wilde, *Intențiuni*, Editura pentru literatură universală, București, 1972.

Oscar Wilde, *De profundis*, Ed. Mercure de France, Paris, 1926.

Stefan Zweig, *Joseph Fouché*, Ed. Flammarion, Paris, 1931.

Stefan Zweig, *Maria Stuart*, Editura Eminescu, București, 1974.

Xenofon, *Anabasis*, Editura Științifică, București, 1964.

Xenofon, *Viața lui Cyrus*, Editura Științifică, București, 1967.

Xenofon, *Helenicele*, Editura Științifică, București, 1965.

NOTE, NUME ŞI AUTORI CITAŢI

Abélard, Pierre (1079—1142), filosof şi teolog francez.

Achile, regele mirmidonilor, cel mai faimos erou grec al „Iliadei".

Addison, Joseph (1672—1719), scriitor englez.

Agamemnon, comandantul grecilor care asediau Troia.

Agathias (sec. V. î.e.n.), istoric şi poet grec.

Agheasmatar, vas în care se păstrează apa sfinţită.

Agrigente, vechi oraş în Sicilia, patria lui Empedocle.

Aides, alt nume dat zeului infernului, Pluton.

Alecsandri, Vasile (1821—1890), scriitor român.

Alexandrescu, Sică (n. 1896), regizor şi scriitor român.

Ambrozie, mîncarea zeilor. Se credea că face nemuritori pe cei care o gustau.

Amor, zeul iubirii, era înfăţişat înarmat cu un arc şi tolbă de săgeţi.

Amurat al IV-lea (1609—1640), sultan turc.

Andelly, localitate în Franţa, departamentul Eure.

Antihrist, un demon rău, duşmanul lui Hristos.

Antistene (435—370, î.e.n.), filosof cinic grec.

Apelles, pictor grec din sec. IV a trăit la curtea lui Alexandru Macedon.

Apollinaire, Guillaume de Kostrowitsky (1880—1918), poet francez.

Apollon, zeul soarelui, protectorul artelor.

Apollonius, filosof pitagorean, mort în anul 97. e.n.

Archias (sec. I. î.e.n.), poet grec.

Aretino, Pietro (1492—1556), scriitor italian.

Arghezi, Tudor (pseudonimul lui Ion Theodorescu) (1880—1967), scriitor român.

Arhonte, magistrat suprem în Atena.

Aristotel (384—322, î.e.n.), filosof grec.

Arlechin, personaj buf din vechea comedie italiană.

Arrabiati, turbaţii, duşmanii lui Savonarola.

Artaxerxes (sec. V. î.e.n.), rege persan.

Arvers, Félix (1806—1850), poet francez.

Asselineau, Charles (1821—1874), poet francez.

Aszalay, József (1798—1874), scriitor maghiar.

Atimie, pierderea drepturilor cetăţeneşti.

Attila (434—453), conducătorul hunilor.

Ausonia, numele unei părţi a Italiei vechi.

Bacon, Francis (1561—1626), om de stat şi filosof englez.

Bachus, zeul vinului.

Baïf, Jean Antoine (1532—1589), poet francez.

Balzac, Honoré de (1799—1850), scriitor francez.

Banville, Théodore de (1823—1891), poet francez.

Bastilia, fortăreaţă, apoi închisoare, simbol al tiraniei, dărîmată de popor la 14 iulie 1789.

Baudelaire, Charles (1821—1867), poet francez.

Bautru, Guillaume de (1588—1665), diplomat francez.

Beaumanoir, Philipe de Remi (1250—1286), poet francez.

Beaumarchais, Pierre Augustin de (1732—1799), dramaturg francez.

Beausaque, Diane de (1829—1899), literată franceză.

Bebel, August (1840—1913), scriitor și om politic german.

Beethoven, Ludwig van (1770—1827), compozitor german.

Beligan, Radu (n. 1918), actor și scriitor român.

Béranger, Pierre Jean de (1780—1857), poet francez.

Berlioz, Hector (1803—1869), compozitor francez.

Bialik, Chajim Nachman (1873 — ?), poet evreu.

Bierce, Ambrose (1842—1914), romancier american.

Bigi, cenușiii, numiți astfel după atitudinea lor ștearsă.

Bismarck, Otto (1815—1898), om de stat german.

Blaga, Lucian (1895—1961), poet și filosof român.

Bogrov, Dimitri, ofițer de poliție rus care l-a ucis pe primul ministru Stolîpin (1911).

Boharalii, locuitorii vechiului hanat uzbec Buhara.

Boileau-Despréaux, Nicolas (1636—1711), poet francez.

Bolintineanu, Dimitrie (1819—1872), scriitor român.

Bonifaciu al VIII-lea, papă între 1294—1303.

Botticelli, Sandro (1444—1510), pictor italian.

Brantôme, Pierre de (1540—1614), memorialist francez.

Brecht, Bertolt (1898—1956), scriitor german.

Breviar, carte ce conține rugăciunile rostite de clerici la anumite ore ale zilei.

Brillat-Savarin, Anthelme (1755—1826), scriitor şi gastronom francez.

Brinvilliers, Narie-Madelaine (1630—1676), otrăvitoare celebră.

Bromios, alt nume dat zeului Bachus.

Browne, Thomas (1605—1682), scriitor englez.

Budai-Deleanu, Ioan (1763—1820), scriitor român.

Burckhardt, Jacob (1818—1897), scriitor elveţian.

Burns, Robert (1759—1796), poet scoţian.

Burton, Robert (1577—1640), scriitor englez.

Butler, Samuel (1835—1902), romancier englez.

Byron, George Gordon (1788—1821), poet englez.

Cadaques, localitate în Spania unde este stabilit Dali.

Caesar, Caius Iulius, împărat roman (100—44 î.e.n.).

Caligula, Caius Caesar, împărat roman (37—41).

Calvin, Jean (1509—1564), reformator religios.

Cambyses, rege al perşilor (529—522. î.e.n.), a cucerit Egiptul.

Camilar, Eusebiu (1910—1965), scriitor român.

Camöes, Luis Vaz de (1525—1580), poet clasic portughez.

Campanella, Tommaso (1568—1639), călugăr socialist utopic italian.

Camus, Albert (1913—1960), scriitor francez.

Cantemir, Antioh (1708—1744), fiul lui Dimitrie Cantemir, scriitor.

Cantemir, Dimitrie (1673—1753), cărturar şi domn al Moldovei.

Capus, Alfred (1858—1922), dramaturg francez.

Caragiale, Ion Luca (1852—1912), dramaturg şi prozator român.

Cardano, Gerolamo (1501—1576), matematician şi filosof italian.

Carlyle, Thomas (1795—1881), filosof idealist englez.

Carneade (219—126. î.e.n.), filosof grec.

Carrel, Alexis (1873—1944), medic şi literat francez.

Castel-Gandolfo, localitate lîngă Roma, fosta reşedinţă de vară a papilor.

Castiglione, Balthazar de (1478—1529), scriitor italian.

Castor şi Pollux, eroi din mitologia greco-romană, fiii lui Zeus şi ai Ledei.

Călinescu, George (1899—1965), scriitor român.

Cellini, Benvenuto (1500—1574), orfevru şi scriitor italian.

Cerber, cîine cu trei capete care păzea poarta infernului.

Cerialis, Iulius, un prieten al lui Martial.

Cernîşevski, Nicolai Gavrilovici (1828—1889), scriitor rus.

Cervantes-Saavedra Miguel de (1547—1616), scriitor spaniol.

Chamfort, Nicolas (1741—1794), scriitor francez.

Chapelle, Claude-Emmanuel Luillier, zis (1626—1686), poet francez.

Château-Margaux, vezi Margaux.

Chaucer, Geoffrey (1340—1402), scriitor englez.

Cicero, Marcus Tullius (106—43. î.e.n.), orator şi scriitor român.

Clarke, Samuel (1675—1729), filosof englez.

Codreanu, Mihai (1876—1957), poet român.

Colbert, Jean Baptiste (1619—1683), financiar şi om de stat francez.

Columb, Cristofor (1451—1506), descoperitorul Americii.

Compagnacci, tovarăşi răi. Adepţii unei vieţi de plăceri, duşmanii lui Savonarola.

Comte, Auguste (1798—1857), filosof francez.

Conciliu, adunarea tuturor episcopilor sub prezidenţia papii sau a delegatului său.

Condillac, Etienne Bonnot de (1715—1780), filosof francez.

Condotier, căpetenie de mercenari în serviciul unui oraş sau stat.

Constant de Rebeque, Benjamin (1767—1830), scriitor francez.

Constantin cel Mare, împărat roman între 306—337.

Contoar, agenţie de comerţ sau biroul unui bancher.

Copernic, Nicolaus (1473—1543), astronom polonez.

Corneille, Pierre (1606—1684), dramaturg francez.

Corot, Jean-Baptiste (1796—1875), pictor francez.

Cornelius, Peter von (1783—1867), pictor german.

Cos, insulă în Marea Egee.

Costin, Miron (1633—1691), cronicar român.

Cranach, Lucas (1472—1553), pictor german.

Cristina, regină a Suediei. A abdicat în 1654, pentru a putea călători şi studia.

Crucea sfîntului Andrei, o cruce avînd forma literei X.

Crusca, academie italiană înfiinţată la Florenţa în 1582.

Cyrus sau Cirus (558—529, î.e.n.), rege persan.

D'Alembert, Jean le Rond (1717—1783), filosof francez.

Dali, Salvador (n. 1904), pictor spaniol.

Dante, Alighieri (1265—1321), scriitor italian.

Daudet Alphonse (1840—1897), scriitor francez.

Del Chiaro, Anton Maria (sfîrşitul sec. XVII — începutul sec. XVIII.), secretarul lui Constantin

Brîncoveanu şi al altor domni români.

Deloney, Thomas (1545—1607), scriitor englez.

Demetrios Phalereus (354—283. î.e.n.), filosof grec, a condus timp de zece ani statul atenian.

Demetrios Poliorcetes (337—283, î.e.n.), general, apoi rege al Macedoniei.

Democrit (460—370 î.e.n.), filosof grec.

Demostene (384—322. î.e.n.), orator şi om politic grec.

Denys (cel Bătrîn), tiranul Siracuzei (405—367 î.e.n.).

Désaugiers, Marc-Antoine (1772—1827), şansonist francez.

Descartes, René (1596—1650), filosof şi savant francez.

Diagoras (sec. V. î.e.n.), filosof grec.

Diana, zeiţa vînătorii.

Diderot, Denis (1713—1784), filosof francez.

Diogene (Cinicul) (413—323. î.e.n.), filosof grec.

Diogenes Laertios (sec. III. î.e.n.), istoric şi savant grec.

Dion (409—354 î.e.n.), discipolul lui Platon. A guvernat Siracuza după alungarea lui Dionisiu cel Tînăr.

Dividende, parte din profitul unei societăţi anonime repartizată acţionarilor.

Doge, conducătorul politic al Veneţiei sau al Genovei.

Dominicani, ordin religios înfiinţat de sf. Dominic (1170—1221).

Domitian, Titus Flavius, împărat roman între 81—96.

Doré, Gustave (1833—1883), desenator francez.

Dryden, John (1631—1700), poet englez.

Ducange, Charles (1610—1688), erudit francez.

Dufresny, Charles Rivière de (1648—1724), poet francez.

Dumas, Alexandre (Tatăl) (1802—1870), scriitor francez.

Dumas, Alexandre (Fiul) (1824—1895), scriitor francez.

Dürer, Albrecht (1471—1528), pictor, desenator şi gravor german.

Eftimiu, Victor (1889—1972), scriitor român.

Ehrenburg, Ilya Grigorevici (1891—1967), scriitor sovietic rus.

Einstein, Albert (1879—1955), savant german.

Elena, soţia regelui grec Menelau. A fost răpită de Paris, ceea ce a dus la războiul troian.

Eliade, Mircea (n. 1907, filosof şi scriitor român.

Emerson, Ralph Waldo (1803—1882), filosof şi poet american.

Eminescu, Mihai (1850—1889), poet român.

Empedocle (sec. V. î.e.n.), filosof grec din Agrigente.

Endimion, păstor condamnat de Joe la un somn perpetuu.

Engels, Friedrich (1820—1895), filosof şi om politic german.

Epernon, Jean Louis duce de (1554—1642), om politic francez.

Epictet (50—138 e.n.), filosof stoic grec.

Erasmus (pseudonimul lui Gerhard Gerhards (1466—1536), umanist olandez.

Eros, zeul iubirii în mitologia greacă.

Exorcisme, rugăciuni pentru alungarea diavolului.

Fadeev, Aleksandr Aleksandrovici (1901—1956), scriitor sovietic.

Faeton, fiul lui Apollon.

Falla, Manuel de (1876—1946), compozitor spaniol.

Faulkner, William (1897—1962), scriitor american.

Favorînus, retor din Arelate (Arles), prietenul lui Plutarh.

Făclie verde, cei condamnaţi de inchiziţie la pedepse uşoare ţineau în mînă o făclie vopsită în verde.

Ferney, localitate în Elveţia, Voltaire şi-a petrecut acolo ultimii ani din viaţă.

Feuerbach, Ludwig (1804—1872), filosof german.

Feuchtwanger, Lion (1884—1958), scriitor german.

Fidias, sculptor grec din perioada clasică (sec. V î.e.n.).

Fidji, grup de insule în Oceanul Pacific.

Filimon, Nicolae (1819—1865), scriitor român.

Filip al IV-lea (cel Frumos) (1268—1314), rege al Franţei.

Focul Gheenei, focul iadului.

Fontanes, Louis de (1757—1821), literat francez.

Fontenelle, Bernard le Bovier de (1657—1757), scriitor francez.

Fouché, Joseph (1759—1820), om politic francez.

France, Anatole (pseudonimul lui François Thibault (1844—1924), scriitor francez.

Franciscani, ordin călugăresc înfiinţat de sf. Francisc în 1209.

Froissart, Jean (1333—1400), cronicar francez.

Gabin, Jean (pseud. lui Jean Moncorgé) (1904—1976), actor francez.

Galaction, Gala (pseud. lui Grig. Pişculescu) (1879—1961), scriitor român.

Galateea, vezi Pygmalion.

Galba (3. î.e.n. — 69. e.n.), împărat roman.

Galilei, Galileo (1564—1642), fizician şi astronom italian.

Galotti, Emilia, eroina piesei cu acelaşi titlu de G. E. Lessing.

Gand, oraş în Belgia.

Ganimede, paharnicul zeilor.

Garibaldi, Giuseppe (1807—1882), luptător şi om politic italian.

Gauguin, Paul (1848—1903), pictor francez.

Gautier, Théophile (1811—1872), poet francez.

Gellius, Aulus (130—175), scriitor latin.

Ghica, Ion (1816—1897), scriitor român.

Gide, Charles (1847—1932), economist francez.

Gin, băutură alcoolică obţinută din cereale.

Goethe, Johann Wolfgang (1749—1832), scriitor german.

Goga, Octavian (1881—1938) poet român.

Goncourt, premiu instituit de fraţii Goncourt care se distribuie anual pentru cel mai bun roman apărut în Franţa.

Gorki (pseudonimul lui Alexei M. Peşcov) (1868—1936), scriitor sovietic.

Gracian, Baltasar (1601—1658), scriitor spaniol.

Grillparzer, Franz (1791—1872), scriitor austriac.

Haşek, Jaroslav (1883—1923), scriitor ceh.

Haydn, Joseph (1732—1809), compozitor austriac.

Hebe, zeiţa tinereţii la vechii greci.

Heine, Heinrich (1797—1856), poet german.

Helvétius, Claude Adrien (1715—1771), filosof francez.

Heraclit (540—475. î.e.n.), filosof grec.

Hermes, zeul comerţului şi mesagerul zeilor la vechii greci.

Herweg, Georg (1817—1875), poet german.

Hesiod (probabil sec. VIII sau VII. î.e.n.), poet grec.

Hogaş, Calistrat (1848—1917), scriitor român.

Hokusai, Katsushika (1760—1849), pictor japonez.

Holbach, Paul Henri Dietrich, baron de (1723—1789), filosof francez.

Homer (probabil între sec. XII şi VIII. î.e.n.), poet epic grec.

Horaţiu, Quintus Horatius Flaccus (65—8. î.e.n.), poet latin.

Hugo, Victor (1802—1885), scriitor francez.

Hume, David (1711—1776), filosof englez.

Huron, om necivilizat, brutal, beţiv.

Ibsen, Henrik (1828—1906), dramaturg norvegian.

Iezuiţi, ordin călugăresc înfiinţat de sf. Ignaţiu de Loyola în 1534.

Inchiziţie, instituţie a Bisericii catolice pentru depistarea şi stîrpirea ereziei. Era condusă de călugării dominicani.

Ionescu, Eugen (n. 1909), scriitor francez de origine română.

Iorga, Nicolae (1871—1940), istoric, scriitor şi gînditor român.

Ipotecă, drept dat creditorului asupra unui imobil al debitorului.

Iuda, unul din ucenicii lui Hristos, care l-a şi trădat. Iuda este simbolul trădătorului.

Iulian, Flavius-Claudius, împărat roman între 361 şi 363 e.n.

James, Henry (1843—1916), scriitor american.

James, William (1842—1910), psiholog american.

Jerome, Jerome Klapka (1858—1927), umorist englez.

Johnson, Samuel (1709—1784), scriitor englez.

Joyce, James (1882—1941), scriitor irlandez.

Junona, zeiţă la greci, soţia lui Jupiter.

Jupiter (Zeus la greci), părintele şi mai-marele zeilor.

Juvenal (60—140. e.n.), poet roman.

Kant, Immanuel (1724—1804), filosof german.

Kazantzakis, Nikos (1885—1957), scriitor neogrec.

Keats, John (1795—1821), poet englez.

Kogălniceanu, Mihail (1817—1891), om politic şi scriitor român.

Konstanza, oraş aşezat pe marginea lacului Konstanz, în sudul Germaniei.

Kossuth, Lajos (1802—1894), om politic maghiar.

La Bruyère, Jean de (1645—1696), scriitor francez.

Laclos, Pierre Choderlos de (1741—1803), scriitor francez.

Lacordaire (1802—1861), orator francez.

La Fontaine, Jean de (1621—1695), fabulist francez.

Lagerlöf, Selma (1858—1940), scriitoare suedeză.

Lamartine, Alphonse de (1790—1869), scriitor francez.

Lamb, Charles (1775—1834), scriitor englez.

Lamennais, Félicité Robert de (1782—1854), filosof francez.

La Rochefoucauld, François de (1613—1680), moralist francez.

Lavater, Jean-Kaspar (1741—1801), filosof elveţian.

Leclerc, Jean (1657—1736), erudit elveţian.

Leibniz, Gottfried Wilhelm (1646—1716), filosof german.

Lenclos, Ninon de (1620—1705), femeie celebră prin spiritul ei.

Leonardo da Vinci (1452—1519), pictor şi sculptor italian.

Lesage, Alain René (1668—1747), scriitor francez.

Lessing, Gotthold Ephraim (1729—1781), scriitor german.

Lewis, Sinclair (1885—1951), scriitor american.

Linklater, Eric (n. 1899), scriitor englez.

Locke, John (1632—1704), filosof englez.

Lovinescu, Eugen (1881—1943), scriitor român.

Lucan, Marcus Annaeus (39—65), poet epic latin.

Lucian din Samosata (120—180), scriitor grec.

Lucilius, Caius (180—102), poet latin.

Lucretiu, Titus Lucretius Carus (cca. 99—55. î.e.n.), poet latin.

Lulli, Jean Baptiste (1632—1687), compozitor francez.

Luther, Martin (1483—1546), reformator religios.

Luynes, Charles (1578—1621), favoritul lui Ludovic al XIII-lea.

Macauley, Thomas Babington (1800—1859), istoric englez.

Machiavelli, Niccolo (1469—1527), scriitor și om politic italian.

Mahomet sau Muhammad (570—632), fondatorul islamismului.

Malebranche, Nicolas de (1638—1715), filosof francez.

Malherbe, François de (1555—1628), poet francez.

Malthus, Thomas Robert (1766—1834), economist englez.

Maistre, Xavier, conte de (1763—1832), scriitor francez.

Mamona, zeul bogăției la vechii sirieni. Simbolul bogăției nedrepte.

Mandeville, Bernard de (1670—1733), literat englez.

Mann, Thomas (1875—1955), romancier german.

Marc Aureliu (121—180), împărat și filosof roman.

Margaux, localitate în departamentul Gironde renumită în vinuri dintre care cel mai bun e socotit Château-Margaux.

Marivaux, Pierre Carlet de (1688—1763), scriitor francez.

Marmontel, Jean François (1723—1799), literat francez.

Marot, Clement (1496—1544), poet francez.

Martial (43—104. e.n.), poet latin.

Marte, zeul războiului la romani.

Marx, Karl (1818—1883), filosof şi economist german.

Massillon, Jean Baptiste (1663—1742), orator francez.

Maupassant, Guy de (1850—1893), scriitor francez.

Maurois, André (pseud. lui Emile Herzog) (1885—1967), scriit. francez.

Maxim din Tyr (cca. 150 e.n.), filosof grec stabilit la Roma.

Mecca, oraş în Arabia Saudită. Centrul islamului. Celebru loc de pelerinaj.

Medici, Lorenzo Magnificul (1469—1492), conducătorul republicii florentine.

Melville, Herman (1819—1891), romancier american.

Menéndez Leal, Alvaro (n. 1931), scriitor din San Salvador.

Mérimée, Prosper (1803—1870), scriitor francez.

Mézeray, François (1610—1683), istoric francez.

Michelet, Jules (1789—1874), istoric francez.

Midas, rege frigian, fiind pedepsit de zei, i-au crescut urechi de măgar.

Milon, Titus Annius (sec. I. î.e.n.), tribun roman.

Milton, John (1608—1674), poet englez.

Minerva, zeiţa înţelepciunii. Se credea că s-a născut gata înarmată, din capul lui Jupiter.

Mitră, un fel de acoperemînt al capului, în formă de coroană, purtat la slujbe de episcopi.

Moise, conducător al evreilor din Vechiul Testament.

Molière (pseudonimul lui Jean-Baptiste Poquelin)

(1622—1673) scriitor francez.

Momus sau Momos sau Mom, zeul sarcasmului şi al satirei.

Montaigne, Michel de (1533—1592), filosof francez.

Montesquieu, Charles de Secondat (1689—1755), filosof francez.

Montmartre, cartier al Parisului.

Móra, Ferenc (1882—1861), poet şi publicist maghiar.

Morus, sir Thomas (1478—1535), gînditor englez.

Muret, Marc-Antoine de (1526—1585), umanist francez.

Murger, Henri (1822—1861), scriitor francez.

Muşatescu, Tudor (1903—1970), scriitor român.

Naiade, nimfele apelor şi izvoarelor.

Nansen, Friidjof (1861—1930), explorator polar.

Napoleon Bonaparte (1769—1821), împăratul francezilor.

Neagoe Basarab, domn al Ţării Româneşti (1512—1521).

Nectar, băutura zeilor.

Neculce, Ion (1672—1745), cronicar român.

Nepos, Cornelius (100—24 î.e.n.), istoric roman.

Nero (Tiberius Claudius Drusus Germanicus), împărat roman (54—68).

Niculescu-Basu, George (1882—1964), artist de operă român.

Nietzsche, Friedrich (1844—1900), filosof german.

Noaptea sfîntului Bartolomeu, noaptea de 23 spre 24 august 1572 cînd mii de hughenoţi au fost ucişi de către catolici (în Franţa).

Novgorod, oraş în U.R.S.S.

Okakura, Kakuzo (1862—1913), scriitor japonez.

Olimp, munte în Grecia, presupus reşedinţă a zeilor.

Omar, Khayyam (1040—1123), poet, om de ştiinţă şi filosof persan.

Ordin (călugăresc), asociaţie de călugări care trăiesc după anumite regule.

Ordalie, judecata lui Dumnezeu.

Ortega Y Gasset, José (1883—1955), eseist şi filosof spaniol.

Ortiz, Ramiro (1879 + ?), literat italian, mare filoromân.

Ovidiu (Publius Ovidius Naso) (43. î.e.n. — 17. e.n.), poet latin.

Oxenstierna, Gabriel Thureson (1641—1707), moralist suedez.

Paganini, Niccolo (1782—1840), violonist şi compozitor italian.

Palatul Invalizilor, celebru monument ridicat sub Ludovic al XIV-lea pentru adăpostirea şi întreţinerea ofiţerilor şi soldaţilor invalizi.

Pann, Anton (1794—1854), scriitor român.

Papini, Giovanni (1881—1956), scriitor şi publicist italian.

Paralipomene, lucruri omise sau adăugiri la o operă ştiinţifică.

Paraschivescu, Miron Radu (1911—1971), poet român.

Pascal, Blaise (1623—1662), savant şi filosof francez.

Pausanias (sec. II. î.e.n.), istoric şi geograf grec.

Pavelescu, Cincinat (1872—1954), epigramist şi poet român.

Pavese, Cesare (1908—1905), scriitor italian.

Pegas, cal înaripat, simbol al inspiraţiei poetice.

Penelopa, soţia lui Ulise, tipul soţiei credincioase.

Pepys, Samuel (1633—1703), scriitor englez.

Petit-Senn (1790—1870), scriitor elveţian.

Petrarca, Francesco (1304—1374), poet italian.

Petrescu, Camil (1894—1957), scriitor român.

Petru cel Mare, ţarul Rusiei (1672—1725).

Phocion (400—317 î.e.n.), general şi orator atenian.

Piagnoni, plîngăreţii. Tînguitorii care îşi plîngeau păcatele. Adepţii lui Savonarola.

Picardia, fostă provincie franceză cu capitala Amiens.

Picasso, Pablo (1881—1973), pictor spaniol.

Picenum, regiune în vechea Italie, la nord de Neapole.

Pichler, Adolf (1819—1900), poet austriac.

Picior, unitate de măsură pentru lungime egală cu 30,48 cm.

Pindar (521—441. î.e.n.), poet liric grec.

Piron, Alexis (1689—1793), poet francez.

Pirrus sau Pyrrhus (sec. IV î.e.n.), regele Epirului.

Pistol, monedă franceză cu titlu de greutate similară cu scuzii spanioli.

Platon (427—347 î.e.n.), filosof grec.

Plaut (Titus Maccius Plautus), (250—184 î.e.n.), poet latin.

Plutarh (46—120 e.n.), scriitor, istoric şi filosof grec.

Pomponazzi, Pietro (1462—1524), filosof italian.

Pope, Alexander (1688—1744), poet englez.

Porto-Riche, George de (1849—1930), dramaturg francez.

Poseidon, numele grec al lui Neptun, zeul mărilor.

Prale, Ioan (1769—1847), scriitor român.

Priam, regele Troiei.

Prolegomene, o introducere foarte dezvoltată.

Proserpina, soţia lui Pluton şi stăpîna infernului.

Proust, Marcel (1871—1922), scriitor francez.

Psalm, imn religios.

Psamenitos, rege egiptean (526—525 î.e.n.), învins de Cambyses.

Ptolomeu Soter, unul din generalii lui Alexandru Macedon ; după moartea acestuia a stăpînit Egiptul şi Libia.

Puha, bici mare.

Pygmalion, sculptor care s-a îndrăgostit de propria sa operă, statuia unei femei numită de el Galateea. La rugile lui, zeii au însufleţit-o şi el a luat-o de soţie.

Pytia sau Pythia, preoteasa oracolului de la Delphi.

Quinault, Philippe (1635—1688), poet francez.

Rabelais, François (1494—1553), scriitor francez.

Rafael (Raffaelo Sanzio) (1483—1520), pictor italian.

Ralea, Mihai (1896—1964), sociolog şi scriitor român.

Raleigh, Walter sir (1552—1618), călător şi istoric englez.

Ravenna, oraş în Italia unde este înmormîntat Dante.

Renan, Ernest (1823—1892), scriitor şi filosof francez.

Renard, Jules (1864—1910), scriitor francez.

Renouvier, Charles (1815—1903), filosof francez.

Richelieu, Armand Jean du Plessis de (1585—1642), cardinal francez şi om de stat.

Rilke, Rainer Maria (1875—1926), poet austriac.

Rimbaud, Jean Nicolas Arthur (1854—1891), poet francez.

Rodin, Auguste (1840—1917), sculptor francez.

Roland de la Platière (Mme) (1754—1793), literată franceză.

Rolland, Romain (1866—1944), scriitor francez.

Ronsard, Pierre de (1524—1585), poet francez.

Rosetti, Constantin (1816—1885), publicist român.

Rousseau, Jean Jacques (1712—1778), filosof și scriitor francez.

Roux, Joseph (1834—1905), poet francez.

Rozar, un șir de cincizeci de rugăciuni în cinstea Maicii Domnului.

Rufin (prima jumătate a sec. II e.n.), poet grec.

Russel, Bertrand (1872—1970), filosof și matematician englez.

Russo, Alecu (1819—1859), scriitor român.

Saadi (Muslih-ad-Din) (1184—1291), poet persan.

Sabbat, adunare de vrăjitori și vrăjitoare care se ținea sîmbătă noaptea la miezul nopții cu participarea diavolilor și sub prezidența lui Satan.

Salmon, André (1881—1969), scriitor francez.

Samotracia, insulă grecească.

Sancho, Panza, scutierul cavalerului Don Quijote din romanul lui Cervantes.

Sant-Angelo, grandios mausoleu ridicat de Hadrian, în evul mediu a devenit fortăreață, apoi închisoare.

Sarto, Andrea del (1486—1530), pictor italian.

Sartre, Jean Paul (1905—1980), filosof și scriitor francez.

Saturn, zeul timpului. Își mînca propriii copii de cum se năștea.

Savonarola, Girolamo (1452—1498), călugăr dominican. Între anii 1494—1498 a fost stăpînul Florenței, apoi a fost ars pe rug.

Schiller, Friedrich von (1759—1805), poet german.

Schlegel, August Wilhelm von (1767—1845), poet german.

Schopenhauer, Arthur (1788—1860), filosof german.

Scud, veche monedă de argint.

Scudéry, Madelaine (1607—1701), scriitoare franceză.

Seabroock, William, ziarist englez contemporan.

Seneca, Lucius Annaeus (55. î.e.n. — 41. e.n.), scriitor latin.

Sert, Missia, soția pictorului spaniol José-María Sert.

Sevigné, Marie de Rabutin-Chantal (1626—1696), literată franceză.

Sextus Empiricus (sec. II—III. e.n.), medic și filosof grec.

Shakespeare, William (1564—1616), dramaturg englez.

Shelley, Percy Bysshe (1792—1822), poet englez.

Silen, zeu frigian. Tatăl satirilor și tovarășul lui Bachus.

Socrate (469—399 î.e.n.), filosof grec.

Sofocle (497—405 î.e.n.), poet tragic grec.

Spartian, Aelius (cca. 300 e.n.), istoric latin.

Spencer, Herbert (1820—1903), filosof englez.

Spinoza, Baruch (1632—1677), filosof olandez.

Stanca, Radu (1920—1962), scriitor român.

Stendhal (pseud. lui Henry Beyle) (1783—1842), scriitor francez.

Sterne, Laurence (1713—1768), scriitor englez.

Stolîpin, Peter Arcadevici (1863—1911), politician ucis de Bogrov.

Strindberg, August (1849—1912), scriitor suedez.

Suetonius (Caius Suetonius Tranquillus) (70—150), istoric roman.

Swift, Jonathan (1667—1745), scriitor englez.

Tagore, Rabindranath (1861—1941), scriitor indian.

Taine, Hippolyte Adolphe (1828—1893), critic de artă francez.

Tallemant, Gédéon des Réaux (1619—1692), memorialist francez.

Talleyrand, Charles Maurice (1754—1838), om politic francez.

Tarlé, Evgheni Viktorovici (1875—1955), istoric sovietic.

Tarquinius-Superbul (534—510 î.e.n.), ultimul rege al Romei.

Tarquinius-Sextus, fiul precedentului.

Tasso, Torquato (1544—(1595), poet italian.

Teocrit (născut către 310 î.e.n.), poet grec.

Teodoreanu, Al. O. (Păstorel) (1894—1964), scriitor român.

Teodoreanu, Ionel (1897—1954), scriitor român.

Theofrast (372—287 î.e.n.), poet grec.

Theognis (sec. VI. î.e.n.), poet grec.

Thibaudet, Albert (1874—1936), filosof francez.

Thoreau, Henry David (1817—1862), scriitor american.

Thorvaldsen, Bertel (1770—1844), sculptor danez.

Titulescu, Nicolae (1882—1941), om politic român.

Tolstoi, Lev Nicolaevici (1828—1910), scriitor rus.

Topîrceanu, George (1886—1937), poet român.

Torquemada, Toma de (1420—1498), închizitor general în Spania.

Tyr, vechi oraş fenician. Azi se numeşte Sour.

Vigny, Alfred de (1797—1863), poet francez.

Villon, François (1431—1489), poet francez.

Vitellius (Aulus Vitellius) (69), împărat roman.

Vitrolles, Eugene, baron de (1774—1854), om politic francez.

Vitruviu (Marcus Pollio Vitruvius) (secolul I. î.e.n.), celebru arhitect roman.

Vlahuţă, Alexandru (1858—1919), poet român.

Voltaire (pseudonimul lui François-Marie Arouet) (1694—1778), scriitor francez.

Vulcan, zeul focului şi al artelor metalurgice la romani.

Wagner, Richard (1813—1883), compozitor german.

Unamuno, Miguel de (1864—1936), scriitor şi filosof spaniol.

Ureche, Grigore (1590—1647), cronicar moldovean.

Vaugelas, Claude Favre de (1595—1650), scriitor francez.

Vauvenargues, Luc de Clapiers (1715—1747), moralist francez.

Văcărescu, Ienăchiţă (1740—1797), istoric, filolog şi poet român.

Velabrum, cartier periferic al Romei unde caşul se afuma în nişte vetre imense.

Venus, zeiţa frumuseţii la romani.

Verdi, Giuseppe (1813—1901), compozitor italian.

Vergiliu (Publius Vergilius Maro) (70—19. î.e.n.), poet latin.

Vernet, Horace (1789—1863), pictor francez.

Verona, oraş în nordul Italiei.

Vespasian (7—79), împărat roman.

Vettori, Francesco (1474—1539), înalt funcţionar florentin.

Wells, Herbert George (1866—1946), prozator şi istoric englez.

Werfel, Franz (1890—1945), scriitor austriac.

Whisky, rachiu de orz cu mare concentraţie de alcool.

Whitman, Walt (1819—1892), scriitor american.

Wilde, Oscar (1856—1900), scriitor englez.

Xantipa, soția lui Socrate. Tipul femeii cicălitoare.

Xenofon (430—355. î.e.n.), istoric grec.

Zavistie, invidie.

Zweig, Stefan (1881—1942), scriitor austriac.

Zwingli, Ulrich (1848—1531), reformator religios elvețian.

INDICE TEMATIC

Academie : 1—5, 28, 52, 772.
Adevăr : 6—16, 706, 715, 719, 1232, 1236.
Adulter : 17—22, 95, 296.
Afurisenie : 24—26.
Alegere : 28, 29.
Amant : 604, 1033.
Ambiție : 169, 589.
Amor : 30—32.
Amor-propriu : 33.
Anonime : 34.
Anunțuri : 35, 36.
Antologie : 37, 38.
Armonie : 288.
Artă : 39.
Aur : 40—45, 786.
Avar-Avariție : 46—54, 169, 589.
Avocat : 55, 56.
Bancă : 57.
Bandit : 522.
Bani : 58—77, 498.
Bărbat ideal : 78, 79.
Bătaie de joc : 80
Bătrînețe : 3, 80—88, 316.
Băutură-Beție-Bețiv : 89—112.
Bibliotecă : 117—120, 122.
Bine-Rău : 123—126.
Biografie : 127—129.
Blestem : 23, 25, 27.
Bucurie : 130—134.
Bunătate-Răutate : 135—144, 288, 353.
Burghez : 145, 146, 776, 1231.
Cabaret : 147.
Cafea : 148.
Calcul precis : 149.
Calendar : 150.
Calitate : 282, 284, 285.

Calomnie : 151—156.
Carte : 113—116, 121.
Călugăr : 217, 303, 305, 396, 597, 628, 945, 951.
Cărturar : 157—158.
Căsătorie : 159—185.
Celebritate : 75, 186—191.
Celibatar : 192—194.
Cel mai : 195.
Cercel : 196, 197.
Cerşetor : 524, 1008.
Chelie : 198, 199.
Cinic : 200.
Cinstirea poetului : 201, 202.
Cititul cărţilor : 203—205.
Cîntăreţ amator : 206.
Cîine : 253, 599, 1120.
Cîrciumă : 207—211.
Clevetire : 12, 17.
Cochetărie : 212—215.
Comedie universală : 216.
Concurenţă : 217.
Conflict între generaţii : 218.
Constantin cel Mare : 219.
Conversaţie : 220.
Copil : 131, 221—230, 416, 625.
Credinţă-Necredinţă : 231—283.
Critică : 234—257.
Cultul sfinţilor : 258—261.
Cultură : 262—264.
Cumpătare-Necumpătare : 265—266.
Cunoştinţă : 267.
Curcan : 268, 269.
Curiozitate : 1046.
Curtean : 270, 271.
Cuvînt : 272, 273.
Dărnicie : 274—279.
Decoraţie : 280, 281.
Defect-Cusur : 169, 282—286.
Demnitate : 287.
Desfrîu : 1185.
Desăvîrşire : 288.
Destin : 289—291.
Dicţionar : 292.
Diplomat : 293, 294.
Discurs funebru : 752, 753.
Divorţ : 295—298.
Dorinţă : 296, 299—301.
Drac : 149, 302—306.
Dragoste : 307—320.
Dreptate-Nedreptate : 321—328.

Dușmănie : 329—334.
Echilibru : 335.
Egalitate : 336.
Egoism : 337, 338.
Elocvență : 339—349.
Elogiu : 350, 351.
Epigramă : 352—354.
Episcop-Arhiepiscop : 355—359.
Epitaf: 5, 31, 163, 360—375.
Erată : 376.
Eretic : 377.
Eroare : 10.
Exces : 378.
Exil : 379—386.
Expresie : 387—390.
Fals — Falsificare : 391—393, 769, 770.
Fanatism : 394—399.
Fățărnicie : 400—404, 421.
Femeie : 405—417.
Fericire-Nefericire : 418—434.
Fete : 170, 176, 418, 638, 997.
Filosofie-Filosofi : 435—451.
Flecar : 345.
Flori : 15, 390.
Frumusețe : 123, 170, 288, 452—460, 742.
Gastronomie : 461—471.
Gelozie : 472—476.
Geniu : 477—481.
Ghicitori-Prezicători : 482—489.
Gîndire-Gînditor : 490, 491.
Glorie : 492—502.
Gurmand-Mîncău : 503—507.
Gust : 508.
Gust / simț estetic / : 509—511.
Haină : 512—519.
Hoț : 520—524.
Hrană : 525—530.
Iad-Infern : 173, 175, 531—533, 571.
Ignoranță : 120, 534—536.
Iluzie : 537—542.
Imitație : 543—547, 954.
Impozit : 548—560.
Imprudent : 561.
Index : 562—563.
Inteligență : 353, 482, 953, 1078.
Intenție : 564—567.
Interes : 179, 568—571.
Invidie : 572—577.
Invitație la masă : 578.

Ipocrit-Ipocrizie : 579—582.
Istorie : 563—596.
Încăpăţînare : 597—599.
Închisoare : 600—603.
Încornorat : 799.
Încredere : 604.
Îngîmfare : 605.
Înmormîntare : 606, 607, 749.
Înţelepciune-Înţelepţi : 288, 341, 490, 608—618, 930, 1060, 1061.
Învăţat : 479, 619—621.
Jertfă : 622.
Joc de copii : 623.
Joc de noroc : 624, 625.
Judecată : 348, 626.
Judecata lui Dumnezeu : 627.
Judecata lui Dzeu ratată : 628.
Judecata de Apoi : 629—635.
Jurămînt : 636, 637.
Lacrimă : 638—645.
Laudă : 580, 646—660.
Leac : 447.
Lene-Leneş : 663—666, 787, 925.
Libertate : 77, 667—681.
Linguşire-Linguşitori : 682—689, 1220.
Longevitate : 690—694.
Lux : 695—697.
Mamă : 698—701.
Măgar : 324, 254, 586, 597.
Medic : 694, 702—708.
Memorie : 704, 705.
Minciună : 9, 16, 357, 706—725, 769.
Ministru : 726—730.
Minune : 731—733.
Mînă : 734—737.
Mînie : 738—742.
Moarte : 743—753.
Modă : 754—763.
Modestie : 764—771.
Morală : 772—781.
Muncă : 782—794.
Muză : 255.
Muzicant amator : 795.
Muzică proastă : 796—797.
Naţionalitate : 798.
Nebun-Nebunie : 762, 799—802, 944.
Necaz : 803.
Nero : 441, 804, 805.
Neurastenie : 806.
Noroc-Nenoroc : 807—814.

Nume : 815.
Obicei : 816—819.
Ocazie : 820, 821.
Oglindă : 212, 822—825.
Om : 782, 791, 826—834.
Omenie : 830.
Onoare : 835—837.
Onoruri : 838—841.
Opinie : 842.
Optimism-Pesimism : 843—854.
Orchestră : 855.
Orgoliu : 856—861.
Ospăţ : 463, 862—868.
Otravă : 335.
Ovaţie : 1148.
Pamflet : 869, 870.
Papă : 871—874.
Paradis-Rai : 175, 228, 875—877.
Paradox : 878—880.
Pasiune : 881.
Patimă : 882—885.
Păcat : 343, 745, 886, 887.
Plăcere : 888—890.
Plictiseală-Plicticos : 891—895.
Politeţe : 896—899.
Politică : 900—903.
Post : 69, 904, 905, 1055.
Post/Funcţie/ : 906—908.
Predicator-Preot: 909—914,
Prietenie-Prieteni : 915—935.
Proces : 936.
Profet : 937—939.
Prost-Prostie : 940—958.
Protecţie : 959.
Putere : 960, 961.
Pygmalion : 962.
Raţiune : 963—966.
Raţiuni : 967.
Rău-Răutate (vs. bine) : 123—126.
Război amical : 968.
Răzbunare : 969—973.
Recunoştinţă-Nerecunoştinţă : 974—982.
Refuz : 983—984.
Relativitate : 985—988.
Relicvă : 989, 990.
Religie-Religiozitate : 991—996.
Întemeietori de religii : 997—999.
Reputaţie : 1000.
Ridicol : 19.
Risipitor : 54.

Rîs : 1001—1003.
Robie : 952.
Rugăciune : 1004—1015.
Sabie : 1016.
Salon literar : 1017.
Sapă de lemn : 548.
Sănătate : 123, 288, 419.
Sărac-Sărăcie : 64, 65, 498, 1018—1027.
Sărbătoare : 1028, 1029.
Sărbătoarea nebunilor : 1030.
Sărut: 94, 201, 334, 1031—1036.
Sclav : 1037.
Scriitor-Poet : 1038—1042.
Pretins-scriitor: 1043—1045.
Secret : 1046—1052.
Secţă : 1053.
Seducător : 1054.
Sentinţă : 1055.
Severitate : 1056.
Sfat : 1057—1068.
Sfînt-Sfinţenie : 1069—1072.
Sinceritate : 1073—1075.
Singurătate : 1076—1082.
Sonet : 26, 1083—1087.
Soţ : 473, 476, 1161.
Speranţă : 1088—1090.
Spovedanie : 1091.
Suferinţă : 1092.
Suflet : 367, 1093—1100.
Superstiţie : 1101, 1102.
Suită : 1103—1108.
Şicană : 1109.
Ştiinţă : 1.
Tact : 1110.
Talent : 1111—1114.
Tăcere : 1115—1117.
Teatru : 216, 416, 537, 805, 1226.
Testament : 1118—1124.
Timp : 1125—1133.
Tiranie : 1134—1139.
Tîlhar : 523.
Tradiţie : 1140.
Traducere : 1141—1143.
Transfuzie : 1144, 1145.
Trădare : 1146.
Tristeţe : 398, 1147.
Triumf : 1148.
Uitare : 112, 1149, 1150.
Umbrelă : 57.
Uneltire : 1151.
Urare : 1152.
Ură : 331, 332, 1153, 1154.
Urît : 170, 1155—1161.
Văduvie : 1162.
Vedere : 1163.
Veselie : 1164—1167.
Viaţă : 1168—1171.

Viclean : 135.
Viitor : 1172.
Vin : 26, 91, 94, 102, 1173—1182.
Virtute-Viciu : 319, 710, 1183—1198.
Vis : 1199—1204.
Vîrstă : 1205—1216.
Vorbire de rău : 1217—1223.
Vot : 1224, 1225.
Zece porunci : 1226.
Zeli din Olimp : 1227.
Zel : 1228.
Ziar-Presă-Gazetari : 1229, 1235, 1236, 1237.
Zidar : 1238.
Ziuă : 1239.
Zvon : 1240.

COLECȚIA «COGITO»

Apariții

Autor Antologie realizată	Titlul	Anul apariției
1	2	3
* * * (Ageamin Baubec)	Proverbe turcești	1972
Nicolae Iorga (Barbu Theodorescu)	Cugetări	1972
* * * (Mircea Duduleanu)	Munca reflectată în proverbele lumii	1972
* * * (Gh. Paschia)	Dicționarul bunei-cuviințe	1972
* * * (Mircea Duduleanu)	Proverbe și cugetări despre dragoste	1973
Iordache Golescu (Gh. Paschia)	Proverbe comentate	1973
Voltaire (Elena Beram)	Maxime și cugetări	1974
M. Sadoveanu (Adrian Mitescu)	Carte de înțelepciune	1974
* * * (Mihaela Hașeganu)	Proverbe și cugetări din folclorul și lit. americană	1974
* * * (Nicolae Roșianu)	Proverbe și cugetări din folclorul și lit. rusă și sovietică	1974
W. Shakespeare (Mircea Berindei)	Aforisme și cugetări	1975
Camil Petrescu (Aurel Petrescu)	Maxime, cugetări reflecții	1975
* * * (Amita Bhose)	Proverbe și cugetări bengaleze	1975

1	2	3
* * * (Mircea Duduleanu)	Femeia în proverbele şi cugetările lumii	1975
* * * (Ioan Gr. Bogdan)	Proverbe şi cugetări despre omenie	1975
* * * (Constantin Daniel)	Maxime, sentinţe şi aforisme din Egiptul antic	1975
* * * (Medeea Freyberg)	Spicuiri din înţelepciunea spaniolă	1976
Anton Pann (Al. Stănciulescu)	De la lume adunate	1976
* * * (N. Dobrişan)	Proverbe şi cugetări arabe	1976
* * * Maria Marinescu-Himu (V. D. Diaconu)	Proverbe şi cugetări latine	1976
Montaigne (Mihai Rădulescu)	Aforisme	1977
* * * (Vasile Vasile)	Iubirea de moşie e un zid (Proverbe şi cugetări despre patrie)	1977
* * * (Eusebiu Mihăilescu)	Proverbe şi cugetări despre educaţie	1978
* * * (Mircea Duduleanu)	Proverbele lumii despre calităţi şi defecte	1978
E. Eminescu (Marin Bucur)	Cugetări	1979

1	2	3
Balzac (Anghel Ghițulescu)	Maxime și cugetări	1979
* * * (Sergiu Selian)	Proverbe și cugetări armenești	1979
* * * (H. Hulban ș.a.)	Cugetări engleze	1980
* * * (E. Mihăilescu)	Omul și conviețuirea socială	1980
* * * (Maria-Marinescu-Himu)	Cugetări grecești	1981
* * * (Elena Gorunescu)	Cugetări franceze	1982
* * * (Mihail Ionescu)	Cugetări italiene	1982
* * * (Al. I. Stănciulescu)	Coloana infinită	1982
V. Hugo (Viorica Cernei)	Cugetări	1982
Cilibi Moise (Ion Dianu)	Apropouri	1982
* * * (Ion Borlan)	Miere și fiere	1982

În curs de apariție

* * * (Stela Iancu)	Curajul în proverbele și cugetările lumii
* * * (Nicolae Mareș)	Cugetări poloneze
B. Shaw (Horia Hulban)	Aforisme
* * * (V. Bageacu)	Cugetări persane
* * * (Eugen B. Marian)	Trei secole de paradox

CUPRINS

Prefață V

CUGETARI, AFORISME, PARADOXURI . . 3

Indice bibliografic 369
Note, nume și autori citați 385
Indice tematic 409
Cuprins 419

Lector: GHEORGHE MARIN
Tehnoredactor: MARIANA ȘTEFAN

Bun de tipar 9.XI/82. Apărut 1982.
Comanda nr. 1778.
Coli de tipar 13,50.

Comanda nr. 20 406
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Au mai apărut:

OMUL
ȘI CONVIEȚUIREA SOCIALĂ

COLOANA
INFINITULUI

Victor Hugo
CUGETĂRI

Cilibi Moise
APROPOURI

Lei 13